

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БОРИН ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

УДК 784.4:78.071.2(477)“XIX/XX”(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ВОКАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ ПОПУЛЯРНОЇ
МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ XX – ПОЧАТОК XXI
СТОЛІТЬ)

Спеціальність 025 Музичне мистецтво

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. В. Борин

Науковий керівник (консультант): Карась Ганна Василівна, доктор
мистецтвознавства, професор

Івано-Франківськ – 2023

АНОТАЦІЯ

Борин О. В. Вокальне виконавство дітей у контексті популярної музичної культури України (кінець ХХ – початок ХХІ століть). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України. – Івано-Франківськ, 2023.

У дисертаційній роботі здійснено комплексне дослідження вокального виконавства дітей як вияву популярної музичної культури України. Наукова спадщина мистецтвознавців та педагогів кінця ХХ – початку ХХІ століття є змістовним джерелом сучасних наукових досліджень в галузі вокального виконавства, що дозволяє глибше дослідити різні аспекти наукової роботи.

Проблематика дитячого вокального виконавства є однією з найактуальніших у сучасній українській музичній культурі. Розвиток дитячої музичної творчості реалізується шляхом створення музично-естетичного середовища та діяльності педагогів з вокального виконавства, які здійснюють виховний вплив засобами музичного мистецтва та допомагають юним виконавцям реалізувати свій творчий потенціал шляхом створення умов для самостійної творчої діяльності.

Розвиток творчої особистості в нашій державі має особливе значення, адже лише творча людина спроможна створювати, знаходити нові рішення та напрямки розвитку. Вокальне виконавство є одним з найкращих засобів різностороннього розвитку дітей. Воно сприяє задоволенню виконавських потреб дитини та збагаченню її музично-естетичного сприйняття різноманітними зразками музичної культури. Тому питання залучення дітей до музично-творчої діяльності, розвитку вокально-виконавських навичок та емоційно-почуттєвої сфери юних виконавців завжди є актуальним.

Вокальне виконавство як соціокультурне явище у свої працях досліджували В. Антонюк, О. Баранова, А. Бойчук, Л. Бурміцька, С. Вишневська та Н. Шевченко, Н. Гребенюк, Н. Дрожжина, О. Єрошенко, В. Кавун, О. Колубаєв, А. Омельченко, Л. Ороновська, У. Конвалюк, Л. Прохорова, З. Рось, С. Садовенко, Т. Самая, О. Соболева, науковці кафедри академічного та естрадного співу Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під керівництвом Г. Карась та інші вчені.

Окремі аспекти вокального виконавства дітей висвітлювали В. Бокоч, Е. Гавацко, Л. Гавриленко, Л. Каменецька, Л. Кузьменко-Присяжна, Л. Остапенко, В. Откидач, О. Стахевич, О. Юрко, дослідники Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника М. Сливоцький, Г. Стасько, О. Шуляр та ін. Різноманітні інтерпретації поняття «популярна музична культура» розглядали у своїх дослідженнях С. Амеліна, О. Бойко, І. Бобул, Ж. Денисюк, Н. Дрожжина, В. Дутчак, О. Зосім, Л. Каменецька, Г. Карась, О. Колубаєв, М. Мозговий, В. Откидач, Ю. Рева, З. Рось, С. Русаков, Т. Рябуха, Т. Самая, О. Сапожник, В. Тормахова, О. Устименко-Косоріч, С. Чернікова, Н. Шевченко, О. Шевченко, М. Черепанин та інші науковці.

Попри наявність ґрунтовних досліджень з естрадного вокального виконавства, українське мистецтвознавство потребує більше наукових досліджень, присвячених саме дитячому вокальному виконавству, що є новим явищем у сучасній популярній музичній культурі.

На основі розгляду наукової літератури та джерел було сформовану мету роботи, яка полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні та комплексному аналізі вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України. Відповідно об'єктом дослідження є популярна музична культура України кінця ХХ – початку ХХІ століть, а предметом – дитяче вокальне виконавство як вияв популярної музичної культури України кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Наукова новизна одержаних результатів визначається її метою, поставленими завданнями, об'єктом та предметом. У роботі *вперше*: здійснено комплексне дослідження вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України, яке охоплює наукові пошуки у галузі мистецтвознавства, педагогіки, психології та доповнюється знаннями з культурології, фізіології, акустики, естетики, музичної соціології та ін., що забезпечує розгляд дитячого вокального виконавства у єдності різних аспектів.

На основі аналізу інтерпретації трактування популярної музичної культури в наукових дослідженнях, *уточнено* зміст понять «*естрадна музика*», «*популярна музика*» та «*масова музика*». Під *естрадною музикою* дослідники розуміють частину сценічного мистецтва, основними складовими якого є рок, джаз і популярна музика; *популярну музику* трактують як загальнодоступну та таку, що користується загальним визнанням не залежно від напрямку, стилю та вікової категорії слухачів; *масову музику* характеризують зверненням до великої аудиторії та поширенням через засоби масової комунікації – телебачення, радіо, звукозапис, кінематограф, Інтернет, що здійснює неабиякий вплив на суспільство та його сприйняття.

Досліджуючи джерельну базу дисертаційної роботи було виявлено, що попри наявність праць, у яких розглянуто різні аспекти вокального виконавства дітей, ми не знайшли обґрунтування термінології, яка б стосувалась дитячого вокального виконавства. Тому нами було *сформовано* авторське визначення поняття «вокальне виконавство дітей». В контексті нашого дослідження ми запропонували розгляд *дитячого вокального виконавства* як виду музичної діяльності дітей, що полягає у виконанні та передачі змісту музичного твору за допомогою голосу і який відповідає індивідуально-віковим, психологічним особливостям та фізіологічним можливостям виконавця.

Естрадне вокальне виконавство є досить поширеним явищем у дитячій музичній творчості. Зважаючи на те, що особливістю естрадного вокалу є спів під

музичний супровід з мікрофоном, що безпосередньо пов'язано з постановкою концертних естрадних номерів, нами виокремлено та охарактеризовано *чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради*: пластика сценічного руху, артистизм, робота з мікрофоном, сценічний костюм та репертуар.

У дослідженні визначено, що формування та розвиток дитячого голосу нерозривно пов'язані з процесом зростання дитини. Тому дитяче вокальне виконавство розглядається не лише крізь призму вокально-виконавських та вокально-технічних засобів та прийомів, але й враховуючи фізіологічні, індивідуально-вікові та психологічні особливості дітей. Тому в контексті нашого дослідження було використано різні вікові класифікації дитячого розвитку, застосовуючи *психологічний, педагогічний та мистецтвознавчий* підходи.

Виявлено, що у сучасному українському суспільстві все більше постає потреба у творчому зростанні особистості. Важливість формування високого рівня творчого потенціалу вихованців в умовах мистецьких шкіл та студій обумовлена не тільки потребою суспільства в залученні дітей до творчого розвитку, а й новими можливостями, які з'являються в час стрімких змін, що спричинені глобалізаційними процесами.

В нашому дослідженні *окреслено* дві форми організації музично-педагогічного процесу залежно від місця навчання: *шкільна та позашкільна*. Досліджено, що заняття з вокального виконавства в школах (на уроках музики, позаурочні) та позашкільних закладах освіти (державних, комунальних, приватних) сприяють вихованню всебічно розвиненої особистості, формують у дітей любов до музики, естетичні цінності, смаки та ідеали. Діяльність творчих об'єднань мистецького напрямку сприяє художньо-естетичному вихованню особистості, розвитку музично-творчого потенціалу, формуванню естетичної культури, ціннісних орієнтацій у музичному мистецтві, а також національно-культурних та загальнолюдських цінностей.

Аналізуючи дослідження науковців, *визначено*, що професія педагога з вокалу включає в себе як творчий аспект, так і організаційно-управлінські уміння. У навчально-виховному процесі педагог з однієї сторони постійно генерує творчі ідеї, залучає учнів до різноманітних видів музично-творчої діяльності, а з іншої – виконує менеджерські функції та демонструє свої управлінські знання. Яскравим прикладом такої роботи є професійна діяльність педагогів з вокального виконавства Ірини Батюк, Оксани Лісовської та Рімки Шаповалової, творчий та професійний досвід яких окреслено у роботі.

Вокальні конкурси, фестивалі та телевізійні шоу є основними формами виявлення юних талантів, нових інтерпретацій виконання музичних творів, а також надання нових стимулів та орієнтирів тим, хто працює над удосконаленням своєї виконавської майстерності. *Досліджено*, що їхнє значення в розвитку дитячого вокально виконавства полягає у показі музично-творчих досягнень виконавців, оцінюванні професійності роботи педагогів з вокального виконавства, налагодженні творчої комунікації, обміні досвідом тощо.

Зважаючи на те, що кількість різноманітних дитячих конкурсів з кожним роком стає все більшою, ця тенденція зменшує їхній рейтинг. Звичайно серед конкурсів естрадної пісні є й такі, участь в яких залишається престижною. Тому в контексті нашого дослідження було проаналізовано участь дітей у найбільш популярних українських і міжнародних конкурсах та фестивалях, зокрема у Всеукраїнському фестивалі сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», благодійному дитячому фестивалі «Чорноморські Ігри», Міжнародному фестивалі «Молода Галичина» та Дитячому пісенному конкурсі «Євробачення».

Участь дітей у вокальних телешоу також неабияк впливає на формування музичних смаків глядачів, а також на розвиток виконавських умінь і навичок дітей. На сьогодні єдиним дитячим телевізійним шоу в Україні, де оцінюються виключно вокальні дані, є проєкт «Голос. Діти». На телевізійному шоу діти вчаться працювати перед камерою, здобувають вміння грамотно висловлювати свою думку під час

проведення інтерв'ю, а також отримують безцінний досвід виступів перед багатомільйонною телевізійною аудиторією. В процесі нашого дослідження було проведено інтерв'ю з учасниками телепроєкту «Голос. Діти», які зазначають, що участь у шоу змотивувала їх до продовження творчої діяльності, написання власних пісень, покращення своїх вокально-виконавських навичок, досягнення кращих результатів на різноманітних конкурсах та фестивалях.

Сучасний період розвитку українського суспільства вимагає нових підходів щодо формування вокально-виконавського досвіду підростаючої особистості як однієї з основних умов духовного та культурного становлення. Особливу роль у цьому процесі відіграє підтримка і розвиток творчого потенціалу юних виконавців. Вокальне виконавство дітей є складним системним явищем сучасного мистецтвознавства, що функціонує у тісній взаємодії музично-творчої діяльності музично-виконавської освіти та сценічної практики, що постає як постійний процес підготовки, створення та презентації вокально виконавської діяльності дітей. Важливість розвитку музичної творчості підростаючого покоління пов'язана з формуванням художніх цінностей юних виконавців, що в майбутньому впливатиме на розвиток музичної культури України.

Ключові слова: популярна музична культура, популярна музика, мистецтво естради, естрадна пісня, популярна пісня, конкурс, фестиваль, телепроєкт, вокальне мистецтво, вокальне виконавство, естрадне вокальне виконавство, вокальне виконавство дітей, музична педагогіка, саунд, Україна.

SUMMARY

Boryn O. V. Children's vocal performance in the context of popular musical culture of Ukraine (end of the 20th – beginning of the 21st centuries). – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 02 Culture and art in the specialty 025 Musical art. – Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ivano-Frankivsk, 2023.

In the dissertation, a comprehensive study of children's vocal performance as a manifestation of the popular musical culture of Ukraine was carried out. The scientific heritage of art critics and pedagogues of the late 20th and early 21st centuries is a meaningful source of modern scientific research in the field of vocal performance, which allows deeper investigation of various aspects of this issue.

The issue of children's vocal performance is one of the most relevant in modern Ukrainian musical culture. The development of children's musical creativity is fulfilled through the creation of musical and aesthetic environment and the activities of teachers of vocal performance, who assure an educational influence through the means of musical art and help young performers realize their creative potential by creating conditions for independent creative activity in the future.

The development of a creative personality in our country is of particular importance, because only a creative person is able to create, find new solutions and directions of development. Vocal performance is one of the best means of all-round development of children. It contributes to the satisfaction of the child's performance needs and the enrichment of their musical and aesthetic perception with various examples of musical culture. Therefore, the question of involving children in musical and creative activities, development of vocal-performing skills and the emotional and sensory sphere of young performers is always relevant.

V. Antonyuk, O. Baranova, A. Boychuk, L. Burmitska, N. Grebenyuk, N. Drozhzhyna, O. Yeroshenko, V. Kavun, O. Kolubaev, A. Omelchenko, L. Oronovska, U. Konvalyuk, L. Prokhorova, Z. Ros, S. Sadovenko, T. Samaya, O. Soboleva, scientists of the department of academic and pop singing of the Educational and Scientific Institute of Arts of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University under the leadership of H. Karas and other scientists studied vocal performance as a sociocultural phenomenon in their works.

Individual aspects of children's vocal performance were highlighted by V. Bokoch, E. Gavatsko, L. Havrylenko, L. Kamenetska, L. Kuzmenko-Prysiashna, L. Ostapenko, V. Otkidach, O. Stakhevich, O. Yurko, researchers of the Educational and Scientific Institute of Arts M. Slyvotskyi, G. Stasko, O. Shulyar and others of Vasyl Stefanyk Prykarpattia National University. Various interpretations of the concept of «popular musical culture» were considered in their research by S. Amelina, O. Boyko, I. Bobul, Zh. Denisyuk, N. Drozhzhina, V. Dutchak, O. Zosim, L. Kamenetska, H. Karas, O. Kolubaev, M. Mozgovyi, V. Otkidach, Y. Reva, Z. Ros, S. Rusakov, T. Ryabukha, T. Samaya, O. Sapozhnik, V. Tormakhova, O. Ustymenko-Kosorich, S. Chernikova, N. Shevchenko, O. Shevchenko, M. Cherepanin and other scientists.

Despite the existence of thorough studies of pop vocal performance, Ukrainian art history needs more research specifically dedicated to children's vocal performance, which is a new phenomenon in the modern popular musical culture.

Based on the review of scientific literature and sources, the purpose of the work has been formed, which consists of scientific and theoretical substantiation and comprehensive analysis of children's vocal performance in the context of popular musical culture of Ukraine. Accordingly, the object of research is the popular musical culture of Ukraine at the end of the 20th – the beginning of the 21st centuries, and the subject is children's vocal performance as a manifestation of the popular musical culture of Ukraine at the end of the 20th – the beginning of the 21st centuries.

The scientific novelty of the obtained results is determined by its purpose, set tasks, object and subject. For the first time in this work: a comprehensive study of children's vocal performance in the context of the popular musical culture of Ukraine has been carried out, which includes scientific research in the fields of art history, pedagogy, psychology and is complemented by knowledge of cultural studies, physiology, acoustics, aesthetics, musical sociology, etc., which provides consideration of children's vocal performance in the unity of various aspects.

Based on the analysis of the interpretation of popular music culture in scientific research, the content of the concepts «pop music», «popular music» and «mass music» was specified. By pop music researchers understand part of stage art, the main components of which are rock, jazz and popular music; popular music is interpreted as universally accessible and universally recognized regardless of direction, style and age group of listeners; mass music is characterized by appeal to a large audience and distribution through mass communication means – television, radio, sound recording, cinematography, the Internet, which exerts considerable influence on society and its perception.

Examining the source base of the dissertation, it was found out that despite the existence of works in which some aspects of children's vocal performance were considered, we did not find a justification for the terminology that would specifically refer to children's vocal performance. That's why we created an author's definition of the concept of «children's vocal performance». In the context of our research, we proposed consideration of children's vocal performance as a type of musical activity of children, which consists in the performance and transmission of the content of a musical work using the voice and which corresponds to the individual age, psychological characteristics and physiological capabilities of the performer.

Pop vocal performance is a fairly common phenomenon in children's music. Taking into account the fact that a feature of pop vocals is singing to musical accompaniment with a microphone, which is directly related to the staging of concert pop numbers, we

singled out and characterized the factors of the formation of children's vocal performance in pop art: stage movement plasticity, artistry, working with a microphone, stage costume and repertoire.

The research determined that the formation and development of a child's voice is inextricably linked with the child's growth process. Therefore, children's vocal performance should be considered not only through the prism of vocal-performance and vocal-technical means and techniques, but also taking into account the physiological, individual-age and psychological characteristics of children. Therefore, in the context of our research different age classifications of child development were used, applying psychological, pedagogical and art-based approaches.

It was revealed that in modern Ukrainian society there is an increasing need for creative growth of the individual. The importance of forming a high level of creative potential of pupils in the conditions of art schools and studios is due not only to the need of society to involve children in creative development, but also to new opportunities that appear during rapid changes caused by globalization processes.

In our study, two forms of organization of the music-pedagogical process are outlined depending on the place of study: school and extracurricular. It has been studied that vocal performance classes in schools (in music lessons, extracurricular) and extracurricular educational institutions (state, communal, private) contribute to the education of a comprehensively developed personality, form children's love for music, aesthetic values, tastes and ideals. The activities of creative associations of the artistic direction contribute to the artistic and aesthetic education of the individual, the development of musical and creative potential, the formation of aesthetic culture, value orientations in musical art, as well as national, cultural and universal values.

Analyzing the research of scientists, it has been determined that the profession of a vocal teacher includes both a creative aspect and organizational and management skills. In the educational process, the teacher, on the one hand, constantly generates creative ideas, involves students in various types of musical and creative activities, and on the

other hand, performs managerial functions and demonstrates their managerial knowledge. A vivid example of such work is the professional activity of vocal performance teachers Iryna Batiuk, Oksana Lisovska and Rimma Shapovalova, whose creative and professional experience is outlined in the work.

Vocal competitions, festivals and television shows are the main forms of identifying young talents, new interpretations of musical works, as well as providing new incentives and guidelines to those who are working on improving their performance skills. It has been investigated that their importance in the development of children's vocal performance consists in showing the musical and creative achievements of the performers, evaluating the professionalism of the work of vocal performance teachers, establishing creative communication, sharing experiences, etc.

Considering the fact that the number of various children's contests is increasing every year, this tendency reduces their rating. Of course, among pop song contests there are also those in which participation remains prestigious. Therefore, in the context of our research, the participation of children in the most popular Ukrainian and international competitions and festivals has been analyzed, in particular, in the All-Ukrainian Festival of Modern Song and Popular Music «Chervona Ruta», the charity children's festival «Black Sea Games», the International Festival «Young Galicia» and the Children's Song Festival «Eurovision» contest.

Children's participation in vocal TV shows also significantly affects the formation of the audience's musical tastes, as well as the development of children's performing abilities and skills. Today, the only children's television show in Ukraine, which evaluates exclusively vocal data, is the project «The Voice Kids». On the television show, children learn to work in front of the camera, acquire the ability to competently express their opinion during interviews, and also gain invaluable experience of performing in front of a multi-million television audience. In the context of our research, an interview has been conducted with the participants of the TV project «The Voice Kids», who note that participation in the show motivated them to continue their creative activities, write their

own songs, improve their vocal and performing skills, achieve better results at various competitions and festivals.

The modern period of the development of Ukrainian society requires new approaches to the formation of the vocal and performing experience of a growing personality as one of the main conditions of spiritual and cultural formation. A special role in this process is played by the support and development of the creative potential of young performers. Children's vocal performance is a complex systemic phenomenon of modern art history, which functions in a close interaction of musical-creative activity of music-performing education and stage practice, which appears as a constant process of preparation, creation and presentation of children's vocal performance. The importance of the development of musical creativity of the younger generation is connected with the formation of artistic values of young performers, which will influence the development of the musical culture of Ukraine in the future.

Keywords: popular music culture, popular music, pop art, pop song, popular song, contest, festival, TV project, vocal art, vocal performance, pop vocal performance, children's vocal performance, musical pedagogy, sound, Ukraine.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Борин О. В. Дитячі вокальні талант-шоу як одна із форм реалізації творчого потенціалу підростаючого покоління (на прикладі першого сезону телепроєкту «Голос. Діти»). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Т. 5. С. 39–44.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208891>

URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/28_2020/part_5/7.pdf

2. Борин О. В. Розвиток дитячої вокальної творчості крізь призму професійної діяльності Оксани Лісовської. *Музичне мистецтво і культура*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 33. Книга 2. С. 273–285.

DOI: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2021-33-2-23>

URL: <https://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/article/view/764/1121>

3. Борин О. В. Чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк: Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 5. С. 3–8.

DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-5-1>

URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/880/812>

Статті в наукових виданнях інших держав:

4. Борин О. В. Музичні твори європейських авторів у вокальному репертуарі дітей (на прикладі учасників першого сезону шоу «Голос. Діти» – Україна). «*KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*». Люблін: фундація «Інститут зі справ публічної адміністрації», 2022. № 1 (45). С. 47–53.

DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.1.8>

URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8349>

Праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Борин О. В. Заклади позашкільної освіти у розвитку дитячої вокальної творчості. *Актуальні питання культурології: альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства / ред. В. Г. Виткалов. Рівне: РДГУ, 2020. Вип. 20. С. 135–141.*

6. Борин О. В. Вплив продюсерської діяльності на вокальну творчість дітей. *Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: творчі діалоги: матеріали ІХ міжн. наук.-практ. конф. «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: творчі діалоги» (м. Київ, 4–5 гру. 2019 р.). Київ: НАКККіМ, 2020. С. 240–243.*

7. Борин О. В. Дитячі вокальні конкурси та фестивалі в контексті сучасної української популярної музичної культури. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали міжн. наук. конф. (26–27 лист. 2020 р.). Харків: ХДАК, 2020. С. 295–296.*

8. Борин О. В. Популярна музична культура України в епоху глобалізації. *Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Культурологія та мистецтвознавство: точки дотику та перспективи розвитку» (27–28 лист. 2020 р.). Венеція: «Балтія Паблішінг». С. 53–56. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/81/2128/4578-1>*

9. Борин О. В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток популярної музичної культури України. *Матеріали звітної наук. вебконф. викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 5–9 квіт. 2021 р.). Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2021.*

С. 244–246. URL: <https://kmunim.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/44/2021/10/Матеріали-звітної-конференції-викладачів-2021.pdf>

10. Борин О. В. Компоненти діяльності педагога у процесі музично-естетичного виховання обдарованих дітей. *Матеріали V Всеукраїнського наук.-практ. симп. «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 14 трав. 2021 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2021. С. 22–25.

11. Борин О. В. Дитячі вокальні онлайн-конкурси та фестивалі у сучасному українському музичному просторі. *Матеріали VI Міжнародного наук.-практ. симп. «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 трав. 2022 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 42–45.

12. Борин О. В. Музично-естетичне виховання обдарованих дітей в закладах позашкільної освіти. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 36. С. 160–163. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v36/36.pdf>

13. Борин О. В. Розвиток дитячої вокальної творчості крізь призму професійної діяльності Ірини Батюк. *Матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика» (м. Івано-Франківськ, 01 гру. 2022 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 30–33.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	21
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ).....	29
1.1. Інтерпретація поняття «популярна музична культура» у наукових дослідженнях.....	29
1.2. Вокальне виконавство дітей як вияв популярної музичної культури.....	41
1.3. Історіографія, джерельна база та методологія дослідження.....	51
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ТА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА ДІТЕЙ.....	64
2.1. Чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради.....	64
2.2. Фізіологічні та психологічні особливості дитячого вокального виконавства.....	79
2.3. Структура освітніх інституцій дитячого вокального виконавства в Україні ХХІ століття	92
2.4. Персонологічний менеджмент дитячого вокального виконавства.....	105
РОЗДІЛ 3. ФЕСТИВАЛІ ТА КОНКУРСИ ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА ДІТЕЙ В КОНТЕКСТІ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	124
3.1. Участь дітей у всеукраїнських та міжнародних конкурсах та фестивалях.....	124
3.2. Дитячі розважальні шоу в сучасному медіа просторі.....	143

ВИСНОВКИ.....	164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	171
ДОДАТКИ.....	201
Додаток А. Список праць здобувача за темою дисертації.....	202
Додаток Б. Статистика талант-шоу «Голос. Діти».....	207
Додаток Б. 1. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 1 Сезон (2012). 2019. <i>Архів автора</i>	207
Додаток Б. 2. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 2 Сезон (2015). 2019. <i>Архів автора</i>	222
Додаток Б. 3. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 3 Сезон (2016). 2019. <i>Архів автора</i>	232
Додаток Б. 4. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 4 Сезон (2017). 2019. <i>Архів автора</i>	228
Додаток Б. 5. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 5 Сезон (2019). 2019. <i>Архів автора</i>	260
Додаток В. Інтерв'ю з учасниками шоу «Голос. Діти».....	272
Додаток В. 1. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Юлією Карими (команда Дзідзьо) від 02.03.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	272
Додаток В. 2. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Софією Іванько (команда Джамали) від 23.03.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	273
Додаток В. 3. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Кірою Полонською (команда Дзідзьо) від 10.03.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	276
Додаток В. 4. Інтерв'ю з учасником шоу «Голос. Діти – 5» Ярославом Карпуком (команда Дзідзьо) від 08.03.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	278

Додаток В. 5. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Єлизаветою Кирилюк (команда Джамали) від 07.03.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	279
Додаток В. 6. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Єлизаветою Андрейко (команда Время и Стекло) від 05.03.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	280
Додаток В. 7. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Каріною Столабою (команда Время и Стекло) від 16.01.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	282
Додаток В. 8. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 3» Юлією Радчук (команда Время и Стекло) від 15.01.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	284
Додаток В. 9. Інтерв'ю з учасником шоу «Голос. Діти – 4» Святославом Стеф'юком (команда Монатіка) від 28.12.2019, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	287
Додаток В. 10. Інтерв'ю з учасником шоу «Голос. Діти – 4» Денисом Довіраком (команда Монатіка) від 05.01.2020, дистанційно. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	288
Додаток Д. Інтерв'ю з педагогами з вокального виконавства.....	291
Д. 1. Інтерв'ю з Іриною Батюк від 09.12.2019, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	291
Д. 2. Інтерв'ю з Іриною Батюк від 13.11.2020, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	292
Д. 3. Інтерв'ю з Оксанаю Лісовською від 20.06.2021, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	294
Д. 4. Інтерв'ю з Іриною Батюк від 18.05.2022, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	298

Д. 5. Інтерв'ю з Ріммою Шаповаловою від 02.12.2022, м. Івано-Франківськ. Інтерв'юєр: О. Борин. <i>Архів автора</i>	302
Додаток Е. Статистика репертуару талант-шоу «Голос. Діти» (мовний показник). 2023. <i>Архів автора</i>	308

ВСТУП

Обґрунтування теми дослідження. Українська музична культура є неповторним багатством нашого народу. Вона є цінним спадком минулого, що формує погляди та ідеали людей і постає фундаментом для сучасного музичного мистецтва, яке у наші часи знаходить нові музичні вираження. У час стрімкого розвитку інформаційних технологій вокальне виконавство є одним з кращих засобів естетичного розвитку підростаючого покоління, адже сприяє розвитку вокальних здібностей, збагаченню емоційної сфери та розширенню музичного світогляду. На телебаченні, радіо та в мережі «Інтернет» активно транслюються популярні музичні програми, концерти, фестивалі та конкурси, завдяки чому в дітей з'являється неабиякий інтерес до естрадного вокального виконавства.

Останнім часом значно зросла кількість дитячих вокальних фестивалів, конкурсів і телевізійних шоу, які популяризують сучасну українську музику та відкривають слухачам багато нових імен. Враховуючи підвищений інтерес дітей до естрадного вокального виконавства, в нашій країні з'являється все більше гуртків і закладів освіти мистецького спрямування, в яких діти мають можливість навчатись та удосконалювали свої вокальні вміння. Проте, не зважаючи на актуальність цієї теми в сучасному мистецтвознавстві, проблематика дитячого вокального виконавства є недостатньо висвітленою в науковій літературі та потребує детальнішого вивчення.

Наукова спадщина мистецтвознавців та педагогів кінця ХХ – початку ХХІ століття є змістовним джерелом сучасних наукових досліджень в галузі вокального виконавства, що дозволяє глибше дослідити різні аспекти цієї проблематики як складової сучасної популярної музичної культури. Вокальне виконавство як соціокультурне явище досліджувало багато українських науковців, зокрема В. Антонюк [6, 7], О. Баранова [9], А. Бойчук [16], Л. Бурміцька [41], С. Вишневська та Н. Шевченко [49], Н. Гребенюк [63], Н. Дрожжина [75, 76, 77],

О. Єрошенко [83], О. Зосім та Я. Подунай [92], В. Кавун [94], О. Колубаєв, А. Омельченко та Л. Ороновська [102], У. Конвалюк [104, 105, 106], Л. Прохорова [165], З. Рось [172], С. Садовенко [176], Т. Самая [177, 180, 181], О. Соболева [188], науковці кафедри академічного та естрадного співу Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під керівництвом Г. Карась [52] та інші вчені.

Різноманітні *інтерпретації* поняття «популярна музична культура» розглядали у своїх дослідженнях С. Амеліна [2], І. Бобул [14], О. Бойко [15], Ж. Денисюк [71], Н. Дрожжина [75, 76, 77], В. Дутчак [80, 81, 248], О. Зосім [91, 257], Л. Каменецька [95], Г. Карась [81], О. Колубаєв [99, 100, 101, 252], М. Мозговий [123], В. Откидач [145], Ю. Рева [167], З. Рось [173], С. Русаков [174], Т. Рябуха [175], Т. Самая [177, 179], О. Сапожнік [183], В. Тормахова [201, 202], О. Устименко-Косоріч [211], М. Черепанин [225], С. Чернікова [227], Н. Шевченко [230], О. Шевченко [231] та ін.

Попри наявність ґрунтовних досліджень з естрадного вокального виконавства та популярної музичної культури, українське мистецтвознавство потребує більше наукових досліджень, присвячених саме дитячому вокальному виконавству, що є новим явищем у сучасній популярній музичній культурі. Деякі аспекти дитячого вокального виконавства розглядали В. Бокоч, Л. Кузьменко-Присяжна та Л. Остапенко [17], Е. Гавацко [55], Л. Гавриленко [56], Л. Каменецька [95], В. Откидач [144], О. Стахевич [195], О. Юрко [239], дослідники Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцький та ін. [61].

Актуалізація проблематики вокального виконавства дітей спричинила появу нових і малодосліджених питань у сучасному мистецтвознавстві стосовно творчого розвитку підростаючого покоління, які потребують більш детального вивчення.

Сучасний період розвитку українського суспільства вимагає нових підходів щодо формування музично-естетичного досвіду особистості як однієї з основних

умов духовного та культурного становлення. Особливу роль у цьому процесі відіграє підтримка і розвиток творчого потенціалу обдарованих дітей, а також формування їхньої музично-естетичної культури. Оскільки музично-творча діяльність підростаючого покоління у перспективі є основою музичної культури нашої держави, питання творчого та професійного становлення таких особистостей потребує більш ґрунтовних наукових досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Вона є частиною науково-дослідної теми «Народно-інструментальна музика України і зарубіжжя: аспекти взаємодії фольклорного і академічного напрямів» (2013–2018, 2019–2023, державний реєстраційний № 0113U0063890). Тему дисертації затверджено 05 листопада 2019 р. (протокол № 9) на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування та комплексний аналіз вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Досягнення зазначеної мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- проаналізувати інтерпретацію поняття «популярна музична культура» в наукових дослідженнях;
- на основі аналізу джерельної бази дослідження запропонувати авторське визначення поняття «вокальне виконавство дітей»;
- охарактеризувати чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради;
- визначити психологічні та фізіологічні особливості дитячого вокального виконавства;

– окреслити структуру та специфіку діяльності освітніх інституцій дитячого вокального виконавства;

– з’ясувати особливості персоналогічного менеджменту дитячого вокального виконавства;

– дослідити участь дітей у вокальних фестивалях, конкурсах і талант шоу як засобах формування вокального виконавства підростаючого покоління в контексті популярної музичної культури.

Об’єкт дослідження – популярна музична культура України кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Предмет дослідження – дитяче вокальне виконавство як вияв популярної музичної культури України кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець ХХ – початок ХХІ століть.

Географічні межі дослідження – територія сучасної України.

Методи дослідження дозволяють проаналізувати проблеми дитячого вокального виконавства у їх багатогранності та становлять комплекс різних наукових *підходів*: *культурологічного, комплексного* (вивчення вокального виконавства як соціокультурного феномена у єдності різних аспектів), *персоналістичного* (аналіз індивідуального внеску педагогів з вокального виконавства у розвиток української популярної музичної культури), *компаративного* (урахування специфіки діяльності закладів освіти мистецького спрямування та особливостей організації і проведення музичних конкурсів, фестивалів, телевізійних шоу), *аналітичного* (аналіз джерельної бази дослідження); *функціонального, системного* (розгляд дитячого вокального виконавства як багаторівневої системи). Також у рамках системного підходу було застосовано *методи аналізу і синтезу, об’єктивного спостереження, контент-аналізу, систематизації теоретичних даних та інтерв’ю*. Для уточнення термінологічного

апарату дисертаційної роботи було застосовано *теоретичний* метод, а для підведення підсумків – метод *теоретичного узагальнення*.

Теоретичну основу дисертації складають наукові праці з мистецтвознавства, педагогіки та психології, які охоплюють теоретичні аспекти популярної музичної культури, дослідження вокального виконавства як соціокультурного явища, окремі питання дитячого вокального виконавства, зокрема, пластику сценічного руху, артистизм, роботу з мікрофоном, сценічний костюм, репертуарну складову, фізіологічні і психологічні особливості дитячого вокального виконавства, діяльність освітніх інституцій та педагогів, участь дітей у різноманітних конкурсах, фестивалях і телевізійних шоу та інші питання, що стосуються вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України. Джерельною базою нашого дослідження також слугують нормативні документи, офіційні сторінки закладів мистецької освіти у соціальних мережах, відеоматеріали учасників дитячих конкурсів, фестивалів та шоу «Голос. Діти» у мережі «YouTube», положення конкурсів та фестивалів, їх офіційні сторінки у соціальних мережах, інтернет-ресурси, енциклопедичні та довідкові видання, статистичні дані талант-шоу «Голос. Діти», інтерв'ю з учасниками шоу «Голос. Діти» та відомими українськими педагогами з вокального виконавства.

Наукова новизна одержаних результатів визначається її метою, завданнями, об'єктом та предметом. Дослідження є першим досвідом комплексного розгляду дитячого вокального виконавства в контексті популярної музичної культури України. У роботі *вперше*:

- *здійснено* комплексне дослідження вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України;
- *уточнено* зміст понять «естрадна музика», «популярна музика» та «масова музика»;
- на основі аналізу джерельної бази дослідження *сформовано* авторське визначення поняття «вокальне виконавство дітей»;

– *охарактеризовано* чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради, а також фізіологічні та психологічні особливості дитячого вокального виконавства;

– *проаналізовано* структуру освітніх інституцій дитячого вокального виконавства в Україні ХХІ століття;

– *окреслено* роль персонологічного менеджменту у розвитку дитячого вокального виконавства;

– *досліджено* особливості участі дітей у вокальних фестивалях, конкурсах і талант шоу в контексті популярної музичної культури.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною роботою в галузі мистецтвознавства, в якій здійснено об’ємний та комплексний аналіз вокального виконавства дітей крізь призму популярної музичної культури України кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Практичне значення дослідження. Матеріали і результати дослідження можуть бути застосовані при подальшому вивченні різних аспектів дитячого вокального виконавства та стати основою нових наукових досліджень в галузі мистецтвознавства. Результати дослідження можуть слугувати складовою методичних посібників та підручників з вокального виконавства та музичної педагогіки, лекційного матеріалу для студентів ЗВО спеціальності 025 Музичне мистецтво. Дисертація може стати в нагоді педагогам-музикантам, які працюють з дітьми.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження упродовж 2019–2023 років оприлюднено у формі доповідей та обговорено на *п’яти міжнародних конференціях*: ІХ міжнародній науково-практичній конференції «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: творчі діалоги» (м. Київ, 4–5 грудня 2019 року), Міжнародній науковій конференції «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, 26–27 листопада 2020 року), Міжнародній науково-

практичній конференції «Культурологія та мистецтвознавство: точки дотику та перспективи розвитку» (Венеція, 27–28 листопада 2020 року), VI Міжнародному науково-практичному симпозиумі «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 року), XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Світовий культурний простір крізь призму сучасних глобалізаційних, пандемічних викликів та війни» (Рівне, 17–18 листопада 2022 року); *п'яти всеукраїнських науково-практичних конференціях*: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта в Україні: проблеми та інновації» (м. Житомир, 2 березня 2021 року), V Всеукраїнському науково-практичному симпозиумі «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 14 травня 2021 року), VI Всеукраїнському науково-практичному симпозиумі «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 року), VIII Всеукраїнській мультидисциплінарній конференції «Чорноморські наукові студії» (м. Одеса, 24 червня 2022 року), I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика» (м. Івано-Франківськ, 01 грудня 2022 року); *чотирьох звітних наукових конференціях*: Звітній науковій вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 6–8 квітня 2020 року), Звітній науковій вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 5–9 квітня 2021 року), Звітній науковій вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів за 2021 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 4–5 квітня 2022 року), Звітній науковій вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 3–7 квітня 2023 року).

Публікації. Основні положення роботи висвітлено у тринадцятьох одноосібних публікаціях, три з яких надруковано в наукових фахових виданнях України, одна – у науковому зарубіжному виданні, дев'ять – в інших наукових виданнях та збірниках матеріалів конференцій.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), списку публікацій за темою дисертації, вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), загальних висновків, списку використаних джерел (257 найменувань), додатків, до яких включено відомості про апробацію результатів дисертації, статистичні дані талант-шоу «Голос. Діти», особисті інтерв'ю з учасниками шоу «Голос. Діти» та педагогами з вокального виконавства. Загальний обсяг дисертації – 309 сторінок друкованого тексту. Основний текст складає 158 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ)

1.1. Інтерпретація поняття «популярна музична культура» у наукових дослідженнях

У сучасних культурних процесах особливе місце належить популярній музичній культурі. Розмаїття жанрів та видів зазначеного феномена домінує в культурно-дозвіллевому середовищі, концертній естраді та засобах масової комунікації. Однією з особливостей популярної музики є орієнтація та відповідність смакам широкого кола населення в мистецтві, здатність швидко реагувати на зміни уподобань слухачів. Тому, з однієї сторони досить прості запити суспільства дозволяють характеризувати популярну музичну культуру як таку, що розвивається всупереч досягненням попередніх епох, а з іншої – слухачі отримали нові напрямки у музиці з власними жанрами, традиціями, модою, стереотипами тощо, що викликало велику зацікавленість серед музикознавців, культурологів, психологів, педагогів, філософів та науковців з інших сфер.

Поняття культури є досить багатозначним, тому науковими колами представлено безліч визначень цього терміну з позиції підходів різних наук. У нашому дослідженні будемо послуговуватись визначенням Енциклопедії Сучасної України Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, у якій поняття культури (від лат. *cultura* – обробка, догляд, від *colō* – вирощувати, обробляти землю) трактується як «...прояв життя людини, що виражається у моделях поведінки, засобах і продуктах діяльності, зокрема ідеях, ідеалах, нормах та цінностях» [159, с. 95].

Традиційно розглядають два основні напрямки культури – духовний та матеріальний – відповідно до двох основних сфер людської життєдіяльності –

духовної та матеріальної. Духовна культура охоплює свідомість, пізнання, мораль, виховання, освіту, науку, мистецтво, літературу та інші сторони духовної діяльності людини. Також до неї належать релігія та міфологія, світоглядні, моральні, політичні та інші уявлення людей. Матеріальна культура стосується усієї сфери виробничої діяльності людей та її результати: знаряддя праці, житло, предмети побуту, одяг, засоби зв'язку, різноманітні споруди тощо.

Музична культура як вияв духовної складової культури розуміється як сукупність всіх інституцій, що пов'язані з музичним мистецтвом: наука про мистецтво (мистецтвознавство), музична освіта, засоби масової комунікації, концертні зали, нотодрук тощо). Вона забезпечує обмін та споживання в суспільстві музичних надбань, цінностей, а також створених та виконаних музичних творів.

Сучасна популярна музична культура є динамічним та унікальним феноменом. Вона здійснює вплив на людину та її спосіб мислення через доступність інформації та змісту, який вона несе. Твори популярної музичної культури затребувані досить широким колом суспільства, тому поступово вона набуває більш самостійного забарвлення, здійснюючи ще більший вплив на свідомість людей.

Стосовно трактування поняття «популярна музична культура», думки вчених суттєво відрізняються. Одні ототожнюють популярну культуру з масовою або естрадною, інші ж вважають їх відмінними явищами, ще інші вбачають в популярній культурі можливість продукування якісно нових явищ, які сприятимуть розвитку суспільства, інші ж, що вона спонукатиме до занепаду. Сьогодні термін «популярний» у науковій літературі трактується як «...нескладний змістом і формою викладу, легкий для розуміння; зрозумілий, доступний, дохідливий» [160, с. 239].

В українській мистецтвознавчій думці існує чимало інтерпретацій поняття «популярна музична культура». Зокрема, у працях дослідників можна зустріти такі

терміни як «легка музика», «молодіжна музика», «естрадна музика», «популярна музика», «масова музика», «музика масових жанрів» тощо.

В контексті нашого дослідження варто зосередитись на ключових дефініціях, які є найбільш поширеними в сучасному мистецтвознавстві, а саме поняттях естрадної, масової та популярної музики.

Терміни «естрадна музика», «музична естрада», «естрада» є досить поширеними в українській науковій літературі. Саме поняття «естрада» (від франц. *estrade* – настил, поміст) в Українській музичній енциклопедії Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України трактується як сценічний майданчик або спеціально збудоване підвищення, на якому відбуваються різноманітні дійства та виступи співаків, віртуозів-інструменталістів, оркестрів та хорів [113, с. 41]. А поняття «естрадна музика» визначається як «...вид музичного мистецтва, пов'язаний із розвитком масових жанрів – пісні, побутового романсу, танцю, імпровізаційного музикування, орієнтований на художні смаки широкого загалу» [113, с. 41]. Автори зазначають, що естрадна музика почала формуватись наприкінці ХІХ ст. з появою таких жанрів як вар'єте, мюзик-холл, кабаре, театр мініатюр, де публіка складалася з різних людей та дрібної буржуазії.

Досліджуючи специфіку синтезу музичної естради та фольклору В. Тормахова у праці «Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез» зазначає, що та музика, яку прийнято називати «побутова», «легка», «популярна», «прикладна», «масова» варто об'єднати в один термін – «естрадна музика». На думку дослідниці, естрадна музика – це широке поняття, яке включає в себе такі види сучасної музики як джаз, рок- і поп-музика. Оскільки для цих музичних напрямків є характерним пряме спілкування зі сцени з глядачами, безпосередній контакт з ними, видовищність з елементами шоу, В. Тормахова пропонує їх поєднати в понятті «естрадна музика» як такі, що створені для публічного виконання на сцені [201, с. 13].

Дослідниця віддає перевагу використанню саме терміну «естрадна музика», адже, на її думку, поняття масової музики не зовсім відповідає природі джазової та деяких напрямів рок-музики, оскільки вони є досить елітарними, тому з цієї точки зору можна вважати масовою лише поп-музику. Більше того, недоцільно називати популярною музикою джаз, рок- і поп-музику, адже популярність цих напрямів не є однаковою [201, с. 13–14]. Отже, В. Тормахова вважає вживання терміну «естрадна музика» найбільш доцільним, коли йде мова про ті види музичного мистецтва, які мають сценічне походження (також вона акцентує увагу на тому, що академічна музика на початку свого існування не була пов'язана зі сценою – вона була літургійною та камерною (тобто музикою, яку виконували для вузького кола слухачів) і свою «естраду» вона змогла завоювати лише на початку XVII ст. [201, с. 14].

Н. Дрожжина у роботі «Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради» розглядає естраду як елемент масової культури [76, с. 23]. Музичне мистецтво естради дослідниця розуміє як специфічну форму музичного мистецтва, яка відображає «...самобутній художній і культурний феномен, в якому органічно поєднані масова культура і музичне мистецтво» [76, с. 62]. Також вона пропонує визначення поняття «масова культура», яке трактує як «...своєрідний феномен соціальної диференціації сучасної культури, яка вперше заявила про себе під час модернізаційних процесів Нового часу» [76, с. 62]. На думку дослідниці, поява естрадного мистецтва обумовлена стрімким ростом населення у містах та появою середнього класу, що спричинило зміни у трудовій діяльності та дозвіллі населення в кінці XIX ст.

У дослідженні М. Мозгового «Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні» центральними поняттями є «естрадна пісня» та «пісенна естрада», які він розглядає крізь призму «легкої музики». М. Мозговий розуміє появу естрадного мистецтва в контексті розважальних вистав мюзик-холів, кабаре, вар'єте, тощо, що виникли в Європі наприкінці XIX ст. Мистецтвознавець зазначає: «Через

те, що сценічні образи призначалися для показу широкій публіці, вони не вирізнялися психологічною складністю, але, подібно до образів комедії дель арте, мали чітко виражений характер. У зв'язку з цим естрадне мистецтво почали називати «легким жанром», тобто його функцією було створення атмосфери психологічного відпочинку широких мас глядачів та слухачів. Відповідно застосовується вираз «легка музика». Найпоширенішим її жанром вважають естрадну пісню» [123, с. 5].

Також у своєму дослідженні науковець розглядає поняття популярної музики та виділяє ключові ознаки, які вирізняють її з-поміж інших видів розважального (легкого) мистецтва. Дослідник погоджується з думкою деяких науковців про те, що феномен популярної музичної культури загалом є властивим для індустріального і постіндустріального суспільства, тому така музика створюється і масово поширюється відповідно до засад попиту ринку. Оскільки вона призначена у першу чергу для прослуховування, а не відтворення, її основним способом поширення є аудіозаписи, в той час як так звана «серйозна» музика призначена для відтворення і тиражування не лише через аудіозаписи, а й у нотних записах.

Головною рисою сучасної популярної музики, на думку М. Мозгового, є тенденція до шлягеризації, яка полягає у посиленні тих позицій психології сприйняття слухача, при яких поєднання відомих ритмічних та інтонаційних мотивів може забезпечувати пісенному твору високий ступінь атрактивності, щоб отримати якомога більший ринок збуту та поширення. Серед чинників шлягермейкерської технології дослідник називає такі: «проста музична тема; так само простий і зрозумілий текст; чіткий, достатньо оригінальний танцювальний або баладний ритм; контрастна форма поєднання куплета і приспіву» [123, с. 6].

М. Мозговий підкреслює, що поняття «популярна музика» не слід ототожнювати із термінами «народна музика» та «поп-музика». Остання стосується тільки великого комплексу музичних стилів, розвиток яких розпочався лише на

початку 60-х років ХХ століття [123, с. 6]. Можливість ототожнення народної та популярної музики в наукових колах виникла у зв'язку з походженням слова «популярний». З латинської «populus» означає народ, що спонукає розглядати поняття популярного з позиції народної культури. Впродовж тривалого періоду розвитку людства популярна музика виокремилась від народної в значенні автентичної, автохтонної, продукуючи, насамперед, комерційні музичні твори.

У дослідженні Т. Рябухи «Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради» окрім поняття «естрадна пісня» використано термін «естрадно-масова культура», у якому вона в одне ціле з'єднала естраду та масову музику [175, с. 18]. Учена зазначає, що естрадна пісня, яка сформувалася в своїх основних рисах в період Нового часу і продовжує свій розвиток до наших днів, має такі ознаки: вбудованість у систему комерційної маскультури (шоу-бізнес); професійне обладнання в галузі музики та тексту; шлягерна стандартизована природа; сценічна репрезентативність.

Дефініції «мистецтво естради» та «естрада» є ключовими у монографії Т. Самаї «Вокальне мистецтво естради: український контекст». Вчена розглядає естраду як напрям мистецтвознавчої науки, в структуру якого входять теорія та історія естради, естрадне виконавство, прикладне естрадознавство, що вивчає естраду в її жанрових та стильових розгалуженнях. Учена зазначає, що «специфіка естради криється у постійному пошуку оригінальності, самобутності, індивідуальної манери, власного сценічного образу, імпровізаційності в момент виконання, задоволення запитів і бажань будь-якого вибагливого глядача» [177, с. 37]. Також у своєму дослідженні Т. Самая визначила та охарактеризувала сім базових засад естрадного мистецтва – «відкритість, легкість, синтетичність, лаконізм, імпровізаційність, мобільність, індивідуальність» [177, с. 39].

Актуалізуючи питання розвитку вокально-естрадного виконавства, І. Бобул у дослідженні «Жанрові форми та стильові конотації вокально-естрадного виконавства в музичній культурі України кінця ХХ – початку ХХІ століття»

зазначає, що музична естрада – це «...складно-вибудована жанрова сфера, що перебуває в історичному становленні і ще не досягла останньої еволюційної межі, але вступила у взаємодію з такими сталими жанрово-композиційними видами, як оперета, мюзикл і рок-опера» [14, с. 4]. Дослідник розглядає естраду як жанрову сферу музики, яка є відкритою до взаємодії з різними видами музичної творчості, не ототожнюючи при цьому її з масовою чи популярною музикою.

С. Чернікова у роботі «Гене́за естрадного вокально-ансамблевого виконавства та шляхи його професіоналізації» також застосовує поняття «музичне мистецтво естради». Під ним дослідниця розуміє «...актуальне художнє явище в системі мистецтв, яке охоплює різні сфери музикування і виконавські склади. До нього належить: сольне виконавство (вокальне, інструментальне), ансамблеве виконавство (вокальні ансамблі, інструментальні ансамблі, вокально-інструментальні ансамблі, рок-групи), також естрадні і джазові оркестри» [227, с. 9]. Особливістю цих напрямів виконавства є те, що вони мають розважальний характер, є доступними для широкої аудиторії та мають досить прості для сприйняття форму і зміст.

Аналізуючи викладені вище думки, можна підсумувати, що естрадна музика є частиною сценічного мистецтва, основними складовими якого є рок, джаз і популярна музика. Досить часто естраду розглядають в контексті популярної або масової музики, хоча ці явища не є тотожними, оскільки естрада, насамперед, є оригінальним видом творчої діяльності, що має свої особливі риси та співвідноситься з останніми тільки частково.

В науці набуло популярності поняття «масова музика». Цей термін найбільше вживався у СРСР, тому масова музика стала предметом дослідження значної кількості радянських вчених. В Україні це поняття є також досить поширеним серед науковців. До прикладу, у роботі «Масова музика як атрибут молодіжної культури середини ХХ століття» О. Устименко-Косоріч виокремлює складові масової музики, а саме рок музику, творчість бардів та популярний народно-

інструментальний шар, що «...виникли в процесі соціокультурних змін та характеризуються появою нових засобів музичної виразності (використання електроінструментів, домінуючий стан метроритмічних організацій, розкутість сценічної поведінки виконавців, заборона вокалізації, гучність звучання), що суперечить класичним загальновідомим канонам академічної традиції та поп-музики, але збігається з ідеєю «рух у ритмі», яка стимулювалась молодіжним рухом у середині ХХ століття» [211, с. 11].

Дослідниця розглядає масову музику крізь призму молодіжної культури, зазначаючи, що остання «...виступає головним чинником у процесі формування естетичних, етичних, художніх поглядів та уявлень, що знаходить вияв практично у всіх галузях мистецтва, музичному зокрема» [211, с. 13]. Молодіжний рух, на її думку, є головним художньо-стильовим показником культури, що бере свій початок з середини ХХ століття.

Ю. Рева у дослідженні «Творча особистість в умовах масової культури» розглядає феномен масової культури з точки зору процесу масовізації, продуктом якого власне і стала перша. Дослідниця зазначає, що «...досить часто масова культура зводилась до псевдокультури чи простого “кітч”, який не має ані художнього, ані естетичного змісту. Проте таке спрощене уявлення про масову культуру не пояснює причини набуття цим явищем всезагального характеру» [167, с. 13]. Вона не ототожнює масову та популярну культуру зазначаючи, що масова культура є принципово новим шаром культури, який з'явився значно пізніше, ніж популярна культура.

Цієї ж думки притримується С. Русаков, який досліджував проблематику співвідношення масової та популярної культур. Він стверджує, що популярна культура містить у собі ціннісний універсум, який є затребуваним сьогоденішньою інформаційно-інтелектуальною добою. На його думку, популярна культура на відміну від масової «орієнтована на створення такої форми, яка відповідає потребам людини і здатна не тільки актуалізувати традиційні смисли культури, оновлюючи

їх, але й адаптувати для розуміння складні наукові світоглядні парадигми сучасного буття. Популярна культура звертається до естетики повсякденності як головної екзистенційної цінності для індивідів та вияву в ній естетики трансцендентності» [174, с. 330].

Досліджуючи спільні та відмінні риси масової та популярної культур, С. Русаков визначає популярну культуру як феномен, що виник в кінці ХХ століття та має свою естетичну особливість, перебуваючи у складному комплексі взаємовідносин з іншими культурними пластами. На його думку, в популярній культурі склались нові ціннісно-світоглядні парадигми, які під впливом новітніх інформаційних технологій втілили свою специфічну мову та форму вираження [174, с. 330].

Учений пов'язує появу популярної культури з переважанням у європейських країнах культури середнього рівня, тобто мідкультури, в якій відбулось переосмислення змісту класичної культури та народження нових сенсів. «Популярна культура є не тільки загальнодоступною, а й більш індивідуалізованою, поступово змінюючи власну інтерпретацію від “негативно-масової” до “популярної”, що спричинило її розуміння як культури, яка характеризує певний ціннісний та естетичний спосіб повсякденного життя, особливо у сфері побуту, комунікацій, розваг, дозвілля тощо» [174, с. 330], – зазначає науковець.

Ж. Денисюк у роботі «Масова культура як чинник трансформування національно-культурної ідентичності в умовах глобалізації» зазначає, що масова культура «...є специфічно організованою індустрією культурного виробництва, її витвори транслуються каналами масової комунікації та призначені для духовного споживання мільйонів людей» [71, с. 7]. Дослідниця виокремлює як позитивні, так і негативні функції масової культури. До позитивних вона відносить соціалізацію та адаптацію індивіда в суспільстві, а до негативних – маніпулювання свідомістю. Учена зазначає, що «в широкому розумінні масова культура не лише постачає

зразки художньої культури й мистецтва, але й загалом формує образ життя й спосіб духовного споживання, що ґрунтуються на некритичності й пасивності сприйняття» [71, с. 7].

Отже, на думку дослідників, масова музика характеризується зверненням до великої аудиторії та своїм поширенням через засоби масової комунікації – телебачення, радіо, звукозапису, кінематографу, Інтернет – здійснює неабиякий вплив на суспільство та його сприйняття.

Не менш поширеним в сучасній українській науці є термін «популярна музика». Осмислюючи специфіку популярної музичної культури Л. Каменецька вживає термін «популярна вокальна музика», що, на її думку, утворює один з найважливіших пластів сучасної музичної культури. Така музика має свій власний інструментальний та вокальний виконавський стиль, оригінальну та дещо специфічну мову. Під «популярною вокальною музикою» дослідниця розуміє «...призначену для співу музику, художні образи якої виражають типові для молоді думки, почуття та настрої, відтворені засобами доступної музичної мови, завдяки чому легко сприймаються» [95, с. 8].

Учена визначає ознаки, що притаманні виконанню сучасної популярної вокальної музики: «...емоційна насиченість, навіть дещо надмірна експресивність; імпровізаційність; ритмове розмаїття; виконання не тільки рідною, а й іноземними мовами; спів з використанням технічних засобів; спів, поєднаний з танцювальними рухами; використання різноманітних голосових ефектів; невимушеність поведінки на сцені; застосування світлових ефектів; використання незвичайних (дещо екстравагантних) сценічних костюмів; декоративне оформлення сцени тощо» [95, с. 9].

Досліджуючи процес становлення української популярної музики О. Шевченко у роботі «Українська популярна музика: витоки та проблематика (1920–1990 рр.)» стверджує що «...українська популярна музика одночасно є музичним явищем, явищем суспільної свідомості і соціальним феноменом. Адже за

своєю природою вона призначена для масового сприйняття, а суспільство при цьому має потребу в такому мистецтві, яке може оперативнo відгукуватися на його різноманітні та швидко змінювані потреби, зокрема, потребу у відпочинку, розвагах, спілкуванні з однолітками, звуковому оформленні побуту, де велике значення має синтез музики і слова, танцю, дії, сценічного оформлення» [231, с. 9].

Дослідниця підкреслює, що «термін «українська популярна музика» виник як результат теоретичного аналізу наукової, науково-публіцистичної та мистецтвознавчої літератури. «Українська» – новий напрям сучасного музичного мистецтва, що остаточно виокремився як самостійний з другої половини ХХ століття, має свої іманентні особливості, характерні ознаки, національний колорит. «Популярна» – характеризує музику як загальнодоступну, широковідому, а також таку, що користується загальним визнанням, незалежно від стилю, напрямку, вікової категорії» [231, с. 9].

О. Шевченко виокремлює основні жанри української популярної музики: «...джаз, авторську (бардівську) пісню, традиційну естрадну пісню, поп-музику, рок-музику та *інші* жанри. Фольклор хоч і не має прямого відношення до української популярної музики, має сьогодні на неї опосередкований вплив» [231, с. 9]. Дослідниця також зазначає, що українська популярна музика не має жодного відношення до масової музики, яка в дослідженнях багатьох науковців вважається музикою нижчого гатунку, адже була одним зі способів маніпуляції масами. Популярна музика в процесі еволюції сформувала свою професійну еліту та заслуговує високої оцінки.

Аналізуючи неоднозначність визначення поняття «популярна культура», С. Амеліна висновує, що популярна культура, як винахід глобалізованої економіки, є певним простором, смисловим полем, в яке в певний момент часу у вигляді історичного спадку можуть потрапити артефакти народної, масової та елітарної форм культури. Потрапляючи у це поле, означені типи культур набувають специфічного стану свого існування, який у нашому випадку є станом популярності

та суспільного визнання. Вона зазначає, що «...існування у формі «популярного» цих форм культури є іншим рівнем, іншим способом їх буття. Артефакти усіх цих форм культури переважно містять в собі конкретні ідеологічні імплікації, тому набуття ними стану популярності може представляти національний інтерес» [2, с. 221].

Визначаючи специфіку сучасної популярної музичної культури в контексті музично-естетичного виховання дітей, О. Сапожнік послуговується терміном «сучасна популярна естрадна музика». Вона, на думку дослідниці, є унікальним засобом пізнання та формування світогляду, що акумулює кращі естетичні, художні та духовні надбання світової культури [183, с. 9].

Поняття «сучасна популярна естрадна музика» виникло в результаті теоретичного аналізу мистецтвознавчої, художньо-публіцистичної та наукової літератури, узагальнення існуючого музичного та освітянського досвіду виходячи з неоднозначності самої термінологічної передумови, що характеризується поліаспектністю смислових сфер основних складових поняття. Під складовою поняття «сучасна» О. Сапожнік розуміє «...напрям музичного мистецтва, що остаточно виокремився в кінці ХІХ ст. з появою першого професійного жанру – джазу; час побутування [183, с. 9]; термін «популярна» трактує як «...зрозуміло викладена, загальнодоступна; широковідома, та, що користується загальним визнанням (змістовний фактор) у конкретний період часу незалежно від стилю, часу творення й обсягу глядацької аудиторії» [183, с. 9]; «естрадна» визначає як «...спрямованість на конкретне середовище побутування; попит у певної вікової категорії; широкий спектр споживання у слухачів» [183, с. 9].

Дослідниця у своїй роботі визначає також жанрову та стильову класифікацію української сучасної популярної естрадної музики. До основних жанрів вона відносить: «...джаз, рок-музику, авторську пісню, традиційну естрадну пісню, поп-музику та синкретичні жанри. Кожний жанр передбачає історично обумовлену класифікацію й трансформацію його стильових різновидів» [183, с. 9].

Отже, визначенням термінів «естрадна музика», «масова музика» та «популярна музика» займалось багато науковців. Вони мають безліч інтерпретацій, зміст яких збігається тільки частково. Аналіз вище означених понять показав, що поняття «масова музика» та «популярна музика» найточніше характеризують музичне мистецтво, яке поширюється на масову аудиторію та має неабияку популярність серед населення. Тому, аналізуючи вокальне виконавство в контексті сучасної музичної культури, що призначена для широкого кола слухачів, ми віддаємо перевагу поняттю «популярна музика» в значенні загальнодоступної, та такої, що користується загальним визнанням не залежно від напрямку, стилю та вікової категорії слухачів.

1.2. Вокальне виконавство дітей як вияв популярної музичної культури

Музичне мистецтво є неповторним багатством духовної культури нашого народу, цінним спадком минулого і джерелом розвитку сучасної музичної культури. Воно формує погляди, смаки та ідеали людей, їхнє ставлення до оточуючого світу. Вокальне виконавство є одним з найкращих засобів естетичного розвитку особистості, адже сприяє розширенню музичного світогляду, збагаченню емоційної сфери та розвитку вокальних здібностей.

Естрадне вокальне виконавство займає особливе місце у сучасній музичній культурі. Твори вокальної естради орієнтовані на реалізацію художніх потреб побутової та дозвільної діяльності людей. Різноманітні концерти, фестивалі та конкурси активно транслюються на радіо, телебаченні та в мережі «Інтернет». Завдяки цьому зацікавленість естрадним вокальним виконавством з'являється у дітей з раннього дитинства.

Останнім часом значно зросла популярність дитячих вокальних конкурсів, фестивалів і телевізійних шоу, які популяризують естрадний спів та відкривають слухачам багато нових юних виконавців. Враховуючи інтерес дітей до естрадного

вокального виконавства, в Україні з'являється все більше гуртків та закладів освіти мистецького спрямування, де діти мають змогу навчатись та удосконалювали свої виконавські вміння. Проте, не зважаючи на неабияку актуальність цієї теми в сучасному мистецтвознавстві, питання вокального виконавства дітей є недостатньо висвітленим науковою літературі та потребує більш детального вивчення.

Аналізуючи тенденції розвитку популярної музичної культури, А. Бойчук зазначає, що «...сучасна естрадна пісня – це, насамперед, техніка володіння співочим голосом, що як інструмент музичного вираження тісно співпрацює з виразовою системою загалом, трансляція обраного типу стилю, вишукана оригінальність інструментального аранжування та сценічного образу, автономізація особистісного простору творчості вокаліста тощо» [16, с. 43]. У цьому дослідниця вбачає нові перетворення українського вокального виконавства. «...новітня українська естрадна пісня сміливо та потужно заявляє про себе як оновлена та самодостатня, глибоко закорінена у архетипи та водночас творчо спроможна до проривів у власному стильовому моделюванні, де чинну роль відіграє питання інтеграції різноманітних технік співу – академічного, автентично фольклорного, джазового тощо. В такому інтегрованому вираженні українська пісня може забезпечувати яскравий та індивідуальний образ українського співу загалом» – стверджує вчена [16, с. 42–43].

Як зазначає Т. Самая, «...сучасне вокальне естрадне мистецтво є складним конгломератом жанрів, напрямів та стилів» [177, с. 5], тому його вивчення вимагає нових підходів, які б могли відповідати внутрішнім законам його функціонування в культурному просторі. На думку дослідниці, традиційні методи дослідження естрадного виконавства, сформовані академічним музикознавством, втратили свою актуальність, а його дослідження на сучасному етапі повинно ґрунтуватись на нових методологічних засадах, в тому числі інтердисциплінарних [177, с. 5].

Л. Бурміцька зауважує що, в українському мистецтвознавстві досить мало досліджень, присвячених естрадному виконавству: інструментальному,

вокальному та вокально-інструментальному. Проте, на думку дослідниці, неповторна багатоманітність, стилістика і поетичність в майбутньому визначатимуть актуальність естрадного вокального виконавства «...у формуванні художніх смаків та пріоритетів споживачів культурних продуктів, що зумовлено, зокрема, його підвищеною творчою рефлексією на таке явище в сучасній культурі, як масовість. Відтак сучасне вокальне виконавське мистецтво у системі естради, зокрема національної, можна вважати одним з перспективних напрямів подальших вітчизняних мистецтвознавчих досліджень» [41, с. 164–165].

Досліджуючи особливості естрадного співу, В. Откидач відзначає характерні тенденції сучасного естрадного вокального мистецтва: «...стандартизація естрадних музичних форм, наявність етнічного компонента, переважання “кліпового” мислення, використання комп’ютерних технологій, зростання ролі екранних мистецтв як засобу популяризації естрадних вокальних жанрів» [144, с. 32]. На його думку, «...формування вокальної майстерності естрадного співака залежить безпосередньо від розуміння специфіки вокальної мови, фізіології голосового апарату, природи формування співочого звуку, чіткого уявлення про дихальну, резонаторну, артикуляційну функції та їх важливу роль у процесі голосоутворення й цілої низки інших важливих чинників. Набуття співаком вокально-технічної майстерності є результатом свідомої цілеспрямованої багаторічної роботи і свідчить про досягнення ним високого рівня художнього та вокально-технічного розвитку» [144, с. 32–33].

У науковій літературі вокальне виконавство (спів) трактується як «...виконання музики за допомогою голосу, мистецтво передавання засобами співацького голосу художнього змісту музичного твору» [240, с. 252]; «...виконання вокального твору, видавання голосом музичних звуків, один із найдавніших видів музичного виконавства» [144, с. 316].

Н. Дрожжина визначає спів як «...вид музичного мистецтва, де музика органічно пов’язана зі словом» [77, с. 155]. Учена зауважує, що «...вокальне

виконавство в системі естради – явище надзвичайно динамічне і таке, що активно видозмінюється. Незважаючи на відносно недовгий шлях свого розвитку, воно оформилося в загальносвітовому контексті музично-виконавської творчості як унікальне мистецьке явище, відрізняючись від інших видів співу своєю стилістикою, естетикою і поетикою» [75, с. 3].

В. Антонюк розуміє вокальне виконавство як складний психофізіологічний акт, у якому «...тісно переплетено інтелектуальні, емоційні та вольові процеси» [7, с. 11]. На її думку, спів є одним із кращих засобів естетичного виховання та «...дієвий чинник емоційного впливу на аудиторію. Причина виключної інтенсивності естетичного впливу співу криється у симбіозі слова та музики, а також у тому, що сам голосовий апарат людини складає частину організму, зв'язану складною інервацією з центрами головного мозку» [7, с. 11].

Схожу думку висловлює О. Баранова, розглядаючи спів як складний комплекс взаємопов'язаних функцій голосового апарату і психіки та виділяє основні принципи виховання співака: «...необхідність індивідуального підходу; єдність технічного й художнього розвитку; поступовість і послідовність; постійне врахування не тільки фізичного стану, а також стану нервової системи, психіки» [9, с. 13]. Вона вважає, що основою вокально-технічного розвитку «є навчання співака свідомо користуватися власним голосовим апаратом для отримання інтонаційно-стійкого, міцного, насиченого звука, приємного й рівного тембру» [9, с. 13]. Дослідниця стверджує що під час роботи з дитячими голосами необхідно «...враховувати стадії розвитку дитини, що пов'язані з фізіологічним та нервово-психічним ростом» [9, с. 15].

Досліджуючи питання вокального виконавства Н. Гребенюк використовує поняття «вокально-виконавська творчість», яке розуміє з одного боку як соціокультурне явище, тобто як один з видів художньо-творчої діяльності; з іншого – як особистісне явище, яке має свої специфічні особливості, характерні риси та закономірності розвитку. Ці два аспекти «...взаємопов'язані між собою і мають

глибоке коріння взаємовпливу, що походить із самої специфіки вокально-виконавської творчості» [63, с. 10]. На думку дослідниці, вокальне виконавство як соціокультурне явище «...вимагає підходу до нього з позицій музично-виконавського мистецтва в цілому» [63, с. 10]. Вона визначає виконавське мистецтво як взаємопов'язану систему, що «...складається з трьох частин: музичного твору (праця композитора); виконавської творчості співака; певної підготовчої роботи слухача. Кожна частина цієї системи являє собою необхідний компонент вокально-виконавської діяльності як виду художньої творчості» [63, с. 10].

Вокальне виконавство як комплексне поняття учена розглядає з позиції голосу співака, який є «інструментом в собі», а також вокальної фіксації (психофізіологічного комплексу індивідуальності співака) та емпатії (здатності до співпереживання) [63, с. 11]. Н. Гребенюк виокремлює специфічні особливості вокально-виконавської діяльності: «...особливу мову вокально-виконавського мистецтва, що має свої закономірності існування й розвитку; особливий спосіб узагальнення (загальний інтерпретаторський план вокального твору будується через індивідуально-особистісне відчуття співака); використання «вокально-художньої уяви», спочатку при формуванні вокально-технічних навичок, а потім і вокально-виконавських; якісне визначення форми твору у всіх її виявах (це стосується і якості музичної форми, і якості подачі того чи іншого твору – концерту-лекції, спектаклю чи сольної програми)» [63, с. 11].

Для характеристики вокального виконавства як одного із різновидів музично-виконавської творчості, О. Єрошенко послуговується поняттям «вокальна творчість», розуміючи під ним «...інтерпретування вокального твору співаком, обумовлене сукупністю всіх особистісних і професійних якостей його творчої індивідуальності» [83, с. 11]. Розглядаючи роль емоційної складової у вокальній творчості, дослідниця актуалізує специфіку взаємодії емоцій вокаліста з виконавськими аспектами творчості та висновує, що «...творчий процес у вокаліста

є активним емоційним процесом, що вимагає від виконавця наполегливих пошуків і відбору різноманітних виразних засобів» [83, с. 11].

О. Соболева вивчає вокальне виконавство крізь призму вокальних навичок. На її думку, основним у їхньому формуванні «...є створення внутрішнього образу, що регулюється, уявлення про звук, який належить проспівати. Важливого значення при цьому набувають багато чинників. Перш за все, це – ідеал, до якого прагне співак, ідеал, який вихований усім попереднім вокальним досвідом» [188, с. 48]. Також важливу роль відіграє цілеспрямований вплив ззовні. Дослідниця вважає, що «...для того, щоб вокаліст міг розвинути в собі певні здібності, необхідно, щоб йому були властиві такі якості особистості, як стійкий інтерес до співу, навички правильного навчання виразному співу, розвинений слух і голос, ладове почуття, почуття ритму» [188, с. 50].

Досліджуючи методику формування вокально-виконавських навичок А. Бондарчук пропонує поділ останніх на технічні та художні навички. До вокально-технічних навичок вона відносить постановку голосового апарату, дихання, звукоутворення, дикцію, артикуляцію, інтонування тощо, а також безпосередньо роботу над вокальним твором. До художніх – інтерпретацію та роботу на сцені [18, с. 25].

Попри наявність низки ґрунтовних досліджень вокального виконавства в мистецтві естради, присвячених специфіці формування вокально-виконавських вмінь, необхідних естрадному співакові, в українському мистецтвознавстві відверто бракує досліджень, присвячених саме дитячому естрадному вокальному виконавству, яке є новим явищем у популярній музичній культурі та таким, що динамічно розвивається.

В. Откидач зазначає, що «...на початку ХХІ ст. значно підвищився інтерес до дитячого сольного співу: регулярно проводяться різноманітні вокальні конкурси та фестивалі, відкриваються вокальні відділення в музичних школах» [144, с. 45].

Актуалізація питання дитячого вокального виконавства спричинила появу нових та малодосліджених проблем у сучасному мистецтвознавстві, зокрема, «...питання культури співацького звука у дітей, розвитку музичних здібностей та мислення юних вокалістів, формування художнього смаку, а також питання творчого розвитку та духовного зростання підростаючого покоління» [144, с. 45].

На думку дослідника, бажання дитини співати є проявом її самовираження, тому вокальна музика повинна бути засобом реалізації творчого потенціалу кожного [144, с. 47]. Він зауважує, що «...вокальна техніка у дитячому віці засвоюється набагато швидше, ніж у дорослому. При цьому принципових розбіжностей у роботі дихання та організації роботи комплексу “вокальних” м’язів у дитини та дорослого немає, але звучання дитячого голосу відрізняється від дорослого як за тембром, так і за гучністю. <...> Педагог повинен слідкувати за тим, наскільки органічно звучить голос дитини, постійно добиваючись свободи звуковидобування при дотриманні вокальної техніки. Тільки так можна вирішити проблему збереження та розвитку дитячого голосу» [144, с. 46].

В. Бокоч, Л. Кузьменко-Присяжна та Л. Остапенко зауважують, що вокальне виконавство є одним з найбільш доступних способів музикування для дітей. «На відміну від інструментального виконавства, яке передбачає оволодіння грою на інструменті, вокалізація не потребує таких фізичних зусиль, адже дозволяє багато чого вивчати на слух, не використовуючи нотний текст. Власне естрадний вокал, на відміну від академічного і народного, відрізняється не лише специфікою звуковидобування, а й здебільшого тими цілями та завданнями, що постають перед вокалістом» – стверджують дослідники [17, с. 31].

О. Юрко зазначає, що вокальне виконавство «...є одним із засобів різнобічного розвитку учнів: музично-творчого і особистісного. Воно сприяє задоволенню співацьких потреб дитини, збагаченню кращими зразками вокальної літератури; дає можливість через концертну діяльність брати участь у загальнокорисній діяльності. <...> Багатоскладова мета розвитку співацького

голосу дитини, її вокальних навичок та формування емоційно-почуттєвої сфери учнів за допомогою вокального співу, над якою працює педагог, завжди є актуальною» [239, с. 5].

Досліджуючи питання формування виконавської культури у дітей старшого шкільного віку, Л. Каменецька розглядає поняття «культура виконання популярної вокальної музики», під яким вона розуміє «...динамічне утворення, що передбачає здатність особистості до адекватної оцінки естетичних переваг художніх образів цього різновиду мистецтва, до їх виразного музичного і сценічного втілення» [95, с. 9]. На її думку, для культури виконання популярної вокальної музики є характерним глибоке розкриття змісту твору у єдності із вибором адекватних цьому змісту засобів вокально-технічної виразності та дотримання почуття міри у сценічному їх втіленні [95, с. 9].

Культура виконання популярної вокальної музики школярами, за Л. Каменецькою, містить такі компоненти: «...мотиваційний, який передбачає стійке емоційно-позитивне ставлення до кращих зразків популярної вокальної музики та зацікавленість у вокально-виконавському самовдосконаленні; когнітивний, який містить наявність елементарних теоретичних відомостей щодо популярного вокального мистецтва; оцінювальний, який виражає здатність до адекватної оцінки художніх якостей популярних вокальних творів та до визначення естетичної цінності їх виконання; інтерпретаційний, що свідчить про спроможність виявити самостійно-творчий підхід до інтерпретації популярної вокальної музики; сценічний, що виражає здатність до виразного втілення вокальних творів в умовах прилюдного виконання» [95, с. 9–10].

Л. Гавриленко також послуговується поняттям «вокальна культура». Основою вокальної культури дітей, на її думку, є «...здатність до втілення художньо-образного змісту вокального твору шляхом використання сукупності елементарних знань з вокального мистецтва та виконавських навичок. Вироблення основ вокальної культури слугує підґрунтям майбутнього професіоналізму та

особистісного розвитку дітей» [56, с. 8]. Учена зазначає, що вокальна культура повинна базуватись на кращих традиціях української вокально-педагогічної і світової спадщини, використання якої матиме вплив на зростання рівня володіння співацьким голосом [56, с. 9].

Центральним поняттям у дослідженні Е. Гавацко є «вокальні навички». Дослідниця трактує його як «...комплекс автоматизованих дій різних частин співацького апарату, які відбуваються в процесі співу і підкоряються волі співака. Вокальними навичками є співацька постава, дихання, звукоутворення і звуковедення, дикція, артикуляція і чистота інтонування» [55, с. 4]. На її думку, музичне виховання дітей реалізовується через різні види діяльності. Найбільш ефективним є залучення вихованців до музичного мистецтва в умовах власного вокального виконавства – найбільш доступної, активної та корисної форми музично-творчої діяльності [55, с. 4].

Е. Гавацко визначає педагогічні установки співацько-музичного розвитку дітей: «...засвоєння певного музичного матеріалу (розспівування, пісні) здійснюється на основі розвитку музичних здібностей вихованців (ладового відчуття, музичного слуху в усіх його проявах), музичної пам'яті та музичної уяви; широко використовуються досвід і знання вихованців із врахуванням їх вікових особливостей і особистих якостей. Звертається увага на вирішення моральних проблем» [55, с. 12–13].

Дослідниця зазначає, що робота з дітьми вимагає від педагога належної професійної компетентності, а саме: «...знання особливостей дитячого голосового апарату й голосоутворення в дітей різних вікових груп; дотримання гігієнічних вимог під час співу; володіння принципами спрямованими на охорону дитячого голосу; урахування індивідуальних можливостей дітей; знання механізмів і специфіки звукоутворення, дикції, дихання; володіння елементами ансамблевої звучності й методикою роботи з дитячими голосами тощо» [55, с. 25].

Розглядаючи теоретичні аспекти дитячого вокального виконавства О. Стахевич характеризує сольний спів як одну зі спеціальних дисциплін, яка визначає вокальну підготовку дітей з метою їх подальшого музичного навчання. Навчання співу полягає у поступовому розвитку голосу дитини, її вокально-виконавської майстерності враховуючи вікові та психологічні особливості дитячого голосу [195, с. 151].

На думку дослідника, теорія та методика навчання вокальному виконавству дітей визначаються необхідністю «...розвитку регістрової природи; виявлення акустичних (резонансних) можливостей голосового апарату (порожнин надставної трубки і грудної клітки); координації роботи органів голосового апарату; оволодіння чіткими голосними та озвученими приголосними; переходу на переважно однорегістрову манеру співу; формування внутрішніх співацьких відчуттів» [195, с. 154]. Також у розвитку вокально-виконавських навичок дітей важливим є грамотне відтворення стилю та жанру вокальних композицій, емоційно-психологічна образна сфера та драматургія вокального твору [195, с. 154].

Особливості розвитку дитячого голосу розглядають дослідники Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький та ін. На їхню думку, метою вокального виховання підростаючого покоління є «...формування музичної культури особистості, цілісного сприйняття музичного мистецтва, високого художнього смаку тощо, які реалізуються в конкретних завданнях розвитку голосового апарата співака і формування вокальної культури, що передбачає: знання про співацький голос та способи звукоутворення; розвиток музичного, зокрема, вокально-моторного слуху; формування необхідних акустичних показників голосу – яскравості, дзвінкості, тембрального забарвлення, вокального вібрато тощо; емоційність сприйняття та відтворення вокально-музичного образу твору [61, с. 216–217].

Отож, у вищезначених працях дослідників розглянуто аспекти вокального виконавства дітей, що досить чітко окреслює значення вокального-виконавства музичному у розвитку підростаючого покоління, вплив виконавства на формування естетичного ставлення до життя, збагачення музичного світогляду дитини, художнього смаку, музично-сенсорних здібностей та музично-слухових уявлень.

Проте, аналізуючи ці дослідження, ми не знайшли обґрунтування термінології, яка б стосувалась саме дитячого вокального виконавства. Тому, в контексті нашого дослідження, доцільно було б розглядати дитяче вокальне виконавство як вид музичної діяльності дітей, що полягає у виконанні та передачі змісту музичного твору за допомогою голосу і який відповідає індивідуально-віковим, психологічним особливостям та фізіологічним можливостям виконавця. Головною метою вокального виконавства дітей є всебічний розвиток підростаючого покоління за допомогою засобів вокального мистецтва, формування художнього смаку, сприяння творчому та духовному зростанню.

1.3. Історіографія, джерельна база та методологія дослідження

Історіографія та джерельна база дослідження. Проблематика вокального виконавства дітей є предметом дослідження багатьох наукових дисциплін. Вона охоплює наукові пошуки у галузі мистецтвознавства, педагогіки, психології та доповнюється знаннями з культурології, фізіології, акустики, естетики, музичної соціології та ін., що забезпечує розгляд дитячого вокального виконавства у єдності різних аспектів.

Особливий інтерес до дитячого вокального виконавства з'явився в кінці ХХ – початку ХХІ століття у зв'язку з появою численних конкурсів та фестивалів, можливість участі у яких почала заохочувати та спонукати дітей до публічних виступів, музично-творчих пошуків та виражень. Наукова спадщина

мистецтвознавців та педагогів в галузі вокального виконавства кінця ХХ – початку ХХІ століть є змістовним джерелом та основою сучасних досліджень. Аналіз та характеристика цих праць є важливою складовою сучасного мистецтвознавства, що сприяє наповненню джерельної бази різноманітними аспектами дитячого вокального виконавства як складової популярної музичної культури України.

Вокальне виконавство як соціокультурне явище у своїх працях досліджували В. Антонюк [6, 7], О. Баранова [9], А. Бойчук [16], Л. Бурміцька [41], С. Вишневська та Н. Шевченко [49], Н. Гребенюк [63], Н. Дрожжина [75, 76, 77], О. Єрошенко [83], В. Кавун [94], О. Колубаєв, А. Омельченко та Л. Ороновська [102], У. Конвалюк [104, 105, 106], Л. Прохорова [165], З. Рось [172], С. Садовенко [176], Т. Самая [177, 180, 181], О. Соболева [188], науковці кафедри академічного та естрадного співу Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника під керівництвом Г. Карась [52] та інші вчені.

Зокрема, А. Бойчук у статті «Естрадне мистецтво співу у виклику сьогодення» [16] акцентувала увагу на розкритті потенціалу естрадного вокального виконавства України ХХІ століття. Дослідниця проаналізувала характерні ознаки сучасного естрадного виконавця та основні елементи виховання естрадного співака.

Л. Бурміцька в праці «Особливості вітчизняного наукового інтересу до вокального виконавства» [41] проаналізувала актуальні напрями наукових досліджень в галузі вокального виконавства. Особливу увагу вчена надала огляду дисертаційних досліджень останніх десятиліть, наголошуючи на необхідності вивчення естрадного вокального виконавства як актуального напрямку сучасних мистецтвознавчих досліджень.

В науковому доробку кафедри академічного та естрадного співу Навчально-наукового Інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника «Вокальне мистецтво: Історія. Сучасність. Перспективи» (редактор-упорядник Г. Карась) [52] висвітлено сучасні вияви та проаналізовано

теоретико-комунікаційні аспекти вокального мистецтва, охарактеризовано особливості розвитку співацького голосу.

В дисертаційному дослідженні «Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради» [75] Н. Дрожжина здійснила комплексний аналіз проблематики історії, теорії та практики вокального мистецтва естради. Зокрема, дослідниця висвітлила історико-теоретичні аспекти вокального виконавства в системі музичного мистецтва естради; розглянула етапи розвитку музичного естрадного мистецтва; виклала методологічні принципи навчання професійних естрадних виконавців; виявила особливості естрадної співацької фонації здійснивши порівняльний аналіз різних технологій голосоутворення; розкрила роль звукопідсилюючої техніки в концертно-виконавській діяльності естрадного вокаліста в практичному та історико-теоретичному аспектах; проаналізувала особистості видатних естрадних співаків.

Також у праці «Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика» [77] Н. Дрожжина розглянула загальні та спеціалізовані прояви вокального виконавства естради, різноманітні аспекти історії, теорії, методики і практики вокального виконавства, розкрила специфіку естрадного вокального виконавства як актуальну проблему сучасного виконавського музикознавства.

В. Антонюк в роботі «Вокальна педагогіка (сольний спів)» [6, 7] дослідила освітні джерела українського співу і досвід видатних авторських шкіл та персоналій; означила здобутки кафедри сольного співу Національної музичної академії України (далі – НМАУ) ім. П. І. Чайковського; проаналізувала вокальні праці українських композиторів, образ вокальності в творчості Т. Шевченка; виявила історичні закономірності культурно-просвітницької та музичної діяльності духовних представників української інтелігенції шляхом вивчення умов збереження і трансформації їх духовної спадщини. Дослідницею було вперше описано та вивчено етнокультурний досвід навчання і виховання іноземних співаків викладачами кафедри сольного співу НМАУ ім. П. І. Чайковського.

О. Баранова у праці «Виховання та розвиток вокально-технічних навичок» [9] узагальнила та систематизувала знання та практичні навички, набуті студентами під час занять з дисципліни «Постановка голосу»; проаналізувала процес розвитку голосу вокаліста; висвітлила теоретичні дані щодо будови та функцій голосового апарату, біофізичних механізмів співацького процесу, класифікації голосів, елементів вокальної техніки та особливостей народної мелізматика. Також учена розглянула особливості формування вокально-технічних навичок під час занять із починаючими вокалістами (як з дітьми, так і з дорослими).

Н. Гребенюк у дисертаційному дослідженні «Вокально-виконавська творчість» [63] розробила і теоретично обґрунтувала зміст та структуру вокально-виконавської творчості співака; охарактеризувала сутність, специфіку і психолого-педагогічні умови формування творчої індивідуальності вокаліста. Проаналізувавши особливості професійної підготовки викладача вокалу, дослідниця виявила психолого-педагогічні умови вокально-педагогічної творчості, розробила і теоретично обґрунтувала технологію формування вокально-виконавських навичок; розкрила та експериментально перевірила модель створення вокально-виконавського образу як основного елементу підготовки співака до вокально-виконавської творчості.

В дисертації «Емоційна сфера у вокальній творчості: музично-естетичні та виконавські аспекти» [83] О. Єрошенко здійснила комплексне дослідження емоційної сфери у вокальному виконавстві, визначила естетичну та виконавську специфіку емоційної складової виконавського мистецтва. Зокрема, вчена окреслила особливості формування і розвитку теоретичних аспектів емоційної сфери у вокальній музиці; розглянула емоційно-семантичне поле вокальної творчості в контексті музично-естетичної думки західноєвропейської культури; визначила емоційну специфіку вокального виконавства та шляхи розвитку емоційної виразності співацького голосу в педагогічній та виконавській практиці;

обґрунтувала значення емоційної виразності голосу вокаліста як однієї з основних характеристик вокальної творчості.

Л. Прохорова в навчальному посібнику «Українська естрадна вокальна школа» [165] розглянула історичні, теоретичні та методологічні аспекти естрадного вокального мистецтва. Зокрема, вчена висвітлила етапи становлення української естрадної вокальної школи, особливості естрадного сольного співу, постановки голосу, розвитку вокальної техніки як основи вокальної майстерності естрадного виконавця та вдосконалення вокальних вмінь і навичок за допомогою інтонаційно-технічних вправ.

О. Соболева в статті «Формування вокально-виконавських якостей на заняттях вокалу» [188] розглянула особливості формування вокальних навичок під час занять вокалу та дослідила зміст вокально-виконавських якостей співака, їхнє значення для музичної освіти. Дослідниця звернулася до проблеми формування та розвитку вокально-виконавських якостей майбутніх вокалістів у вищому навчальному закладі, рішення якої вона вбачає в професійному навчанні, яке гармонійно поєднує вокальну та спеціальну артистичну підготовку і спрямоване на виховання творчої особистості майбутнього вокаліста.

У статті «Історико-теоретичні аспекти становлення вокального мистецтва» [94] В. Кавун дослідив сутність методичних основ вокального мистецтва та розкрив зміст педагогічних принципів національної вокальної школи, зазначаючи, що історично українська вокальна культура розвивалась в контексті східнослов'янських і західноєвропейських геокультурних систем. Дослідник зауважує, що сучасне українське вокальне виконавство базується на виконавських методах, які є відшліфованими багатовіковими надбаннями історико-культурного розвитку національних рис народу та утвердились через стилістичні особливості та напрями епохи.

Окремі аспекти *вокального виконавства дітей* розглядали В. Бокоч, Л. Кузьменко-Присяжна та Л. Остапенко [17], Е. Гавацко [55], Л. Гавриленко [56],

Л. Каменецька [95], В. Откидач [144], О. Стахевич [195], О. Юрко [239], дослідники Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцький та ін. [61].

В. Откидач в праці «Естрадний спів і шоу-бізнес» [144] розглянув аспекти функціонування та специфіку естради та шоу-бізнесу, загальні питання естрадного вокального виконавства, його складові, психологічні особливості, компоненти сценічної культури, а також особливості розвитку дитячого голосу, підбору дитячого репертуару, гігієни голосового апарату.

В. Бокоч, Л. Кузьменко-Присяжна та Л. Остапенко у статті «До проблеми методики навчання естрадному вокалу» [17] дослідили актуальні підходи щодо опанування мистецтва естрадного вокального виконавства та проблематику дитячого вокального розвитку. Науковці акцентують увагу на вивченні особливостей виконання різних стилів естрадної вокальної музики, опанування яких сприяє кращій передачі виразного змісту вокального твору.

О. Юрко у праці «Вокальне виховання дітей та юнацтва в закладах загальної додаткової освіти» [239] проаналізував особливості вокального виховання учнів середнього та старшого шкільного віку в закладах загальної додаткової освіти вокального спрямування зважаючи на природньо-наукові концепції вікових особливостей голосового апарату дитини. Також дослідник розглянув варіативність вправ для розвитку вокальних навичок дітей.

У дисертаційному дослідженні «Формування культури виконання популярної вокальної музики у старшокласників» [95] Л. Каменецька науково обґрунтувала педагогічні умови та методику формування у дітей старшого шкільного віку культури виконання популярної вокальної музики під час позакласної роботи. Також учена здійснила аналіз стану науково-методичної розробки проблематики залучення школярів до музичної діяльності в сфері популярної музики, визначила

сутність, зміст та розробила структуру поняття «культура виконання популярної вокальної музики».

Л. Гавриленко в дисертації «Методика формування основ вокальної культури молодших школярів у школах мистецтв» [56] науково обґрунтувала методику та педагогічні умови формування основ вокальної культури дітей молодшого шкільного віку в школах мистецтв, визначила сутність поняття «основи вокальної культури», його структуру. Також дослідниця виокремила критерії та показники стану сформованості основ вокальної культури в дітей молодшого шкільного віку.

В посібнику «Формування вокальних навичок у вихованців студії естрадного співу» [55] Е. Гавацко проаналізувала теорію та методику викладання вокалу в історичному аспекті та значення навчання вокальному виконавству дітей на сучасному етапі. Також дослідниця охарактеризувала роботу над вокально-ансамблевими навичками вихованців у студії естрадного співу, фізіологічні особливості роботи дитячих голосів тощо.

О. Стахевич в праці «З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки» [195] розглянув історичні шляхи розвитку та дослідив закономірності еволюції співу в європейській музичній культурі від найдавнішої доби до сучасності. Дослідник проаналізував концепції діяльності голосового апарату у вокальному виконавстві та теорію співацького голосу у вокальній педагогіці: регістрову природу та акустику голосового апарату. Зокрема, він детально розглянув наукові аспекти дитячого вокального виховання, фізіологічні та вікові особливості дитячих голосів, їхню класифікацію, особливості роботи з дітьми.

Дослідники Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцький та ін. у монографії «Голос людини та вокальна робота з ним» [61] зосередили основну увагу на вивченні важливих питань щодо розвитку голосу людини. Зокрема, вони дослідили вікові особливості розвитку голосового апарата

дітей, особливості вокальної роботи з дітьми, проблематику вокального виховання; розглянули зміст, принципи та методи навчання співу.

Різноманітні *інтерпретації* поняття «популярна музична культура» розглядали у своїх дослідженнях С. Амеліна [2], І. Бобул [14], О. Бойко [15], Ж. Денисюк [71], Н. Дрожжина [75, 76, 77], В. Дутчак [80, 81, 248], О. Зосім [91, 92, 257], Л. Каменецька [95], Г. Карась [81], О. Колубаєв [99, 100, 101, 252], М. Мозговий [123], В. Откидач [145], Я. Подунай [92], Ю. Рева [167], З. Рось [173], С. Русаков [174], Т. Рябуха [175], Т. Самая [177, 179], О. Сапожнік [183], В. Тормахова [201, 202], О. Устименко-Косоріч [211], М. Черепанин [225], С. Чернікова [227], Н. Шевченко [230], О. Шевченко [231] та ін.

Чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради досліджували у своїх працях багато українських мистецтвознавців, зокрема:

– *пластику сценічного руху* як важливий аспект мистецтва естради розглядали Е. Гавацко [55], Л. Красовська [111], Н. Фоломєєва [218] та ін.;

– *артистизм* у мистецтві естради актуалізували Е. Гавацко [55], О. Соболева [188], С. Садовенко [176], М. Сухолова [197] та ін.;

– *роботу з мікрофоном* як важливий елемент естрадного вокального виконавства досліджували Е. Гавацко [55], Н. Дрожжина [77], В. Откидач [144], Т. Самая [178] та ін.;

– *сценічний костюм* як невід'ємну частину сценічного образу вокаліста розглядали Ж. Даюк і В. Денисюк [69], В. Откидач [144], М. Ткаченко [200] та ін.;

– питання підбору *репертуару* в естрадному вокальному виконавстві вивчали А. Бойчук [16], Е. Гавацко [55], О. Курганова [114], А. Мартинюк і М. Колос [118], О. Олексюк [138], В. Откидач [144] та ін.

Фізіологічні та психологічні особливості дитячого вокального виконавства досліджували Л. Прохорова [165], О. Стахевич [195], А. Хоменко, В. Коробка, Н. Крутько та В. Курсон [221], дослідники Навчально-наукового інституту

мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцький [61] та ін.

Поняття *дитинства* та *етапи дитячого розвитку* у своїх працях розглядали С. Гончаренко [62], М. Заброцький [85], І. Загарницька [86], О. Стахевич [195], М. Фіцула [217], Л. Яцук [245] та ін.

Психологічну складову вокального виконавства досліджували Л. Ахрамеєва [8], О. Баранова [9], Н. Гребенюк [63], А. Мартинюк і М. Колос [118], С. Мелешко і С. Бірюк [120], О. Прядко [166] та ін.

Діяльність освітніх інституцій дитячого вокального виконавства в Україні вивчали В. Вергунова [46], І. Головська [57], О. Гумінська [66], Я. Курганова [114], Н. Литвинова [115], Л. Мартинюк [119], В. Міленін [121], В. Мішедченко [122], О. Олексюк [138], науковці Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України В. Вербицький, О. Литовченко і Л. Ковбасенко [142] та ін.

Персонологічний підхід у музичному мистецтві та, зокрема, у вокальному виконавстві розглядали Н. Гребенюк [63], Б. Губа [64], З. Ковальчук [98], У. Конвалюк [104, 105], В. Москалець [125], О. Олексюк [138], В. Шатун [229] та ін.

Роль і значення вокальних конкурсів та фестивалів досліджували І. Бермес [12], Т. Зінська [89], Н. Регеша, О. Тринько і Н. Ковмір [168], А. Романенко [171], З. Рось [173] та ін.

Джерельною базою нашого дослідження, окрім праць вищезначених дослідників, слугують:

– нормативні документи: «Конвенція про права дитини» [107], постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 р. «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад» [162], Закон України «Про освіту» [163], Закон України «Про позашкільну освіту» [164] та ін;

– офіційні сторінки закладів мистецької освіти у соціальних мережах: Білоцерківська міська рада та її виконавчі органи [13], комунальний заклад «Мукачівська дитяча школа мистецтв ім. С. Ф. Мартона» Мукачівської міської ради [103], талант-центр «Star Time» [199], школа естрадного виконавства «Dream School» [233], школа Наталії Могилевської «Talent School» [234], школа розвитку сучасного мистецтва «Star Team» [235] та ін;

– відеоматеріали учасників дитячих конкурсів, фестивалів та шоу «Голос. Діти» у мережі «YouTube»;

– положення конкурсів та фестивалів, їх офіційні сторінки у соціальних мережах: Всеукраїнський фестиваль сучасної пісні та популярної музики «Червона рута» [47, 226], Всеукраїнський благодійний дитячий фестиваль «Чорноморські Ігри» [156, 228], Міжнародний фестиваль молодих виконавців сучасної української пісні «Молода Галичина» [157], дитячий пісенний конкурс «Євробачення» [158, 255], ТОВ «Таврійські Ігри [198] тощо;

- інтернет-ресурси;
- енциклопедичні та довідкові видання;
- статистичні дані талант-шоу «Голос. Діти» (дод. Б, дод. Е);
- інтерв'ю автора дослідження з учасниками шоу «Голос. Діти» (дод. В);
- інтерв'ю автора дослідження з відомими українськими педагогами з вокального виконавства (дод. Д).

Методологія дослідження. Питання дитячого вокального виконавства досліджується комплексом різноманітних наукових дисциплін. Багатовекторність проблематики дисертаційної роботи та її наукових завдань потребує розгляду дослідження завдяки взаємодії кількох наукових *підходів*:

– культурологічний, що полягає у виявленні специфіки дитячого вокального виконавства як соціокультурного феномена;

– комплексний – дозволяє вивчення вокального виконавства в контексті популярної музичної культури у єдності всіх особливостей та аспектів;

– функціональний – забезпечує розгляд вокального виконавства дітей як багаторівневої системи;

– персоналістичний – дає можливість окреслити індивідуальний внесок педагогів з вокалу у розвиток дитячого вокального виконавства та української популярної музичної культури загалом;

– компаративний – для порівняння специфіки роботи закладів освіти мистецького спрямування, їхньої ролі у розвитку дитячого вокального виконавства, аналізу специфіки організації та проведення музичних конкурсів, фестивалів і телевізійних шоу;

– аналітичний – дозволяє здійснити аналіз літератури та джерел, що використовувались у дисертаційній роботі.

Основою дослідження є використання системного підходу, який розглядає проблематику дитячого вокального виконавства в сукупності різних структурних елементів. В межах цього підходу було застосовано такі методи:

– *аналіз і синтез* – для комплексного дослідження дитячого вокально-виконавського мистецтва в контексті популярної музичної культури;

– *об'єктивного спостереження* – для характеристики явищ і процесів, які відбуваються у сучасній мистецькій культурі, зокрема, участь дітей у вокальних шоу, конкурсах та фестивалях, особливості їхньої підготовки до виступів у закладах мистецької освіти;

– *контент-аналіз*, який полягає у вивченні інтернет-ресурсів та відеоматеріалів у мережі «Інтернет», що стосуються вокально-виконавського розвитку дітей, їхньої участі у вокальних проєктах, а також діяльності мистецьких шкіл та педагогів з вокального виконавства;

– систематизації теоретичних даних – для зведення статистичних даних учасників п'яти сезонів телевізійного шоу «Голос. Діти» (2012–2019 рр.);

– інтерв'ю з учасниками шоу «Голос. Діти» та відомими українськими педагогами з вокального виконавства – для одержання унікальної інформації, що стосується теми нашого дослідження.

Також для уточнення термінологічного апарату дослідження було застосовано теоретичний метод, а для підведення підсумків – метод теоретичного узагальнення.

Отже, сучасна популярна музична культура є динамічним та унікальним феноменом. Вона здійснює вплив на людину та її спосіб мислення через доступність інформації та змісту, який вона несе. Твори популярної музичної культури затребувані досить широким колом суспільства, тому поступово вона набуває більш самостійного забарвлення, здійснюючи ще більший вплив на свідомість людей.

Зважаючи на те, що в українській мистецтвознавчій думці існує чимало інтерпретацій поняття «популярна музична культура», в контексті нашого дослідження основна увага була зосереджена на ключових дефініціях, які є найбільш поширеними в сучасному мистецтвознавстві, а саме поняттях естрадної, масової та популярної музики.

Аналізуючи вокальне виконавство в контексті сучасної музичної культури, що призначена для широкого кола слухачів, ми віддаємо перевагу поняттю «популярна музика» в значенні загальнодоступної, та такої, що користується загальним визнанням не залежно від напрямку, стилю та вікової категорії слухачів.

Попри наявність низки ґрунтовних досліджень вокального виконавства в мистецтві естради, присвячених специфіці формування вокально-виконавських вмінь, необхідних естрадному співакові, в українському мистецтвознавстві відверто бракує досліджень, присвячених саме дитячому естрадному вокальному виконавству. Проте, аналізуючи ці праці, ми не знайшли обґрунтування поняття вокального виконавства дітей. Тому нами було запропоновано авторське формулювання вищезначеного поняття.

Джерельною базою нашого дослідження, слугують праці у галузі мистецтвознавства, педагогіки, психології та ін., що забезпечує розгляд дитячого вокального виконавства у єдності різних аспектів, а також нормативні документи, офіційні сторінки закладів мистецької освіти у соціальних мережах, відеоматеріали учасників дитячих конкурсів, фестивалів та шоу «Голос. Діти» у мережі «YouTube», положення конкурсів та фестивалів, їх офіційні сторінки у соціальних мережах, інтернет-ресурси, енциклопедичні та довідкові видання, статистичні дані талант-шоу «Голос. Діти», інтерв'ю з учасниками шоу «Голос. Діти» та відомими українськими педагогами з вокального виконавства.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА ТА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА ДІТЕЙ

2.1. Чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради

Музичне мистецтво естради займає важливе місце у сучасній українській культурі. Сьогодні естрада є не тільки видом мистецтва, а й соціокультурним феноменом. Він захоплює шанувальників своєю експресивністю, яскравістю сценічного втілення, доступним змістом, який втілюється не складною для сприйняття художньою мовою.

Естрадна музика є досить поширеним напрямком у дитячій музичній творчості. Вона приваблює дітей сучасною стилістикою, «дорослими» аранжуваннями пісень, насиченим вокалом та можливістю проявити свої творчі здібності, втілюючи найсміливіші ідеї. Естрадний спів відрізняється від академічного не лише самою манерою співу, а й способами вокалізації, фонації, а також засобами сценічного втілення. Особливістю естрадного вокалу є спів під музичний супровід з мікрофоном, що безпосередньо пов'язано з постановкою концертних естрадних номерів.

Естрадна пісня, як складова популярного виконавства, постає опосередковуючою ланкою у діапазоні різноманітних сценічних жанрів. Вокальне виконавство в мистецтві естради зумовлюється специфікою сценічного вираження музики. Характерною рисою сучасного естрадного вокального виконавства є органічне поєднання вокальних здібностей та виконавської техніки з пластикою сценічного руху та акторською майстерністю.

Як зазначає Л. Прохорова, «...особливості естрадного сольного співу визначаються насамперед його функціонуванням в системі естрадного мистецтва – поліжанрового сценічного мистецтва, яке об'єднує спів, танець, інструментальну

музику, розмовні жанри, акробатику та інші циркові та оригінальні жанри. Характерною рисою мистецтва естради є його демократичність та орієнтація на масове сприйняття» [165, с. 9]. Дослідниця акцентує увагу на тому, що прямий, безпосередній контакт з аудиторією та «відкритість» спілкування, що властиві естрадному вокальному виконавству вимагають «...високої професійної майстерності, здатності до миттєвого перевтілення, концентрованості художньо-виразових засобів, вдало підбраного іміджу, внутрішньої енергетики та яскравої індивідуальності естрадного виконавця» [165, с. 9].

Мистецтво естради вимагає від сучасного вокаліста користуватися арсеналом різноманітних професійних засобів. Досліджуючи особливості роботи з розвитку вокально-виконавської техніки З. Рось висувала, що, окрім володіння професійними вокальними навичками, виконавець повинен володіти такими артистичними якостями, як основи акторської майстерності, пластика, вміння працювати із звукопідсилюючою технікою [172, с. 4]. «Одним із основних компонентів виступу сучасного естрадного співака на сцені є вміння володіти своїм тілом, здійснювати сценічні рухи, виконувати окремі хореографічні елементи, володіти основами акторської майстерності. Від правильного розуміння цих завдань і можливостей та органічного поєднання їх з вокалом багато в чому залежить повнота розкриття ідеї та образу твору» – зазначає вчена [172, с. 6].

На думку В. Кавуна, сучасне вокальне мистецтво є синтетичним поняттям, яке поєднує у собі кілька елементів: спів, музику та слово. «Це своєрідний засіб емоційного впливу, який здатен викликати різноманітні реакції з боку слухачів за допомогою тембру, інтонації, манери виконання, вокально-технічних прийомів. Створення сценічного образу – костюм, грим, міміка, пластика та жести також вражають своєю впливистістю і є неодмінною ланкою в арсеналі співака. Органічна єдність всіх цих даних і визначає вокальне мистецтво загалом» – зазначає науковець [94, с. 161].

У свою чергу В. Откидач стверджує, що професійний співак є різнобічно розвиненою людиною, яка наділена цілим комплексом талантів та вмінь. На його думку, недостатньо тільки добре співати, потрібно вміти створювати красиве та захопливе видовище для того, щоб зацікавити глядача [144, с. 9]. Саме тому в процесі свого професійного становлення виконавець повинен зважити не лише на удосконалення вокально-виконавських умінь, а й на розвиток артистичності.

В. Бокоч, Л. Кузьменко-Присяжна та Л. Остапенко зазначають, що вихідним принципом, який слугує підґрунтям для формування естрадного виконавства є «...пошук виконавської манери, яка буде включати й сценічну поведінку, і неповторний візуальний образ, й унікальне забарвлення голосу, що будуть виступати своєрідною “візитною карткою» співака” [17, с. 32]. Цієї ж думки притримується О. Хлистун. На думку дослідниці, «...характерною рисою сучасного музично-естрадного жанру стало органічне поєднання належних вокальних здібностей і виконавської техніки, пластики руху й акторської майстерності» [220, с. 162].

Е. Гавацко визначає хореографію та сценічний рух одними із основних компонентів виступу виконавця на сучасній сцені. Учена вважає, що «...від правильного розуміння їх задач і можливостей, від органічного поєднання з вокалом багато в чому залежить повнота розкриття ідеї і образів твору. Складні задачі із виховання високого рівня психофізичних якостей і пластичності тіла розв’язуються перш за все завдяки тренуванню за допомогою спеціальних вправ» [55, с. 19].

З огляду на вищезначене, розгляд вокального виконавства дітей у мистецтві естради крізь призму вокальної складової, артистичності, пластики руху, вміння працювати з мікрофоном, сценічного образу та підбору репертуару набуває неабиякої актуальності. Саме тому варто детальніше проаналізувати чинники, які сприяють творчому становленню дитини як артиста естради.

Пластика сценічного руху. Вокально-сценічна діяльність є важливим аспектом у мистецтві естради, адже вона спрямована на формування у майбутнього вокаліста вокально-сценічної компетентності, яка полягає у здатності до сценічного перевтілення. Окрім набуття співацьких навичок та професійного володіння власним голосом необхідною умовою є, насамперед, сценічне виконання вокальних творів, яке потребує реалізації набутих вокально-виконавських навичок під час публічних виступів.

Сценічний рух – це основа активного та цікавого для глядача існування артиста на сцені. Розвиток цієї здатності полягає у виробленні реакції, координації рухів, умінні передати внутрішній світ та переживання героя мовою тіла. Як зазначає Н. Фоломєєва, «...для естрадних співаків сценічний рух – невід’ємна частина творчого образу, без якої номер виконавця буде неповним, буде бракувати емоцій, переданих глядачеві. Опрацьовані рухи дають можливість під час виконання подарувати глядачам не тільки задоволення слухати, а й задоволення дивитися» [218, с. 15].

В процесі оволодіння естрадними вокалістами сценічною пластикою у них інколи виникають проблеми з диханням, особливо, при постановці складного з технічної точки зору естрадно-вокального номера. Дослідниця пояснює це тим, що «...деякі, неодноразово повторені танцювальні елементи, інтерпретують вібрацію різних частин тіла, скачки, природним чином вивільняють грудну клітину від повітря, тобто робиться видих, тоді як для видобування звуку саме в цьому місці необхідно зробити вдих. Невміле використання танцювальних елементів різноманітних сучасних стилів не тільки заважає виразному співу, але в окремих випадках завдає прямої фізичної шкоди виконавцю. Тому така пильна увага у формуванні пластики вокаліста повинна приділятися органіці суміщення співу з рухом» [218, с. 78].

Такі ж зауваження знаходимо у дослідженні Е. Гавацко, яка стверджує, що естрадні виконавці «...мають великі труднощі в умінні поєднувати вокал з рухом,

непідготовлені виконавці мають задишку під час співу з танцем, що значно знижує якість вокального виконання. Спів під час руху, танцю – процес, складний для співака» [55, с. 18–19]. Тому на заняттях вокалу з дітьми необхідно включати танцювальні рухи.

Важливе значення ролі сценічного руху та пластики в сучасному естрадному мистецтві підкреслює Л. Красовська, яка стверджує, що створення пластики засобами музики неабияк сприяє розвитку нових жестів, поз, міміки, без яких вокально-виконавське мистецтво естрадного співака на сьогодні є неможливим [111, с. 154]. У зв'язку з цим, дослідниця виокремлює основні вимоги до сценічного виступу: «...поза на сцені повинна бути зручною, природною, плечі розведені. Голову не опускати й не тримати занадто високо, дивитися перед собою, шия не затиснута – це надає свободи гортані. Деякі виконавці мають звичку виходити на сцену із суворим, незадоволеним виглядом, що категорично забороняється. Адже кожен вихід на сцену – це спілкування з найвимогливішим критиком і найщирішим другом – глядачем» [111, с. 154].

Пластика сценічного руху дозволяє естрадному виконавцеві висловлювати сутність та емоційно-змістовну основу вокального твору. Вокаліст за допомогою пластичної гнучкості та почуття простору може створити вокально виразний сценічний образ. Для цього йому необхідно визначити основну ідею пісні та передати її глибинну сутність. Для діалогу співака з глядачем необхідно використати особливі сценічні рухи, які б допомогли якнайкраще передати власні почуття та емоції, змусити глядача повірити йому.

Артистизм. Сучасне вокальне мистецтво неможливе без драматургії та театралізації вокальних номерів. Виконавська діяльність почала тісно взаємодіяти з акторською, а видовищність стала основою успішної презентації естрадно-вокального номеру, що, у свою чергу, активізує питання розвитку артистизму естрадних вокалістів у контексті підготовки на професійному рівні.

У науковій літературі під поняттям «артистизм» розуміється «...витончена майстерність у мистецтві» [144, с. 282]. Усвідомлений художній задум як основа для використання досконалих вокально-технічних прийомів є важливою умовою розвитку виконавського артистизму співака. Процес удосконалення цієї складової задля цілісного сприйняття артиста у мистецтві естради є важливим аспектом вокально-сценічної діяльності та викликає зацікавленість в українських мистецтвознавців.

Відтак, основою артистизму як складного і багатовекторного процесу, на думку М. Сухолової, є вдосконалення у вокаліста здатності до «...осягнення задуму автора твору, “проникнення” в його почуття, роздуми й переживання, розгадування смислів, закладених у творах, спроможність до їх особистісної художньої інтерпретації, вживання в образ “героя” та його втілення досконалими виконавсько-технічними прийомами й засобами виконавської виразності» [197, с. 112]. Дослідниця зазначає, що не менш важливим є виховання у вокаліста здатності прислуховуватися до свого внутрішнього світу, а також до самостійних пошуків індивідуалізованих засобів втілення внутрішніх переживань та відтворених в уяві художніх образів сукупністю виконавських прийомів і способів вокального інтонування [197, с. 112].

Особливістю прояву артистизму у вокальному виконавстві є те, що «...співак на відміну від музиканта-інструменталіста вступає у безпосередній візуальний контакт зі слухачами. Завдяки цьому співак справляє художнє враження на публіку не тільки вокально-інтонаційним боком виконавства, а й зовнішніми засобами, починаючи з костюму, виходу на сцену, співочо-сценічної постави, і завершуючи характером жестикуляції, міміки, поглядів» [197, с. 112]. Задля того, щоб досягти цілісності художнього вираження, вокаліст повинен навчитись досконало володіти як внутрішнім музично-виражальним, так і зовнішньотеатралізованим артистизмом. Злиття вокально-інтонаційного вираження та динаміки розгортання

художнього змісту твору неабияк сприяє майстерному втіленню сценічно-драматичного задуму.

Формування артистичних навичок, на думку О. Соболевої, є важливим компонентом професійної підготовки майбутнього виконавця, яка полягає у розвитку артистичних навичок вокаліста процесі безпосередньої роботи перед аудиторією під час набуття сценічного досвіду через концертну діяльність. Її результатом є практична реалізація «...набутих умінь і навичок, що ґрунтуються на розвитку артистичних здібностей, які включають сценічну витримку, саморегуляцію, підтримку творчого самопочуття співака, швидку реакцію на зміни в аудиторії, керування увагою слухачів, корекцію способів діяльності» [188, с. 50].

Е. Гавацко, підкреслює, що «...сучасний естрадний співак повинен уміти відтворити всі найтонші відтінки людських емоцій, оскільки специфіка естрадної драматургії передбачає глибоке занурення співака у внутрішні процеси “життя людського духу”. Естрадний виступ базується на величезній концентрації творчих зусиль для втілення художнього образу за мінімального часу» [55, с. 17]. Учена вважає, що співак естради є лідером та співбесідником, який здатен примусити себе слухати та підпорядковувати собі глядачів у процесі виступу. Уміння здійснювати вплив на зал, налагоджувати пряме спілкування з глядацькою аудиторією є тими специфічними вміннями, якими повинен вміти володіти сучасний естрадний виконавець [55, с. 17].

На думку С. Садовенко, для естрадного виконавця важливим є «...вміння розчинятися в пісні, співати легко і потужно водночас, втім, щоб пісня не стала сильнішою за виступ співака» [176, с. 238]. Виконання пісні – це завжди ризик, саме тому артистові потрібно вміти «одягнути на себе» пісню, пережити її емоційно. «У співака на сцені мають бути палаючі очі, харизма, яскравий викид енергії, емоції і все це в рази більше, ніж є у повсякденному житті», – зазначає дослідниця [176, с. 238].

Виконавець на сцені повинен «жити» почуттями, емоціями, переживаннями, а не імітувати їх, адже тоді створення реалістичного образу є неможливим. Вирішальну роль у процесі творчого перевтілення відіграють фантазія і творча уява. Уява як здатність «...образно створювати або відтворювати кого-, що-небудь в думках, свідомості» [215, с. 545] та перетворювати на нові образи допомагає виконавцеві у момент сценічного виступу «бачити» те, що відбувається всередині нього та створювати відповідний настрій, який впливає на внутрішні відчуття та викликає відповідні переживання.

Задля того, щоб педагогу розвинути у вихованців артистизм, потрібно використовувати такі прийоми, методи та форми роботи під час занять з вокального виконавства, які б сприяли створенню атмосфери творчої активності, зацікавленості та невимушеності. Також дієвим з цієї позиції є показ наочних зразків артистичної творчості, які застосовуються в різних видах музичної діяльності, а також імпровізування, розробка і застосування творчих завдань тощо.

Робота з мікрофоном. Мікрофон вважається основним та найважливішим елементом роботи сучасного естрадного співака. Його можна розглядати як з'єднувальну ланку між реальним акустичним звуком та його поданням слухачам. Винайдення мікрофону сприяло появі нових звучань і вокальних прийомів. Однак його застосування є доречним тільки за умови вмілого використання, адже при роботі з мікрофоном з'являються додаткові вимоги до артикуляції та дикції виконавця, професійного рівня володіння голосом. Спів за допомогою мікрофона передбачає вміння тримати його на такій відстані від губ, щоб звук був не надто тихим або гучним; направляти під певним кутом; сприймати його як продовження голосового апарату, як засіб передачі чистого посиленого звуку.

Аналізуючи естетичні проблеми саунду в естрадному вокальному виконавстві Т. Самая виснувала, що «...для сучасного естрадного вокаліста головним є естетичний аспект звучання голосу, для якого користуватися мікрофоном і технічним оснащенням, володіти технікою сучасних вокальних

прийомів та голосових ефектів, коректно застосовувати професійну лексику – ті критерії спеціалізованої підготовки, які зроблять його конкурентоспроможним на вітчизняній естраді та у світі» [178, с. 198].

На думку Н. Дрожжиної, «...мікрофон допомагає подолати відчуженість між артистом і залом, він наближає до нас виконавця, відкриває слухачам світ його душі. Адже найглибші хвилюючі барви голос має саме при тому невеликому напруженні, якого вимагає мікрофон. І в цьому значенні мікрофон дозволяє вокальному естрадному мистецтву виконати головне художнє завдання – оголити єство людських відчуттів» [77, с. 213–214]. Дослідниця вважає, що масштаб сучасної естради диктує завдання щодо скорочення фізичного розриву між співаком та слухацькою аудиторією, сприяє зміцненню їх внутрішнього контакту. Реалізацію цих цілей вона пов'язує з використанням мікрофону [77, с. 214].

В. Откидач зауважує, що «...мікрофонний спів дозволив яскравіше виявляти змістовність слів, частіше застосовувати звучання піано та піанісимо, не зловживати силою вокального звука. Артист у необхідних випадках за допомогою посилення звука дістає можливості сміливіше використовувати шепіт, вигуки, свист, імітацію природних і побутових шумів» [144, с. 198]. Дослідник акцентує увагу на тому, що для співака, який має належну вокальну підготовку, мікрофон є добрим помічником у роботі. «З мікрофоном можна працювати в приміщеннях, непридатних для акустичного співу, – це надає можливості співакові не відмовлятися від роботи на будь-яких концертних майданчиках» [144, с. 198]. Також під час співу в мікрофон помітні всі недоліки звучання голосу та недоліки вокальної підготовки. Саме тому, на думку дослідника, спів з мікрофоном є доречним тільки тоді, коли виконавець вміє володіти своїм голосом [144, с. 199].

Е. Гавацко зазначає, що «...велике значення під час використання звукопідсилювальної апаратури має формування навички постійного слухового самоконтролю як під час навчання в студії, коли необхідні координації ще тільки формуються, так і в період творчої діяльності на сцені [55, с. 17]. Основним

завданням педагога у цьому процесі є доведення навичок роботи з мікрофоном вихованців до автоматизму, щоби мікрофон став союзником у створенні сценічного образу.

Отож, мікрофон є невід'ємним елементом мистецтва естради. Він посилює звучання голосу та при правильному використанні робить спів виконавця яскравішим. Проте, мікрофон підкреслює і недоліки володіння голосом. Саме тому дослідники рекомендують виконавцям-початківцям спершу навчитись контролювати свій власний голос, не відволікаючись на мікрофон, після чого удосконалювати свої вокальні уміння за допомогою звукопідсилювальної техніки.

Сценічний костюм. Зовнішній вигляд артиста на сцені неабияк привертає увагу глядачів, саме тому вірно підібраний костюм є невід'ємною частиною сценічного образу вокаліста. Від вбрання виконавця певною мірою залежить його успіх, адже при правильному підборі сценічний костюм вдало доповнює візуальне оформлення виступу на сцені та робить його гармонійним.

Сценічний костюм (від італ. «costume») у дослідженні М. Ткаченко трактується як «...одяг, взуття, головні убори, прикраси та інші предмети, що використовуються виконавцем для характеристики, створюваного ним, сценічного образу» [200, с. 194]. Учена зазначає, що мета використання сценічного костюму – підкреслити, забарвити художній образ вокального твору, передати характер персонажу, його емоційність, духовність, красу внутрішнього світу тощо [200, с. 194]. На її думку, «...сценічний костюм допомагає виконавцю знайти зовнішній вигляд персонажа, розкрити внутрішній світ сценічного героя, визначає історичну, соціально-економічну та національну характеристику середовища, в якому відбувається дія, створює зоровий образ вокального твору» [200, с. 194].

Грим і зачіска, зауважує М. Ткаченко, є необхідним доповненням до сценічного костюму. «Термін “грим” (від італ. “grimo” – “зморщений”; від франц. “grime” – “кумедний стариган”; від грецьк. “зморшка”) тлумачиться як змінення зовнішності виконавця (переважно обличчя) за допомогою спеціальних фарб

(гриму), пластичних та волосяних наліпок, перук, специфічних зачісок» [200, с. 194]. Основним завданням сценічного костюму, гриму та зачіски є підкреслення усіх характерних особливостей сценічного образу та їхня фіксація.

Ж. Даюк та В. Денисюк притримуються тієї ж думки, зазначаючи, що створення яскравого образу тісно пов'язане з достовірністю виконання вокального твору, увагою артиста до свого внутрішнього стану, а також використанням засобів невербальної комунікації, зокрема зовнішнім виглядом співака – сценічним костюмом, зачіскою та аксесуарами [69, с. 162].

В. Откидач визначає сценічний костюм як важливий елемент концертної естради і розуміє його як «...маскарадний, театральний або сценічний одяг, який використовується поряд із гримом та перукою для створення образу» [144, с. 296]. Дослідник акцентує увагу на тому, що досить часто разом з артистом на сцені знаходяться музиканти або танцювальна група, зовнішній вигляд яких повинен відповідати образу соліста та характеру музичного твору. Одяг усіх учасників сценічного виступу повинен бути охайним та чистим [144, с. 185]. «Справа в тому, що музиканти, як би глибоко вони не сиділи на сцені, – це частина загального дійства. І якщо йде відеозйомка, обов'язково план красивої виконавиці буде перебитий планом людей музичного супроводу», – зазначає дослідник [144, с. 185].

Досить часто належний зовнішній вигляд артиста є однією з умов участі у концертній програмі, конкурсі або фестивалі. Чимало дитячих сценічних майданчиків, зокрема конкурсів та фестивалів подають вимоги для участі не лише щодо репертуару артистів, а й також їхнього зовнішнього вигляду.

До прикладу, організатори національного відбору на участь у Дитячому пісенному конкурсі «Євробачення» означають певні вимоги щодо зовнішнього вигляду учасників (виконавців) та учасників танцювального, музичного або вокального супроводу виконавця. Згідно з положенням, на національному відборі та на самому міжнародному конкурсі діти не можуть бути одягнені у дорослий за

стилістикою вираження одяг, а також повинні бути повністю одягненими (заборонені короткі сукні тощо) [158, с. 5].

Також чимало рекомендацій щодо зовнішнього вигляду юних артистів можна знайти на офіційних сторінках центрів музично-естетичного розвитку дітей. Зокрема, Миколаївський обласний центр народної творчості подає такі рекомендації стосовно сценічного вигляду артистів: «Одяг повинен відповідати характеру заходу: на молодіжних проектах доречним буде більш неформальний стиль, на святкових заходах, концертах – більш урочистий. Костюм учасника конкурсної програми фестивалю має втілювати загальну ідею концертного номера, а зачіска та макіяж – гармонійно доповнювати образ, підкреслюючи індивідуальність виконавця. Сценічний макіяж характеризується більш яскравими й насиченими тонами, але без перебільшень. Взуття обирайте зручне, із закритими «носами», допускається лише відкрита п'ятка» [161].

Зазвичай організатори конкурсів рекомендують обирати зручний одяг, який підходить за розміром, виглядає охайно і гармонійно, оскільки пересуватись по сцені повинно бути зручно. Саме тому одяг потрібно готувати заздалегідь та продумати його поєднання з взуттям гримом і зачіскою. Також за потреби слід звернутись до спеціаліста – стиліста або дизайнера, який зможе допомогти з підбором сценічного вбрання, взуття та аксесуарів.

Репертуар. Питання підбору репертуару є одним з найважливіших у вокальному виконавстві та завжди було основоположним у творчій діяльності артиста-вокаліста. Вдало підібраний репертуар сприяє розвитку вокальних здібностей, удосконаленню навичок володіння голосовим апаратом, накопиченню музично-теоретичних знань, формуванню творчої індивідуальності та стилю виконання і є визначальним у діяльності як вокаліста, так і його педагога.

У науковій літературі поняття репертуару трактується як «...сукупність творів, які виконують окремі виконавці або колективи, а також призначених для виконання солістами чи певними складами виконавців; перелік музичних творів,

які знає і може виконувати певний виконавець, ансамбль чи колектив (хор, оркестр тощо)» [240, с. 222]. Одним з основних принципів добору репертуару є його висока ідейність та естетична цінність, адже такі твори повинні розширювати світогляд виконавця та збагачувати його виконавський досвід.

Мистецтвознавці акцентують увагу на тому, що грамотно підібраний репертуар відіграє важливу роль у розвитку голосу дитини та її становлення як творчої особистості. Зокрема, О. Курганова зауважує, що в останні роки простежується вплив шоу-бізнесу, передусім телевізійних проєктів, на масову аудиторію, що формує у дітей та підлітків інтерес до естрадно-вокального виконавства та прагнення бути схожими на своїх кумирів і брати участь у подібних шоу [114, с. 81]. Звідси й виникає бажання у дітей виконувати сучасні музичні твори популярних артистів.

Підбір репертуару для вокальних конкурсів, на думку А. Бойчук, є досить великою проблемою, адже він може не відповідати вокальним можливостям учасника або ж мати вікові розбіжності [16, с. 42]. Дослідниця зазначає, що «...тональний дискомфорт чи вокально-технічна необачність зумовлюють інтонування та фізичну неспроможність заспівати пісню, особливо коли в творі передбачені ладо-тональні відхилення та модуляції. Також важливим моментом у виборі вокальної програми є конкурентоспроможність композиції як одна з важливих фаз будь-якого конкурсного відбору. Компетентне журі на це неабияк звертає увагу. Тут головними моментами є специфіка природних тембральних фарб та вироблення індивідуальної виконавської манери співу незалежно від жанрових ознак твору (бути собою)» [16, с. 42].

А. Мартинюк та М. Колос також висловлюють застереження щодо використання вокального репертуару за ступенем вокального навантаження. На їхню думку, при виконанні дітьми складних «...творів лірико-колоратурного складу, які становлять неабияку цінність для розвитку дитячого голосу потрібно обов'язково дотримуватись обмежень щодо діапазону та брати до уваги

індивідуальність учня» [118, с. 111–112]. Також недоцільним для дітей є виконання вокальних творів з надто високою або низькою теситурою.

О. Олексюк зауважує, що підбір музичного матеріалу повинен здійснюватися за певними критеріями. Зокрема, музичні твори мають бути: «...а) високохудожніми, цікавими, педагогічно цільовідповідними; б) романтично піднесеними (створювати еталони краси); в) доступними щодо осягнення змісту та виконання; г) різноманітними (представляти різні жанри)» [138, с. 87]. Також вони мають відповідати життєвому та музичному досвіду юних виконавців.

Зважаючи на особливості дитячого вокального виконавства, В. Откидач зазначає, що основними складовими дитячого репертуару мають бути «...класичні мініатюри, народні та сучасні пісні наспівного характеру, вокалізи. Весь цей матеріал необхідно класифікувати за ступенем вокально-технічної складності, з урахуванням змісту. Репертуар має відповідати можливостям дитячого голосу та завданням кожного етапу його розвитку» [144, с. 46–47]. Дослідник акцентує увагу на тому, що «...більшість дитячих пісень, що з'явилися в останні роки, написані в стилі популярної естрадної музики. Навіть мінусовки, що їх можна віднайти в Інтернеті, створені засобами популярної естрадної музики. Враховуючи той чинник, що сучасні діти зростають у звуковому полі поп-культури, подібний репертуар засвоюється ними із легкістю» [144, с. 46–47].

На думку Е. Гавацко, репертуар має підбиратись «...з урахуванням вокальної та художньо-виконавської підготовки вихованця. Він повинен бути доступним у вокально-технічному та музично-художньому планах, корисним для розвитку голосу, культури, виконавської майстерності на певному етапі» [55, с. 17–18]. Також у процесі підбору репертуару слід враховувати характер вихованця та його обдарованість задля того, щоб підібрати твори в тих стилях, які є найбільш притаманні юному виконавцеві.

Дослідниця зазначає, що підбираючи дитячий репертуар варто враховувати їхній інтерес до сучасної популярної пісні. «Шляхом ретельного відбору потрібно

виховувати в дітей критичне ставлення до її художнього рівня, вміння відрізнити талановиті твори від беззмістовних, вульгарних, тобто активно формувати смак. З перших кроків навчання співака в роботі над вокально-педагогічним художнім репертуаром слід прищепити вихованцям дбайливе уважне ставлення до поетичного тексту і глибоке проникнення в художній задум композитора» [55, с. 18].

Узагальнюючи вищезначені думки науковців, можемо підсумувати, що вокальний репертуар для дітей повинен бути спрямований на розвиток вокальних здібностей виконавця, формування художнього смаку, засвоєння різних жанрів та стилів музики і тематично різнобарвних творів задля комплексного розвитку їхніх умінь та розширення виконавського досвіду. Також під час підбору репертуару варто враховувати індивідуально-вікові особливості дитини, її вокальні можливості, а також музичні вподобання та інтереси, адже юний артист має отримувати естетичне задоволення від процесу виконання вокальної композиції, таким чином формуючи цілісність художнього образу та емоційного наповнення твору.

Отже, здійснивши аналіз наукової літератури, виокремлено такі *основні чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради*: пластика сценічного руху, артистизм, робота з мікрофоном, сценічний костюм, репертуар. Тобто, невід'ємною частиною мистецтва естради є поєднання вокального виконання, танцю та акторського втілення. Також важливим є підбір репертуару, умінь працювати з мікрофоном та зовнішній вигляд артиста. Вище перелічені засоби потрібно застосовувати так, щоб вони сприяли створенню цілісного сценічного образу виконавця. Звідси випливає одна з найголовніших особливостей музичного естрадного виступу – спілкування з глядачем, адже естрадний виконавець за допомогою засобів музичного мистецтва завжди звертається до зали та глядачів. Саме тому в кожному юному виконавцеві потрібно розкрити справжнього артиста, підкреслити його творчу індивідуальність, грамотно

підібрати репертуар, який підходитиме до тембру голосу дитини та відповідатиме її індивідуально-віковим особливостям.

Вокально-виконавський артистизм є поєднанням музично-інтелектуальних, вокально-виконавських та творчо-комунікативних властивостей. Він проявляється у здатності до емоційно-вольової саморегуляції, яка забезпечує здійснення впливу виконавця на слухачів під час концертного виступу, донесення до них художньо-образного змісту твору, що, у свою чергу, зумовлює формування цілісності творчого вираження вокаліста.

2.2. Фізіологічні та психологічні особливості дитячого вокального виконавства

Основним музичним інструментом кожного співака є його власний голос. Важливою особливістю цього живого інструмента є те, що перед майбутнім артистом неминуче виникає проблема його формування шляхом свідомої координації роботи органів і м'язів тіла, які беруть участь у співі. Процес формування і розвитку цього вокального інструмента визначає характер та особливості процесу навчання юного виконавця, закономірності та принципи виховання співацького голосу. Цей процес у вокально-педагогічній практиці розглядається як процес постановки голосу.

Під постановкою голосу дослідники розуміють його пристосування та розвиток для професійного співу, а також як «...процес одночасного і взаємопов'язаного виховання слухових і м'язових навичок співака» [17, с. 32]. Через те, що в процесі звукоутворення беруть участь численні групи м'язів (дихальні, артикуляційні, гортанні тощо) їх робота потребує значної кількості тренувань, як і у випадку з фізично-тілесними м'язовими тренуваннями.

Л. Прохорова розглядає постановку співацького голосу як основу вокального навчання. Дослідниця зауважує, що «...її сутність полягає у вихованні вміння

правильно користуватися співацьким голосом, у настройці його резонаторних функцій, в оволодінні співацьким диханням, в опануванні вокально-технічних та вокально-художніх прийомів співу» [165, с. 28]. На думку вченої, «...зادля правильної постановки голосу необхідно встановити взаємодію всіх складових голосового апарату, привести до рівноваги основні системи: моторну, дихальну, артикуляційну, слухову тощо» [165, с. 29].

Оскільки будь-яка діяльність опирається на фізіологічну основу, вокальне виконавство є одним із проявів цієї діяльності. Звідси, на думку О. Стахевича, постає «...необхідність використання знань суміжних наук, зокрема, анатомії і фізіології, в інтересах вокальної педагогіки, але без відриву від музикознавства» [195, с. 13]. Сукупність органів, які беруть участь у процесі голосоутворення утворюють голосовий апарат. До них належать: «...органи звукоутворення (гортань і голосові м'язи); дихання (трахея, бронхи, легені, грудна клітка з дихальними м'язами і діафрагмою); артикуляції (рот, язик, губи, нижня щелепа, горло); органи, які утворюють порожнину надставної трубки як резонатор (рот, горло, ніс з підлеглими порожнинами). Додатковими резонаторами є грудна клітка (її друга функція крім подиху) і кісткові порожнини обличчя» [195, с. 14]. Основним завданням у постановці голосу є координування рухів м'язової системи голосового апарату, що залежить від базових знань закономірностей звукоутворення, резонування, артикуляції тощо, їх ролі у процесі фонації, а також знання фізіології голосового апарату.

Дослідники у галузі вокального виконавства зауважують, що «...голоси дітей істотно відрізняються від голосів дорослих, особливо це помітно між голосами чоловіків та хлопчиків. Дитячі голоси мають високе головне звучання. За наявністю обертонів вони бідніші від голосів дорослих, але наділені більшою легкістю та сріблястістю звучання. Така властивість тембру надає дитячим голосам особливої принади. Оскільки віковою особливістю дитини є нерівномірність розвитку організму, це впливає і на розвиток голосового апарату» [221, с. 51].

Варто зазначити, що кожна стадія вокального розвитку характеризується певними особливостями, які необхідно враховувати педагогу з вокального виконавства, для того, щоб вдало підібрати репертуар та поставити учневі художньо-естетичні завдання, які б відповідали віку. Саме тому врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини відіграє важливу роль у вокальній педагогіці, особливо на початку навчання.

Формування та розвиток дитячого голосу нерозривно пов'язаний з процесом зростання дитини. Такої ж думки притримуються дослідники з Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, які зауважують, що вокальна робота з дітьми майже не відрізняється від процесу розвитку та вдосконалення дорослих голосів. «Вона повинна передовсім враховувати психологію дитини і відповідати віковому цензу та фізіологічним можливостям голосового апарату юних співаків» – стверджують науковці [61, с. 214].

Саме тому, дитяче вокальне виконавство слід розглядати не лише крізь призму вокально-виконавських та вокально-технічних засобів та прийомів, але й враховуючи фізіологічні, індивідуально-вікові та психологічні особливості дітей. Для більш ґрунтовного огляду вище означеної проблематики слід звернутися до наукових надбань різних галузей наук, зокрема мистецтвознавства, педагогіки, психології тощо, адже це дасть змогу здійснити комплексний аналіз дитячої вокально виконавської діяльності.

Для того, щоб краще зрозуміти природу дитячого вокального виконавства, варто охарактеризувати означення самого поняття «дитинство» в науковій літературі, а також проаналізувати етапи дитячого розвитку. Відтак, М. Заброцький зауважує, що «...історично поняття дитинства пов'язане не з біологічним станом незрілості, а з певним соціальним статусом, притаманним цьому періоду життя людини, з обмеженим колом прав і обов'язків, із набором доступних видів і форм діяльності» [85, с. 8].

Натомість С. Гончаренко трактує поняття «дитинство» (дитячий вік) як «...період інтенсивного фізичного й психічного розвитку індивіда, протягом якого відбувається підготовка його до життя дорослих. Ця підготовка забезпечується системою навчання та виховання і є наслідком засвоєння індивідом досвіду людства, здобутків його матеріальної та духовної культури» [62, с. 94].

І. Загарницька виокремлює три основні напрями розуміння поняття «дитинство»: «...як початкового періоду онтогенезу людини; як соціокультурного феномену з певним конкретно-історичним характером, обумовленим соціально-економічними та етнокультурними особливостями суспільства; як своєрідного прошарку суспільства з відповідними віку дітей потребами» [86, с. 10]. Також вона означає атрибутивні ознаки дитинства: «...1) часовий інтервал – від народження до становлення самосвідомості та саморефлексії, які забезпечують інтеграцію людини у соціум; 2) соціальний статус, обумовлений факторами, що впливають на розвиток особистості дитини і, в державному масштабі, через якість людського капіталу, – на прогрес будь-якої країни й людства в цілому» [86, с. 10].

Оскільки у вище зазначених дослідженнях мова не йде про конкретний віковий проміжок, що охоплює період дитинства, в контексті нашого дослідження для більш чіткого означення цього періоду в житті людини доцільно звернутись до міжнародних правових документів. Зокрема, таких як «Конвенція про права дитини», що була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року та є основним міжнародним документом, що визначає права дітей [107]. В Україні «Конвенція про права дитини» була ратифікованою Постановою Верховної Ради України № 789-12 від 27 лютого 1991 року. У першій статті цього документу зазначається, що «...дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку» [107]. З 18-річного віку у людини настає повна дієздатність та вона втрачає статус дитини, одержуючи всі права дорослої людини.

Таким чином, у нашому дослідженні передбачається розгляд психічного та фізіологічного розвитку людини від її народження до юнацького віку. Такий підхід

відповідає загальним міжнародно-правовим нормам та є затверджений українським законодавством.

В сучасній науці існує безліч вікових класифікацій дитячого розвитку, за основу яких покладено різні показники, розглянемо деякі з них.

Психологічний підхід. У психологічній науці прийнято визначати основні періоди дитячого психічного розвитку за психолого-педагогічними критеріями, які включають в себе характерну для кожного періоду соціальну ситуацію розвитку, зміст і форми навчання та виховання, провідну діяльність у взаємозв'язку з іншими видами діяльності, певний рівень розвитку свідомості та самосвідомості особистості. Такими періодами є: «...ранній (від народження до 3-х років) і дошкільний (3–6 років) вік; молодший шкільний вік (7–10 років); середній шкільний, або підлітковий вік (10–15 років); старший шкільний, або ж юнацький вік (із 15 років і до досягнення зрілості)» [85, с. 31]. У кожному періоді можна виокремити стадії та фази, які не мають однозначних назв. Також варто зазначити, що кожному періоду психічного розвитку підростаючого покоління відповідають характерні особливості фізичного розвитку.

Педагогічний підхід. Послуговуючись емпіричною класифікацією, що склалась у процесі розвитку школи та дошкільних закладів освіти, М. Фіцула здійснив вікову періодизацію дитячого розвитку. Дослідник зазначає, що у педагогічній науці шкільний вік поділяється на: «...молодший шкільний вік – від 6–7 до 11–12 років, середній шкільний вік (підлітковий) – від 12 до 15 років та старший шкільний вік (юнацький) – від 15 до 18 років» [217, с. 14]. Границі вікових періодів є відносно рухливими, адже природний фонд дітей та виховний вплив, який на них здійснюється є різними. Кожній віковій групі характерний певний набір анатомо-фізіологічних, психічних та соціальних властивостей, які називаються віковими особливостями. Дослідник зазначає, що «...у кожній віковій групі є значні індивідуальні відмінності, які визначаються природними задатками, різними життєвими умовами і вихованням дитини. Ці особливості називаються

індивідуальними» [217, с. 15]. Також часто у процесі розвитку дитини спостерігається акселерація – прискорений індивідуальний розвиток.

Мистецтвознавчий підхід. Педагоги-музиканти та мистецтвознавці розрізняють чотири основні стадії розвитку дитячого голосу [245, с. 18]:

1. Дошкільний вік. Цей період характеризується тим, що голосовий м'яз ще не розвинутий, тому звукоутворення відбувається тільки за рахунок натягування голосових складок.

2. Молодший шкільний вік. Дитячий голос у віці 7–8 років знаходиться на початковій стадії розвитку. Голосові м'язи та гортань в цьому віці дуже слабкі та є ще не до кінця сформованими. Голос до 10 років характеризується чистим дитячим звучанням. Він звучить легко та ніжно, тому його описують як «головне звучання», «високе резонування» або «фальцетне звучання». Він зароджується в гортані та утворюється на кінцях голосових складок в процесі коливання, при цьому голосові складки ще не повністю змикаються. Розвиток у хлопців та дівчат в цей період відбувається майже однаково. Діапазон голосу молодших школярів – $mi^1 - ci^1$.

3. Перехідний вік. Голос у віці 11–14 років набуває суттєвих змін. Це пов'язано з тим, що в гортані розвивається голосовий м'яз. Він управляє роботою голосових складок, завдяки чому коливання відбувається по всій голосовій складці, дитячий голос стає сильнішим та компактнішим, з'являється грудний регістр, а також збільшується діапазон. Зміни, що відбуваються в організмі дитини спричиняють і зміни в голосі. Діапазон голосу у перехідному віці – до $mi^2 - /fa/$.

4. Період мутації настає у віці 12–14 років та триває в основному до 16–18 років. Проте, варто зауважити, що цей період у всіх дітей відбувається по різному, тому в деяких дітей він може наступити значно раніше (в 10–12 років) або завершитись пізніше (у 18–19 років). Особливо помітно період мутації відбувається у хлопчиків, адже ріст гортані відбувається швидко, вона збільшується в 1,5–2 рази, а голосові складки стають довшими і товстішають, голос міняється та переходить у

малу октаву. В цей період важливо зменшити навантаження на голосовий апарат. Завершальна стадія мутації характерна тим, що під час неї відбувається закріплення всіх елементів механізму звукоутворення дорослої людини. Педагоги-практики зауважують, що підлітки, які постійно займаються вокалом, значно легше переносять зміни голосу в мутаційний період. Діапазон голосу у період мутації у дівчат – сі–до¹ –фа², соль², а у хлопців – ре–ре¹.

Упродовж усього процесу розвитку дитячого голосу основним завданням педагога-музиканта є збереження співацького голосу та збагачення якості його звучання. Грамотна робота з учнем передбачає, насамперед, нормально сформоване, завжди активне, легке, емоційне, дзвінке, рівне звучання голосу [245, с. 18–19].

На думку О. Стахевича, класифікація дитячих голосів не може піддаватись типізації за зразком голосів дорослих людей та залежить як від фізіологічних, так вікових особливостей дитини, її характеру та темпераменту. Актуалізуючи специфіку мутаційного періоду у розвитку голосового апарату дитини, дослідник здійснив поділ процесу вокального навчання дітей на три етапи: «...етап домутаційного періоду (9–13 років); етап посиленого статевого формування дитячого організму і голосової мутації, що у свою чергу поділяється на початковий, основний або гострий період мутації – власне мутація – та кінцевий, коли закріплюється основний механізм голосоутворення дорослої людини зі всіма ознаками реєстрового розмежування співу юнаків та дівчат (14–16 років); постмутаційний етап статевого визрівання юнацтва (17–20 років) з характером і ознаками звукоутворення повнолітньої людини (чоловіка та жінки)» [195, с. 152].

Кожен з вище означених етапів має свої характерні особливості. На першому, домутаційному, етапі процес вокального навчання дівчат та хлопців співпадає, адже «переважає фальцетний режим роботи голосових складок у співі, який визначає виявлення акустичних можливостей голосового апарату дитини, звучання

голосних, приголосних, внутрішніх співацьких відчуттів, координацію роботи голосового апарату» [195, с. 152].

У мутаційному періоді з'являється розмежування вокального навчання дівчат та хлопців у зв'язку зі статевим дозріванням, що впливає на формування голосових регістрів. Для хлопців базовим режимом роботи голосу стає грудний регістр, а для дівчат – фальцетний. Науковець підкреслює, що саме у цей період охорона дитячого голосу набуває дуже важливого значення [195, с. 152]. Дитячий голосовий апарат необхідно оберегати від зайвої напруги та форсування звуку. Для того, щоб не перевтомлювати організм дитини, заняття з вокалу не повинні бути надто довгими.

Під час останнього, постмутаційного, етапу відбувається повне розмежування вокального навчання дівчат і юнаків за статевими ознаками. Таким чином, дитячі співацькі голоси починають класифікуватись так само, як і голоси дорослих, на чоловічі та жіночі. Дослідник зазначає, що «...в цей період розвиток голосових регістрів голосу юнаків та дівчат визначає подальший процес виявлення нових акустичних можливостей голосового апарату (техніка резонансу), оволодіння прийомом змішування голосних, озвучування приголосних, взаємодії дикції та кантиленного звуковедення, свідомої координації роботи органів голосового апарату в співі, розвитку співацьких внутрішніх відчуттів щодо дихання, резонансу, артикуляції та свободи співу» [195, с. 152].

О. Стахевич висновує, що співацький голос людини, яка є здатною до професійної вокальної діяльності, визначається насамперед регістровою природою і ступенем її розвитку, акустичними особливостями голосового апарату та ступенем його акустичних (резонансних) можливостей; особливостями фонетики мови: голосних та приголосних. Важливу роль відіграє також свідомою координація роботи органів голосового апарату, розвиток внутрішніх співацьких відчуттів та свобода співу [195, с. 152]. У розвитку вокально-виконавських навичок дітей, на думку науковця, важливим є не лише грамотне відтворення стилю та жанру вокальних

композицій, а й емоційно-психологічна образна сфера та драматургія вокального твору [195, с. 153].

Отже, важливою умовою виховання співацького голосу є застосування знань фізіології та анатомії голосового апарату відповідно до індивідуально-вікових особливостей виконавця, які допоможуть зрозуміти процеси голосоутворення на різних етапах розвитку дитини, причини порушень голосових функцій та способи їх запобігання. Також варто зауважити, що про повноцінний вокальний розвиток дитини може йти мова лише при органічному взаємозв'язку голосового апарату та нервово-м'язової системи, що спонукає нас розглядати вокально-виконавські процеси також і з позиції психологічної науки.

Участь дітей у різних видах музично-творчої діяльності пов'язана з сильними емоційними переживаннями, високим рівнем збудженості та чутливістю сприйняття. Опановування власних емоцій та концентрація на виконанні вокального твору завжди вимагає від виконавця значних душевних та фізичних зусиль. Діти, які займаються удосконаленням своїх виконавських умінь на заняттях з вокалу, вчаться бороти страх перед публічними виступами, невпевненість в собі та сором'язливість. Саме тому педагоги-практики у своїх дослідженнях все частіше звертають увагу на те, що при організації навчального процесу слід обов'язково враховувати психофізичні особливості учнів.

Аналізуючи психологічну складову вокального виконавства О. Прядко наводить приклад педагогічної діяльності відомої української співачки та педагогині Соломії Крушельницької, зазначаючи, що вона добре розуміла важливість емоційної атмосфери та психологічного стану учня та їх впливу на продуктивність заняття [166, с. 128]. Тому під час занять з початківцями вона «...намагалась створити довірливу оптимістичну атмосферу, наголошувала на тому, що починати співати необхідно в піднесеному настрої» [166, с. 128]. Коли учень приходив пригніченим чи втомленим, С. Крушельницька пропонувала йому

для розспівки не загальноприйняті вправи, а такі, які могли б збадьорити дитину та додати позитивних емоцій [166, с. 128].

Досліджуючи мистецтвознавчі та психолого-педагогічні основи формування вокально-виконавської творчості професійного співака, Н. Гребенюк зробила висновок, що кожен учень є неповторним як індивідуальність не лише в плані анатомічної будови тіла, а й щодо психічних особливостей. Вона вважає, що в співацькій діяльності та в процесі навчання співу, вирішальну роль відіграють саме психологічні якості. На думку дослідниці, «...психофізіологічні особливості співака – індивідуальні (природні) здібності – визначають неповторність співака, спосіб його життєдіяльності. Потреби, мотиви, естетичні ідеали детермінують особистісну спрямованість, забезпечуючи тим самим вибіркову активність творчої діяльності. Весь вокальний матеріал, який виконує співак, відображає суть його індивідуальної своєрідності, життєвого і вокального досвіду» [63, с. 12].

Для вирішення завдань процесу формування творчої особистості А. Мартинюк і М. Колос актуалізують важливість психології співу в процесі вокально-виконавської діяльності. На їхню думку, поряд з опановуванням вокально-технічних і виконавських навичок велику роль відіграє саме психіка співака [118, с. 113]. Науковці пояснюють це тим, що «...сам голосовий апарат людини складає частину організму, зв'язану складною іннервацією з центрами головного мозку» [118, с. 113].

В контексті нашого дослідження, важливим є не лише виховання у дітей вокально-виконавських та вокально-технічних, але й сценічних навичок. Адже, для реалізації на практиці дітьми набутих вокальних умінь педагогу-музиканту необхідно навчити вихованців саморегуляції під час сценічного виступу, психологічної стійкості та уміння концентруватись на виконанні музичного твору.

О. Баранова, аналізуючи питання розвитку вокально-технічних навичок, висновує, що публічні виступи вимагають від вокаліста певної настройки. Дослідниця зазначає, що хвилювання на сцені потрібне, адже воно сприяє

творчості, проте надто сильне хвилювання перед виступом чи тривале очікування призводять до апатичного стану та гальмування нервової системи [9, с. 15]. На думку дослідниці, «...необхідно виховувати у співака вміння тримати себе на сцені, спрямовуючи всю увагу на виконання творчих завдань. Добре “розігрітий” голосовий апарат з допомогою звичних вправ, нескладних і добре виспіваних творів – запорука зняття перезбудження й навпаки, збудження при апатії. Після виступу бажано проаналізувати й пояснити всі позитивні й негативні сторони виступу, враховуючи поведінку на сцені, артистичність, міміку та жести» [9, с. 15–16].

Як зазначає Н. Гребенюк, «...темперамент є одною із складових характерологічного портрету виконавця, а риси характеру залежать передусім від впливу середовища, в якому розвивається людина. Це означає, що за відповідних умов і методів навчання можна коригувати риси характеру – підсилювати необхідні для співу й гальмувати небажані» [63, с. 12].

С. Мелешко та С. Бірюк зауважують, що сценічне хвилювання виникає у зв'язку з психофізіологічними особливостями учнів, а саме з слабким або сильним типом нервової системи, екстраверсією чи інтроверсією, адекватністю чи неадекватністю самооцінки тощо [120, с. 135]. Дослідниці також пов'язують сценічну поведінку з типом темпераменту, адже кожен з типів характеризується різним рівнем вираження. Відтак, для сангвініка у стресовій ситуації характерним є активний та продуманий самозахист, боротьба за стабілізацію обстановки та подолання труднощів. Флегматик хоча зовні і залишається спокійним, але це відбувається через те, що реакція його організму уповільнена і він погано адаптується до нових умов. Холерик може проявляти крайню нестриманість у критичних ситуаціях, а також істеричні чи психопатичні реакції, а у меланхоліка проявляється схильність до внутрішньої тривоги та депресії [120, с. 135–136].

Також однією з найважливіших характеристик темпераменту, на думку вчених, є сила нервової системи, від якої залежить ступінь витривалості нервових процесів людини. Відтак, «...у виконавця із сильним типом сценічне хвилювання

може викликати підвищену напругу м'язів, прискорене серцебиття, вибух енергії, суб'єктивне відчуття прискорення течії часу. У виконавця зі слабким типом нервової системи хвилювання пов'язане з іншими явищами: дефіцит енергетичного потенціалу; низька температура рук і пальців, уповільнення перебігу часу (йому здається, що вихід на сцену ще далеко, тому не встигає психологічно підготуватися до виступу)» [120, с. 136].

Оскільки страх перед публічними виступами є неминучим, артисту-вокалісту потрібно вміти боротись з хвилюванням та опанувати свої емоції. У вокально-виконавські практики існує низка дієвих рекомендацій, щодо того, яким чином педагогу-музиканту слід виховувати в учнях стійкість до стресу та зібраність під час сценічного виступу.

Зокрема, науковці рекомендують здійснювати практичні вправи для ослаблення стресу, також учням рекомендують зосередитися на своїх діях та контролювати ситуацію загалом; спробувати глянути на себе зі сторони та зосередитися на своєму завданні, поставивши при цьому собі три запитання: «хто я?», «де я?» та «яке моє завдання?» («що я повинен (-нна) робити?»). Також рекомендують вголос (якщо, звісно, це можливо) описати для себе ситуацію, але не оцінювати її емоційно [120, с. 137].

Л. Ахрамєєва зазначає, що рівень хвилювання у дітей зменшується, якщо регулярно здійснювати так звані «передконцертні виступи» [8, с. 9]. Для ефективності вони повинні бути різноплановими – перед дітьми, друзями, батьками, педагогами. Також завдання та атмосфера, в якій проводяться виступи, мають бути, при можливості, різними для того, щоб містити в собі елемент новизни. Дослідниця зауважує, що «...практика передконцертних виступів не має бути регулярною, щоб зберігався елемент стресорності в навантаженні. Слід відзначити, що при виступах в певні дні виникає звикання. Необхідно міняти стиль, місце проведення виступів, дні тижня тощо. Таким чином тренується гнучкість психічних процесів» [8, с. 9]. На її думку, передконцертні виступи повинні поступово ставати

складнішими (спершу виступ перед декількома людьми, а згодом – перед групою; спершу діти або близькі люди, а згодом – незнайомі люди).

Досить дієвим способом подолання страху перед публічними виступами може також стати часта робота з мікрофоном або перед дзеркалом. Також завдяки високому рівню гаджетизації суспільства та дітей, зокрема, останні мають можливість застосовувати свої мобільні камери під час занять задля того, щоб відзняти відеоматеріали і могли самостійно або за допомогою педагога проаналізувати сильні та слабкі сторони виконання тих чи інших композицій. Також спів перед камерою може допомогти зменшити рівень стресу перед публічними виступами, адже наявність камери сприймається мозком людини як подразник (складається враження присутності людей по ту сторону екрану чи камери) і стимулює виконавця до більшої концентрації на самому процесі виконання та емоційної зібраності.

Аналізуючи вищезначені погляди варто підкреслити, що такі рекомендації є неодмінно дієвими, при умові, якщо дитина фізично себе добре почуває та не перенавантажує свій організм, адже на фізичний та психологічний стан артиста-вокаліста дуже негативно впливає втома. Саме тому в період підготовки до публічного виступу, на нашу думку, не варто доводити дитину до такого стану (він може бути спричинений, до прикладу, надто частими репетиціями перед виступом). Також музичні твори, які виконує дитина повинні не лише відповідати віковим нормам та вокальним можливостям учня, а й бути належним чином підібраними в плані емоційного наповнення та вікових норм формування психіки.

Осягнення дітьми різних видів музичної діяльності, зокрема вокального виконавства має важливе значення для їхнього особистісного зростання та самовираження, що є найяскравішим проявом їх творчої та життєвої активності. Шляхом вдосконалення своїх вокальних та сценічних навичок, при підготовці до публічних виступів діти через музику можуть спілкуватись із публікою та доносити основну думку музичного твору. Дитина, побувавши на сцені як артист та

виконавець, випробувавши сценічне хвилювання та отримавши задоволення від свого виступу, буде безліч планів стосовно свого майбутнього розвитку, усвідомлюючи, що задля того, щоб досягнути успіху, потрібно постійно працювати над собою.

Отже, досліджуючи фізіологічні та психологічні особливості дитячого вокального виконавства, використовуємо різні вікові класифікації дитячого розвитку, застосовуючи психологічний, педагогічний та мистецтвознавчий підходи. Такий комплексний підхід забезпечує релевантність нашого дослідження.

2.3. Структура освітніх інституцій дитячого вокального виконавства в Україні XXI століття

Розвиток творчої особистості в нашій державі має особливе значення, адже лише творча людина спроможна створювати, знаходити нові рішення та напрямки розвитку. Забезпечення реалізації творчого потенціалу підростаючого покоління є основним завданням, яке постає перед сучасними мистецькими освітніми закладами. Мистецька освіта вдало поєднує навчання, виховання та розвиток особистості, формує здатність до творчої реалізації, сприяє духовному становленню, визначає художні інтереси, потреби, ідеали та естетичні вподобання підростаючого покоління.

Закон України «Про освіту» визначає її як основу «...інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [163]. Згідно з документом, мета освіти – «...всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та

спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [163].

У науковій літературі поняття «освіта» визначається як «...сукупність знань, здобутих у процесі навчання; рівень, ступінь знань, здобутих у процесі навчання; освіченість» [143, с. 755], «...процес поширення знань і культури в суспільстві. Важлива складова духовного, культурного, наукового, технічного поступу людства, в сучасному світі ще й необхідна умова всебічного розвитку людини як особистості» [84, с. 739]. Освіту також тлумачать, як «...організовану діяльність, спрямовану на задоволення освітнього обов'язку і навчальних потреб людини та досягнення соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства. У вужчому значенні освітою називають загальний рівень знань, умінь і навичок, здобутих під час навчання» [84, с. 739].

Мистецька освіта і вокальне виконавство, зокрема, є одним з найкращих засобів різностороннього розвитку дітей. Вона сприяє задоволенню виконавських потреб дитини та збагаченню її музично-естетичного сприйняття різноманітними зразками музичної культури. Тому питання залучення дітей до музично-творчої діяльності, розвитку вокально-виконавських навичок та емоційно-почуттєвої сфери юних виконавців завжди є актуальним.

У сучасній музичній педагогіці існують дві форми організації музично-педагогічного процесу залежно від місця навчання: шкільна та позашкільна [138, с. 125].

Урок музики в загальноосвітній школі є основною формою практичної реалізації музичного виховання, в якій «...беруть участь усі без винятку школярі, тобто він є обов'язковим для всіх учнів, незалежно від їхніх інтересів і схильностей» [66, с. 4–5]. Метою занять музики в школі є формування всебічно розвинутої та гармонійної особистості засобами музичного мистецтва.

Урок музики, як зазначає О. Гумінська, «...будується з урахуванням вікових та психологічних особливостей кожного учня, реалізації особистісно-гуманного підходу до дитини, дотримання педагогічного такту, вміння володіти собою, здатності за допомогою музичних засобів здійснювати інтелектуальний, емоційно-вольовий та моральний вплив на учнів, вміння збуджувати й підтримувати увагу та інтерес дітей до навчання» [66, с. 4].

На думку дослідниці, «...урок музики в загальноосвітній школі, як і кожен інший навчальний предмет, є взірцем застосування учителем знань педагогіки, психології та методики викладання навчальної дисципліни у навчально-виховному процесі, в чому й полягають його загальні особливості. <...> Тому одним із принципових положень масового музичного виховання є те, що загальноосвітня школа не готує музиканта-професіонала, як не готує вона і фахівця з хімії, фізики, літератури, історії тощо» [66, с. 4].

В. Мішедченко вважає, що мета музичної освіти в загальноосвітній школі – «...формування основ музичної культури учнів як важливої і невід'ємної частини їхньої духовної культури, комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі сприймання й інтерпретації кращих зразків української та світової музичної культури, а також формування естетичного досвіду, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва» [122, с. 144].

Учена зауважує, що навчальна програма з музики поділена на теми, кожна з яких є сходинкою, що веде школярів до оволодіння музичною культурою [122, с. 145]. «Тематична побудова програми з музики дає можливість досягти цілісності уроку, де розглядаються різні грані музики як єдиного цілого. <...> Для уроків музики характерною є особлива емоційна атмосфера – це цілком природно, адже музика – мова почуттів: вона хвилює, викликає в дітей певні настрої та переживання. Отримані враження посилюються під впливом учителя, який передає свої почуття не тільки у виразному виконанні твору, а й у слові, міміці, жестах. Таким чином, концентруючи увагу учнів на звучанні музики і розвиваючи їхню

увагу, вчитель допомагає дітям увійти у світ музики, музичних образів і яскраво відчувати їхню виразність» – висновує дослідниця [122, с. 145].

В процесі шкільних занять з музики поєднуються різноманітні види музичної діяльності учнів: «...співи, слухання музики, музично-ритмічний рух, музично-освітня діяльність, гра на музичних інструментах, творчість») [138, с. 126]. Їх можна по-різному комбінувати, але не слід послуговуватись певними шаблонами. Оскільки навчання музичному мистецтву включає емоційний аспект, заняття для дітей мають бути цікавими та креативними. В цьому й полягає специфіка уроку музики, під час якого через емоційне переживання та інтерпретацію змісту музичного твору відображається естетичне ставлення до оточуючого світу [138, с. 126]. Музичні заняття мають великий вплив на внутрішній світ школярів та пробуджують у них інтерес до музичного мистецтва.

Уроки музики в загальноосвітній школі доповнюються *позакласною роботою*. Її мета полягає у «...розширенні музичного кругозору дітей, поглибленні музичних знань, удосконаленні виконавських навичок й умінь» [138, с. 132]. Позакласна робота з дітьми передбачає в основному масові (хор, оркестр) та гурткові (малі форми, ансамбль) форми, що не дозволяє повною мірою розкрити творчий потенціал кожного з учасників колективу. Незважаючи на це, як зазначає В. Вергунова, позакласна музично-виховна робота «...зумовлює реалізацію цілеспрямованої дії на формування музично-естетичних інтересів та смаків дітей, виступає чинником підвищення їхньої музичної культури, сприяє розвитку творчої активності у музичній діяльності» [46, с. 23].

В школярів є можливість ділитись результатами навчання музики, беручи участь в різноманітних шкільних заходах: концертах, шкільних святах, музичних казках, музичних театралізованих виставах, тематичних вечорах, музичних вікторинах, квестах, конкурсах, флеш-мобах, музичних дискотеках тощо [46, с. 27]. Музичні заходи в загальноосвітній школі «...є засобами інтелектуального, емоційного, духовного й естетичного розвитку особистості, а також ефективними

формами виявлення її творчої діяльності. Вони сприяють самовираженню, участь у них позитивно впливає на емоційну сферу дитини» [46, с. 25].

Натомість, *спеціалізована позашкільна освіта*, яка застосовує індивідуальний підхід до кожного учня, «...являє собою процес та результат формування особистості дитини в умовах середовища, що розвивається та надає учням інтелектуальні, психолого-педагогічні послуги на основі вільного вибору та самовизначення» [138, с. 134].

Центром музичного виховання і навчання дітей в системі позашкільної освіти є школи мистецтв та музичні школи. Основним завданням функціонування таких закладів освіти є надання музичної освіти, сформування естетичних смаків, виховання підготовленого слухача та активного учасника самодіяльності, навчання гри на музичних інструментах, розвиток творчих задатків тощо [138, с. 134].

Характерною рисою навчально-виховного процесу в позашкільних закладах, як зазначає І. Головська, є те, що «...сам учень є ініціатором індивідуального виховання, оскільки він самостійно обирає той вид діяльності, який йому до вподоби. На відміну від школи процес виховання у згаданих закладах має неформальний характер: перевага його полягає у зміщенні акценту з інформаційного способу передачі знань на спілкування, передання досвіду від старшого покоління до молодшого» [57, с. 92].

Н. Литвинова наголошує на ефективності співробітництва і взаємодії школи та позашкільних закладів освіти. На думку дослідниці, «...практична діяльність, яку дитина здійснює у позашкільному закладі, стимулює її пізнавальну активність і вимагає наявності теоретичних знань – навчання у школі. Тобто, якщо школа закладає основи для всебічного розвитку особистості, то позашкільна установа створює умови щодо збільшення ефективності цього процесу. Тому позашкільна виховна робота повинна бути органічним продовженням навчальної діяльності, передбачати використання різноманітних форм і методів, що спрямовані на

розвиток творчості дітей, задовольняти потреби особистості, зміцнювати і розвивати її задатки та здібності» [115, с. 176].

Позашкільна освіта розглядається як один із базових елементів безперервної освіти у системі виховання підростаючого покоління. Вона дає дітям додаткові можливості у їхньому розвитку, сприяє актуалізації освітніх та творчих потреб, тому заклади позашкільної освіти мають попит у сучасному суспільстві. Актуальність позашкільної освіти полягає у розвитку в дітей соціально-комунікативної компетентності, їх становлення перш за все як соціальних особистостей. Від правильної організації навчально-виховної роботи з обдарованими дітьми залежить культурний, науковий та економічний розвиток будь-якої країни. Саме тому національна освітня стратегія сучасної України включає в себе систему пошуку, підтримки та розвитку творчого потенціалу талановитих дітей.

Правову основу діяльності позашкільних закладів освіти визначає Закон України «Про позашкільну освіту» [164], яким на законодавчому рівні закріплено державну політику в галузі позашкільної освіти. У Законі (ст. 1) заклад позашкільної освіти визначається як «...складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації» [164]. Також зазначається (ст. 6), що здобуття позашкільної освіти ґрунтується на принципі добровільності вибору відповідно до здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів вихованців.

На думку В. Міленіна, позашкільні установи варто розглядати з двох сторін: «...перша – як високоорганізоване практичне середовище становлення та розвитку обдарованих і талановитих дітей; друга – науково-методичне середовище, яке дозволяє апробувати інноваційний досвід з наступним його розповсюдженням. В результаті база науково-методичних матеріалів шкільної освіти поповнюється авторськими методиками і програмами, науковими публікаціями» [121, с. 31]. Учений також стверджує, що специфіка навчально-виховного процесу в

позашкільних закладах освіти формує основу вирішення одного з найважливіших завдань сучасної освіти в цілому – виявлення, розвиток та підтримку обдарованих дітей [121, с. 31].

Науковці Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України В. Вербицький, О. Литовченко, Л. Ковбасенко та інші зазначають, що «...метою виховання в системі позашкільної освіти є створення оптимальних умов для становлення моральної, культурної особистості, свідомого громадянина; сприяння соціальному становленню вихованців, їх самореалізації та професійному самовизначенню; створення умов для інтелектуального, фізичного й культурного розвитку особистості, формування її системи цінностей, соціальної позиції. Творчі об'єднання кожного напрямку позашкільної освіти мають власні особливості щодо реалізації виховних завдань. Зокрема, творчі об'єднання художньо-естетичного напрямку мають значні можливості художньо-естетичного виховання особистості, формування її естетичної культури, національно-культурних і загальнолюдських цінностей» [142, с. 56–57].

Л. Мартинюк виокремлює дві основні функції діяльності позашкільних мистецьких закладів: «...початкова, спрямована на задоволення інтересу вихованця до певного виду діяльності та основна, в результаті здійснення якої учень формується як особистість. На певних стадіях соціально-педагогічного процесу між ними може виникнути протиріччя, яке вирішується завдяки динамічній природі даного процесу. Вона полягає в тому, що соціально-педагогічний процес позашкільного мистецького закладу – це завжди рух від виховання з боку педагога до самовиховання особистості дитини. Саме тому в позашкільному мистецькому навчальному закладі таке велике значення надається самостійній роботі, самонавчанню, самоконтролю вихованців» [119, с. 358].

Музика є одним з найулюбленіших видів мистецтва для дітей. Але у наш час далеко не усі музичні жанри ними сприймаються з інтересом. Завдяки розвитку музичної індустрії діти захоплюються в основному жанрами популярної музичної

культури. Така зацікавленість, як зазначає Я. Курганова, пов'язана з впливом «...на масову аудиторію шоу-бізнесу, передусім телевізійних проєктів, зразка “Фабрики зірок”, “Голос країни” тощо. Прагнення бути схожими на своїх кумирів і брати участь у подібних заходах стимулюють дітей та їх батьків набувати навичок естрадного співу. Такий попит зумовлює відповідний відгук шкіл естетичного виховання, на базі яких створюються навчальні підрозділи естрадної спрямованості» [114, с. 81]. В таких мистецьких закладах в дітей розвивають вокальні навички, вчать володіти своїм голосом, виконувати вокальні композиції різних стилєвих напрямків, а також займаються власне підготовкою до участі у різноманітних конкурсах, фестивалях та телепроєктах.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 р. «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад», до позашкільних навчальних закладів художньо-естетичного та мистецького напрямів належать: початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання: музичні, художні, хореографічні, театральні, хорові, мистецтв та інші), а також центри, палаци, будинки, клуби художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання [162]. Також документом затверджено види позашкільних навчальних закладів залежно від підпорядкування, типу та форми власності: державні, комунальні та приватні заклади освіти [162].

Одним з найвідоміших приватних позашкільних закладів музично-естетичного спрямування є Школа естрадного виконавства «Dream School» (м. Київ), яка заснована у 2012 році Михайлом Толмачовим та Миколою Яковенко. Діяльність цієї Школи спрямована на те, щоб максимально ефективно розвивати творчі здібності учнів та надавати їм можливість на практиці використовувати отримані знання та навички. Вихованці школи виступають на концертах, беруть участь у телешоу, займаються розвитком власних вокальних проєктів. Заняття з

вокалу проводяться за власними методиками викладачів школи, розробленими на основі кращих світових надбань у галузі вокального виконавства та є адаптованими до різних вікових категорій. Їх ефективність підтверджують сотні перемог вихованців «Dream School» на різноманітних українських та міжнародних конкурсах, фестивалях і телепроєктах, а також безліч інших досягнень [233].

Вихованці школи можуть також відвідувати заняття з сольфеджіо, гри на музичних інструментах (фортепіано, акустична гітара, ударні), акторської майстерності та сучасної хореографії. Основною формою роботи, що застосовується у Школі естрадного виконавства «Dream School» є індивідуальні заняття. Також у школі часто проводяться різноманітні майстер-класи, тренінги та зустрічі із зірками українського шоу-бізнесу. Особлива увага зосереджена на відборі педагогів, які займаються творчим розвитком юних талантів. Тому викладачі школи є справжніми професіоналами. Це заслужені діячі естрадного мистецтва України, переможці безлічі конкурсів та фестивалів, композитори та автори пісень [233]. Варто зазначити, що підбір кадрів відіграє надзвичайно важливу роль у мотиваційному аспекті навчально-виховної діяльності позашкільних мистецьких закладів освіти. Педагог є не тільки вчителем та наставником для своїх учнів, а й прикладом для наслідування, тому важливо, щоб він був майстром своєї справи, а також мав особисті здобутки та досягнення у мистецькій сфері.

Розуміючи важливість гармонійного творчого розвитку підростаючого покоління, відомі артисти діляться своїм досвідом та знаннями не лише у рамках майстер-класів та лекцій, а й створюють власні творчі об'єднання. Відтак, відома співачка і продюсер Наталія Могилевська, як один з зіркових тренерів проєкту «Голос. Діти-2», надихнувшись красою дитячих голосів, вирішила створити власну приватну вокальну школу для талановитих дітей. «Я побачила, як багато в нашій країні обдарованих дітей! І мені захотілося допомогти їм відкрити в собі щось нове, можливо порадити або поділитися досвідом. Тоді виникло бажання створити

платформу для дітей, де б вони за допомогою потрібних фахівців змогли направити свій творчий потенціал в потрібне русло» – ділиться співачка [40].

Школа Наталії Могилевської успішно функціонує не лише у Києві, а й у Харкові, Одесі, Дніпрі та Чернівцях. У «Talant School» працюють над всебічним розвитком учнів, формуванням стійкого інтересу до співу, розвитком слуху і голосу, навчають проявляти ініціативу та допитливість, розвивають фантазію та уяву. Основними напрямками діяльності школи є навчання вокальному мистецтву та хореографії. Окрім цього вихованці можуть відвідувати заняття зі сценічної поведінки, техніки мови та основ стилю.

Особливістю школи є надання можливості дітям відвідувати заняття з кваліфікованим психологом задля розкриття своїх індивідуальних особливостей, природних талантів та сторін, що потребують удосконалення [234]. На нашу думку, означене нововведення у сфері музичної педагогіки є необхідним елементом у процесі навчання вокальному мистецтву підростаючого покоління. Надалі це дасть змогу організувати мистецький процес з урахуванням психологічних особливостей дитини та краще розуміти її внутрішній світ і базові емоції. Педагог матиме можливість коригувати емоційне напруження дитини, організувати творчу діяльність базуючись на індивідуальних психологічних особливостях вихованця, а також враховуватиме тип нервової системи дитини у процесі роботи над подоланням хвилювання і страху перед публічними виступами.

Унікальні творчі осередки, де діти можуть повною мірою проявити свої творчі здібності, функціонують не лише у столиці чи в якості філій столичних організацій, а й як самостійні структури. Наприклад, у Одесі під керівництвом Олега Хорошого у 2009 році було відкрито талант-центр «Star Time». На його базі успішно функціонує естрадна школа, навчання у якій передбачає відвідування комплексу занять за чотирма основними напрямками: естрадний вокал, сучасна хореографія, блогінг та акторська майстерність [199].

Талант-центром «Star Time» розроблена авторська методика навчання, завдяки якій комплексне вивчення всіх напрямків сприяє розкриттю потенціалу дитини і швидшому досягненню результатів у творчій сфері. Для реалізації отриманих знань і навичок учнів впродовж навчального року талант-центр організовує виступи на найбільших концертних майданчиках Одеси. Окрім того, вокалісти можуть скористатися додатковими послугами центру, які спрямовані на популяризацію їхньої творчості та подальшу роботу як артистів, а саме: створення сценічного образу і стилю, організація фотосесій, запис авторських пісень і їхня популяризація на радіо, зйомки кліпів і ротації на музичних каналах, організація концертів та зйомок [199]. Це дає можливість вихованцям застосувати набуті під час занять уміння та навички на практиці, а також здобути цінний досвід, що може стати міцним фундаментом для подальшого творчого розвитку.

Відомим творчим об'єднанням для дітей та молоді Прикарпаття є Школа розвитку сучасного мистецтва «Star Team», що почала функціонувати у 2014 році під керівництвом композитора та вокального педагога Ірини Батюк. Вихованці школи є переможцями міжнародних та всеукраїнських пісенних конкурсів і фестивалів, учасниками та фіналістами таких відомих проєктів, як «Дитяче Євробачення», «Голос «Голос. Діти», «Україна має талант» тощо [235].

Школа розвитку сучасного мистецтва включає у себе різноманітні творчі напрямки. Насамперед, школу естрадного вокалу, де педагоги займаються постановкою дитячого голосу та дихання; розвитком почуття ритму, інтонування, координації слуху й голосу; навчають виконувати музичні твори у різноманітних сучасних музичних стилях та допомагають у пошуку та підборі репертуару. Вихованці школи мають можливість попрацювати студії звукозапису та отримати підтримку від композиторів та аранжувальників при створенні власних композицій. Також з учнями проводиться підготовка до сценічних виступів, участі у конкурсах, фестивалях, шоу-програмах та музичних проєктах різних форматів. Учні школи

мають унікальну можливість відвідувати майстер-класи та лекції від партнерів і зірок українського шоу-бізнесу [235].

Важливим етапом діяльності школи «Star Team» стало створення на базі Приватного вищого навчального закладу «Університет Короля Данила» спеціальності «Музичне мистецтво». За словами І. Батюк «...ця подія є логічним продовженням нашої педагогічної діяльності, яка сприяє творчому росту вихованців. Для нас є важливим те, щоб вони отримали вищу музичну освіту, адже у школі мистецтв ми маємо можливість надати лише початкову. А Університет Короля Данила і коледж університету допомогли нам відкрити спеціальність 025 Музичне мистецтво. Таким чином, вихованці “Star Team” можуть здобувати омріяну професію заручившись нашою підтримкою, а педагоги – продовжувати займатись зі своїми учнями та сприяти їхньому професійному розвитку. На мою думку, від рівня підтримки обдарованої молоді, від її розвитку і професійного становлення залежить майбутнє нашої держави, оскільки саме ці діти в подальшому будуть її формувати, роблячи кращою і сильнішою» [26].

В Україні успішно функціонують не лише приватні, а й державні та комунальні заклади позашкільної освіти мистецького спрямування. Прикладом може слугувати робота Білоцерківської школи мистецтв № 5. Тут працює три відділи: музичний, хореографічний та відділ образотворчого мистецтва, де навчається 450 талановитих дітей. Викладачі школи навчають гри на фортепіано, бандурі, скрипці, сопілці, флейті, саксофоні, баяні, гітарі, домрі, народному та естрадному співу, малюнку, живопису, композиції, скульптурі, сучасному, народному та класичному танцю. Цим молодим, потужним, творчим колективом вміло керує заслужений діяч мистецтв України Віталій Томащук. Місто пишається колективами Школи мистецтв № 5, адже сім з них мають звання «народного» і «зразкового» колективів. Вихованці школи займають призові місця на всеукраїнських та міжнародних конкурсах і фестивалях. Високий рівень підготовки юних талантів підтверджує той факт, що одна з випускниць школи, учениця класу

заслуженого працівника культури України Галини Білогур Олена Луценко стала переможницею відомого вокального телепроєкту «Голос країни – 8» [13].

Також варто відзначити роботу комунального закладу «Мукачівська дитяча школа мистецтв ім. С. Ф. Мартона» Мукачівської міської ради – найбільшого на Закарпатті закладу початкової мистецької освіти. Мистецьку освіту тут здобуває близько 800 учнів. При школі діють фортепіанний, струнно-смічковий, музично-теоретичний, вокально-хоровий, хореографічний, театральний відділи, а також відділ народних інструментів і відділ духових та ударних інструментів. На кожному відділі створені та успішно працюють дитячі творчі колективи великих і малих форм. Учні та викладачі школи є постійними учасниками всіх мистецьких заходів у місті, систематично беруть участь та займають призові місця на обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах [103].

Важливу роль у роботі Мукачівської дитячої школи мистецтв відіграє вдало підібраний педагогічний склад, зокрема можна виокремити діяльність відомого композитора, співака, заслуженого діяча естрадного мистецтва України, лауреата Мукачівської міської премії ім. О. Духновича Ігоря Білика [48]. За час роботи у школі мистецтв педагог написав десятки пісень для дітей, що стало важливим вкладом як у розвиток дитячого вокального мистецтва, так і сучасної української музичної культури загалом.

Отже, заняття з вокального виконавства незалежно від місця навчання: чи то *шкільні (на уроках музики в загальноосвітній школі, позаурочні)*, чи *позашкільні (державні, комунальні та приватні мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання: музичні, художні, хореографічні, театральні, хорові, мистецтв та інші), а також центри, палаци, будинки, клуби художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання)*, сприяють вихованню всебічно розвиненої особистості, формують у дітей любов до музики, естетичні цінності, смаки та ідеали. Діяльність творчих об'єднань мистецького напрямку

сприяє художньо-естетичному вихованню особистості, розвитку музично-творчого потенціалу, формуванню естетичної культури, ціннісних орієнтацій у музичному мистецтві, а також національно-культурних та загальнолюдських цінностей.

Проте на відміну від занять з музики в загальноосвітній школі, позашкільна освіта спрямована на професійний розвиток підростаючого покоління. Також варто зазначити, що якщо в загальноосвітній школі, в рамках навчальної програми, до музичного мистецтва задіяні всі діти без виключення, то в закладах позашкільної освіти вони займаються розвитком вокально-виконавських навичок цілеспрямовано та виключно з власного інтересу. Навчання вокальному виконавству в загальноосвітній школі базується на тематичній побудові програми, що дає можливість учням поступово переходити від простішого матеріалу до складного, уможлиблює досягнення цілісності в оволодінні музичною культурою і осягнення її різноманітних проявів. Натомість, навчання в закладах позашкільної освіти полягає в забезпеченні реалізації бажань та уподобань дітей відповідно до їхніх інтересів. Заняття тут мають неформальний характер та послідовно переходять з одного етапу в інший, залежно від особистих потреб та цілей, що забезпечує індивідуальний підхід до кожного учня.

2.4. Персонологічний менеджмент дитячого вокального виконавства

У сучасному мистецькому просторі талановиті діти, як і дорослі виконавці, потребують допомоги досвідченого наставника, який може на належному рівні спрямувати їх до досягнення успіху в музичній сфері та посприяти у становленні як артистів.

Особливе значення в творчому житті дітей та їхньому розвитку займає участь у різноманітних конкурсах, фестивалях та телевізійних шоу, оскільки змагання – це одна із форм виявлення виняткових здібностей і водночас забезпечення соціальних, емоційних та інтелектуальних потреб. Наявність широкого різноманіття форм

участі дітей у творчій діяльності створює нові стандарти щодо підготовки юних артистів до публічних заходів. Зважаючи на сучасні реалії, педагог з вокалу повинен бути не лише талановитим педагогом, а й мати менеджерські задатки, які б йому допомогли в організації та управлінні творчими процесами.

В музичному мистецтві менеджмент застосовується задля досягнення цілей, що пов'язані з організацією заходів для популяризації творчості артиста. В науковій літературі поняття менеджменту трактується як «...керування, завідування, організація, керівництво людьми і виробництвом, що дозволяє виконувати поставлені задачі найбільш гуманним шляхом; сукупність функцій, спрямованих на ефективне і результативне використання ресурсів для визначених організаційних цілей» [229, с. 358]. У вокальному виконавстві менеджмент розглядається як «...управління виробництвом платівок, компакт-дисків, гастрольями артистів, рекламою тощо» [144, с. 299].

Основою будь-якого менеджменту, зокрема і в сфері мистецтва є персонологічний підхід, адже педагог з вокалу є менеджером музично-педагогічного процесу. Як зазначає У. Конвалюк, персонологія як наука зародилась в ХІХ столітті. Її становлення було пов'язано з тривалим взаємовпливом мистецтва, філософської антропології та психології [104, с. 55]. Як наукова дисципліна, «...об'єктом якої є персона (особистість)» [125, с. 131], персонологія досліджує людину та її міжособистісні відносини у суспільстві. Персонологічний підхід у вокальному виконавстві базується на розгляді закономірностей та взаємозв'язку різноманітних сфер суспільного життя і реалізується в професійній діяльності музиканта-педагога.

Особистість педагога з вокального виконавства, його лідерські якості у процесі творчої діяльності досліджували чимало українських науковців. Зокрема, З. Ковальчук вважає, що для успішної управлінської діяльності важливу роль відіграють особистісні якості педагога, його творча, інтелектуальна, пізнавальна та емоційно-вольова сфери [98, с. 301]. Дослідниця зазначає, що «...професійно

важливі якості керівників і педагогів – це узагальнені, найбільш стійкі характеристики, що здійснюють потужний вплив на управлінську діяльність. Це складні в психологічному плані утворення, що залежать від багатьох чинників: особливостей характеру, структури особистості, її спрямованості, здібностей, умов діяльності» [98, с. 301].

На думку Н. Гребенюк, фахівцем з вокально-педагогічної діяльності можна вважати лише ту людину, котра здатна вирішувати конкретні вокально-педагогічні питання та охоплювати аналізом увесь комплекс навчально-виховних проблем. Саме такий аналіз є проявом професійного мислення, що полягає у використанні теоретичних, методичних знань і вокально-педагогічних прийомів та методів відповідно до конкретної ситуації ураховуючи особливості певного етапу навчального процесу; критичній оцінці власної поведінки, труднощів та невдач, які ускладнюють шлях до професійної та загальнопедагогічної майстерності; урахуванні індивідуальних психофізіологічних, вікових особливостей та музично-вокальних здібностей вихованця [63, с. 20].

Б. Губа зазначає, що особистісні здатності педагога є основою успішної управлінської діяльності. Педагогу мають бути притаманні психолого-педагогічні якості, вміння працювати в колективі, виходити з кризових ситуацій, творчі і комунікативні здібності. Наявність цих якостей обумовлює успіх діяльності педагога як організатора, психолога, лідера та професіонала, який веде за собою учнів. Управлінська культура, на думку автора, є не тільки набором особистісних якостей педагога, а й стилем його діяльності, стилем керівництва, манерою поведінки та управлінським почерком [64, с. 174]

О. Олексюк акцентує увагу на тому, що ефективність музично-виховного процесу залежить від майстерності музиканта-педагога та ставлення учнів до свого наставника. «Професійна діяльність музиканта-педагога поєднує педагогічну, виконавську, дослідницьку, комунікативну та інші види діяльності, що

синтезуються у загальнопрофесійних і спеціальних музичних здібностях, знаннях, уміннях і якостях» [138, с. 172].

Дослідниця зазначає, що в професійній діяльності музиканта-педагога постійно виникають певні організаційно-управлінські проблеми. На її думку, «...організація музично-виконавської діяльності учнів передбачає формування професійно значущих якостей викладача (організованість, ініціативність, відповідальність тощо), пов'язаних з його здатністю до самоорганізації, саморегуляції дій. Ця здатність ґрунтується на оволодінні “внутрішньою” технікою нормативно-регулятивних механізмів духовного потенціалу особистості, які спрямовують його духовну активність на досягнення мети організаторської роботи» [138, с. 166].

Отже, зважаючи на вищезначені думки науковців, професія педагога з вокалу передбачає не лише творчий аспект, а й організаційно-управлінські уміння. У навчально-виховному процесі педагог з однієї сторони постійно генерує творчі ідеї, залучає учнів до різноманітних видів музично-творчої діяльності, а з іншої – виконує менеджерські функції та демонструє свої управлінські знання.

Яскравим прикладом такої роботи є професійна діяльність педагогів з вокального виконавства Ірини Батюк, Оксани Лісовської та Рімми Шаповалової.

Батюк Ірина Іванівна – співачка, педагогиня, композиторка, продюсерка, заслужений діяч естрадного мистецтва України. І. Батюк займалась музикою ще з дитинства. «В 5 років я почала навчатись Івано-Франківській дитячій музичній школі №2 ім. В. Барвінського (клас фортепіано), де познайомилась з педагогом, яка мене надихнула теж стати вчителем вокалу в майбутньому – Ткачук Людмила Іванівна. Під її творчим наставництвом я брала участь в багатьох конкурсах, де здобувала призові місця. Пригадую як в 13 років я стала найменшим делегатом від України на міжнародному фестивалі в Лланголлені (Велика Британія). Дуже приємні спогади. Після завершення навчання в музичній школі я поступила до Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського, де навчалась на

спеціальності “Хорове диригування”. Там я познайомилась Даною Винницькою, яка сьогодні є відомою джазовою співачкою та композитором в Польщі. Разом з Даною ми створили квартет “Фрески”. Ми виконували різноманітні сучасні композиції, які самостійно розкладали на чотири голоси та брали активну участь в багатьох заходах», – пригадує Ірина Іванівна [27].

У 2005 році І. Батюк запросили бути солісткою Івано-Франківського рок гурту «Так Треба», в якому вона співала 6 років. Гурт активно гастролював і став відомим далеко за межами міста. «В гурті я себе почала реалізовувати як композитор та автор пісень, що стало поштовхом до моєї майбутньої композиторської діяльності. Паралельно я займалась вокалом з дітьми у Центрі дозвілля дітей та юнацтва за місцем проживання. Під час роботи з дітьми я зрозуміла, що в дитячому репертуарі не вистачає сучасних пісень, які діти б виконували із задоволенням. Тому я вирішила зайнятись написанням пісень для своїх учнів. В той час я якраз познайомилась з чудовою людиною, автором пісень, співаком, аранжувальником, лідером гурту “Гринджоли” Романом Калином, який мене у цьому підтримав. Ми разом почали створювати сучасний дитячий контент, а згодом і дорослий (адже діти ростуть). З ним дуже комфортно працювати, тому наша співпраця триває до сьогодні» [27].

Згодом педагогиня зрозуміла, що через велику кількість бажаючих навчатись вокалу, в неї фізично немає можливості надавати достатньо часу кожному, тому їй потрібна була допомога. Тож вона запросила до співпраці своїх колег. «Я орендувала невеличке приміщення, де було всього лиш два класи, проте це стало початком народження школи “Star Team”. Наша команда розширювалась, окрім вокалу у нас з’явилися заняття з хореографії, акторської майстерності та журналістики. У 2014 році я вирішила створити школу розвитку сучасного мистецтва та продюсерський центр “Star team”, де б викладали мої однодумці та професіонали своєї справи. Моєю мрією було відкрити таку школу, в яку діти б приходили з задоволенням і всебічно розвивались», – ділиться І. Батюк [27].

У школі «Star Team» діти вчать мистецтву бути справжніми артистами, отримують досвід роботи перед камерою, розкривають свою артистичність, адже з ними проводиться комплексна підготовка не лише з вокалу, але й хореографії, акторської майстерності та журналістики. Також в учнів є унікальна можливість відвідувати майстер-класи від запрошених гостей з різних творчих сфер та зірок українського шоу-бізнесу [27].

І. Батюк стверджує, що у своїй роботі до кожного вихованця слід застосовувати індивідуальний підхід, адже кожна дитина є особистістю, яка має свій характер. Тому важливо вміти побачити в ній творчу індивідуальність та розвинути творче начало. На її думку, людина, яка працює з дітьми повинна вміти розгледіти таланти і заохотити учня до креативної роботи. Для того, щоб бути в майбутньому успішним, юний виконавець має на високому рівні володіти власним голосом, адже світові тенденції показують, що всі успішні артисти є, перш за все, професійними вокалістами. Дітям слід підбирати репертуар, який відповідає їхнім віковим можливостям і вокальним даним. Діти повинні відчувати і розуміти музику, яку виконують. При цьому необхідно враховувати вподобання виконавця і його тембральні особливості. Також вагому роль відіграє харизма, артистичність, творча індивідуальність, вміння передати свої емоції публіці [25].

Навчання дітей вокальному виконавству у школі «Star Team» відбувається за провідними світовими методиками. Зокрема, І. Батюк послуговується методом Estill Voice Training [250]. «Його концепція побудована на фізіологічній будові голосового апарату, її розуміння та шляхи покращення роботи над розвитком голосу, для його довготривалого використання. Структурою даного методу служить поєднання трьох концептів. А саме, технічна майстерність (будова голосового апарату), артистична майстерність (стилістичні особливості твору та їх розуміння виконавцем) та магія виконання (робота з публікою)», – зазначає педагогиня [11, с. 13].

Вихованці І. Батюк є переможцями всеукраїнських і міжнародних пісенних конкурсів та фестивалів, учасниками і фіналістами таких відомих телевізійних проєктів, як «Дитяче Євробачення», «Голос. Діти», «Співають всі» тощо. Зокрема, у національному відборі на дитяче «Євробачення» брали участь: Марта Квочак, Таня Марчук, дует «Налисники», дует «Гламурчик», Денис Родін, гурт «Фреш», Юля Радчук, Денис Довірак і Наталя Садова, Ярина Тарас, Настя Ткачук, Таня Рибак, Вероніка Зуб'юк. У шоу «Голос. Діти» брали участь Василь Сіреджук, Денис Родін, Денис Довірак, дует «Налисники», Юлія Радчук, Каріна Столаба, Богдана Школьна, Юлія Івасів та ін. [27].

На думку Ірини Іванівни, педагог з вокалу повинен вміти не лише навчити добре співати свого учня, а й бути хорошим організатором та менеджером. Саме тому на базі школи «Star Team» вона заснувала продюсерський центр. «Ми активно поширюємо український контент, пишемо пісні, створюємо кліпи, організовуємо концерти, робимо PR-кампанію артистів, співпрацюємо з радіо і телебаченням. Це все для того, щоб творчість наших учнів була почутою на широкий загал. Я пишаюсь своїми артистами», – зазначає педагогиня [27]. Її першим проєктом як продюсера став дитячий гурт «Міні братц», який у 2010 році взяв участь у шоу «Україна має талант –2» [207]. «Дівчатка виконували авторські пісні, які я писала спеціально для них. Професійна підготовка допомогла їм не лише підкорити суддів шоу, а й глядачів з усієї України. Також діти активно брали участь у різноманітних заходах міста», – ділиться І. Батюк [27].

Наступними проєктами стали підлітковий гурт «Fresh», який брав участь у національному відборі на дитяче «Євробачення» [132], дует «Налисники» у складі Деніса Довірака та Святослава Стеф'юка – у шоу «Голос. Діти» [70], дует «Гламурчик» у складі Софії Федорів та Василя Сіреджука – в шоу «Україна має талант» [45] та відборі на дитяче «Євробачення–2017» [78], гурт «7' TEENS» – у шоу «Співають всі» [254]. Також зараз І. Батюк займається продюсуванням сольних артистів – співачками Darika і Тауна, які, попри свій юний вік, досягли значних

висот. Вони активно займаються творчою діяльністю, записують авторські пісні, знімаються у відеокліпах, виступають на різноманітних публічних заходах тощо [27].

Одним з найуспішніших вихованців Ірини Батюк є Сергій Лазановський, який у 2021 році став переможцем 11 сезону шоу «Голос країни» [205] і нині є затребуваним артистом на українській естраді. Попри те, що продюсер та співак розпочали співпрацю, коли Сергій уже був у дорослому віці, займатись музикою він почав ще з дитинства [27].

Як продюсер, І. Батюк також втілила в життя декілька музичних проєктів та фільмів. Першим музичним проєктом став мюзикл «Снігова королева» [186], знятий у 2010 році. Також того ж року вона стала організатором вокального конкурсу «Співай». Згодом під її керівництвом знімались музичні фільми з українськими колядками, до Дня матері, з авторськими піснями, присвячені творчості Володимира Івасюка тощо. Одним з крайніх і найбільш вдалих проєктів є фільм «Покоління Т» [155], прем'єра якого відбулась в січні 2022 року. «Ми хотіли зробити музичний фільм для підлітків, який би пропагував людські цінності, дружні відносини і міг таким чином позитивно вплинути на них. Фільм вийшов дуже цікавим і сподобався нашим глядачам», – ділиться Ірина Іванівна [27].

Також І. Батюк є засновницею дитячої музичної премії «Teen Awards» [42], яка популяризує та відзначає юних виконавців з Прикарпаття за певні здобутки. «У нас на Івано-Франківщині є дуже багато талановитих дітей. Хотілося, щоб їхні досягнення були відзначеними та нагородити їх подарунками за активну творчість та популяризацію сучасної української музики. Тому спільно з мером міста Русланом Марцінківим у 2019 році вдалось започаткувати такий чудовий захід», – зазначає педагогиня [27].

Важливим етапом діяльності І. Батюк стало створення на базі ЗВО «Університет Короля Данила» спеціальності 025 Музичне мистецтво. За її словами, «...ця подія є логічним продовженням нашої педагогічної діяльності, яка сприяє

творчому росту вихованців. Для нас є важливим те, щоб вони отримали вищу музичну освіту, адже у школі мистецтв ми маємо можливість надати лише початкову. А ЗВО “Університет Короля Данила” і коледж університету допомогли нам відкрити спеціальність 025 Музичне мистецтво. Таким чином, вихованці “Star Team” можуть здобувати омріяну професію заручившись нашою підтримкою, а педагоги – продовжувати займатись зі своїми учнями та сприяти їхньому професійному розвитку» [26]. На думку Ірини Іванівни, від рівня підтримки обдарованих виконавців, від їхнього розвитку та професійного становлення залежить майбутнє нашої держави, оскільки саме ці діти в подальшому будуть формувати її культуру, роблячи кращою та сильнішою [26].

Лісовська Оксана Омелянівна – співачка, педагогиня, композиторка, журналістка, заслужена працівниця культури України. Вона розпочала свою творчу діяльність як співачка, котра активно концертувала, а також створювала власні музичні композиції, які досі слухають і люблять прикарпатські слухачі. Фахову музичну освіту мисткиня здобула в Івано-Франківському музичному училищі ім. Д. Січинського по класу фортепіано, а також додатково з вокалу у відомій педагогині, музикознавиці, членкині Національної Спілки композиторів України Олександрі Турянської, в якій перейняла цінний педагогічний досвід. Одразу після закінчення училища О. Лісовська здобула свій перший досвід роботи з дітьми, адже близько восьми років працювала вчителем гри на фортепіано у музичній школі [28].

Педагогиня наголошує: «Окрім музичної освіти, я закінчила факультет психології. Освіта педагога і психолога, а також фахова музична освіта давали гідну музичну практичну і теоретичну базу для того, щоб навчати дітей вокальному мистецтву. Мені завжди подобалось працювати з дітьми, особливо з маленькими, саме через момент зацікавлення, “закохування” у музику» [28]. Зрештою, у 2000 році О. Лісовська вирішила створити власну вокальну студію «Ліра», яка діє до сьогодні, та поєднувати таким чином творчість і педагогічну діяльність.

О. Лісовська проводить заняття вокалу лише з дітьми, адже на її думку, вони наділені особливою позитивною енергією, що дуже надихає. Наставниця ділиться зі своїми підопічними не лише досвідом у вокальному виконавстві. У зразковій вокальній студії «Ліра» при Палаці культури «Мінерал» (м. Калуш) діти розвиваються також як актори та знайомляться з тонкощами цієї професії. «Діти розуміють, що таке побудувати сценарний хід. Коли відбуваються наші концерти, діти самі їх ведуть. Тобто “Ліра” – це не зовсім вокальна школа, це швидше школа естетичного виховання в значно ширшому сенсі: акторки, режисерки і педагогині», – ділиться Оксана Омелянівна [28].

Щодо підбору репертуару, вона схиляється до думки, що задля одержання належних результатів в процесі творчої діяльності завжди потрібно йти на компроміс. Значною мірою діти самі обирають пісні, особливо старшого шкільного віку. Проте ініціатива йде не лише від них. У вокальній студії «Ліра» є певна напрацьована база пісень, які написані для дітей О. Лісовською, є пісні подаровані такими відомими співачками, як Оксана Романюк, Світлана Весна, Марта Шпак та ін. Це, у свою чергу, формує багаж, з яким можна працювати. Також діти досить часто пропонують виконувати українські популярні пісні. Останнім часом в інтернеті з'явилося дуже багато фонограм і пісень, які діти люблять і хочуть співати. В цьому плані особливу роль займають доробки пісень для дітей Лесі Соболєвської, Ігоря Іванціва, Наталії Май, Ігора Білика та ін. [28].

Вихованці вокальної студії «Ліра» сильно вмотивовані до участі в різноманітних конкурсах, адже, в першу чергу, це нові враження. Звичайно, що перед виступами на конкурсах діти завжди відчувають страх. Щодо цього О. Лісовська зазначає: «Це є нормально і дуже правильно. Безстрашність – це якась патологія. Хвилювання перед виходом на сцену, навіть якщо це не конкурс – природне явище» [28]. Також, на її думку, перемога на конкурсі не має бути єдиною ціллю. «Хотіти перемогти – це добре, не можна їхати на конкурс не думаючи про перемогу. Проте діти дуже часто їхали на конкурси саме за емоціями, за

враженнями і за досвідом. Бо послухати інших учасників – це дуже надихнутись» [28]. Також для своїх учнів педагогиня організовує різноманітні заходи та концерти, на яких діти мають змогу показати результати своєї праці.

О. Лісовська докладає неабияких зусиль аби її підопічні всесторонньо розвивались, адже це є ключем до становлення творчої особистості та дає дітям можливість відкривати для себе нові горизонти і підкорювати їх. Це приносить свої результати, адже багато вихованців вокальної студії «Ліра» досягнули значного успіху у своїй творчій діяльності. Зокрема, Марійка Михайлик (сценічне ім'я – Марічка Чічкова), стала однією із солісток львівського фольк-бенду «Torban». Учасники гурту виконують традиційну українську музику: шукають старі народні пісні, створюють власне аранжування, не змінюючи при цьому оригінальні форми, тексти та ритми пісень [140]. Ще одна учениця О. Лісовської – Ілона Опікула відкрила власну вокальну студію у місті Львів – «Golden Voice» [196].

Одним з найвпізнаваніших імен серед випускників вокальної студії «Ліра» є Христина Дутчак. У 2011 році юна співачка взяла участь у Національному відборі Дитячого пісенного конкурсу Євробачення (Junior Eurovision Song Contest) [222], у 2012 році з'явилась на екранах телеканалу «1+1» в першому сезоні дитячого телешоу «Голос. Діти» [112], а у 2017 – стала учасницею телешоу «Голос країни» [223]. Свій творчий шлях дівчина продовжила у Львові, де зараз активно займається творчою діяльністю.

Сьогодні О. Лісовська продюсує підлітковий гурт «Газдиньки», який є переможцем численних музичних конкурсів та фестивалів. Зокрема, колектив став лауреатом першої премії на Міжнародному фестивалі молодих виконавців сучасної української пісні «Молода Галичина–2019» [65] та володарем гран-прі фестивалю «Свято» [67], що відбувся у 2021 році. Гурт виконує українські народні пісні у форматі а саррелла, що, власне, є їхньою родзинкою, адже завдяки цьому «Газдиньки» стали впізнаваними і тому активно концертують [28].

Окрім педагогічної діяльності, О. Лісовська є керівником редакції музичних, розважальних та пізнавальних програм на Івано-Франківському обласному телебаченні «Галичина» [146]. Вона формує блок «Музика на «Галичині», створює та веде програми «Поговоримо про музику», «Живи яскраво», «Сьомий поверх» (у парі з Любомиром Белеєм), «Країна на запах» (у парі з Юлією Юзьків), ряд не циклічних передач та фільмів [137]. Значним її досягненням є втілення в життя низки дитячих музичних телепроектів, які люблять прикарпатські глядачі та які неабияк сприяють активному розвитку дитячої вокальної творчості: «Спробуй наживо», «Веселий нотний стан», постановка та екранізація численних мюзиклів («Казка гірських вітрів», «Дива пташиного подвір'я», «Діти, квіти, чудеса» та ін.) [28].

Завдяки наполегливій праці Оксани Омелянівни не лише вихованці вокальної студії «Ліра», а й вокалісти зі всього Прикарпаття мають можливість перейняти цінний досвід роботи на телебаченні та взяти участь у різноманітних телевізійних проєктах. Одним з них є «Спробуй наживо», який О. Лісовська зреалізувала разом з його ідейниками Богданом Ткачуком і Степаном Єднаком. Основна ідея програми полягає в тому, що діти виконують композиції наживо у супроводі оркестру. Задля того, щоби заспівати в омріяному проєкті, діти наполегливо готуються, а також беруть участь у численних репетиціях разом із професійними музикантами. Телевізійна програма «Спробуй наживо» існує уже понад 13 років, у ній взяли участь близько сотні юних артистів зі всього Прикарпаття [28]. Ще однією цікавою дитячою телепрограмою, яка виходить в ефірі ОТБ «Галичина» є «Веселий нотний стан». Це хіт-парад з готових музичних відеороликів, які знімаються на різноманітних дитячих фестивалях та на проєкті «Спробуй наживо». За словами О. Лісовської, «"Веселий нотний стан" виник як потреба популяризувати дитячу творчість, давати дітям можливість та стимул розвиватись» [28]. Зараз у педагогині є багато творчих планів, які б вона хотіла

зреалізувати на телебаченні. Зокрема, вона працює над створенням музичного фільму, який невдовзі можна буде побачити на телеекранах.

Шаповалова Рімма Геннадіївна – співачка, педагогиня, Заслужена артистка України, яка почала займатись музикою з дитинства. Уже в 4 роки вона почала відвідувати Луганську музичну школу № 7, де навчалась грі на скрипці та фортепіано. Після закінчення музичної школи вона поступила в Луганське музичне училище на диригентсько-хорове відділення, потім – у Київську консерваторію, де потрапила в клас Народної артистки УРСР Євгенії Семенівни Мірошниченко. «Дякувати Богу, що у моєму житті зустрілась така людина. Звичайно, Євгенія Семенівна рідкісне колоратурне сопрано, вона світова зірка, яка виховала плеяду прекрасних виконавців. У нас був дуже потужний курс. Нас набирали, щоб курсом ставити оперу, оперні сцени, тобто там були баритон, бас, тенор, всі в наборі, мецо, сопрано, колоратурне сопрано. Ми були дуже дружні і зараз майже весь курс є успішними в музичній сфері. А мене занесло в естраду», – ділиться Рімма Геннадіївна [29].

Після закінчення навчання, Р. Шаповалова одразу пішла навчатись в асистентуру-стажування в Київській консерваторії ім. П. І Чайковського в Галини Опанасівної Туфтіної. «На асистентурі-стажуванні я навчалась на стаціонарі впродовж трьох років. Після закінчення навчання Галина Опанасівна взяла мене асистенткою до себе в клас, таким чином я стала асистенткою професора і уже в 26 років викладала. Я була дуже молодою, тому завжди дослухалась порад Галини Опанасівни і таким чином працювала. Згодом в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв відкрили кафедру естрадного виконавства і мене запросили туди працювати» [29].

Невдовзі, відколи Р. Шаповалова почала працювати як викладач естрадного вокалу, її, як вокального педагога, запросив співпрацювати керівник оркестру «РадіоБенд Олександра Фокіна» Фокін Олександр Олександрович [72]. Оскільки вона за освітою диригент-хормейстер, робота з ансамблем була для неї звичною

справою, адже педагогині було легко розкласти мелодії на голоси та проявляти творчу фантазію. Згодом у 2009 році оркестр «РадіоБенд Олександра Фокіна» запросили акомпанувати на телевізійному проєкті «Суперзірка». І, звичайно ж, бек вокалістками проєкту стали солістки оркестру. Таким чином Рімма Геннадіївна почала працювати як вокальний керівник бенду з солістами та оркестром в рамках цього шоу. Так розпочалась її кар'єра на телевізійних проєктах [29]. «На телебаченні усе не без труднощів, адже потрібно було постійно підбирати сучасний репертуар, відслідковувати нові пісні, трендові треки. Це інша робота, це не класика. Але в мене все виходило, тому згодом мене запросили працювати на проєкті «Народна зірка» (3 сезон) на ТРК «Україна». Також я маю досвід роботи на багатьох телевізійних шоу («Маскарад», «Зірка + зірка», «Голос країни», «Голос. Діти»), що транслюються на телеканалі «1+1», де мені вдалось попрацювати з великою кількістю як відомих українських артистів, так і починаючих талантів», – зауважує вокальний тренер [29].

Наприкінці 2010-го року Р. Шаповалову запросили підготувати дует Ell & Nikki з Азербайджану на міжнародний пісенний конкурс «Євробачення». Вони дуже вдало виступили і в 2011 році перемогли на конкурсі в Дюсельдорфі (Німеччина) [249]. Відтоді педагогиня почала співпрацювати з Азербайджаном. «Вже в 2012 році мене запросили працювати з представницею Азербайджану на конкурсі Сабіною Бабаєвою в Баку, потім з Фарідом Мамедовим та Ділярою Кязімовою. Згодом мене запросили на проєкт “Голос Азербайджану” і паралельно на “Голос країни”» [29]. Багато років вона працювала одночасно на дві країни – Україну та Азербайджан. Також готувала учасників дитячого «Євробачення» і в Азербайджані, і в Україні. Зокрема, працювала з переможницею національного відбору та представницею від України на дитячому конкурсі «Євробачення» у 2016 році Софією Роль, яка на Мальті посіла 14 місце [191].

На початку своєї викладацької кар'єри Рімма Геннадіївна працювала виключно з дорослими артистами, проте згодом почала займатись і з дітьми. Зараз

їй значно більше подобається працювати саме з дітьми, тому, що в них інша енергетика. «Діти як чистий аркуш паперу, на якому можна малювати. І їхня енергетика мене дуже тішить і гріє. <...> В дорослої людини уже є певні набуті комплекси, які педагог має допомогти побороти. Бо 50% роботи викладача з вокалу – це психологія, підбір потрібних слів, ключика до душі. З дітьми все значно простіше і швидше відбувається, вони ж ніби як губка вбирають все», – ділиться педагогиня [29].

В роботі з учнями Р. Шаповалова застосовує індивідуальний підхід, який полягає у врахуванні психофізики учня, його голосових даних, тембру, сили голосу тощо. Роботу з дітьми вона починає з ігрових моментів, для того щоб їх зацікавити. Найважливішим у процесі навчання дітей, на її думку, є вміння знайти те найкраще, що підходить конкретній дитині, знайти той правильний хід, щоб розкрити потенціал. Також вона стверджує, що потрібно довіряти учневі і завжди враховувати його думку та музичні вподобання [29].

Як вокальний педагог шоу «Голос. Діти», Рімма Геннадіївна зазначає, що робота з дітьми на телешоу є дуже складним процесом в емоційному плані. Тому разом з педагогами з вокалу працює психолог. «Якщо бачимо, що дитина має переживання, ми як фахівці радимося один з одним або просимо психолога підключитись в процес підготовки і, звичайно, самі трішки психологами стаємо. Знаєте, як інколи буває в проєктах, якщо персонаж цікавий і його дивляться люди, то його залишають в шоу. І не важливо, може в когось кращі голосові дані, а в цього менше даних, але він цікавий як особистість, харизматичний. Тобто це такий набір того, що глядачі люблять дивитись. Телебачення цим трохи складне. Такі речі просто неможливо пояснити дітям», – ділиться педагогиня [29].

Надихнувшись юними талантами, Р. Шаповалова у 2018 стала співорганізатором дитячого конкурсу «Яскраві діти України» [243]. Метою проведення конкурсу є «...національно-патріотичне виховання, популяризація української народної та естрадної пісні, виявлення юних талановитих виконавців та

виховання у молоді художнього смаку та поваги до мистецтва» [153]. У конкурсі можуть взяти участь солісти-вокалісти та дитячі художні колективи (дуети, тріо, малі форми) у різних вокальних жанрах (естрадний, академічний, народний, джазовий) віком 6–15 років. Переможець конкурсу «Яскраві діти України» отримує можливість представляти Україну на міжнародному фестивалі «Sanremo Junior» в Італії [153].

Конкурс відбувається у декілька етапів, першим з яких є відбірковий тур, який проводиться у всіх містах України. «Ми об'їжджали всі області з кастингом, а фінал відбувався в Києві в Палаці “Україна”. Нашою ідеєю було об'єднати всю країну. В конкурсі обов'язково брали участь представники Луганської і Донецької областей та Криму. Це було принципово. І мені хотілось, щоб не тільки гранд призери були на такій сцені, а й діти, які зайняли перші та другі місця. Щоб вони також могли заспівати на сцені з популярними артистами. Тому я створила з дітьми та артистами спільні номери, які вони могли представити у фіналі конкурсу» – зазначає Рімма Геннадіївна [29]. Учасники та фіналісти конкурсу «Яскраві діти України» мали змогу заспівати на одній сцені з такими відомими українськими артистами як Сергій Бабкін, Джамала, Світлана Тарабарова, Ілларія, Монатік, Оля Цибульська та ін. Журі конкурсу стали відомі артисти та митці: Юрій Рибчинський, Тарас Петриненко, Сергій Бабкін, Ілларія, Віра Кекелія, Оля Цибульська [29]. «Ми задали певну планку, ми посіяли в дітях рівень виконавства, рівень того, як має бути. Дякую за спонсорську допомогу і кожному, хто долучився до цієї справи. Ми дуже горді і ми хочемо відродити це знову після нашої перемоги. Дай, Боже, нам перейти цей складний період і ми обов'язково виграємо і будемо далі розвивати нашу українську культуру. До речі, для мене, як художнього керівника конкурсу, в репертуарній політиці було принципово, щоб не було жодної російськомовної пісні. Діти виконували твори іноземною або українською мовою. Пісня народна чи сучасна – не важливо», – зазначає Р. Шаповалова [29].

У планах в педагогині – розвиток дитячої вокальної творчості та фестивального руху в Україні: «Дуже сподіваюся, що ми відновимо, відродимо конкурс, бо дуже хочеться, щоб наші діти, наше творче покоління зростало в любові та у високому рівні вокальної культури» [29].

Підсумовуючи варто зазначити, що особистість педагога з вокального виконавства, його лідерські якості у процесі творчої діяльності відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку вокальних здібностей юних артистів. Музично-творчий процес є складною багатоелементною динамічною системою, яка вимагає від педагога широкого комплексу загально-педагогічних і спеціальних здібностей.

В контексті нашого дослідження персонологічний менеджмент відображає різні підходи та напрямки діяльності, які реалізують музиканти-педагоги будучи менеджерами музично-педагогічного процесу. Зокрема, професійна діяльність І. Батюк в основному спрямована на пошук юних талантів, їхнє продюсування та творчий розвиток, О. Лісовської – на створення дитячих програм на телебаченні для популяризації вокального виконавства дітей, Р. Шаповалової – на розвиток дитячого фестивально-конкурсного руху в Україні та за її межами.

Досвід І. Батюк, О. Лісовської та Р. Шаповалової показує, що професія музиканта-педагога поєднує в собі менеджерські здібності та творчий підхід у роботі з дітьми. Робота з юними виконавцями базується на їх вокальних можливостях, індивідуальних та вікових особливостях з урахуванням різновекторності творчого процесу, неодмінною складовою якого є грамотна управлінська діяльність педагога.

Отже, вокальне виконавство в мистецтві естради зумовлюється специфікою сценічного вираження музики. Характерною рисою сучасного естрадного вокального виконавства є органічне поєднання вокальних здібностей та виконавської техніки з пластикою сценічного руху та акторською майстерністю.

Також важливим є підбір репертуару, уміння працювати з мікрофоном та зовнішній вигляд артиста.

Участь дітей у різних видах музично-творчої діяльності пов'язана з сильними емоційними переживаннями, високим рівнем збудженості та чутливістю сприйняття. Опановування власних емоцій та концентрація на виконанні вокального твору завжди вимагає від виконавця значних душевних та фізичних зусиль. Важливою умовою виховання співацького голосу є застосування знань фізіології та анатомії голосового апарату відповідно до індивідуально-вікових особливостей виконавця, які допоможуть зрозуміти процеси голосоутворення на різних етапах розвитку дитини, причини порушень голосових функцій та способи їх запобігання. Досліджуючи фізіологічні та психологічні особливості дитячого вокального виконавства, нами було використано різні вікові класифікації дитячого розвитку, застосовуючи психологічний, педагогічний та мистецтвознавчий підходи.

Забезпечення реалізації творчого потенціалу підростаючого покоління є основним завданням, яке постає перед сучасними мистецькими освітніми закладами. Мистецька освіта є одним з найкращих засобів різностороннього розвитку дітей. Вона сприяє задоволенню виконавських потреб дитини та збагаченню її музично-естетичного сприйняття різноманітними зразками музичної культури. Заняття з вокального виконавства незалежно від місця навчання: чи то шкільні (на уроках музики в загальноосвітній школі, позаурочні), чи позашкільні (державні, комунальні та приватні мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання: музичні, художні, хореографічні, театральні, хорові, мистецтв та інші), а також центри, палаци, будинки, клуби художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання), сприяють вихованню всебічно розвиненої особистості, формують у дітей любов до музики, естетичні цінності, смаки та ідеали. Діяльність творчих об'єднань мистецького напрямку сприяє художньо-

естетичному вихованню особистості, розвитку музично-творчого потенціалу, формуванню естетичної культури, ціннісних орієнтацій у музичному мистецтві, а також національно-культурних та загальнолюдських цінностей.

В музичному мистецтві менеджмент застосовується задля досягнення цілей, що пов'язані з організацією заходів для популяризації творчості артиста. Основою будь-якого менеджменту, зокрема і в сфері мистецтва є персонологічний підхід, адже педагог з вокалу є менеджером музично-педагогічного процесу. Професія педагога з вокалу включає в себе не лише творчий аспект, а й організаційно-управлінські уміння. У навчально-виховному процесі педагог з однієї сторони постійно генерує творчі ідеї, залучає учнів до різноманітних видів музично-творчої діяльності, а з іншої – виконує менеджерські функції та демонструє свої управлінські знання. Особистість педагога з вокального виконавства, його лідерські якості у процесі творчої діяльності відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку вокальних здібностей юних артистів.

РОЗДІЛ 3. ФЕСТИВАЛІ ТА КОНКУРСИ ЯК ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА ДІТЕЙ В КОНТЕКСТІ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

3.1. Участь дітей у всеукраїнських та міжнародних конкурсах та фестивалях

Музично-виконавські конкурси та фестивали є однією з основних форм виявлення юних талантів, нових інтерпретацій виконання музичних творів, а також надання нових стимулів та орієнтирів тим, хто працює над удосконаленням своєї виконавської майстерності.

Роль музичних конкурсів полягає, насамперед, у показі музично-творчих досягнень виконавців, оцінюванні професійності роботи педагогів з вокального виконавства, налагодженні творчої комунікації, обміні досвідом тощо. Участь у конкурсах та фестивалях дає можливість підсумувати результати спільної роботи виконавця і педагога, виступає показником її якості. Для них характерний змагальний компонент, який вимагає від учасників надзвичайно високого рівня мобілізації зусиль задля того, щоб показати якомога кращий результат.

Н. Регеша, О. Тринько та Н. Ковмір зауважують, що «...досить тривалий час саме участь у міжнародних вокальних конкурсах була запорукою подальшого професійного успіху вокаліста. В ХХ столітті ряд фестивалів, які проходили в країнах Європи, ставали центрами, в яких збирались найкращі виконавці. Попри те, що участь у конкурсі має позитивне значення, проте вокалісти (як в професійно-співацькому відношенні, так і в плані іміджу) мають відповідати формату змагання. Мова йде про певні стандарти, які висувуються по відношенню до стилізового напрямку виконуваних композицій, формату конкурсних номерів, співацької манери» [168, с. 77].

Сучасні вокальні конкурси визначають кращих учасників, виявляють лідерські якості конкурсантів, а також сприяють подальшій концертній діяльності переможців. Як зазначає А. Романенко, «...в Україні музичні конкурси популяризують українську музику, засвідчують інтегрованість країни у світовий культурний контекст. Щороку проводяться різноманітні музично-виконавські змагання – міжнародні, всеукраїнські, галузеві, регіональні, місцеві» [171, с. 128]. Дослідниця зауважує, що в процесі «...підготовки до конкурсу у молодих музикантів формується певний комплекс умінь та навичок: технічно-вільне виконання, слухо-інтонаційне чуття, глибокий аналіз музичного твору і обґрунтування його інтерпретації, відтворення художнього змісту твору, вільне оперування музично-теоретичними знаннями, опанування хвилюванням у процесі виконання твору, виконавська надійність і артистизм» [171, с. 128]. Це, в свою чергу, підвищує рівень професійності юних артистів та сприяє їхньому музичному розвитку.

Зважаючи на те, що кількість різноманітних дитячих конкурсів з кожним роком стає все більшою, ця тенденція зменшує їхній рейтинг. Звичайно серед конкурсів естрадної пісні є й такі, участь в яких залишається престижною. Надзвичайно популярним є дитячий пісенний конкурс «Євробачення» (Junior Eurovision Song Contest), участь у якому дає можливість юним артистам заявити про себе на увесь європейський музичний простір. Відомі міжнародні пісенні конкурси «Sanremo Junior», дитячий музичний конкурс «Вітебськ», конкурс молодих виконавців популярної музики «Дитяча Нова хвиля» (New Wave Junior) сприяють розвитку творчості юних виконавців та є чудовою платформою для популяризації музичної культури країн-учасниць. Чимало престижних конкурсів, які щороку збирають найталановитіших вокалістів, проводяться і на теренах України. Серед них міжнародний фестиваль сучасної української пісні «Молода Галичина», конкурс дитячої творчості «Яскраві діти України», Всеукраїнський фестиваль сучасної пісні та популярної музики «Червона рута» та благодійний дитячий

фестиваль «Чорноморські Ігри». Музичні конкурси часто відбуваються у рамках фестивальної програми або приурочені різноманітним мистецьким подіям та акціям.

На думку І. Бермес, «...музичний фестиваль як специфічне для культури та мистецтва явище вирізняється особливою творчою атмосферою, націлений на залучення найкращих виконавських колективів і солістів. Його головне завдання полягає в популяризації національного (почасти зарубіжного) музичного продукту, водночас – внесенні свіжої барви в культурне життя держави, міста, створенні широкого діалогового поля для виконавців-професіоналів і слухацької аудиторії» [12, с. 151].

Т. Зінська зазначає, що «...факт інтенсивного розповсюдження в кінці ХХ – на початку ХХІ століття українських музичних фестивалів та конкурсів є стимулюючим фактором розвитку музично-виконавського мистецтва, яке демонструє, з одного боку, позитивні пріоритетні тенденції: динаміка концертного життя і фестивально-конкурсного руху, розвиток музично-виконавської школи та збереження системи музичної освіти, високий професійний рівень українських виконавців, їх конкурентна спроможність у світовому мистецькому просторі, що підтверджується перемогами українських артистів на міжнародних змаганнях; з іншого, негативні – звуження слухацької аудиторії, протиріччя в музичному вихованні молоді, комерціалізація мистецьких проєктів, недостатність професійної музичної критики, міграція музикантів-виконавців за кордон» [89, с. 13].

Отже, дитячі вокальні конкурси та фестивалі в контексті сучасної української популярної музичної культури потребують наукового осмислення, прогнозування та державної підтримки.

В контексті нашого дослідження, задля кращого розуміння значення участі дітей у конкурсах та фестивалях, доцільно розглянути особливості організації та проведення одних з найбільш популярних українських і міжнародних конкурсів та фестивалів серед підростаючого покоління, зокрема Всеукраїнського фестивалю

сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», благодійного дитячого фестивалю «Чорноморські Ігри», Міжнародного фестивалю «Молода Галичина» та Дитячого пісенного конкурсу «Євробачення».

«Червона рута» – це Всеукраїнський фестиваль сучасної пісні та популярної музики, що проводиться з метою пошуку та розкриття творчих здібностей молодих авторів та виконавців, створення нових стилів у популярних масових жанрах української пісні. Конкурс є одним з найбільших, найпрестижніших і найавторитетніших фестивалів в Україні. Це єдиний у світі україномовний фестиваль сучасної музики, який став справжнім національним надбанням. «Червона рута» має великий вплив на розвиток сучасної української музичної індустрії, дає поштовх для розвитку популярної музичної культури в Україні.

Як соціокультурне явище він виник у 1989 році, коли у місті Чернівці відбувся перший в Україні фестиваль національної молодіжної музики. «Червона рута» здійснила вплив на все суспільство та стала причиною справжньої революції в українській культурі. Фестиваль послугував плацдармом для створення та популяризації нової української молодіжної музики, яка до цього в країні придушувалася. В радянський час молодь була змушена задовольнятися московською естрадою, або слухати західних поп-зірок, проте усе змінилось завдяки появі молодих українських артистів [226]. Безліч пісень, які були вперше виконані на фестивалі, стали хітами серед мільйонів українців. Вважається, що саме «Червона рута» започаткувала в нашій державі національний шоу-бізнес. Вперше більшість населення, особливо молоді почала захоплюватися українською музикою, яка стала невід'ємною частиною їхнього життя.

Фестиваль проводиться раз на два роки. У парні роки відбуваються обласні відбіркові конкурси в кожній області України, а у непарні роки – підготовка та проведення фінальних змагань фестивалю. За роки існування «Червоної рути» було проведено 16 фестивалів, близько 500 обласних відбіркових конкурсів та стільки ж концертів у залах, майже 50 гала-концертів на площах. В загальному, на усіх

заходах фестивалю побувало близько 10 мільйонів глядачів, а в обласних відбіркових конкурсах взяли участь близько 80 тисяч молодих музикантів зі всієї України.

Відбіркові та фінальні конкурси проводяться серед солістів і гуртів за окремими жанрами сучасної молодіжної музики та українського автентичного фольклору: популярна музика, танцювальна (дискотечна) музика, рок-музика, акустична музика, інша музика (альтернативні стилі, що виходять за жанрові і стильові межі зазначених вище жанрів); український автентичний фольклор (справжня першоджерельна народна творчість за походженням матеріалу і його виконанням) [47]. Кожен з жанрів включає у себе різні стилістичні напрямки та розгалуження.

У відбіркових конкурсах допускається участь одного і того ж виконавця (чи гурту) у різних жанрах. Також організаторами визначено різні вимоги щодо віку конкурсантів, залежно від жанру, у якому вони беруть участь у змаганнях. «У жанрах популярної, танцювальної, рок, акустичної та іншої музики – учасники професійних та самодіяльних гуртів і співаки-солісти, віком від 11 до 35 років. У жанрі українського автентичного фольклору: учасники фольклорних гуртів (співочих та обрядових), віком від 6 до 35 років (також як виняток, допускаються до участі 1–3 виконавця, віком від 36 до 50 років, віком від 3 до 6 років, якщо більшість учасників гурту відповідають вказаним віковим категоріям); співаки-солісти, віком від 6 до 35 років; учасники інструментальних гуртів, віком від 9 до 40 років (також як виняток, допускаються до участі 1–3 виконавця, віком від 41 до 50 років, віком від 6 до 8 років, якщо більшість учасників гурту відповідають вказаним віковим категоріям); солісти-інструменталісти, віком від 9 до 40 років. Також для гуртів дозволяється участь керівників, незалежно від їх віку» [47].

Фестиваль має чотири етапи. Першим з них є обласні відбіркові конкурси, які організовуються з метою пошуку та відкриття нових виконавців. Відбіркові конкурси відбуваються в усіх обласних центрах України та місті Києві. В них

щороку беруть участь близько 4 тисяч музикантів, серед яких відбирають переможців, які одержують право виступати на заключному етапі фестивалю [47].

Для участі у конкурсі організаторами фестивалю визначені окремі вимоги до виконуваного конкурсантами репертуару: тексти пісень повинні бути україномовними; конкурсні пісні повинні бути різнохарактерними; загальний хронометраж конкурсної програми не повинен перевищувати 15 хвилин; один з конкурсних творів обов'язково має бути шлягерного характеру; щодо авторства пісень регламентацій немає. Також визначено окремі вимоги щодо зовнішнього вигляду та сценічної поведінки виконавців [47].

Згідно з положенням фестивалю «Червона рута», «...суддівські ради відбіркових конкурсів формуються у двох складах: 1. Журі у жанрах поп, сучасної танцювальної, рок-, акустичної та іншої музики, до складу якого мають входити особи, добре обізнані з найновішими, модними стилями масової молодіжної музики і українським автентичним фольклором. 2. Журі у жанрі українського автентичного фольклору, до складу якого мають входити фахові етнографи та фольклористи за напрямками спів, обряди, інструментальна музика, кобзарсько-лірницька традиція» [47].

Професійне журі визначає учасників фінальних конкурсів фестивалю шляхом обговорення та відкритого голосування щодо кожного конкурсанта окремо. Після оголошення результатів першого етапу переможці та резервісти повинні підготувати та подати Дирекції фестивалю «Червона рута» всі демонстраційні аудіозаписи свого репертуару, включно з конкурсними піснями (записи учасникам не повертаються).

Другим етапом є організація Школи-майстерні фестивалю для переможців та резервістів обласних відбіркових конкурсів. Зі всіх бажаючих до Школи майстерні потрапляють лише близько 200 осіб, де відбувається підготовка та навчання молодих виконавців, кращі з яких покликані стати популярними артистами та кумирами нового покоління. Задля того, щоб молоді виконавці змогли значно

підвищити свій професійний рівень та ні в чому не поступатись відомим артистам, для їхньої підготовки залучаються кращі фахівці з різних мистецьких сфер [47]. «Для того, щоб готувати нових зірок і нову музику, фахівці Дирекції фестивалю стежать за всіма музичними процесами, що відбуваються за межами України, вивчають найновіші світові музичні досягнення і технології, збирають український автентичний фольклор з усіх регіонів, ставлячи за мету поєднання в українській музиці світових досягнень з національними традиціями, створення нових стилів і напрямків, конкурентоздатної музичної продукції як в Україні так і на міжнародному ринку. Авторські і суміжні права на весь створений репертуар належать “Червоній руті” назавжди» [47].

На третьому етапі відбувається організація та проведення фіналу конкурсу в одному з найбільших міст Східної чи Південної України (щороку обирається інше місто), а заключний гала-концерт – у Києві. Остаточний розподіл призових місць та премій відбувається на заключному засіданні суддівської ради шляхом обговорення і відкритого голосуванням щодо кожного конкурсанта окремо. Також організатори спільно з членами журі можуть затверджувати призи державних та недержавних установ, підприємств, громадських організацій, друкованих видань та інших спонсорів. Результати конкурсу оголошуються під час концерту переможців. Кількість глядачів заключного етапу фестивалю «Червона рута» становить близько 50–100 тисяч. Під час фестивалю здійснюється багатоканальний аудіозапис та відеозйомка усіх концертів, для чого Дирекція фестивалю орендує найкращих фахівців та звукозаписуючу і телевізійну техніку в Україні. Усі права на записи має «Червона рута» [47].

На четвертому етапі відбувається виготовлення та поширення аудіо- та відеоматеріалів фестивалю. Впродовж фестивалю здійснюється цифровий аудіозапис виступів конкурсантів та проводиться відео-монтаж концертів, одразу після завершення фестивалю надаються окремим каналам центрального телебачення та радіо. Задля якомога більшої популяризації музичної творчості

конкурсантів, записи «Червоної рути» надаються дискотекам, нічним клубам та кав'ярням [47].

Завдяки фестивалю, українські слухачі відкрили для себе безліч імен у сучасній українській музиці, які на сьогодні є кумирами мільйонів людей, зокрема гурти «Воплі Водоплясова», «Брати Гадюкіни», «Брати блюзу», «Скрябін», «Табула Раса», «МоторРолла», «Танок на майдані Конго», «Тартак», «ТаРута», «ДахаБраха», «Дах Дотерс» та ін., а також артисти Ірина Білик, Марійка Бурмака, Павло Дворський, Олександр Пономарьов, Руслана Лижичко, Ані Лорак, Марина Одольська, Наталя Могилевська, Каті Чіллі, МамаРіка, Альоша, Ілларія та ін [226].

Отже, фестиваль «Червона рута» відкриває нові імена в сучасній музичній культурі України, здійснює пошук та підтримку молодих перспективних артистів та продукує нових зірок. Завдяки фестивалю народжуються нові музичні стилі і напрямки, відбувається створення і запис створює великої кількості нового пісенного репертуару молодіжної музики, який з однієї сторони є актуальним та модним для українського слухача, а з іншої – покликаний розвивати та примножувати надбання української національної музичної культури.

«Чорноморські Ігри» є наймасштабнішим та найпрестижнішим благодійним дитячим фестивалем на території України. Фестиваль заснований президентом компанії «Таврійські Ігри» Миколою Баграєвим, що проводиться щорічно влітку з 1998 року (у 2006, 2013–2016 та 2020 роках фестиваль не проводився) на березі Чорного моря у місті Скадовськ (Херсонська обл.). У фестивалі беруть участь талановиті виконавці з усієї України віком від 6 до 16 років. Участь у «Чорноморських Іграх» дає можливість багатьом дітям перед багатотисячною аудиторією розкрити свій талант.

Метою проведення фестивалю «Чорноморські Ігри» є «...сприяння становленню і розвитку національної культури шляхом підтримки дитячої творчості» [156], а основними завданнями, які стоять перед організаторами, є організація масштабного благодійного дійства; пошук та відкриття талановитих

дітей в Україні; розвиток дитячої вокальної творчості; організація дитячого дозвілля та відпочинку, обмін досвідом між досвідченими фахівцями музичної індустрії та юними виконавцями тощо.

Згідно з положенням, організація і проведення фестивалю «Чорноморські Ігри» передбачає комплекс різноманітних заходів, зокрема, вокальний конкурс в жанрі естрадної та народної пісні серед дітей та молоді; музичне шоу за участі українських виконавців; ігрові та розважальні програми для дітей та їхніх батьків.

Конкурсна програма складається з відбіркового турів та фінального конкурсу у м. Скадовськ. Задля того, щоб отримати можливість взяти участь у відбіркового турі вокального конкурсу учасники повинні заповнити електронну заявку на участь. Також згідно з умовами конкурсу, виконавці у жанрі «Естрадний спів» мають додати до заявки електронні посилання на «якісний відеозапис 2-х конкурсних пісень, викладений у мережі «YouTube». Перша пісня – обов'язково від українських авторів. Друга пісня – будь-яких авторів з будь-якої країни за умови можливості оформлення прав на її виконання під час конкурсу» [156]. У категорії «Народний спів» конкурсанти повинні підготувати одну народну пісню та пісню, що є світовим хітом.

Щодо репертуарних вимог, тематика пісень має відповідати віку конкурсантів та бути доречною для заходів за участі дітей, а відеозаписи композицій мають бути відзняті не раніше, ніж за півроку до моменту подачі конкурсної заявки [156].

Опісля опрацювання заявок, персональних даних та відеоматеріалів претендентів на участь у конкурсі, впродовж попередньо означеного терміну журі та оргкомітет фестивалю здійснюють відбір найбільш достойних учасників та передають запрошення на участь у другому етапі відбіркового конкурсу, який проводиться у форматі виконання наживо у місті Києві. Відповідно до результатів оцінювання виступів конкурсантів, члени журі обирають переможців, які мають змогу взяти участь у півфіналі, а потім і у фіналі конкурсу у місті Скадовськ, де

відбувається змагання за призові місця та Гран-прі. «До складу журі відбіркових турів фестивалю входять провідні фахівці в галузі музичного мистецтва (зокрема, дитячого вокалу) та співробітники компаній організаторів. Членами журі фінальної частини фестивалю є провідні фахівці України в галузі музики і дитячої творчості» [156]. Зокрема у 2021 році конкурсантів оцінювали: «Валентин Коваль (член Національної ради з питань телебачення і радіомовлення), Альона Савінова (викладач вокалу), Натела Чхартішвілі-Зацаринна (генеральний продюсер каналу М1), Тарас Тополя (лідер гурту «Антитіла», молодіжний посол UNICEF в Україні), Олена Мозгова (музичний продюсер), Віталій Дроздов (генеральний продюсер ТАВР Медіа)» [228].

Згідно з положенням, «...конкурс відбувається у 4-х номінаціях: солістки дівчата (виступ солістки під інструментальну фонограму); солісти юнаки (виступ соліста під інструментальну фонограму); вокальні гурти (виступ під інструментальну фонограму); народний спів (виступ під інструментальну фонограму або акапельно)» [156]. Конкурсанти у жанрі «Естрадний вокал» змагаються у наступних вікових групах: вокалісти (дівчата) першої вікової групи – 6–10 років, другої – 11–13 років, третьої – 14–16 років); вокалісти (хлопці) першої вікової групи – 6–11 років, другої – 12–16 років. Вокальні гурти та конкурсанти у жанрі «Народний вокал» на вікові групи не діляться. Також оргкомітетом фестивалю визначено виконавців, які не мають права брати участь у вокальних змаганнях фестивалю «Чорноморські Ігри», а саме володарі Гран-прі фестивалю «Чорноморські Ігри» та лауреати першої премії фестивалю, за умови якщо вони не перейшли в іншу вікову групу або номінацію [156].

Учасники фестивалю одержують у подарунок сувенірну продукцію з символікою фестивалю та призи від спонсорів та партнерів. Також під час фіналу конкурсу відбувається музичне шоу з участю відомих українських артистів. Зокрема, у 2021 році підтримати дітей та поділитися своїм досвідом приїхало понад 20 провідних виконавців, серед яких «НК (Гран-прі «Чорноморських Ігор – 2004»),

Dorofeeva (1-е місце «Чорноморських Ігор – 2004»), Тіна Кароль (лауреат «Чорноморських Ігор – 1999»), Тауанна (3-е місце «Чорноморських Ігор – 2000»), М'ята (конкурсантка «Чорноморських Ігор – 1998»), Marietta (1-е місце «Чорноморських Ігор – 2003»), Валерія Фурман (Гран-прі «Чорноморських Ігор» – 2019), Tarabarova, Олександр Пономарьов, Monatik, Макс Барських, Анна Трінчер, Dantes, Nikita Lomakin, Оля Цибульська, Артем Пивоваров, гурти «Без Обмежень», «Антитіла» та представники Євробачення – 2021 гурт «Go_A» [228].

Задля популяризації творчості конкурсанти, організатори забезпечують інформаційну підтримку фестивалю «Чорноморські Ігри», яка полягає у залученні «...на спонсорських засадах телекомпаній, радіокомпаній, інформаційних служб та інших організацій будь-якої форми власності правом висвітлення подій. Засновники фестивалю звертаються з пропозиціями про фінансову та організаційну підтримку проведення підготовчих заходів та фестивалю до приватних компаній, міжнародних організацій, фондів, в місцеві та центральні органи влади» [228]. Усі друковані матеріали, аудіо-, відео- та кіноматеріали, що є створеними в рамках фестивалю та під час його проведення є власністю ТОВ «Таврійські Ігри».

Лауреатами конкурсу «Чорноморські Ігри» є нині відомі на всю країну артисти, зокрема Оксана Грицай (Міка Ньютон) (1998), Тетяна Ліберман (Тіна Кароль) (1999), Іван Березовський (1999), Тетяна Решетняк (Тауанна) (2000), Юрій Юрченко (2000), Михайло Хома (2000), Іван Дорн (2001), Рената Штіфель (2002), Олена Омаргалієва (учасниця українського R'n'B дуєту «TamerlanAlena») (2002), Вікторія Петрик (2004), Надія Дорофєєва (2004), Анастасія Каменських (2004), Влад Каращук (Laud) (2007) та ін.

Також за останні роки у конкурсі взяли участь учасники багатьох українських та міжнародних дитячих конкурсів, фестивалів, телевізійних шоу та нова генерація сучасної української музики: Вікторія Літвінчук (2009), Софія Тарасова (2009), Анастасія Петрик (2009), Аліна Овчаренко (2011), Анна Кудряшова (2011), Катерина Рибак (2012), Дарина Красновецька (2017), Ольга Гарбузюк (2017),

Ярослав Рогальський (2017), Дарія Бугайчук (2018), Еліна Іващенко (2018), Софія Шкідченко (2021), Ярослав Карпук (2021) та ін. [198].

Отже, участь у благодійному фестивалі допомагає юним виконавцям та дитячим колективам в їхньому творчому становленні у національній музичній індустрії. «Чорноморські Ігри стали сильним мотиватором для дітей, тому, що якщо переглянути історію фестивалю, то серед імен знайдемо Тіну Кароль, Юлію Саніну, Івана Дорна, Дзідзьо, Настю Каменських, Надю Дорофєєву і ще багато цікавих імен. Для дітей важливо бачити приклад українських зірок, які раніше теж стояли на цій сцені» – зазначає засновник фестивалю Микола Баграєв [228].

Міжнародний фестиваль «Молода Галичина» – це вокальний конкурс для талановитої молоді та дітей з України та інших країн світу, які мріють пов'язати своє життя зі сценою та є одним із найдавніших в Україні. Фестиваль-конкурс відбувається щорічно з 1992 року в м. Новояворівськ (Львівська область) та триває з 7 до 12 липня. Метою фестивалю є «...виявлення і підтримка талановитих молодих виконавців; популяризація сучасної української пісні серед дітей та молоді світу; популяризація та впровадження новітніх форм музичного естрадного мистецтва; взаємозбагачення культурних традицій народів світу; утвердження та розвиток українського вокального мистецтва, популяризація української мови, культури, традицій нашого народу; естетичний та духовний розвиток молодого покоління; розвиток і зміцнення дружби та миру між державами засобами творчого спілкування» [157]. В рамках фестивалю, окрім безпосередньо вокального змагання, проводяться концерти, майстер-класи, творчі зустрічі з відомими композиторами, продюсерами та поетами-піснярами, вечори знайомств, презентації, творчі майстерні тощо.

Згідно з положенням, у фестивалі беруть участь солісти-вокалісти, вокальні дуети, тріо та малі вокальні форми віком від 10 до 25 років відповідно до вікової категорії, яка складається з чотирьох груп: «Діти» – 10–12 років, «Юніори» – 13–15 років, «Молодь» – 16–20 років, «Професіонали» – 21–25 років. Також визначені

стилі виконання конкурсних композицій: поп-музика; народна пісня в оригінальному аранжуванні (допускається a-cappella); фольк-поп музика; джаз; соул; рок-н-рол та ін. Кількість учасників у кожній групі може становити максимум 25 осіб [157]. Таким чином, щороку до вокальних змагань долучаються близько сто учасників та стільки ж гостей головної музичної події міста – композиторів, музикантів, продюсерів, представників міжнародних фестивалів і творчих особистостей з усього світу.

Кожен з учасників готує дві композиції, одна з яких повинна бути україномовною незалежно від країни, яку вони представляють. Ця особливість формує філософію фестивалю, що направлена на популяризацію сучасної української пісні та утвердження статусу української мови та національної культури, здійснення культурних обмінів та сприяти взаємозбагаченню національних культур різних народів. Виконання вокальних творів відбувається наживо під супровід «мінусової» фонограми без прописаних унісонних партій.

Усі, хто бажає стати учасником фестивалю, мають пройти заочний відбірковий тур, який полягає в тому, що виконавці надсилають організаторам конкурсу на сайт «Молодої Галичини» свої анкетні відомості та «плюсові» демо-версії вокальних творів. Після попереднього прослуховування оргкомітет фестивалю надсилає найдостойнішим учасникам офіційне запрошення до участі у конкурсі в Палаці культури «Кристал» м. Новояворівськ.

Конкурсна програма відбувається у два етапи – півфінал та фінал. У півфіналі учасники виконують пісню мовою країни, яку представляють. Учасників конкурсу оцінює високопрофесійне міжнародне журі, яке очолює композитор, професор, ректор Київського інституту музики ім. Р.Глієра, народний артист України Олександр Злотник. Зазвичай, до складу журі входять близько п'ятнадцяти спеціалістів у різних музичних напрямках, що робить систему оцінювання значно об'єктивнішою. Основними критеріями оцінювання журі є рівень володіння голосом та виконавська майстерність учасників, якість фонограми, підбір

репертуару та його відповідність віку конкурсанта, цілісність образу, естетика сценічного одягу, акторська майстерність та ін. [157].

У фіналі конкурсу учасники виконують пісню лише українською мовою (український хіт, авторську пісню, народну пісню на власний вибір). Серед фіналістів журі визначає найкращих виконавців та обирає у кожній віковій категорії дипломантів, лауреатів першої, другої, третьої премій та володаря Гран-прі. Також у різних номінаціях учасники отримують спеціальні призи. Оголошення переможців відбувається під час гала-концерту 12 липня. Переможці та лауреати фестивалю отримують цінні подарунки та нагороди від організаторів, меценатів і спонсорів, виступають на великій фестивальній сцені разом із відомими українськими та іноземними артистами.

Отже, фестиваль «Молода Галичина» відкриває нові імена сучасної української популярної музики. У свій час почесними володарями Гран-прі та лауреатами фестивалю стали відомі нині українські зірки шоу-бізнесу – народні артистки України Наталія Бучинська та Тіна Кароль, відомий український співак Михайло Хома (Дзідзьо), співачки Оксана Грицай (Міка Ньютон) та Аліна Башкіна, заслужені артисти України Катерина Бужинська та Наталка Карпа, молоді композитори Тимур Усманов та Руслан Талабіра, юні співачки Анастасія та Вікторія Петрик [54]. Також за останні роки чимало юних лауреатів конкурсу стали учасниками відомих телевізійних музичних проєктів – Іванна Решко, Анастасія Завадська, Анастасія Лисуха, Дарина Село, Ерік Мкртчян, Анна Мкртчян, Ярослав Рогальський, Софія Шкідченко, Денис Родін, Полліанна Рижак, Тетяна Олексієнко та ін [38].

Дитячий пісенний конкурс «Євробачення» є щорічним телевізійним конкурсом, який організований Європейською мовною спілкою, найбільшим у світі альянсом суспільних медіа. Вона представляє 116 організацій-членів у 56-ти країнах та додаткові 34 члени в Азії, Африці, Австралії та Північній і Південній Америці. Конкурс проводиться з метою підтримки молодих талантів у галузі

популярної музики, заохочення розвитку духу міжнародного змагання серед молодих виконавців.

Дитячий пісенний конкурс «Євробачення» був заснований у 2003-му році. Конкурс базувався на фестивалі скандинавської пісні для дітей «Melodi Grand Prix Nordic». Європейська мовна спілка підхопила ідею пісенного конкурсу з участю дітей і відкрила конкурс для всіх мовників-членів ЄМС, зробивши його загальноєвропейською подією [255]. У конкурсі беруть участь по одному представнику з кожної країни віком від 8 до 15 років.

Перший конкурс відбувся в столиці Данії Копенгагені у листопаді 2003 року. Усього за перемогу змагалися 16 країн, а титул переможця отримав хорват Діно Єлушич з піснею «Ti si moja prva ljubav». Другий конкурс був організований у норвезькому містечку Ліллегаммер норвезькою телекомпанією NRK. З 2004 року мовники мали право подавати заявки на проведення конкурсу. Це позитивно відобразилось на країнах-учасниках, адже зняло тиск з молодих виконавців, оскільки відтепер країна-переможниця не обов'язково повинна була проводити конкурс наступного року. З 2014 року переможці дитячого «Євробачення» виступають як запрошені гості на дорослому «Євробаченні». Проте, для того, щоб мати змогу виступити, виконавці мають бути віком від 16 років.

Спочатку переможця дитячого «Євробачення» визначали лише за допомогою голосування телеглядачів, проте з 2008 року переможця обирали за допомогою комбінації 50% голосів глядачів та 50% голосів національного журі. У 2016 році переможця визначали виключно за допомогою журі та експертної комісії, а у 2017 році повернулося голосування глядачів, яке склало 50% від кінцевого результату. Така система голосування була визначена як найбільш об'єктивна, тому нею послуговуються і до сьогодні.

За роки існування міжнародного дитячого пісенного конкурсу «Євробачення» у вокальних змаганнях взяли участь 39 країн. Україна бере участь у дитячому

пісенному конкурсі Євробачення щороку з починаючи з 2006-го року. Вона також проводила його двічі: у 2009 та 2013 роках.

Для того, щоб обрати представника на конкурсі, країни-учасниці організують національні відбори на участь у Дитячому пісенному конкурсі «Євробачення». Згідно з положенням, «...український національний відбір на участь у міжнародному конкурсі організовується та проводиться акціонерним товариством “Національна суспільна телерадіокомпанія України” (Суспільне), яке є членом ЄМС, з метою обрання пісні та представника від України на Міжнародному конкурсі» [158]. До участі в українському відборі допускаються сольні виконавці та гурти, кількісний склад яких не може перевищувати шість осіб. Також учасники повинні бути громадянами або резидентами України, яким на момент проведення фіналу Міжнародного конкурсу має бути не менше 9-ти та не більше 14-ти років. Також ця вимога поширюється на танцювальні колективи, музикантів та співвиконавців.

Процес відбору відбувається в декілька етапів. На першому етапі претенденти повинні подати заявки на участь у відборі та відеозапис оригінальної пісні або пісні з рекомендованого переліку: «...українські народні пісні; пісні представників України на дитячих пісенних конкурсах Євробачення 2015–2020 років; пісню Суспільного або вокаліз (спів без тексту), який є оригінальним напрацюванням учасника та не включає будь-яких наявних об’єктів інтелектуальної власності (пісень, музичних творів)» [158].

У разі подання претендентом оригінальної пісні, то вона повинна бути оригінальною композицією (не допускаються кавер-версії на інші композиції) з дотриманням авторських прав (текст і музика); пісня не може бути видана та оприлюднена для громадськості та використаною для комерційних цілей до окремо зазначеного терміну, який зазначається в положенні конкурсу щороку; тривалість пісні повинна бути від 2 (двох) хвилин 30 (тридцять) секунд до 3 (трьох) хвилин; текст конкурсної повинен бути написаний та виконаний переважно українською

мовою (допускається, що 40% від повного тексту пісні може бути виконано іноземною мовою). Також організаторами конкурсу рекомендується, щоб учасники брали участь у процесі написання слів та музики до конкурсної пісні (учасники можуть отримувати допомогу від дорослих (професіоналів або інших осіб) [158].

Виконання учасниками вокальних композицій на відеозаписі обов'язково повинно бути «наживо», без жодної електронної обробки вокалу, а записана інструментальна фонограма, згідно з правилами конкурсу, може містити запис бек-вокалу. Також «...слова (текст) та/або виконання пісні учасником не повинні шкодити репутації Відбору. Не допускаються грубі, нецензурні слова, жести, вислови політичного (аналогічного) характеру в текстах та/або під час виконання пісні учасником. Не допускається використання в пісні чи у виступі учасника будь-якої комерційної інформації. <...> Відеозапис виконання пісні має бути знятий однією камерою одним дублем (без монтажних склейок). Дозволяється використання для зйомки основної або фронтальної камери мобільного телефону, а також використання камер персональних комп'ютерів та/або ноутбуків. Учасника має бути добре видно на відеозаписі» [158].

Також у 2014-му році у дію вступили нові правила, відповідно до яких представником від України на міжнародному конкурсі може бути учасник, який не мав концертної діяльності та «...не здійснював в'їзд на територію/виїзд з території Автономної Республіки Крим та/або тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях з порушенням законодавства України» [158]. Також несумісною з допуском до участі у національному відборі та участю у міжнародному дитячому пісенному конкурсі «Євробачення» є участь у публічних подіях або публічно висловлена позиція конкурсанта, що пов'язана з підтримкою ненависті, дискримінації та порушенням основних прав людини чи політичного режиму, що порушує права людини.

На другому етапі відбору «Суспільне» здійснює опрацювання заявок та визначає список фіналістів. До фінального етапу може потрапити від 12-ти до 16-

ти учасників, а список фіналістів публікується на офіційному сайті національного відбору.

З метою визначення переможця «Суспільне» організовує фінал у форматі телевізійного концерту, формує склад журі та організовує онлайн-голосування глядачів. До складу професійного журі входять чотири експерти – авторитетні фахівці у музичній індустрії та один представник «Суспільного». Результати голосування за конкурсантів у фіналі національного відбору складається з голосування членів журі та онлайн-голосування глядачів. «Голосування журі відбувається під час прямої трансляції фіналу. <...> Онлайн-голосування відбувається на сайті junior.eurovision.ua. На кожному етапі онлайн-голосування можна проголосувати лише за одного фіналіста один раз» [158]. Результати оголошуються в прямому ефірі та є остаточними (не підлягають перегляду чи оскарженню).

У 2006-му році перемогу у національному відборі на участь у Дитячому пісенному конкурсі «Євробачення» здобув Назар Слюсарчук [127]. Представниками на конкурсі від України у 2007-му році стала Ілона Галицька [74], у 2008-му – Вікторія Петрик [50], у 2009-му – Андранік Алексанян [134], у 2010-му – Юлія Гурська [135], у 2011-му – Kristall (Христина Кочегарова) [129].

2012 рік став особливим для України, адже уперше за всю історію участі дитячому пісенному конкурсі «Євробачення» перемогла представниця України. Нею стала 10-річна Анастасія Петрик з Одеси, яка виконала пісню «Небо» та вразила європейського слухача своїм неймовірним виконанням. Конкурс відбувся у Амстердамі (Нідерланди) [210]. У 2013-му році від України виступала Софія Тарасова [192], у 2014-му – дівоче тріо Sympho-Nick [209], у 2015-му – Анна Трінчер [150], у 2016-му – Софія Роль [130], у 2017-му – Анастасія Багінська [204], у 2018-му – Дарина Красновецька [193], у 2019-му – Софія Іванько [73].

У 2020-му році Україну представляв Олександр Балабанов [51]. У зв'язку з пандемією коронавірусу дитячий пісенний конкурс «Євробачення» вперше

відбувався дистанційно у форматі телемосту. Зокрема, на сцені у прямому ефірі ведучі вели фінальний концерт, а виступи учасників транслювалися у записі. У 2021-му році право представляти нашу державу на конкурсі здобула Олена Усенко [128], а в 2022-му – Злата Дзюнька [97].

Отже, дитяче «Євробачення» є чудовим майданчиком для популяризації дитячої вокальної творчості, представниці від України на міжнародному конкурсі Вікторія (2008) та Анастасія Петрик (2012) і Анна Тринчер (2015) нині є популярними українськими співачками, які активно гастролують та мають безліч прихильників своєї творчості як в Україні так і за її межами. Також свого часу у національних відборах на дитячий конкурс брали участь популярні українські артисти Владислав Карашук (Laud), Аліна Гросу (Grosu), Рената Штіфель та юні учасники телевізійних проєктів, майбутнє сучасної популярної української музики Вікторія Литвинчук, Христина Дутчак, Микита Кіоссе, Андрій Бойко, Вікторія Святогор, Денис Родін, Юлія Радчук, Софія Шкідченко, Вероніка Коваленко та інші.

Варто зазначити, що сьогодні цифри та результати кожного з виступів маленьких українців на дитячому пісенному конкурсі «Євробачення» не мають значення, адже Україну щороку представляють надзвичайно талановиті діти, які своїми виступами підтверджують те, що українці є справді співочою нацією. Усі представники України на міжнародному конкурсі отримують незабутні враження від участі та здобувають цінний виконавський досвід.

Участь дітей у різноманітних всеукраїнських і міжнародних конкурсах та фестивалях дає можливість юним виконавцям проявити себе, показати свій талант та, водночас, є вагомим стимулом для подальшого особистісно-професійного розвитку. Згідно з проведеним нами дослідженням, багато відомих нині українських виконавців на шляху до популяризації своєї творчої діяльності і професійного становлення пройшли довготривалу школу участі у різноманітних змаганнях, де збагатились чималим досвідом виконання музичних творів перед

великою аудиторією. Музичні конкурси та фестивалі слугують середовищем для збереження культурної спадщини української музичної культури, а також становлення сучасних популярних музичних жанрів.

3.2. Дитячі розважальні шоу в сучасному медіа просторі

Нове тисячоліття яскраво виражене інтенсивним розвитком масової популярної музичної культури, яка відображає не лише національний характер, а й виходить за його межі, враховуючи світові тенденції. Глобалізаційні процеси та розвиток аудіовізуальних технологій спричинили появу численних вокальних талант-шоу, за учасниками яких можуть спостерігати глядачі з будь-якого куточку світу. Феномен дитячих вокальних талант-шоу є новим явищем в українському мистецькому просторі, тому потребує детального вивчення. Також варто зазначити, що процес організації та проведення дитячих вокальних шоу має свої особливості та значною мірою відрізняється від аналогічних форматів, де беруть участь дорослі вокалісти. Вокальні телешоу впливають на формування музичних смаків глядачів, а також на розвиток виконавських умінь і навичок дітей.

На українському телебаченні існує чимало дитячих талант-шоу: «Маленькі гіганти» [194], «Україна має талант. Діти» [208], «Круче всех» [93] тощо. Проте на цих шоу діти мають змогу виступати у різних жанрах, тому окрім вокального виконавства вони презентують свої танцювальні, акторські, художні та інші уміння. На сьогодні єдиним телевізійним шоу для дітей, де оцінюються виключно вокальні дані є проєкт «Голос. Діти» [147].

«Голос» – українське телевізійне вокальне шоу, зняте й показане телеканалом «1+1». Проєкт є адаптацією оригінального формату «The Voice of Holland» («Голос Нідерландів»), який вперше з'явився в ефірі нідерландського телебачення на каналі RTL [59]. Перша версія «The Voice of Holland» стала сенсацією та побила всі можливі рекорди популярності серед глядачів. Шоу стало справжнім відкриттям не

лише у Нідерландах, а й всьому світі, тому Україна одразу слідом за нідерландцями розпочала роботу над адаптацією формату шоу.

Це не традиційне талант-шоу, а пошук професійних і різножанрових голосів. Основними відмінностями «Голосу країни» від інших вокальних телевізійних шоу є високі вимоги до рівня володіння голосом і шанобливе ставлення тренерів до кожного з учасників. Завдяки цьому, учасники «Голосу країни» у своїй більшості – професіонали з вражаючими вокальними даними. В рамках «Голосу» тренери не ставлять перед учасниками завдання змінитися чи зламати свій традиційний підхід до репертуару і стилю, а працюють з ними на рівних, підтримують і допомагають вокалістам стати ще сильніше [141].

Шоу «Голос. Діти» з'явилося в ефірі телеканалу «1+1» в листопаді 2012 року [147]. Головною концепцією шоу є те, що діти, які беруть участь у проєкті, співають дорослий репертуар і до них ставляться як до дорослих артистів. Маленьких та амбіційних талантів віком від 6 до 14 років шукають по всій Україні. Лише ті діти, які володіють винятковими вокальними здібностями, пройшовши попередній відбір, потрапляють у перший етап телевізійного вокального шоу «Голос. Діти» – «сліпі прослуховування». Особливістю цього етапу є те, що тренерські крісла повернені до учасника спиною, тому наставники не можуть бачити дитину, яка виконує пісню. Тренери роблять свій вибір, орієнтуючись виключно на голос учасника. Усі вокалісти співають наживо, тобто без використання фонограми, під акомпанемент інструментального супроводу. У дитячій версії шоу є три зіркових наставники, кожен з яких представляє певний сценічний жанр.

«Голос. Діти» відрізняється від дорослого формату скороченим часом змагання і складається з таких етапів: сліпі прослуховування, поєдинки (бої), півфінал і фінал (відбуваються у прямому ефірі), який поділено на дві частини: власне фінал та суперфінал.

На відміну від дорослого «Голосу» під час етапу «Бої» одну пісню співають не двоє учасників, а троє. Це зроблено за рекомендацією дитячих психологів для

того, щоб дитині було легше пережити стрес, бо в такому випадку вибувають одночасно двоє вокалістів. Перед тим, як виходити на сцену, діти разом зі своїми зірковими наставниками та педагогами проєкту проводять безліч репетицій.

Для організаторів конкурсу всі діти є переможцями тому, що для того, щоб потрапити у проєкт, їм потрібно було пройти довгі і важкі відбори з десятків тисяч дітей, які подавали заявки.

Оскільки робота з дітьми має свої особливості, з учасниками працюють психологи. В їхні обов'язки входить робота не лише з дітьми, а й з їх батьками. Продюсер проєкту Ірина Іонова зазначає: «Якщо з дитиною щось не так, треба шукати причину в батьках. <...> Неможливо вплинути на дитину, не вплинувши на батьків» [79]. Варто зауважити, що відсотків із двадцять батьків реагували з позитивом та підтримували своїх дітей навіть у разі невдачі. Реакція як на вибір, так і на «не вибір» дуже точно передає атмосферу в родині. Якщо в сім'ї щастя, благополуччя, любов і взаємна повага, то реакція, навіть якщо тренери не обрали дитини, була цілком позитивною [182].

Станом на 2022-ий рік, в Україні було проведено 5 сезонів дитячого телешоу. Перший сезон вийшов на екрани у листопаді 2012-го року. Тренерами вокального проєкту у першому сезоні стали Тіна Кароль, Олег Скрипка та Світлана Лобода. Музичним продюсером конкурсу було обрано композитора та продюсера Костянтина Меладзе.

Загальновідомо, що для участі у талант-шоу шляхом попереднього відбору обирають найбільш талановитих та цікавих учасників, тому не дивно, що юні артисти шоу «Голос. Діти» виконують складні високохудожні твори, які написані для дорослих виконавців. Зазвичай виступи дітей на шоу дивують глядачів, адже виконання вокальних композицій дітьми не поступаються у якості виконання дорослим артистам.

Слід зауважити, що на шоу «Голос. Діти» в основному звучать пісні дорослих виконавців. Щодо цього, музичний продюсер першого сезону проєкту Костянтин

Меладзе стверджує наступне: «В дитячих піснях співати практично ні-чо-го! По-перше, їх зараз не пише ніхто. По-друге, діти самі таких пісень не співають і не слухають. По-третє, в дитячих піснях вокал проявити майже неможливо. Ось і все. Тому учасники телешоу співають дорослі, справжні пісні, які чують по радію, телебаченню, і які їм хочеться співати» [110].

Серед вокальних творів для участі в телевізійному шоу діти обирають не лише популярні англomовні пісні, які є на слуху та завойовують перші сходинки у музичних чартах, а й композиції, які є витриманими часом у різних музичних жанрах та стилях і мають велику цінність для світової музичної культури. Більшість з цих творів написані українськими та європейськими авторами, композиторами та музикантами і є надбанням для світової музичної індустрії. Вони не втрачають своєї актуальності крізь роки та з покоління в покоління знаходять велику кількість поціновувачів [38].

У першому сезоні шоу «Голос. Діти» (2012) учасники виконували твори українською, російською, італійською, французькою та англійською мовами. Серед 112 композицій найбільше було виконано російською – 40 (35,7 %) та англійською – 39 (34,8 %) мовами. Натомість українською мовою учасники виконали лише 21 (18,7 %) вокальний твір, а італійською та французькою прозвучало 7 (6,2 %) і 5 (4,4 %) пісень [37; 38]. Для порівняння, у п'ятому сезоні шоу (2019) з 86-ти композицій більше половини, а саме 48 (55,8 %) пісень були англomовними. Українською прозвучало 28 (32,5 %) творів, а частка російськомовної музики значно зменшилась – 9 (10,5 %) пісень [37; 38]. Також варто зазначити, що за п'ять сезонів шоу «Голос. Діти» в ефірі також прозвучали вокальні твори німецькою, албанською, румунською, іспанською, грузинською мовами та на івриті [37; 38].

Суперфіналістами першого сезону шоу стали: у команді Світлани Лободи – Еліна Сосновська, Олега Скрипки – Анна Ткач, в Тіни Кароль – Соломія Лук'янець [38; 216]. За результатами глядацького голосування звання «Голос. Діти» та перемогу у першому вокальному дитячому шоу країни здобула семилітня Анна

Ткач з міста Котовськ, Одеської області. Переможниця отримала кілька призів, які націлені на її творчий розвиток, а саме контракт з компанією звукозапису «Universal Music», навчання в одній з кращих музичних академій світу «La Music Academy», а також 50 тисяч гривень призових для творчого розвитку, навчання та покупки музичних інструментів [216].

В інтерв'ю газеті «Високий Замок» Анна Ткач зізнається, що фінал для неї був найскладнішим етапом проєкту: «Я думала, що поступлюсь Соломії Лук'янець, адже у неї більше досвіду, ніж у мене. Але мені вдалося стати найкращою!» [109]. Також переможниця розповіла, що за пів року після завершення шоу у неї нічого суттєво не змінилося. У дівчинки почали брати автографи, просити сфотографуватися на вулиці, про неї дізналось багато людей, але популярність їй не приносить дискомфорту. У Анни вже є перші успіхи не лише як співачки, а й як акторки. Її запросили знятись у рекламі цукерок і в якості гонорару подарували поїздку у «Діснейленд». Вона продовжує активно займатись вокалом та відвідує заняття з гри на фортепіано. У 2017 році 12-ти річна Анна Ткач стала лауреатом II премії Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута–2017», а також у 2014–2019 рр. була ученицею школи-майстерні фестивалю «Червона рута» – експериментальної лабораторії з підготовки молодих виконавців до професійної концертної діяльності [4].

Життя інших фіналістів шоу «Голос. Діти» після закінчення проєкту також тісно пов'язане з музикою. Учасниця команди Олега Скрипки Єва Панаріна чітко знає, що у майбутньому стане відомою співачкою, тому вона щодня займається заняттями вокалу. Єва стала стипендіатом Хмельницької обласної ради, як «Обдарована дитина», мріє взяти участь у шоу «Х-Фактор» й потрохи до цього готується [244].

Фіналіст у команді Тіни Кароль Нікіта Кіоссе після участі у шоу «Голос. Діти» взяв участь у вокальному талант-шоу «Хочу до Меладзе» на телеканалі «Україна», де став одним із чотирьох переможців. Головна мета цього проєкту –

створення нового бойз-бенду. Учасників шоу обирали телеглядачі, зіркові судді та музичний продюсер шоу Костянтин Меладзе [206].

За словами підопічної Світлани Лободи, фіналістки проєкту, Вікторії Литвинчук, участь у телешоу дала їй дуже великий досвід. Спілкування з відомими артистами поза сценою, їхні поради, здатність за кілька днів вивчити пісню і створити до неї образ – все це для дівчини має більшу цінність, ніж сама перемога, адже це ті вміння, за допомогою яких вона здобуде перемогу ще не в одному конкурсі [187].

Фіналістка у команді Олега Скрипки Марія Кондратенко у 2018-му році дебютувала як акторка у популярному телесеріалі «Школа» на телеканалі 1+1, також дівчина активно займається музикою, пише власні пісні та веде блог [60]. На початку 2020-го року дівчина взяла участь у десятому сезоні вокального шоу «Голос країни». На сліпих прослуховуваннях вона виконала пісню американської співачки Billie Eilish «All the Good Girls Go to Hell». До дівчини повернулися лише Потап та Настя Каменських (НК), які разом ділять тренерське крісло, тож саме до їхньої команди вона і потрапила [117].

Одна з фавориток першого сезону шоу «Голос. Діти», фіналістка у команді Тіни Кароль Соломія Лук'янець увійшла до Національного реєстру рекордів України як наймолодша оперна співачка країни. 2015-го року вона брала участь у німецькому шоу «Голос. Діти» («The Voice of Germany»), де представила пісню «Time To Say Goodbye» Андреа Бочеллі і Сари Брайтман та розвернула всі тренерські крісла. Наприкінці 2016-го року дівчина стала володаркою Гран-прі Міжнародного пісенного конкурсу «Тріумф мистецтв» у Королівській консерваторії Брюсселя [108].

Музичний продюсер вокального талант-шоу «Голос. Діти» Костянтин Меладзе позитивно відгукується про перспективи дітей стати успішними артистами у майбутньому. На його думку вокальну кар'єру слід починати у дорослому віці. «Талановиті діти – вони коли і виростуть, будуть талановитими. Тому деякі

учасники «Голос. Діти» в майбутньому будуть артистами – я в цьому впевнений!» [110].

У лютому 2015-го року на екрани телеканалу 1+1 вийшов другий сезон дитячого вокального талант-шоу «Голос. Діти» під керівництвом Ірини Іонової. Тренерами проєкту стали Наталія Могилевська, Потап та Тіна Кароль, музичним продюсером – відомий український композитор Руслан Квінта.

Для участі у етапі «Сліпі прослуховування» було обрано 46 дітей віком від 7-ми до 14-ти років не лише з України, а й з Росії, Грузії та Білорусі [38]. На відміну від першого сезону шоу, де тренери у свої команди набирали по 15 учасників, у другому сезоні проєкту кількість місць зменшилась до 12-ти.

За оновленими правилами шоу пісня «Боїв» на учасників чекав новий етап – «Пісня за життя». У цьому етапі кожен учасник повин був виконати ту пісню, з якою прийшов на проєкт, тобто ту, яку він виконував на етапі «Сліпі простуховування». За результатами виступів учасників кожен з тренерів мав залишити у своїй команді з чотирьох вокалістів лише двох.

Фінал відбувався у прямому ефірі, під час якого телеглядачі шляхом голосування обирали учасників, які на їхню думку є найбільш достойним пройти у наступний етап. За підсумками глядацького голосування суперфіналістами другого сезону проєкту «Голос. Діти» стали Михайло Цар, Анастасія Багінська та Роман Сасанчин [38; 136]. Із тисяч дітей, які прагнули вийти на сцену шоу «Голос. Діти», лише трьом вокалістам вдалось завоювати серце телеглядачів.

Перемогу в другому сезоні дитячого талант-шоу «Голос. Діти» здобув 12-ти річний Роман Сасанчин з села Садки Тернопільської області. Окрім звання «Голос. Діти» юний талант отримав можливість записати власну пісню і зняти на неї кліп спільно з телеканалом «1+1» [136]. Переможець вокального шоу розповів виданню «Сьогодні», що ще довго не міг заспокоїтися, коли його оголосили переможцем. «Коли назвали моє ім'я, я дуже зрадів. Хоча, чесно кажучи, абсолютно цього не

очікував. Мені здавалося, що я сплю, і дуже боявся, що ось-ось прокинуся – і все це зникне. – розповідає хлопчик [232].

Під час оголошення результатів наставник Романа Сасанчина Тіна Кароль не стримувала сліз: «Роман своїм співом сказав все, і додати до такого виконання нічого. Він хлопець з села, який два роки мріяв потрапити в шоу. Завдяки Ромі мені не страшно за майбутнє, тому що цей хлопчик і є наше майбутнє. Він наповнює силами і натхненням. Спасибі Україні за такого сина» [232].

Роман Сасанчин брав участь у першому сезоні шоу «Голос. Діти», але на етапі «Сліпі прослуховування» жоден з тренерів не повернувся на його голос [38]. Попри невдачу, хлопець дав собі обіцянку, що обов'язково візьме участь у проєкті ще раз. Він хотів довести, що може виступити набагато краще, тому дуже багато працював зі своїм викладачем Ганною Носовою у Львові, думав над помилками та вдосконалював свої вокальні уміння [232].

Після перемоги Ромчик продовжив навчання у Львівській музичній школі для обдарованих дітей. Він активно виступав, гастролював і навіть заспівав разом з Тіною Кароль на її сольному концерті у Львівській опері. Незабаром, 13 жовтня 2015 року у прямому ефірі «Сніданку» юний співак презентував новий кліп, який подарував йому канал «1+1». А от пісню «Мамина зірка» написала для нього зіркова наставниця Тіна Кароль [149].

У 2020-му році Роман Сасанчин взяв участь десятому сезоні талант-шоу «Голос країни». На «сліпих прослуховуваннях» хлопець виконав пісню Alessandro Safina – «Luna tu» [169]. Йому вдалося розвернути крісла всіх тренерів. Тіна Кароль, яка привела вокаліста до перемоги у проєкті «Голос. Діти», порадила Ромі обрати іншого тренера, тому вокаліст пішов до команди Дана Балана. Хлопець успішно пройшов етап «Бої», але у «Нокаутах» тренер не оцінив його виступ, тому Роману загрожувало виліт з проєкту. Проте, у зв'язку із оновленими правилами, наставники знову мали право на «крадіжку» учасників. Таким чином хлопця врятувала Тіна Кароль, і він автоматично пройшов до прямих ефірів уже в її команді. У фіналі шоу

глядачі віддали за Романа найбільшу кількість голосів, що принесло вокалісту перемогу. Хлопець знову тріумфував у команді Тіни Кароль та приніс зірковій тренерці п'яту перемогу в шоу «Голос країни». У подарунок Сасанчин отримав квартиру у Києві та омріяний кубок переможця [170].

Окрім Романа Сасанчина, великі здобутки у своєму творчому розвитку здійснила й фіналістка проєкту Анастасія Багінська, яка у 2016-му році взяла участь у національному відборі на «Дитяче Євробачення». Дівчинка презентувала пісню «Мій світ», але їй не вдалось здобути перемогу. У 2017-му році юна співачка знову взяла участь у національному відборі з композицією «Не зупиняй». Анастасія Багінська здобула перемогу у відборі, набравши найбільшу кількість балів. Конкурс відбувся 26 листопада 2017-го року в Тбілісі (Грузія) в Олімпійському палаці, на якому українка здобула 11 місце [3].

Практика дитячих конкурсів показує, що дитині для того, щоб стати успішною у майбутньому, не обов'язково здобувати перемогу у конкурсі. Адже саме досвід участі є важливою складовою подальших успіхів. Це демонструють і вокалісти дитячого талант-шоу «Голос. Діти–2». Учасник команди Тіни Кароль Микита Трондін взяв участь у 8-му сезоні шоу «Голос країни», на якому виконав пісню співачки Adele – «Love song». До хлопця повернулось одразу двоє тренерів – Потап та Сергій Бабкін. Микина обрав команду Потапа та дійшов до півфіналу талант-шоу [133]. Василь Демчук, учасник команди Потапа також брав участь у восьмому сезоні шоу «Голос країни». На сліпих прослуховуваннях Василь виконував пісню John Legend – «All of me» та потрапив до команди Тіни Кароль [44].

Підопічна Наталії Могилевської Анна Трінчер досягнула неабияких успіхів у своєму творчому розвитку. Дівчина взяла участь у національному відборі на міжнародний Дитячий конкурс пісні «Євробачення–2015» та здобула перемогу. 21 листопада вона виступила у столиці Болгарії місті Софія з піснею «Почни з себе», яку виконала англійською та російською мовами та у результаті посіла 11-те місце

[212]. У 2018 році Анна взяла участь у восьмому сезоні шоу «Голос країни». На «сліпих прослуховуваннях» вона виконала пісню Джамали, Андрія Хливнюка та Дмитра Шурова – «Злива». Своїм проникливим співом дівчина розвернула всіх чотирьох тренерів, проте вибрала саме команду Джамали. Завдяки творчій наставниці, вокалістка дійшла до фіналу проєкту [5].

Також дівчина зіграла одну з ролей у популярному телесеріалі «Школа» на телеканалі «1+1». Це їй принесло велику популярність серед глядачів, тому у Анни з'явилося дуже багато прихильників її творчості [214]. Юна артистка активно продовжує займатись вокалом, тішить шанувальників новими піснями та веде блог у інтернеті. У лютому 2020-го року співачка вирушила у свій перший сольний тур на підтримку власної творчості.

Третій сезон талант-шоу «Голос. Діти» вийшов на екрани українського телебачення у жовтні 2016-го року. Тренерами шоу стали Потап, Тіна Кароль та Монатік. Музичним продюсером проєкту, як і в попередньому сезоні, було обрано відомого композитора Руслана Квінту.

Третій сезон дитячого талант-шоу став по-справжньому інтернаціональним. Окрім учасників з України, позмагались за перемогу приїхали діти з Ізраїлю, Об'єднаних Арабських Еміратів, Росії, Латвії, Білорусі, Казахстану та Молдови. З-поміж безлічі вокальних конкурсів вони обрали саме український «Голос». Свою позицію діти пояснювали тим, що на їхній батьківщині український проєкт «Голос. Діти» вважається одним з найсильніших вокальних конкурсів, у якому беруть участь найталановитіші учасники. Саме тому потрапити на талант-шоу в Україні для них є великим успіхом.

Суперфіналістами третього сезону шоу «Голос. Діти» стали Влад Фенічко, Іванна Решко та Еліна Іващенко [38; 236]. Перемогу в третьому сезоні дитячого талант-шоу «Голос. Діти» здобула чотиринадцятирічна Еліна Іващенко з міста Бровари Київської області. Як подарунок дівчина отримала запис пісні у професійній студії звукозапису, зйомку кліпу, ротацію на радіостанції «Наше

радіо», а також спеціальний подарунок – поїздки на двох у «Діснейленд» в Парижі [236]. «Я ніколи не забуду цей вибух емоцій, коли оголосили, що я перемогла. В перші секунди в голові не було взагалі нічого – ні емоцій, ні здивування, ніяких слів та фраз. Взагалі нічого. Мене обійняла Тіна, я не знаю, що можна було казати. Вона плакала, я плакала, взагалі нічого не розуміла, що відбувається», – поділилась своїми враженнями Еліна [154].

Під час інтерв'ю «Сніданку з 1+1» дівчина розповіла, що після перемоги у шоу «Голос. Діти–3» її життя дуже змінилося. Зокрема, завдяки перемозі у проєкті, дівчина стала ведучою на «Нашому радіо» [151]. У 2018-му році Еліна Іващенко здобула чергову перемогу – гран-прі на Всеукраїнському фестивалі «Чорноморські Ігри–2018» – одному з найпрестижніших фестивалів в Україні [241]. Юна співачка підкорила серця суддів конкурсу та отримала пропозицію від одного з членів журі відомого композитора Руслана Квінти написати саундтрек до українського фільму. Дівчина навчається в коледжі при Інституті музики імені Глієра. Їй добре вдається поєднувати заняття, роботу і творчість. Еліна також викладає вокал в продюсерському центрі Віктора Павлика [224].

У 2019-му році Еліна Іващенко завоювала ще одну важливу перемогу – здобула тріумф у десятому ювілейному сезоні шоу «Х–фактор» Саме вона отримала найбільшу кількість глядацьких голосів та принесла першу в історії українського проєкту перемогу команді «Дівчата». На сцені Еліна виконувала найрізноманітніші хіти: від Тіни Кароль до Demi Lovato. За час участі в проєкті дівчина встигла заспівати в дуеті з Олегом Винником, почути слова підтримки від Тіни Кароль та отримати безліч компліментів про свій голос від журі [152]. «Я відчуваю величезну радість від того, що все, що я робила на цьому проєкті – не даремно, адже я дуже багато працювала, аби потрапити на «Х–фактор». Я дякую кожному за підтримку і голоси, які за мене віддавали, і обіцяю, що не підведу», – прокоментувала Еліна [203].

На досягнутому юна зірка не зупинилась та у 2020-му році взяла участь у національному відборі на пісенний конкурс «Євробачення», ставши наймолодшою учасницею відбору. Виконавиця представила авторську ліричну пісню під назвою «Get up», в якій розкрила проблеми насильства [82]. Попри те, що дівчині не вдалось здобути перемогу, вона отримала схвальні відгуки від суддів та підтримку від своїх прихильників.

Фіналісти третього сезону телешоу «Голос. Діти» дивують своїми творчими успіхами. Андрій Бойко, фіналіст у команді Монатіка після участі у проєкті зрозумів, що музика – це його покликання і саме цим він хоче займатися все своє життя. У 2018-му році вирішив спробувати свої сили у кастингу другого сезону серіалу «Школа». Хлопець довго готувався, вчив свою роль, пройшов всі етапи відбору та отримав омріяну роль. У серіалі хлопець грає самого себе – амбітного музиканта. Тому, музика його не покидає ні на хвилину навіть на знімальному майданчику [185].

Вдала роль у серіалі привернула чималу увагу до музичної творчості Андрія та значно збільшила кількість його прихильників. Підтвердженням цього стало те, що у лютому 2019-го року співак дав свій перший сольний концерт на підтримку дебютного альбому. На його концерт прийшло близько однієї тисячі прихильників. Запрошеним гостем концерту стала колега Андрія по серіалу «Школа» та фіналістка проєкту «Голос» Марія Кондратенко. Дівчина презентувала свою першу авторську композицію [116].

Фіналістка у команді Потапа Іванна Решко після закінчення телешоу отримала безліч запрошень на різноманітні концерти та корпоративи, а ще дівчина веде свою музичну телепрограму на одному із закарпатських телеканалів [242]. Також у 2019-му році дівчина під псевдонімом Re Jane презентувала дебютну композицію «Рovenу» та кліп, робота над якими відбувалась у місті Києві [126].

Суперфіналіст у команді Монатіка Влад Фенічко разом із подругою по команді Юлією Радчук одразу після закінчення участі у шоу знявся у відеокліпі на

дуетну композицію «Ти завжди». Між учасниками шоу виникли романтичні почуття, про які вони хотіли розповісти через пісню [88]. Робота як над композицією, так і над кліпом відбувалась у рідному місті Юлії – Івано-Франківську.

Також після участі у проєкті «Голос. Діти-3» Влада Фенічко запросили стати одним з учасників гурту «Dside Band». Це перший підлітковий бойз бенд, який з'явився в Україні та за досить короткий час здобув популярність серед юного покоління не тільки в Україні, а й у всіх країнах СНД [247]. Творчий доробок учасників гурту налічує десятки композицій, в тому числі і спільних композицій, які створені разом з відомими артистами. Хлопці регулярно гастролюють та тішать своїх прихильників виступами у різних містах України.

У листопаді 2017-го року на екранах вийшов 4-ий сезон вокального талант-шоу «Голос. Діти». Тренерами нового сезону шоу стали Наталія Могилевська, солісти гурту «Время и Стекло» Надя Дорофєєва і Позитив (у яких було подвійне крісло з однією кнопкою) та Монатік.

Суперфіналістами четвертого сезону проєкту стали Олександр Міньонк (команда «Время и Стекло»), Єлизавета Яковенко (команда Наталії Могилевської) та Данелія Тулєшова (команда Монатіка) [38]. Перемогу у проєкті здобула 10-ти річна Данелія Тулєшова з міста Нур-Султан (Казахстан) [38].

Вперше в історії шоу тріумфатором стала дитина з іноземної держави. Окрім омріяного кубку переможця дівчинці подарували поїздку до «Діснейленду» у Парижі, а також ротацію авторської пісні на радіостанції «Наше Радіо». Одразу після участі у шоу дівчина представила Казахстан на Дитячому пісенному конкурсі Євробачення (Junior Eurovision Song Contest). Юна артистка виконала композицію «Өзіңе сен», я якою посіла 6-те місце [68].

У 2020-му році Данелія взяла участь в одному з найпопулярніших американських шоу «Americas Got Talent». На сцені вона виконала пісню Faouzia «Tears of Gold» та одержала від суддів чотири «так» [246]. Дівчина викликала

захоплення у глядацької зали – усі аплодували стоячи. Відео виступу Данелії Тулешової у мережі YouTube менш ніж за тиждень зібрало понад 1 мільйон переглядів. Успіх на американському проєкті став приємною звісткою не лише для українських прихильників талановитої співачки, а й для її тренера з шоу «Голос. Діти» Дмитра Монатіка, який постійно підтримує спілкування з дівчиною. «Ми з Данелією на зв'язку, але ще не встигли обговорити її виступ. Я пишаюся нею. Те, що я зробив на «Голос. Діти» – лише крапля в її океані таланту. Ще тоді я знав, що своїм талантом вона буде завойовувати увесь світ, і зараз вона це доводить. Я зовсім не здивований тому, що зараз відбувається – вона надталановита дитина та вокалістка, артистка, яка розвивається з кожним роком, а ми спостерігаємо за нею усією родиною і дуже пишаємося», – зазначив співак [253].

Значних успіхів у творчості досягнула і півфіналістка шоу з команди «Время и Стекло» Софія Лозіна. У 2017-му році дівчина взяла участь у національному відборі «Дитячого Євробачення». Конкурсантка виконала композицією «Я вірю», автором якої є вона сама, та посіла почесне 4 місце [190]. «Євробачення дало мені дуже великий досвід виступів у прямому ефірі. Для мене це було трохи страшно і таким чином я переборола свій страх. Я дуже боялась, що раптом зроблю помилку чи піду не туди. Але нічого страшного не трапилось і мені нереально сподобалось» – згадує Софія Лозіна [189]. Окрім того юну співачку та композитора запросили долучитись до складу міжнародного журі Дитячого пісенного конкурсу Євробачення–2017 у Тбілісі (Грузія) та оцінювати виступи конкурсантів з усієї Європи [213].

Півфіналістка з команди Дмитра Монатіка Вероніка Коваленко хоч і пробула у шоу лише до етапу «Нокауту», це їй не завадило досягнути творчої реалізації після участі у проєкті. За досить короткий термін дівчина встигла взяти участь у Всеукраїнському благодійному дитячому фестивалі «Чорноморські Ігри» та стати фіналісткою проєкту українського музичного конкурсу серед молодих виконавців «YUNA Junior». Також дівчина реалізувала себе як акторка – зіграла роль у

телесеріалі «Кріпосна» на телеканалі «СТБ». Дівчина активно займається творчістю та пише власні пісні. Одна з її авторських пісень стала саундтреком до серіалу «Fake» на Новому каналі. Дівчина зазначає, що дуже цінним є те, що її тренер з шоу «Голос. Діти» постійно підтримує з нею зв'язок та радіє творчим успіхам юної артистки. Вероніка заручилась підтримкою ще одного українського артиста – Артема Пивоварова, з яким співпрацює у якості саунд-продюсера до її пісень, а також переймає від співака цінний досвід у створенні музичних композицій [237].

Ще одні півфіналісти з команди Дмитра Монатіка дует «Налиснички» у складі Дениса Довірака та Святослава Стеф'юка після участі у шоу стали фіналістами престижного Всеукраїнського пісенного конкурсу «Яскраві діти України» [131]. У 2019-му році юні артисти продовжили творчу кар'єру як учасники українського підліткового гурту «7 Teen's», який активно гастролює. Хлопці виконують кавер-версії на відомі композиції українських артистів, а також створюють власні музичні твори, які подобаються слухачам [219].

Фіналістка з команди Дмитра Монатіка Ніно Басілая також приємно вражає своїми здобутками. Після закінчення проекту дівчина продовжила свою вокальну кар'єру, а також зарекомендувала себе як акторка, зігравши роль у серіалі «Школа» на телеканалі «1+1» [184]. У 2019-му році дівчина виступила дуетом разом зі своїм наставником з проекту перед 70–тисячною аудиторією на НСК «Олімпійський» [139]. Виступ відбувся у рамках грандіозного сольного концерту Дмитра Монатіка «Love it ритм» та став доленосним у житті юної артистки, адже незадовго після нього співак запропонував Ніно співпрацю та продюсування.

П'ятий сезон вокального талант-шоу «Голос. Діти» вийшов на телеекрани у травні 2019-го року. З попереднього складу тренерів залишились тільки «Время и Стекло», а до них приєднались народна артистка України, переможниця пісенного конкурсу «Євробачення-2016» Джамала та улюбленець дітей, відомий український співак Дзідзьо.

За рішенням глядачів, суперфіналістами шоу стали Ярослав Карпук (команда Дзідзьо), Варвара Кошова (команда Джамали) та Олександр Зазарашвілі (команда «Время и Стекло») [38].

Згідно з голосуванням, переможцем п'ятого сезону шоу «Голос. Діти» став 12-річний грузин Олександр Зазарашвілі. У подарунок хлопець отримав омріяний кубок та поїздку у «Діснейленд» в Парижі. «Я до цих пір не можу повірити в те, що відбувається. Я настільки вдячний українцям за такий теплий прийом, за те, що надавали мені сил і віри в себе. Під час всієї участі в проєкті я відчував цю любов і намагався виправдати цю величезну довіру. Я подивився всі попередні сезони і так давно мріяв потрапити на «Голос. Діти» саме в Україні. Тут найбільш душевні люди і тренери, які щиро піклуються про дітей, роблять все, щоб навчити та розкрити талант. Я вірю, що з цією перемогою я став на крок ближче до того, щоб стати відомим вокалістом. Мрію, щоб у кожної дитини було безтурботне, гідне дитинство і сподіваюся, що ставши відомим, зможу більше допомогти дітям, які залишилися без батьків», – сказав хлопець після перемоги [58].

Варто зазначити, що попри свій надзвичайний талант, Олександр має ще неабияке серце. «У його сім'ї аж шестеро дітей – окрім нього із рідною сестрою, четверо дітей – з іншої сім'ї. Їхні батьки були сусідами і загинули у нещасливому випадку, через що Саша дав ідею своїм батькам забрати осиротілих дітей у свою сім'ю. 12-річний хлопчик хотів перемогти у проєкті та допомогти своїй сім'ї, щоб вже рідні брати і сестри мали щасливе дитинство, на яке вони заслуговують» [148].

Після перемоги хлопця назвали «грузинським Робертіно Лоретті». Також він потрапив до рейтингу співаків шоу «Голос» в усьому світі, а його виступ на «сліпих прослуховуваннях» у мережі YouTube переглянуло понад 2 мільйони користувачів. Хлопець став відомим на весь світ та успішно виступив на сцені одного з найпрестижніших концертних залів – «Карнегі-холі», а також дав ще кілька концертів у містах США. У вересні 2019-го року співак виступив у нью-йоркському ресторані «LORD» на вечорі «Зустрічайте Олександра Зазарашвілі» (Meet

Alexsandre Zazarashvili), а потім – на концертах «The Voices of Ukraine and Georgia» у Філадельфії та Нью-Джерсі. У 2020-му році юний співак потрапив до списку найкращих співаків за версією звукозаписної компанії «El World Music» (звукозаписний лейбл, який фокусується на таланті виконавців, а також інвестує в музику та талановитих виконавців). Також Олександра Зазарашвілі визнали найкращим виконавцем пісні Селін Діон «All By Myself» [238]. У 2021-му році він переміг у ще одному конкурсі – шоу талантів у Коннектикуті (США) [1].

Фіналістка з команди «Время и Стекло» Карина Столаба теж не залишилась поза увагою. Солістка групи Надія Дорофєєва зробила для дівчини несподіваний, але дуже приємний сюрприз – подарувала навчальні літні курси у престижній британській школі-пансіоні Міллфілд [87]. Після поїздки юна артистка розпочала роботу над сольною кар'єрою та під псевдонімом Karine презентувала дебютну композицію «Just» [251]. У 2022-му році Карина вирішила знову підкорити сцену проекту «Голос», проте уже дорослого шоу [96]. Для участі у сліпих прослуховуваннях дівчина обрала пісню «What's Up» з репертуару американського гурту «Non Blondes» та своїм чудовим виконанням розвернула усі тренерські крісла. Співачка продовжила участь у проекті у команді відомого українського продюсера та реп виконавця Потапа.

Значних успіхів у творчості досягли підопічні й інших наставників шоу «Голос. Діти–5». Суперфіналіст у команді Дзідзьо Ярослав Карпук потрапив у світовий перелік кращих виконавців шоу «Голос». У мережі YouTube на сторінці міжнародної спільноти поціновувачів проекту виступ юного артиста переглянуло понад 7 мільйонів глядачів [256]. У 2020-му році Ярослав Карпук здобув перемогу на міжнародному вокальному конкурсі «2220 International Music Festival» та був запрошений представляти Україну на 27-ому Міжнародному фестивалі «FeNS» в Копері (Словенія) [53]. Талановитий хлопець не зупинився на досягнутому і у 2021-му році взяв участь у 18-му Всеукраїнському благодійному дитячому фестивалі «Чорноморські Ігри», де здобув перемогу та став володарем Гран-прі [124].

Суперфіналістка у команді Джамали Варвара Кошова у 2019-му році взяла участь у національному відборі Дитячого пісенного конкурсу «Євробачення» з піснею «Диво в розмаїтті» [43]. Окрім вокалу, дівчина займається акторською майстерністю та уже встигла досягнути чималих успіхів у цьому напрямку. Зокрема у 2020-му році вона зіграла одну з головних ролей в українському серіалі «Батько рулить» та телеканалі «ТЕТ» [10].

В контексті нашого дослідження було проведено інтерв'ю з учасниками телепроєкту «Голос. Діти», які зазначають, що участь у шоу змотивувала їх до продовження творчої діяльності, написання власних пісень, покращення своїх вокально-виконавських навичок, досягнення кращих результатів на різноманітних конкурсах та фестивалях. Юні виконавці продовжують втілювати свою найзаповітнішу мрію – виступати на великій сцені, стати відомими артистами та створювати сучасну популярну музику. Окрім того, на шоу діти отримали цінні поради та секрети успіху від своїх зіркових наставників, а після участі в ньому мали змогу бути запрошеними гостями на їхніх концертах та виступати на одній сцені, що, звісно, мотивує дітей до ще більшої праці над собою. Також на телепроєкті юні артисти знайшли нових друзів, з якими продовжують підтримувати зв'язок і після участі в шоу [30].

На основі вищевикладеного можна зробити висновок, що телепроєкт «Голос. Діти» – це не просто талант-шоу, а пошук професійних і різножанрових голосів. Перед претендентами на участь у шоу поставлені високі вимоги до рівня володіння власним голосом, завдяки чому учасники проєкту мають вражаючі вокальні дані. В процесі підготовки до виступів, юні артисти проводять багато часу над вдосконаленням своєї вокальної майстерності. У цьому їм допомагають зіркові тренери та досвідчені педагоги проєкту. Також, діти вчаться працювати перед камерою, здобувають вміння грамотно висловлювати свою думку під час проведення інтерв'ю, а також отримують безцінний досвід виступаючи перед багатомільйонною телевізійною аудиторією.

Українська версія шоу «Голос. Діти» приковує погляди глядачів зі всього світу, адже позмагатися за звання кращого виконавця приїжджають не лише діти з усіх куточків України, а й юні вокалісти з інших країн. Це пояснюється тим, що український «Голос» вважається одним із найсильніших вокальних змагань у світі, що говорить про високий рівень підготовки юних українських виконавців до участі цьому проєкті. Також учасники шоу «Голос. Діти» регулярно потрапляють у світові музичні чарти, які публікують виступи найталановитіших дітей зі всього світу.

Діти беруть участь і в телепроєктах для дорослих. Так, О. Зосім пише: «Наймолодшим учасником проєкту «Колядки на Кудрявці» став співак Тery (Тарас Гудзь). Виконавцеві сьогодні лише 17 років, але він уже встиг випустити свій перший альбом. Співак, що працює на стику R'n'B, інді-попу та хіп-хопу, виконав колядку «А в пана-пана», записану, як і попередня, на Полтавщині» [90, с. 225]. Мова йде про «...надзвичайно цікавий музичний проєкт – різдвяний фільм «Колядки на Кудрявці», створений разом з медіасервісом MEGOGO та каналом MEGOGO LIVE» у 2022 році [90, с. 224]. Науковиця наголошує, що цей телепроєкт «...є прикладом оновлення підходів до репрезентації фольклору в художній творчості, що функціонує за принципами масової культури та поширюється за допомогою засобів масової комунікації» [90, с. 227]. Тобто, цей приклад засвідчує участь молодих людей у репрезентації народної музичної творчості, яка є глибинною сутністю українського народу.

Отже, вокальні конкурси, фестивалі та телевізійні шоу є основними формами виявлення юних талантів, нових інтерпретацій виконання музичних творів, а також надання нових стимулів та орієнтирів тим, хто працює над удосконаленням своєї виконавської майстерності. Їхнє значення в розвитку дитячого вокально виконавства полягає у показі музично-творчих досягнень виконавців, оцінюванні професійності роботи педагогів з вокального виконавства, налагодженні творчої комунікації, обміні досвідом тощо.

Зважаючи на те, що кількість різноманітних дитячих конкурсів з кожним роком стає все більшою, ця тенденція зменшує їхній рейтинг. Звичайно серед конкурсів естрадної пісні є й такі, участь в яких залишається престижною. Тому в контексті нашого дослідження було проаналізовано участь дітей у найбільш популярних українських і міжнародних конкурсах та фестивалях, зокрема у Всеукраїнському фестивалі сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», благодійному дитячому фестивалі «Чорноморські Ігри», Міжнародному фестивалі «Молода Галичина» та Дитячому пісенному конкурсі «Євробачення».

Феномен дитячих вокальних талант-шоу є новим явищем в українському мистецькому просторі, тому потребує детального вивчення. Також варто зазначити, що процес організації та проведення дитячих вокальних шоу має свої особливості та значною мірою відрізняється від аналогічних форматів, де беруть участь дорослі вокалісти. Вокальні телешоу впливають на формування музичних смаків глядачів, а також на розвиток виконавських умінь і навичок дітей. На сьогодні єдиним дитячим телевізійним шоу в Україні, де оцінюються виключно вокальні дані, є проєкт «Голос. Діти».

Шоу «Голос. Діти» – це не просто талант-шоу, а пошук професійних і різножанрових голосів. Перед претендентами на участь у шоу поставлені високі вимоги до рівня володіння власним голосом, завдяки чому учасники проєкту мають вражаючі вокальні дані. За підтримки зіркових тренерів та вокальних педагогів проєкту, юні артисти продовжують вдосконалювати свої вокальні уміння. Діти вчаться працювати перед камерою, здобувають вміння грамотно висловлювати свою думку під час проведення інтерв'ю, а також отримують безцінний досвід виступів перед багатомільйонною телевізійною аудиторією.

В контексті нашого дослідження було проведено інтерв'ю з учасниками телепроєкту «Голос. Діти», які зазначають, що участь у шоу змотивувала їх до продовження творчої діяльності, написання власних пісень, покращення своїх

вокально-виконавських навичок, досягнення кращих результатів на різноманітних конкурсах та фестивалях.

ВИСНОВКИ

На підставі здійсненого дослідження узагальнено основні результати дисертаційного дослідження, присвяченого дитячому вокальному виконавству в контексті популярної музичної культури України кінця ХХ – початку ХХІ століть. Також у роботі сформульовано принципові положення, які визначають специфіку зазначеної проблематики. Основні результати дослідження дають підстави сформулювати такі висновки:

1. На основі аналізу джерельної бази дослідження, яку складають наукові праці з мистецтвознавства, педагогіки, психології та охоплюють теоретичні аспекти популярної музичної культури, дослідження вокального виконавства як соціокультурного явища та окремі питання дитячого вокального виконавства, а також енциклопедичні та довідкові видання, нормативні документи, статистичні дані, інтерв'ю, відеоматеріали та інтернет-ресурси, здійснено комплексне дослідження вокального виконавства дітей в контексті популярної музичної культури України.

Зважаючи на те, що в українській мистецтвознавчій думці існує чимало інтерпретацій поняття «популярна музична культура», в контексті нашого дослідження основна увага була зосереджена на ключових дефініціях, які є найбільш поширеними в сучасному мистецтвознавстві, а саме поняттях естрадної, масової та популярної музики.

Аналізуючи думки дослідників стосовно визначення поняття «естрадна музика», нами було підсумовано, що *естрадна музика* є частиною сценічного мистецтва, основними складовими якого є рок, джаз і популярна музика. Також зазначається, що досить часто естраду розглядають в контексті популярної або масової музики, хоча ці явища не є тотожними, оскільки естрада, насамперед, є оригінальним видом творчої діяльності, що має свої особливі риси та співвідноситься з останніми тільки частково. Натомість *масову музику* науковці

характеризують зверненням до великої аудиторії та поширенням через засоби масової комунікації – телебачення, радіо, звукозапис, кінематограф, Інтернет, що здійснює неабиякий вплив на суспільство та його сприйняття. *Популярна музика* трактується ученими як загальнодоступна та така, що користується загальним визнанням не залежно від напрямку, стилю та вікової категорії слухачів.

2. В сучасному мистецтвознавстві існує досить велика кількість ґрунтовних досліджень з вокального виконавства в мистецтві естради, що присвячені специфіці формування вокально-виконавських вмінь, необхідних естрадному співакові. Проте питання саме дитячого вокального виконавства як нового явища у популярній музичній культурі є недостатньо висвітлене в науковій літературі та потребує більш детального вивчення.

Окремі аспекти вокального виконавства дітей розглядали В. Бокоч, Л. Кузьменко-Присяжна та Л. Остапенко; Е. Гавацко; Л. Гавриленко; Л. Каменецька; В. Откидач; О. Стахевич; О. Юрко; дослідники Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливоцький та ін. У працях вищезначених дослідників розглянуто аспекти вокального виконавства дітей, які окреслюють значення вокального-виконавства музичному у розвитку підростаючого покоління, вплив виконавства на формування естетичного ставлення до життя, збагачення музичного світогляду дитини, художнього смаку, музично-сенсорних здібностей та музично-слухових уявлень.

Проте, аналізуючи ці дослідження, ми не знайшли обґрунтування термінології, яка б стосувалась саме дитячого вокального виконавства. Тому нами було запропоновано *авторське визначення поняття* «вокальне виконавство дітей» як вид музичної діяльності дітей, що полягає у виконанні та передачі змісту музичного твору за допомогою голосу і який відповідає індивідуально-віковим, психологічним особливостям та фізіологічним можливостям виконавця.

3. Естрадна музика є досить поширеним напрямком у дитячій музичній творчості. Вона приваблює дітей сучасною стилістикою, «дорослими» аранжуваннями пісень, насиченим вокалом та можливістю проявити свої творчі здібності, втілюючи найсміливіші ідеї. Естрадний спів відрізняється від академічного не лише самою манерою співу, а й способами вокалізації, фонації, а також засобами сценічного втілення.

Особливістю естрадного вокалу є спів під музичний супровід з мікрофоном, що безпосередньо пов'язано з постановкою концертних естрадних номерів. Зважаючи на це, в контексті нашого дослідження було виокремлено та охарактеризовано такі *чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради*: пластика сценічного руху, артистизм, робота з мікрофоном, сценічний костюм та репертуар. Тобто, невід'ємною частиною мистецтва естради є поєднання вокального виконання, танцю та акторського втілення. Також важливим є підбір репертуару, вміння працювати з мікрофоном та зовнішній вигляд артиста. Вище перелічені засоби потрібно застосовувати так, щоб вони сприяли створенню цілісного сценічного образу виконавця. Звідси впливає одна з найголовніших особливостей музичного естрадного виступу – спілкування з глядачем, адже естрадний виконавець за допомогою засобів музичного мистецтва завжди звертається до зали та глядачів.

4. Оскільки будь-яка діяльність опирається на фізіологічну основу, вокальне виконавство є одним із проявів цієї діяльності. Формування та розвиток дитячого голосу нерозривно пов'язані з процесом зростання дитини. Кожна стадія дитячого вокального розвитку характеризується певними особливостями, які необхідно враховувати педагогу з вокального виконавства, для того, щоб вдало підібрати репертуар та поставити учневі художньо-естетичні завдання, які б відповідали його віку. Саме тому дитяче вокальне виконавство слід розглядати не лише крізь призму вокально-виконавських та вокально-технічних засобів та прийомів, але й враховуючи фізіологічні, індивідуально-вікові та психологічні особливості дітей.

Важливою умовою виховання співацького голосу є застосування знань фізіології та анатомії голосового апарату відповідно до індивідуально-вікових особливостей виконавця, які допоможуть зрозуміти процеси голосоутворення на різних етапах розвитку дитини, причини порушень голосових функцій та способи їх запобігання. Тому для визначення особливостей дитячого вокального виконавства, в контексті нашого дослідження було використано різні вікові класифікації дитячого розвитку, застосовуючи психологічний, педагогічний та мистецтвознавчий підходи. Варто зауважити, що про повноцінний вокальний розвиток дитини може йти мова лише при органічному взаємозв'язку голосового апарату та нервово-м'язової системи, що спонукає нас розглядати вокально-виконавські процеси також і з позиції психологічної науки.

Також визначено, що участь дітей у різних видах музично-творчої діяльності пов'язана з сильними емоційними переживаннями, високим рівнем збудженості та чутливістю сприйняття. Опановування власних емоцій та концентрація на виконанні вокального твору завжди вимагає від виконавця значних душевних та фізичних зусиль. Діти, які займаються удосконаленням своїх виконавських умінь на заняттях з вокалу, вчаться бороти страх перед публічними виступами, невпевненість в собі та сором'язливість. Саме тому педагоги-практики у своїх дослідженнях все частіше звертають увагу на те, що при організації навчального процесу слід обов'язково враховувати психофізичні особливості учнів.

5. У сучасному українському суспільстві все більше постає потреба у творчому зростанні особистості. Важливість формування високого рівня творчого потенціалу вихованців в умовах мистецьких шкіл та студій обумовлена не тільки потребою суспільства в залученні дітей до творчого розвитку, а й новими можливостями, які з'являються в час стрімких змін, що спричинені глобалізаційними процесами. Вихованці шкіл музично-естетичного спрямування мають змогу репрезентувати свої творчі здобутки у межах школи чи міста. Водночас у них є безліч можливостей проявити себе на численних конкурсах та

фестивалях (як українських, так і міжнародних), брати участь у телевізійних програмах та теле-шоу.

В контексті нашого дослідження окреслено дві форми організації музично-педагогічного процесу залежно від місця навчання: *шкільна* та *позашкільна*. Досліджено, що заняття з вокального виконавства в школах (на уроках музики в загальноосвітній школі, позаурочні) та позашкільних закладах освіти (державних, комунальних та приватних мистецьких навчальних закладах (школи естетичного виховання: музичні, художні, хореографічні, театральні, хорові, мистецтв та інші), а також центри, палаци, будинки, клуби художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання) сприяють вихованню всебічно розвиненої особистості, формують у дітей любов до музики, естетичні цінності, смаки та ідеали. Діяльність творчих об'єднань мистецького напрямку сприяє художньо-естетичному вихованню особистості, розвитку музично-творчого потенціалу, формуванню естетичної культури, ціннісних орієнтацій у музичному мистецтві, а також національно-культурних та загальнолюдських цінностей. Проте на відміну від занять з музики в загальноосвітній школі, позашкільна освіта спрямована на професійний розвиток підростаючого покоління. Також варто зазначити, що якщо в загальноосвітній школі, в рамках навчальної програми, до музичного мистецтва задіяні всі діти без виключення, то в закладах позашкільної освіти діти займаються розвитком вокально-виконавських навичок ціленаправлено та виключно з власного інтересу.

6. Наявність широкого різноманіття форм участі дітей у творчій діяльності створює нові стандарти щодо підготовки юних артистів до публічних заходів. Зважаючи на сучасні реалії, педагог з вокалу повинен бути не лише талановитим педагогом, а й мати менеджерські задатки, які б йому допомогли в організації та управлінні творчими процесами. У навчально-виховному процесі музикант-педагог з однієї сторони постійно генерує творчі ідеї, залучає учнів до різноманітних видів

музично-творчої діяльності, а з іншої – виконує менеджерські функції та демонструє свої управлінські знання.

В контексті нашого дослідження персонологічний менеджмент відображає різні підходи та напрямки діяльності, які реалізують музиканти-педагоги будучи менеджерами музично-педагогічного процесу. Зокрема, професійна діяльність І. Батюк спрямована на пошук юних талантів, їхнє продюсування та творчий розвиток, О. Лісовської – на створення дитячих програм на телебаченні для популяризації вокального виконавства дітей, Р. Шаповалової – на розвиток дитячого фестивально-конкурсного руху в Україні та за її межами.

Досвід І. Батюк, О. Лісовської та Р. Шаповалової показує, що професія музиканта-педагога поєднує в собі менеджерські здібності та творчий підхід у роботі з дітьми. Робота з юними виконавцями базується на їх вокальних можливостях, індивідуальних та вікових особливостях з урахуванням різновекторності творчого процесу, неодмінною складовою якого є грамотна управлінська діяльність педагога.

7. Вокальні конкурси, фестивалі та телевізійні шоу є основними формами виявлення юних талантів, нових інтерпретацій виконання музичних творів, а також надання нових стимулів та орієнтирів тим, хто працює над удосконаленням своєї виконавської майстерності. Їхнє значення в розвитку дитячого вокально виконавства полягає у показі музично-творчих досягнень виконавців, оцінюванні професійності роботи педагогів з вокального виконавства, налагодженні творчої комунікації, обміні досвідом тощо.

Зважаючи на те, що кількість різноманітних дитячих конкурсів з кожним роком збільшується, ця тенденція зменшує їхній рейтинг. Звичайно, серед конкурсів естрадної пісні є й такі, участь в яких залишається престижною. Тому нами було проаналізовано участь дітей у найбільш популярних українських і міжнародних конкурсах та фестивалях, зокрема у Всеукраїнському фестивалі сучасної пісні та популярної музики «Червона рута», благодійному дитячому

фестивалі «Чорноморські Ігри», Міжнародному фестивалі «Молода Галичина» та Дитячому пісенному конкурсі «Євробачення».

Феномен дитячих вокальних талант-шоу є новим явищем в українському мистецькому просторі, тому потребує детального вивчення. Також варто зазначити, що процес організації та проведення дитячих вокальних шоу має свої особливості та значною мірою відрізняється від аналогічних форматів, де беруть участь дорослі вокалісти. Вокальні телешоу впливають на формування музичних смаків глядачів, а також на розвиток виконавських умінь і навичок дітей. Сьогодні єдиним телевізійним шоу для дітей, де оцінюються виключно вокальні дані є проєкт «Голос. Діти».

В контексті нашого дослідження було проведено інтерв'ю з учасниками телепроєкту «Голос. Діти», які зазначають, що участь у шоу змотивувала їх до продовження творчої діяльності, написання власних пісень, покращення своїх вокально-виконавських навичок, досягнення кращих результатів на різноманітних конкурсах та фестивалях.

Участь дітей у різноманітних вокальних змаганнях дає можливість юним виконавцям проявити себе, показати свій талант та, водночас, є вагомим стимулом для подальшого особистісно-професійного розвитку. Згідно з проведеним нами дослідженням, багато відомих нині українських виконавців на шляху до популяризації своєї творчої діяльності і професійного становлення пройшли довготривалу школу участі у різноманітних проєктах, де збагатились чималим досвідом виконання музичних творів перед великою аудиторією. Музичні конкурси, фестивалі та шоу слугують середовищем для збереження культурної спадщини української музичної культури, а також становлення сучасних популярних музичних жанрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александр Зазарашвили стал победителем шоу талантов в Коннектикуте. *sova.news*. 19.12.2021. URL: <https://sova.news/20-21/12/19/241209/> (дата звернення: 27.05.2020).
2. Амеліна С. Б. Популярна культура: специфіка та способи взаємодії з елітарною, народною та масовою формами культури. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 95. С. 220–223.
3. Анастасія Багінська представить Україну на дитячому «Євробаченні–2017». *Детектор медіа*. 25.08.2017. URL: https://stv.detector.media/kontent/movlennya/anastasiya_baginska_predstavit_ukrainu_na_dityachomu_evrobachenni_2017/ (дата звернення: 29.04.2020).
4. Анна Ткач – «Світ без тебе». Школа-майстерня фестивалю «Червона рута». *Сайт фестивалю «Червона рута»*. 2019. URL: https://rutafest.art/video/vip/2537/2019_rik/anna_tkach_svit_bez_tebe_shkola_majsternj_a_festivalju_chervona_ruta (дата звернення: 23.02.2020).
5. Анна Тринчер – «Злива» – вибор вслепую – Голос країни 8 сезон. 25.02.2018. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nQBFxiLVXx4> (дата звернення: 29.04.2020).
6. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підруч. Київ: ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
7. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник. Вид 3-тє, доп. та перероблене. Київ: Видавець Бихун В. Ю., 2017. 218 с.
8. Ахрамєєва Л. Д. Психологічна природа сценічного хвилювання. Методи і способи підготовки до концертного виступу: методичні рекомендації. Харків: ОНМЦПК, 2016. 27 с.
9. Баранова О. М. Виховання та розвиток вокально-технічних навичок: методичні рекомендації з нормативної навчальної дисципліни «Постановка голосу»

для студентів навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації. Херсон: Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2016. 21 с.

10. Батько рулить. *Iplus1.video*. URL: <https://1plus1.video/papa-rulit> (дата звернення: 28.05.2020).

11. Батюк І. І. Порівняння сучасних естрадних вокальних шкіл в процесі навчання естрадного співу. *Матеріали V Всеукраїнського наук.-практ. симп. «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 14 трав. 2021 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. Університету Короля Данила, 2021. С. 11–14.

12. Бермес І. Л. Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні. *Культурологічна думка*. Київ: Інститут культурології Національної академії мистецтв України, 2015. № 8. С. 150–155.

13. Білоцерківські таланти, що полонять серця. *Офіційний сайт Білоцерківської міської ради та її виконавчих органів*. 15.03.2019. URL: <https://bc-rada.gov.ua/node/9902> (дата звернення: 06.11.2020).

14. Бобул І. В. Жанрові форми та стильові конотації вокально-естрадного виконавства в музичній культурі України кінця ХХ – початку ХХІ століття: дис... канд. мист.: 26.00.01 / НАКККіМ. Київ, 2018. 219 с.

15. Бойко О. М. Українська масова музика: етапи розвитку, національні особливості: дис... канд. мистецтвознавства 17.00.03 – музичне мистецтво / ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2017. 215 с.

16. Бойчук А. Естрадне мистецтво співу у виклику сьогодення. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 25. С. 39–43.

17. Бокоч В. А., Кузьменко-Присяжна Л. І., Остапенко Л. В. До проблеми методики навчання естрадному вокалу. *Молодий вчений*. 2017. № 8. С. 31–34.

18. Бондарчук А. Я. Методика формування вокально-виконавських навичок студентів мистецьких спеціальностей засобами естрадної пісні. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2020. № 3 (132). С. 24–30.

19. Борин О. В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток популярної музичної культури України. *Матеріали звітної наук. вебконф. викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 5–9 квіт. 2021 р.)*. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2021. С. 244–246.

20. Борин О. В. Вплив продюсерської діяльності на вокальну творчість дітей. *Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: творчі діалоги*: матеріали ІХ міжн. наук.-практ. конф. «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: творчі діалоги» (м. Київ, 4–5 груд. 2019 р.). Київ: НАКККіМ, 2020. С. 240–243.

21. Борин О. В. Дитячі вокальні конкурси та фестивалі в контексті сучасної української популярної музичної культури. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку*: матеріали міжн. наук. конф. (26–27 лист. 2020 р.). Харків: ХДАК, 2020. С. 295–296.

22. Борин О. В. Дитячі вокальні онлайн-конкурси та фестивалі у сучасному українському музичному просторі. *Матеріали VI Всеукраїнського наук.-практ. симп. «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 трав. 2022 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 42–45.

23. Борин О. В. Дитячі вокальні талант-шоу як одна із форм реалізації творчого потенціалу підростаючого покоління (на прикладі першого сезону телепроєкту «Голос. Діти»). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного*

університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Т. 5. С. 39–44.

24. Борин О. В. Заклади позашкільної освіти у розвитку дитячої вокальної творчості. *Актуальні питання культурології: альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства / ред. В. Г. Виткалов. Рівне: РДГУ, 2020. Вип. 20. С. 135–141.*

25. Борин О. В. Інтерв'ю з Іриною Батюк 9 грудня 2019 року. *Архів автора.*

26. Борин О. В. Інтерв'ю з Іриною Батюк 13 листопада 2020 року. *Архів автора.*

27. Борин О. В. Інтерв'ю з Іриною Батюк 18 травня 2022 року. *Архів автора.*

28. Борин О. В. Інтерв'ю з Оксаною Лісовською 20 травня 2021 року. *Архів автора.*

29. Борин О. В. Інтерв'ю з Ріммою Шаповаловою 2 грудня 2022 року. *Архів автора.*

30. Борин О. В. Інтерв'ю з учасниками шоу «Голос. Діти» (березень 2020 року). *Архів автора.*

31. Борин О. В. Компоненти діяльності педагога у процесі музично-естетичного виховання обдарованих дітей. *Матеріали V Всеукраїнського наук.-практ. симп. «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 14 трав. 2021 р.). Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2021. С. 22–25.*

32. Борин О. В. Музичні твори європейських авторів у вокальному репертуарі дітей (на прикладі учасників першого сезону шоу «Голос. Діти» – Україна). *KELM (Knowledge, Education, Law, Management). Люблін: фундація «Інститут зі справ публічної адміністрації», 2022. № 1 (45). С. 47–53.*

33. Борин О. В. Музично-естетичне виховання обдарованих дітей в закладах позашкільної освіти. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 36. С. 160–163.*

34. Борин О. В. Популярна музична культура України в епоху глобалізації. *Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Культурологія та мистецтвознавство: точки дотику та перспективи розвитку» (27–28 лист. 2020 р.)*. Венеція: «Балтія Паблішін». С. 53–56.

35. Борин О. В. Розвиток дитячої вокальної творчості крізь призму професійної діяльності Оксани Лісовської. *Музичне мистецтво і культура*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 33. Книга 2. С. 273–285.

36. Борин О. В. Розвиток дитячої вокальної творчості крізь призму професійної діяльності Ірини Батюк. *Матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика» (м. Івано-Франківськ, 01 груд. 2022 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 30–33.

37. Борин О. Статистика репертуару талант-шоу «Голос. Діти» (мовний показник), 2023. *Архів автора*.

38. Борин О. В. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 2019. *Архів автора*.

39. Борин О. В. Чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк: Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 5. С. 3–8

40. Бреславська К. Наталя Могилевська відкриває школу для талановитих дітей. *Tochka.net*. 26.10.2016. URL: <https://glamurchik.tochka.net/ua/24-0831-natalya-mogilevskaya-otkryvaet-shkolu-dlya-talantlivykh-detey/> (дата звернення: 12.11.2020).

41. Бурміцька Л. Ф. Особливості вітчизняного наукового інтересу до вокального виконавства. *Культура і сучасність*. 2014. № 1. С. 162–167.

42. В Івано-Франківську нагородили юних талантів – лавреатів премії «Teen Awards 2020». *briz.if*. 31.12.2020. URL: <http://briz.if.ua/65588.htm> (дата звернення: 20.05.2022)

43. Варвара Кошова – «Диво в розмаїтті» – Дитяче Євробачення–2019. Нацвідбір. 13.08.2019. URL: https://www.youtube.com/watch?v=GwT8qQmW_vw (дата звернення: 28.05.2020).

44. Василь Демчук – «All of me» – вибор вслепою – Голос країни 8 сезон. 18.02.2018. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HUq1c6l-RYxA> (дата звернення: 29.04.2020).

45. Вася Сиреджук и Софійка Федорив. Четвертый кастинг в Киеве. Сезон 1. Выпуск 4. 9.03.2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Y-hz5buvCX3w> (дата звернення: 20.05.2022).

46. Вергунова В. С. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-виховних шкільних заходів. *Теорія і методика мистецької освіти*: зб. наук.-метод. статей. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. С. 23–29.

47. Витяг з положення про Всеукраїнський фестиваль сучасної пісні та популярної музики «Червона рута». *Офіційний сайт Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута»*. URL: https://rutafest.art/index/festival_chervona_ruta/0-2 (дата звернення: 03.08.2020)

48. Відомий композитор і співак Ігор Білик влаштував творчий вечір в Мукачеві. *Mukachevo.net*. 04.02.2019. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/-news/view/481621> (дата звернення: 06.11.2020)

49. Вишнеvsька С. В., Шевченко Н. С. Вплив знаменитих співаків діаспори на розвиток українського вокального виконавства. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантук, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 40. Том 1. С. 73–78.

50. Вікторія Петрик представить Україну на дитячому «Євробаченні – 2008». *Детектор медіа*. 22.09.2008. URL: <https://detector.media/without->

section/article/40732/2008-09-22-viktoriya-petryk-predstavyt-ukrainu-na-dytya-chomu-ievrobachenni-2008/ (дата звернення: 10.07.2020).

51. Войтюк Т. Фінал «Дитячого Євробачення–2020»: Україна посіла 7 місце. Як це було. *Суспільне культура*. 29.11.2020. URL: <https://suspilne.media/84019-zaversivsa-final-ditacogo-evrobacenna-2020-hto-peremig/> (дата звернення: 11.07.2020)

52. Вокальне мистецтво: Історія. Сучасність. Перспективи: збірник статей / ред.-упоряд. Ганна Карась. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 208 с.

53. Волинський соловейко Ярослав Карпук переміг на міжнародному вокальному конкурсі. *Волинь UA*. 13.12.2020. URL: <https://volynua.com/posts/volinskiy-soloveyko-yaroslav-karpuk-peremig-na-mizhnarodnomu-vokalnomu-konkursi> (дата звернення: 28.05.2020).

54. Володарі Гран-прі фестивалю «Молода Галичина». *Офіційний сайт*. URL: <http://fest-mg.in.ua/new/archives/804> (дата звернення: 22.07.2020).

55. Гавацко Е. П. Формування вокальних навичок у вихованців студії естрадного співу: науково-методичний посібник. Ужгород, 2017. 65 с.

56. Гавриленко Л. М. Методика формування основ вокальної культури молодших школярів у школах мистецтв: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 20 с.

57. Головська І. В. Реалізація виховного потенціалу позашкільних навчальних закладів у моральному вихованні молодших школярів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: матеріали XI міжн. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 14–16 трав. 2012 р.). Вінниця, 2012. С. 91–94.

58. Голос. Діти – 5. *1plus1.video*. URL: <https://1plus1.video/golos-deti/5-sezon/7-vypusk-golos-diti-5-sezon-7-vipusk> (дата звернення: 27.05.2020).

59. Голос країни. *Сайт «1+1»*. URL: <https://1plus1.ua/golos-krainy> (дата звернення: 10.02.2020)

60. «Голос країни–10»: на шоу споет звезда серіала «Школа» и подруга Даниеля Салема. *Сайт «ТСН»*. 14.02.2020. URL: <https://tsn.ua/ru/glamour/golos-krayini-10-na-shou-spoet-zvezda-seriala-shkola-i-podругa-danielya-salema-1491579.html> (дата звернення: 21.02.2020).

61. Голос людини та вокальна робота з ним: монографія / [Г. Є. Стасько, О. Д. Шуляр, М. Ю. Сливоцький та ін.]. Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. 336 с.

62. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.

63. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства: 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2000. 30 с.

64. Губа Б. Р. Управлінська культура викладача як психолого-педагогічний феномен. *Вісник Черкаського національного університету. Серія Педагогічні науки*. 2020. № 4. С. 170–176.

65. Гук А. Калуський гурт «Газдиньки» переміг на Міжнародному пісенному фестивалі «Молода Галичина». *0342.ua – Сайт міста Івано-Франківська*. 13.07.2019. URL: <https://www.0342.ua/news/2452126/kalu-skij-gurt-gazdinki-peremig-na-miznarodnomu-pisenному-festivali-moloda-galicina> (дата звернення: 08.10.2021).

66. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: метод. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 104 с.

67. «Газдиньки» стали володарями головного Гран-прі фестивалю «Свято». *КалушNews.City*. 15.01.2021. URL: <https://kalushnews.city/articles/122353/gazdinki-stali-volodaryami-golovного-gran-pri-festivalyu-svyato> (дата звернення: 08.10.2021)

68. Данэлія Тулешова – «Өзіңе сен» (К. Даирова, А. Кузьменков, И. Лопухов): Junior Eurovision 2018. 22.09.2018. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wI-FBmv2qls> (дата звернення: 14.05.2020).

69. Даюк Ж., Денисюк В. Підготовка майбутніх співаків до вокально-сценічної професійної діяльності. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 1. С. 161–163.

70. Денис Довірак, Святослав Стеф'юк – «Thinking out loud» – вибір наосліп – «Голос. Діти» 4 сезон. 15.11.2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sTpfc2Floss> (дата звернення: 20.05.2022)

71. Денисюк Ж. З. Масова культура як чинник трансформування національно-культурної ідентичності в умовах глобалізації. автореф. дис. ... канд. культ.: 26.00.01 / НАКККиМ. Київ, 2010. 16 с.

72. Державний академічний оркестр «РадіоБенд Олександра Фокіна». *Офіційний сайт*. URL: <http://radioband.org/ua/main> (дата звернення: 16.12.2022)

73. Дитяче «Євробачення–2019»: Польща вдруге перемогла. *Детектор медіа*. 24.11.2019. URL: <https://stv.detector.media/teleba-chennya/read/5269/2019-11-24-dytyache-ievrobachennya-2019-polshcha-vdruge-peremogla/> (дата звернення: 11.07.2020)

74. Дитяче Євробачення 2007. *УНІАН (фотобанк)*. 08.12.2007. URL: <https://photo.unian.ua/photo/96207-detskoe-evrovidenie-2007> (дата звернення: 10.07.2020).

75. Дрожжина Н. В. Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради: автореф. дис... канд. мист.: 17.00.03 / Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2008. 16 с.

76. Дрожжина Н. В. Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради: дис... канд. мист.: 17.00.03 / Харківський держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2008. 218 с.

77. Дрожжина Н. В. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика: навчальний підручник для здобувачів ступеня магістра закладів вищої освіти культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Музичне мистецтво естради». Харків: Видавництво «Естет Принт», 2019. 336 с.

78. Дуєт «Гламурчик». Нацвідбір на Дитяче Євробачення–2017. 16.08.2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6kRchbkZBpk> (дата звернення: 20.05.2022).

79. Дуся и Муся Катасоновы (Ольга Жук). Продюсер шоу «Голос. Діти» о проблемах с родителями, логике тренеров и детских слезах. *Детектор медіа*. 24.10.2012. URL: <https://detector.media/intervyu/article/152856/2012-10-24-prodyuser-shou-golos-dity-o-problemakh-s-rodytelyamy-logyke-trenerov-y-detskykh-slezakh/> (дата звернення: 10.02.2020).

80. Дутчак В. Від музики Майдану до музики війни: український феномен. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects: scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 716–725.

81. Дутчак В., Карась Г. Естрадні виміри сучасного бандурного мистецтва. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство*. Вип. 44. Рівне, 2023. С. 110–117.

82. Еліна Іващенко заспівала про насильство на сцені нацвідбору на «Євробачення–2020». *Сайт «ТСН»*. 15.02.2020. URL: <https://tsn.ua/glamur/elina-ivaschenko-zaspivala-pro-nasilstvo-na-sceni-nacvidboru-na-uevrobachennya-2020-1492119.html> (дата звернення: 06.05.2020).

83. Єрошенко О. В. Емоційна сфера у вокальній творчості: музично-естетичні та виконавські аспекти: автореф. дис... канд. мист.: 17.00.03. Харк. держ. ун-т імені І. П. Котляревського. Харків, 2008. 21 с.

84. Железняк М. Г., Іщенко О. С. Освіта. *Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. Т. 24. С. 739–740.

85. Заброцький М. М. Основи вікової психології: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 112 с.

86. Загарницька І. І. Дитинство як соціальний феномен: філософська концептуалізація: автореф. дис. ... д-ра філ. наук: 09.00.03. Київ, 2013. 36 с.

87. «Закохала мене в себе»: Надя Дорофєєва вразила дорогим подарунком своїй колишній підопічній. *РБК–Україна*. 09.08.2019. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/lite/zvyozdy/vlyubila-menya-sebya-nadya-dorofee-va-porazila-1565351088.html> (дата звернення: 27.05.2020).

88. Закохані учасники «Голосу. Діти» представили спільний романтичний кліп. *Сайт «ТСН»*. 02.02.17. URL: <https://tsn.ua/glamur/zakohani-uchasniki-golosu-diti-predstavili-spilniy-romantichniy-clip-873860.html> (дата звернення: 07.05.2020).

89. Зінська Т. В. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис. ... канд. мист.: 26.00.01 / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2011. 18 с.

90. Зосім О. Л. Телевізійний проєкт «Колядки на Кудрявці» як форма збереження та актуалізації українського фольклору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2023. № 1. С. 222–227.

91. Зосім О. Л. Традиційна естрадна пісня: концептуалізація поняття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*: наук. журнал. 2022. № 2. С. 153–158.

92. Зосім О. Л., Подунай Я. А. Євроденс як стильовий напрям української естрадної музики 1990-х років. *АРТ-платФорма*. 2023. Вип. 1(7). С. 32–54.

93. «Інтер» оголосив дату прем'єри нового сезону шоу «Круче всех». *Детектор медіа*. 04.09.2019. URL: <https://detector.media/infospace/article/17-0449/2019-09-04-inter-ogolosyv-datu-premiery-novogo-sezonu-shou-kruche-vsekh/> (дата звернення: 09.02.2020)

94. Кавун В. М. Історико-теоретичні аспекти становлення вокального мистецтва. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Київ: Міленіум, 2017. Вип. 1(8). С. 160–164.

95. Каменецька Л. М. Формування культури виконання популярної вокальної музики у старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2009. 23 с.

96. Карина Столаба – «What's Up» – вибір наосліп – Голос країни 12. 20.02.2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=viKir1pVDRw&list=PLcрkKch-W7Xe7xBSZHkfIkt29mDlplM9A6> (дата звернення: 21.02.2022).

97. Карплюк Д. Дитяче Євробачення–2022: хто став переможцем і яке місце виборола українка. *glavcom.ua*. 11.11.2022. URL: <https://glavcom.ua/country/culture/ditjache-jevrobachennja-2022-khto-stav-peremozhtsem-i-jake-mistse-viborola-ukrajinka-894782.html> (дата звернення: 23.11.2022).

98. Ковальчук З. Я. Управлінська педагогічна діяльність як психолого-педагогічна система. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. Львів, ЛьвДУВС, 2013. Вип. 1. С. 295–304.

99. Колубаєв О. Л. Галицька популярна пісня в процесі еволюції регіональної традиції естрадно-музичного мистецтва: автореф. дис... канд.. мист-ва: 17.00.03 – Музичне мистецтво / Одеська нац. муз. академія ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2014. 20 с.

100. Колубаєв О. Л. Зародження рокових тенденцій у Львівській популярній пісенній культурі 1970-х років. *Музичне мистецтво і культура: науковий вісник ОНМА ім. А. В. Нежданової*. Одеса, 2019. С. 204–215.

101. Колубаєв О. Л. Міська пісенна субкультура та пісні Січових стрільців у процесі розвитку регіональної традиції естрадно-музичного мистецтва Галичини. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* наук. зб. / М-во освіти і науки України, Рівн. держ. гуманітарний ун-т, Нац. акад. мистецтв України, Ін-т культурології. Рівне, 2019. С. 35–42.

102. Колубаєв О., Омельченко А., Ороновська Л. Сучасні підходи у вивченні музичної педагогіки в ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський*

збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 56. Том 2. С. 59–64.

103. Комунальний заклад «Мукачівська дитяча школа мистецтв ім. С. Ф. Мартона» Мукачівської міської ради. *Офіційний сайт Мукачівської міської ради*. URL: <https://mukachevo-rada.gov.ua/upravlinnyamistom/meshkancyu/kultura/mistecki-shkoli/mukachivska-dityacha-shkola-mistectv-1-im-s-martona> (дата звернення: 06.11.2020).

104. Конвалюк У. В. Персонологічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років ХХ – початку ХХІ століть: дис. ... канд. мистецтвознавства: спеціальність 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство) / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2020. 320 с.

105. Конвалюк У. Персонологічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років ХХ – початку ХХІ століть: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2023. 288 с.

106. Конвалюк У. В. Теоретичні засади персонології вокального мистецтва естради. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зб. Вип. 31 «Культурологія. Рівне, 2019. С. 108–115.

107. Конвенція про права дитини: резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 20 лис. 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 03.10.2021).

108. Константинова К. Гран-прі Соломії. *Дзеркало тижня*. Вип. 50 за 29.12.–14.01.2016. URL: <https://dt.ua/CULTURE/gran-pri-solomiyi-.html> (дата звернення: 04.03.2020).

109. Корчук І. Анна Ткач поїде в Лос-Анджелес! *Високий замок*. 10.01.2013. URL: <https://wz.lviv.ua/article/121759-anna-tkach-poide-v-los-andzheles> (дата звернення: 23.02.2020).

110. Костянтин Меладзе не хоче заробляти на зовсім малих дітях. *Сайт «ТСН»*. 20.11.2012. URL: <https://tsn.ua/glamur/kostyantyn-meladze-ne-hoche-zaroblyati-na-zovsim-malih-dityah.html> (дата звернення: 11.02.2020).

111. Красовська Л. О. Про пластику та постановку номера естрадного співака. *Культура України*. Харків: ХДАК, 2018. Вип. 61. С. 149–156.

112. Кристина Дутчак – «It's my life». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MgICCWzZe2A> (дата звернення: 07.10.2021).

113. Кузик В. Естрада. *Українська музична енциклопедія* у 5 т. / Редкол. Г. Скрипник (голова) та ін.; НАН України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ: Видавництво Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України, 2008. Т. 2.: редкол. тому: І. Сікорська, Н. Костюк [Е – К]. С. 41.

114. Курганова Я. О. Естрадно-вокальне виконавство та освітня система в сучасному Харкові. *Культура України. Серія: Мистецтвознавство*. 2016. Вип. 54. С. 76–86.

115. Литвинова Н. І. Розвиток творчої особистості у позашкільній діяльності. *Nauczyciel i Szkoła*. Wydawnictwo Górnośląskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Kardynała Augusta Hlonda w Mysłowicach, 2002. Т. 3–4 (16–17). С. 175–184.

116. Майзель А. Звезда сериала «Школа» Андрей Бойко дал первый сольный концерт в Киеве: как это было. *Информатор*. 23.02.2019. URL: <https://kiev.informator.ua/2019/02/23/zvezda-seriala-shkola-andrej-bojko-dal-pervyj-solnyj-kontsert-v-kieve-kak-eto-bylo/> (дата звернення: 07.05.2020).

117. Мария Кондратенко – «All the good girls go to hell» – выбор вклепую – Голос страны 10 сезон. 16.02.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2-VcIHq3sz0E> (дата звернення: 21.02.2020).

118. Мартинюк А. К., Колос М. Г. Розвиток і охорона співацького голосу у дзеркалі музикознавчої думки. *Молодий вчений*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. № 9.1 (49.1). С. 111–114.

119. Мартинюк Л. В. Позашкільний мистецький заклад як сучасна форма виховання і розвитку особистості підлітка. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 18. С. 356–361.

120. Мелешко С., Бірюк С. Психолого-педагогічні передумови успішного виступу юного виконавця. *Естетика і етика педагогічної дії*: зб. наук. пр. Полтава: Полтавський нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, 2016. Вип. 14. С. 134–142.

121. Міленін В. М. Інноваційна модель виховного простору сучасного позашкільного навчального закладу: посібник. Київ, 2013. 160 с.

122. Мішедченко В. В. Музика в школі як навчальний предмет і урок мистецтва. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 30. С. 144–149.

123. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні: автореф. дис. ... канд. мист.: 17.00.01 / КНУКІМ. Київ, 2007. 20 с.

124. Мокляк А., Олефір А. На Херсонщині відбувся 18-й фестиваль «Чорноморські Ігри»: хто переміг. *suspilne.media*. 23.08.2021. URL: <https://suspilne.media/157855-na-hersonsini-vidbuvsja-18-j-festival-cornomorski-igri-hto-peremig/> (дата звернення: 28.05.2020).

125. Москалець В. П. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 262 с.

126. Мукачівка Іванна Решко презентувала дебютний кліп. *pmg.ua*. 11.02.2019. URL: <https://pmg.ua/culture/77586-mukachivka-ivanna-reshko-prezentovala-debyutnyy-clip> (дата звернення: 07.05.2020).

127. Н. Слюсарчук з Тернопільської обл. посів 8 місце на конкурсі дитяче «Євробачення-2006». *rbc.ua*. 03.11.2006. URL: https://www.rbc.ua/ukr/news/n_slyusarchuk_iz_ternopolskoy_obl_zanyal_8_mes-to_na_konkurse_detskoe_evrovidenie_2006_1165136293 (дата звернення: 10.07.2020).

128. На «Дитячому Євробаченні–2021» перемогла Вірменія. *Детектор медіа*. 19.12.2021. URL: <https://stv.detector.media/telebache-nnya/read/7023/2021-12-19-na-dytyachomu-ievrobachenni-2021-peremo-gla-virmeniya/> (дата звернення: 23.11.2022).

129. На дитячому Євробаченні–2011 перемогла Грузія. Українка посіла 11-е місце. *Korrespondent.net*. 5.12.2011. URL: <https://ua.korrespondent.net/showbiz/music/1290671-na-dityachomu-evrobachen-ni-2011-peremogla-gruziya-ukrayinka-posila-11-e-misce> (дата звернення: 11.07.2020).

130. Названо переможців «Дитячого Євробачення». *Укрінформ*. 20.11.2016. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2124282-nazvano-peremozciiv-ditacogo-evrobacenna.html> (дата звернення: 11.07.2020).

131. Налиснички – «Пустельник» (Яскраві діти України ФІНАЛ. 16.03.2018). *Офіційна сторінка конкурсу «Яскраві діти України» у Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=430686320689990> (дата звернення: 18.05.2020).

132. Національний відбір. Дитяче Євробачення – 2014. Гурт «Fresh». 25.07.2014. URL: https://www.youtube.com/watch?v=enyghXmr_g4 (дата звернення: 20.05.2022)

133. Никита Трондин – «Love song» – вибор вслепую – Голос країни 8 сезон. 28.01.2018. URL: https://www.youtube.com/watch?time_continue=6&v=kjX3GZeTs8M&feature=emb_logo (дата звернення: 29.04.2020).

134. Нідерландець переміг на дитячому Євробаченні-2009 (фото). *УНІАН*. 23.11.09. URL: <https://www.unian.ua/culture/292183-niderlandets-peremig-na-dityachomu-evrobachenni-2009-foto.html> (дата звернення: 10.07.2020)

135. Обрано українського представника на дитяче «Євробачення–2010». Відео. *Табло ID*. 2.08.2010. URL: <https://tabloid.pravda.com.ua/news/4c566cb79ee30/> (дата звернення: 10.07.2020).

136. Объявление победителя – Голос. Дети – Суперфинал – Сезон 2. 02.03.2015. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iZvuKTMhA-so&t=31s> (дата звернення: 24.04.2020).

137. Оксана Лісовська – завідувач редакції музичних, розважальних та пізнавальних програм. *Офіційний сайт Івано-Франківського обласного телебачення «Галичина»*. URL: <https://galtv.if.ua/people/oksana-lisovska> (дата звернення: 30.09.2021).

138. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2006. 188 с.

139. Ольхович А. Учасниця «Голос. Діти» заспівала з MONATIK на НСК «Олімпійський»: фото, відео. *tochka.net*. 03.06.2019. URL: <https://glamurchik.tochka.net/ua/257466-uchastnitsa-golos-diti-spela-s-monatik-na-nsk-olimpiyskiy-foto-video/> (дата звернення: 18.05.2020).

140. Ониськів М. Їх порівнюють з ДахаБраха. Про folk band «Torban» розповідає його солістка – калушанка Марічка Чічкова. *КалушNews.City*. 09.04.2018. URL: <https://kalushnews.city/articles/3389/ih-porivnyuyut-z-dahabraha-pro-folk-band-torban-rozpoivadae-jogo-solistka-kalushanka-marichka-chichkova> (дата звернення: 04.10.2021).

141. Онлайн-конференція після першого бою: постав питання дуету Анна-Марія! *Сайт «ТСН»*. 23.06.11. URL: <https://tsn.ua/glamur/events/onlayn-konferenciya-pislya-pershogo-boyu-postav-pitannya-duetu-anna-mariya.html> (дата звернення: 10.02.2020).

142. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / Вербицький В. В., Литовченко О. В., Ковбасенко Л. І. та ін.; за ред. О. В. Литовченко. Київ: Педагогічна думка, 2012. 192 с.

143. Освіта. *Словник української мови: в 11 томах* / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Том 5. Київ: Наукова думка, 1970–1980. С. 755.

144. Откидач В. М. Естрадний спів і шоу бізнес: навч.-метод. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2013. 368 с.

145. Откидач В. М. Рок-музика як соціокультурне явище: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства: спец. 26.00.01 – Теорія та історія культури / Харківська держ. академія культури. Харків, 2008. 40 с.

146. Офіційний сайт Івано-Франківського обласного телебачення «Галичина». URL: <https://galtv.if.ua> (дата звернення: 30.09.2021).

147. Офіційний сайт шоу «Голос. Діти». URL: <https://web.archive.org/web/20121227101402/http://golosdity.tv/> (дата звернення: 09.02.2020).

148. Переможець Голос Діти 5 сезон: біографія Олександра Зазарашвілі. *showbiz.24tv.ua*. 08.07.2019. URL: https://showbiz.24tv.ua/pere-mozhets_golos_diti_5_sezon_biografiya_peremozhtsya_2019_roku_n1175594 (дата звернення: 27.05.2020).

149. Переможець проекту «Голос. Діти» Роман Сасанчин презентував новий кліп. *Сайт «ТСН»*. 13.10.2015. URL: <https://tsn.ua/video/video-novini/peremozhets-proektu-golos-diti-roman-sasanchin-prezentuvav-noviy-klip.html> (дата звернення: 24.04.2020).

150. Переможницею «Дитячого Євробачення–2015» стала представниця Мальти. *ZN.UA*. 22.11. 2015. URL: https://zn.ua/ukr/CULTURE/peremozhniceyu-dityachogo-yevrobachennya-2015-stala-predstavnyca-multi-191817_.html (дата звернення: 11.07.2020).

151. Переможниця «Голосу. Діти–3» Еліна Іващенко розповіла, як вдалося прийти на кастинг. *Сайт «ТСН»*. 01.06.2017. URL: <https://tsn.ua/glamur/peremozhnyca-golosu-diti-3-elina-ivaschenko-rozpo-vila-yak-vagalasya-priyti-na-kasting-938833.html> (дата звернення: 06.05.2020).

152. Переможниця «Х–Фактор 10» – Еліна Іващенко: біографія і відео найкращих виступів. *Сайт «Радіо Максимум»*. 28.12.2019. URL: https://maximum.fm/peremozhnyca-h-faktor-10--elina-ivashchenko-biogra-fiya-i-video-najkrashchih-vistupiv_n171618 (дата звернення: 06.05.2020).

153. Перший гала-концерт дитячої творчості «Яскраві діти України» відбудеться на Київщині. *Вишгородська районна державна адміністрація Київської області. Офіційний сайт.* URL: <https://vysh.gov.ua/pershyj-gala-kontsert-dytyachoyi-tvorchosti-yaskravi-dity-ukrayiny-vidbudetsya-na-kyyivshhyni/> (дата звернення: 17.12.2022).

154. Підлісна О. Еліна Івашенко: «Я ніколи не забуду цей вибух емоцій!». *Громадський Ревізор.* 08.12.16. URL: <http://revisor.net.ua/vi-pusk-47-85-vid-8-grudnya-2016-r/1493-elina-ivashchenko-ya-nikoly-ne-zabudu-tsei-vybukh-emotsii> (дата звернення: 06.05.2020).

155. Покоління t. 1 серія. 01.02.2022. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_Et1iRXQKZ_k (дата звернення: 20.05.2022)

156. Положення про Всеукраїнський благодійний дитячий фестиваль «Чорноморські Ігри». *Офіційний сайт Всеукраїнського благодійного дитячого фестивалю «Чорноморські Ігри».* URL: <https://chi.tavriagames.com/Polozennya-2020.pdf> (дата звернення: 28.07.2020).

157. Положення про Міжнародний фестиваль молодих виконавців сучасної української пісні «Молода Галичина». *Офіційний сайт.* URL: <http://fest-mg.in.ua/new/> (дата звернення: 22.07.2020).

158. Положення про національний відбір на участь у Дитячому пісенному конкурсі Євробачення – 2022. *Офіційний сайт дитячого пісенного конкурсу «Євробачення» в Україні.* URL: <https://junior.eurovision.ua/do-cuments/Polozhennia-DPKIe-2022.pdf> (дата звернення: 21.06.2022).

159. Попович М. В. Культура. *Енциклопедія Сучасної України:* енциклопедія / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. Т. 16. С. 95–101.

160. Популярний. *Словник української мови:* в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 8. С. 239.

161. Правила, які повинен знати кожен юний артист. *Офіційний сайт Миколаївського обласного центру народної творчості*. 30.06.2017. URL: <https://ocnt.com.ua/pravila-yaki-povinen-znati-kozhen-yunij-artist/> (дата звернення: 04.12.2021).

162. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад: постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.11.2020).

163. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 03.11.2020).

164. Про позашкільну освіту: Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 46. Ст. 393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> (дата звернення: 03.11.2020)

165. Прохорова Л. В. Українська естрадна вокальна школа: навч. посіб. для студентів ВНЗ культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації. Вид. 2-е. Вінниця: НОВА КНИГА, 2006. 384 с.

166. Прядко О. Робота над розвитком співацького голосу вокалістів-початківців (за матеріалами методики С. Крушельницької). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. № 3. С. 126–129.

167. Рева Ю. А. Творча особистість в умовах масової культури: автореф. дис... канд. культ.: 26.00.01 / КНУКіМ. Київ, 2008. 19 с.

168. Регеша Н. Л., Тринько О. І., Ковмір Н. В. Роль та значення культурно-мистецьких проектів для розвитку естрадного вокалу. *Молодий вчений*. 2017. № 8 (48). С. 76–79.

169. Роман Сасанчин – «Luna tu» – вибор вслепую – Голос країни 10 сезон. 01.03.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-K859PrxoMM> (дата звернення: 29.04.2020).

170. Роман Сасанчин на «Голосі Країни»: виступи переможця у дитячому та дорослому шоу. Сайт «ТСН». 27.04.2020. URL: <https://tsn.ua/glamur/roman-sasanchin-na-golosi-krayini-vistupi-peremozhcy-u-dityachomu-ta-doroslomu-shou-1535889.html> (дата звернення: 29.04.2020).

171. Романенко А. Р. Музичний конкурс як соціокультурний феномен. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2016. № 1. С. 126–129.

172. Рось З. П. Особливості роботи з розвитку вокально-виконавської техніки естрадно-джазових співаків: навчальний посібник з методичними рекомендаціями. Івано-Франківськ: «СІМІК», 2019. 66 с.

173. Рось З. П. Розвиток джазово-фестивального руху в соціокультурному просторі України періоду Незалежності (1991–2012 рр.): дис. ... канд. мистецтвознавства: спеціальність 26.00.01 – теорія та історія культури (мистецтвознавство) / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2016. 307 с.

174. Русаков С. С. Масова та популярна культура: спільне та відмінне. *Гілея: науковий вісник*. 2011. Вип. 49. С. 326–331.

175. Рябуха Т. М. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради: дис... канд. мист.: 17.00.03 / Харківський нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2017. 203 с.

176. Садовенко С. М. Творчий діалог та перехресні взаємовпливи у співпраці естрадного артиста вокаліста і звукорежисера/саунд-дизайнера в сучасних умовах соціокультурної реальності. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. Вип. 37. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 234–241.

177. Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради: український контекст: монографія. Київ: Четверта хвиля, 2019. 152 с.

178. Самая Т. В. Естетичні проблеми саунду у естрадному вокальному виконавстві. *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. 2015. Вип. 2. С. 193–198.

179. Самая Т. В. Естрадознавство – наука про естрадне мистецтво. *АРТ-платФОРМА*: наук. альм. Київ: КМАЕЦМ, 2020. № 1. С. 318–336.

180. Самая Т. В. Музичний ритм: концептуальність методів навчання. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. № 4. С. 85–92.

181. Самая Т. В. Особливості музичного метроритму в естрадному вокальному виконавстві. *АРТ-платФОРМА*: наук. альм. Київ: КМАЕЦМ, 2020. Вип. 2. С. 366–385.

182. Самченко В. Голосоманія. Випробування для батьків і дітей. *Україна молода*. 2012. Вип. 184 за 07.12.2012. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/2189/211/77954/> (дата звернення: 10.02.2020).

183. Сапожнік О. В. Музично-естетичне виховання старшокласників (на матеріалі сучасної популярної естрадної музики): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2001. 20 с.

184. Сериал «Школа»: экс-участники шоу «Голос. Дети» создали музыкальную группу. *starway-magazine.com.ua*. 31.08.2018. URL: <https://www.starway-magazine.com.ua/serial-shkola-eks-uchastniki-shou-golos-deti-sozdali-muzykalnuyu-gruppu/> (дата звернення: 18.05.2020).

185. Скрипій М. Андрій Бойко: Інтерв'ю з актором серіалу «Школа». *Сайт «1+1»*. 12.12.2018. URL: <https://1plus1.ua/shkola/novyny/andrij-bojko-intervu-z-aktorom-serialu-skola> (дата звернення: 07.05.2020).

186. Снігова Королева (2010). Україна, Івано-Франківськ. 14.12.2012. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PL3R7LQifPg> (дата звернення: 20.05.2022).

187. Собко А. Фіналістка «Голосу країни. Діти» Вікторія Літвінчук, про шоу і життя після нього. *Газета «Є»*. 2013. URL: <https://ye.ua/kultura/1162->

7 Finalistka Golosu krayini Diti Viktoriya Litvinchuk pro shou i zhittya pislya nogo.html (дата звернення: 04.03.2020).

188. Соболева О. Д. Формування вокально-виконавських якостей на заняттях вокалу. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. Харків: ХДАДМ, 2015. Вип. 1. С. 46–50.

189. Софія Лозина – 15-літня певича, котра стала членом журі дитячого Євровидення (ВИДЕО). «UATV». 13.08.2019. URL: <https://uatv.ua/sofiya-lozina-15-letnyaya-pevitsa-kotoraya-stala-chlenom-zhyuri-detskogo-evrovideniya-video/> (дата звернення: 15.05.2020).

190. Софія Лозина. Нацвідбір на Дитяче Євробачення–2017. 18.08.2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KCEU6axTu2g> (дата звернення: 15.05.2020).

191. Софія Роль посіла 14 місце на дитячому «Євробаченні» на Мальті. *Детектор медіа*. 21.11.2016. URL: <https://stv.detector.media/telebachennya/read/2589/2016-11-21-sofiya-rol-posila-14-mistse-na-dytyachomu-ievrobachenni-na-malti/> (дата звернення: 16.12.2022).

192. Софія Тарасова. *УНІАН (фотобанк)*. 30.11.2013. URL: <https://photo.unian.ua/photo/519587-sofiya-tarasova> (дата звернення: 11.07.2020).

193. Став відомий переможець дитячого Євробачення–2018. 26.11.18. *УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/world/10352199-stav-vidomiy-peremozhec-dityachogo-uevrobachennya-2018.html> (дата звернення: 11.07.2020).

194. Стала відома дата прем'єри проекту «Маленькі гіганти». *Сайт «ТСН»*. 14.09.2015. URL: <https://tsn.ua/glamur/stalo-vidoma-data-prem-yeri-proektu-malenki-giganti-493282.html> (дата звернення: 09.02.2020).

195. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки. Вінниця: Нова Книга, 2013. 176 с.

196. Студія вокального мистецтва «Golden Voice». *Офіційний сайт*. URL: <https://golden-voice.lviv.ua> (дата звернення: 07.10.2021).

197. Сухолова М. А. Значення артистичності у формуванні іміджу виконавця-вокаліста. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 23. Т. 2. С. 110–113.

198. Таврійські ігри. *Архів сайту*. URL: https://web.archive.org/web/2001-0902225635/http://www.tavriagames.com/projects_bsg_1998.html (дата звернення: 28.07.2020).

199. Талант-центр «Star Time». *Офіційний сайт*. URL: <https://startime.ua/uk/> (дата звернення: 12.11.2020).

200. Ткаченко М. О. До проблеми втілення художнього образу вокального твору засобами сценічної виразності (в контексті виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва). *Педагогічні науки*. 2017. № 75. Т. 2. С. 192–195.

201. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез: дис. ... канд. мист.: 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2006. 228 с.

202. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 204 с.

203. У десятому сезоні шоу «Х–Фактор» перемогла зірка «Голос. Діти». *Детектор медіа*. 29.12.2019. URL: <https://detector.media/media-life/article/173596/2019-12-29-u-desyatomu-sezoni-shou-kh-faktor-peremogla-zirka-golos-diti/> (дата звернення: 06.05.2020).

204. У дитячому «Євробаченні–2017» перемогла 14-річна росіянка Поліна Богусевич. *Детектор медіа*. 27.11.2017. URL: <https://stv.detector.media/telebachennya/read/3507/2017-11-27-u-dytyacho-mu-ievrobachenni-2017-peremogla-14-richna-rosiyanka-polina-bogusevych/> (дата звернення: 11.07.2020).

205. У студії переможець «Голосу країни–11» Сергій Лазановський і його зіркова тренерка Dorofeeva. 26.04.2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ILkjYOeNT7M> (дата звернення: 20.05.2022).

206. У фіналі шоу «Хочу до Меладзе» на каналі «Україна» назвали переможців. *Детектор медіа*. 24.11.2014. URL: <https://detector.media/rinok/article/100729/2014-11-24-u-finali-shou-khochu-do-meladze-na-kanali-ukraina-nazvali-peremozhstiv/> (дата звернення: 04.03.2020).

207. Україна має талант – 2. Львов. «Мини-братц». 09.06.2011. URL: https://www.youtube.com/watch?v=1pc8n_vvrYc (дата звернення: 20.05.2022).

208. Україна має талант. Діти. Сезон 1. Випуск 1. 27.02.2016. URL: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLzT-H-xU2Vo9tNaahTTvfO-sqZsI7eMr-> (дата звернення: 09.02.2020).

209. Україна посіла 6-е місце у пісенному конкурсі «Дитяче Євробачення–2014». *УНІАН*. 16.11.14. URL: <https://www.unian.ua/society/1009903-ukrajina-posila-6-e-mistse-u-pisenному-konkursi-dityache-evrobachennya-2014.html> (дата звернення: 11.07.2020).

210. Українка виграла дитяче «Євробачення–2012». Відео. *Табло ID*. 02.12.2012. URL: <https://tabloid.pravda.com.ua/news/50bb058f51ef1/> (дата звернення: 11.07.2020).

211. Устименко-Косоріч О. А. Масова музика як атрибут молодіжної культури середини ХХ століття: дис... канд. мист.: 26.00.01 / Одеський нац. політех. ун-т. Одеса, 2008. 171 с.

212. Учасниця «Голос. Діти–2» розповіла про свою участь у дитячому «Євробаченні-2015». *Сайт «ТСН»*. 09.11.2015. URL: <https://tsn.ua/glamur/uchasnicya-golos-diti-2-rozpovila-pro-svoyu-uchast-u-dityachomu-yevrobachenni-2015-530237.html> (дата звернення: 29.04.2020).

213. Учасниця «Голосу. Діти–4» стане членом журі дитячого пісенного конкурсу «Євробачення–2017». *Сайт «ТСН»*. 22.11.17. URL: <https://tsn.ua/glamur/uchasnicya-golosu-diti-4-stane-chlenom-zhuri-dityachogo-pisenного-konkursu-yevrobachennya-2017-1044770.html> (дата звернення: 15.05.2020).

214. Учасниця проєкту «Голос. Діти» виконала роль у серіалі «Школа». *Сайт «ТСН»*. 04.01.2018. URL: <https://tsn.ua/glamur/uchasnicya-proektu-golos-diti-vikonala-rol-u-seriali-shkola-1078705.html> (дата звернення: 29.04.2020).

215. Уява. *Словник української мови: в 11 томах / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Том 10. Київ: Наукова думка, 1970–1980. С. 545.*

216. Финал: Сосновская, Ткач, Лукьянец. 11.01.13. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kaRmsBTwIYY> (дата звернення: 10.02.2020).

217. Фіцула. М. М. Педагогіка: навч. посіб. для студентів педагогічних навчальних закладів. Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. 140 с.

218. Фоломєєва Н. А. Виконавська майстерність естрадного співака: навч. метод. посіб. Суми, 2021. 169 с.

219. Франківський гурт презентував кавер на пісню «Вигадав» (відео). *versii.if.ua*. 15.07.2019. URL: <https://versii.if.ua/novunu/frankivskiy-gurt-prezentuvav-kaver-na-pisnyu-vigadav-video/> (дата звернення: 18.05.2020).

220. Хлиштун О. С. Режисура української пісенної естради: стратегії творчості. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2015. Вип. 33. С. 160–165.

221. Хоменко А. Б., Коробка В. І., Крутько Н. В., Курсон В. М. Постановка голосу: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів і вчителів музики шкіл різного типу. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 113 с.

222. Христина Дутчак – «Мольфар». Євробачення. 01.06.2012. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DRGaysyttpk> (дата звернення: 07.10.2021).

223. Христина Дутчак – «Strange birds» – вибор вслепую – Голос країни 7 сезон. 05.03.2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1jSt-J6bGobM> (дата звернення: 07.10.2021)

224. Царук Н. Підкорила Квінту і Кароль: що відомо про переможницю «Х-Фактора» Еліну Іващенко. *Znaj.ua*. 29.12.19. URL: <https://show->

business.znaj.ua/286015-pidkorila-kvintu-i-karol-shcho-vidomo-pro-peremozhnicyu-h-faktora-elinu-ivashchenko (дата звернення: 06.05.2020).

225. Черепанин М. В. Сильові принципи естрадно-джазової музики Віктора Власова. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжгалузевий збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Вип. 27. Видавничий дім «Гельветика». Дрогобич, 2020. С. 22–26.

226. «Червона рута» – як культурний феномен. *Офіційний сайт Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона рута»*. URL: https://rutafest.art/index/chervona_ruta_jak_kul-turnij_fenomen/0-7 (дата звернення: 03.08.2020).

227. Чернікова С. В. Генеза естрадного вокально-ансамблевого виконавства та шляхи його професіоналізації: автореф. дис... канд. мист.: 17.00.03 / Харк. держ. ун-т мистец. ім. І. П. Котляревського. Харків, 2008. 18 с.

228. «Чорноморські Ігри» – 2021. Для дітей заради майбутнього! З любов'ю до України! *Офіційний сайт ТОВ «Таврійські Ігри»*. URL: <https://www.tavriagames.com/«chornomorski-igri»-2021.-dlya-ditej-zaradi-majbutnogo!-z-lyubovyu-do-ukraini!.html> (дата звернення: 23.06.2022).

229. Шатун В. Т. Основи менеджменту: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. 376 с.

230. Шевченко Н. С. Синтез співацьких манер в українській музиці кінця ХХ – початку ХХІ століть: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства / 17.00.03 – музичне мистецтво. Одеса, 2015. 16 с.

231. Шевченко О. Г. Українська популярна музика: витоки та проблематика (1920–1990 рр.): автореф. дис. ... канд. мист.: 26.00.01 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2010. 20 с.

232. Шкільна А. Переможець шоу «Голос. Діти» Роман Сасанчін: «У фіналі п'ять разів читав «Отче наш». *Сьогодні*. 04.03.2015. URL:

<https://www.segodnya.ua/ua/lifestyle/showbiz/pobeditel-shou-golos-dti-roman-sasanchin-v-finale-pyat-raz-chital-otche-nash-597107.html> (дата звернення: 24.04.2020).

233. Школа естрадного виконавства «Dream School». *Офіційний сайт*. URL: <https://dreamschool.kiev.ua/uk/> (дата звернення: 11.11.2020).

234. Школа Наталії Могилевської «Talant School». *Офіційний сайт*. URL: <https://www.talantschool.com/> (дата звернення: 12.11.2020).

235. Школа розвитку сучасного мистецтва «Star Team». *Офіційна сторінка у Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/groups/star.team.prod> (дата звернення: 13.11.2020).

236. Элина Иващенко стала победительницей проекта «Голос. Дети–3». 05.12.2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=M98yPAQDBSc> (дата звернення: 04.05.2020).

237. Юна зірка Вероніка Коваленко: Мені дали другий шанс. Скориставшись ним, вирішила, що треба дивувати. *comments.ua*. 18.10.2020. URL: <https://kyiv.comments.ua/ua/news/interview/2020/1377-yuna-zirka-veronika-kovalenko-meni-dali-drugiy-shans-skoristavshis-nim-virishila-scho-treba-divuvati.html> (дата звернення: 06.11.2020).

238. Юный грузин Александр Зазарашвили попал в число лучших певцов мира. *Sputnik. Грузия*. 20.10.2020. URL: <https://sputnik-georgia.ru/20201020/Yunyuy-pevets-Aleksandr-Zazarashvili-snova-v-chisle-luchshikh-pevtsov-mira-249753510.html> (дата звернення: 27.05.2020).

239. Юрко О. О. Вокальне виховання дітей та юнацтва в закладах загальної додаткової освіти: метод. посіб. для вчителів музики загальноосвітніх шкіл, керівників вокальних гуртків, студентів диригентсько-хорових факультетів музичних та педагогічних вузів. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. 138 с.

240. Юцевич Ю. Є. Музыка: словник-довідник. Вид. 2-ге, переробл. і доп. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 352 с.

241. Ющенко І. Еліна Івашенко здобула гран-прі на Всеукраїнському фестивалі «Чорноморські ігри–2018». *Трибуна-Бровари*. 30.07.2018. URL: <https://brovary.net.ua/elina-ivashhenko-zdobula-gran-pri-na-mizhna-rodnomu-festyvali-chornomorski-igry-2018/> (дата звернення: 06.05.2020).

242. Як зараз живуть та чим займаються закарпатські зірки відомих телешоу? *mukachevo.net*. 08.10.2019. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/-view/627489> (дата звернення: 07.05.2020).

243. Яскраві діти України – конкурс дитячої творчості. *Офіційна сторінка у Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/brightchildrenua/> (дата звернення: 17.12.2022).

244. Яськова С. Єва Панаріна співає на весіллях та мріє про «Х-Фактор». *Газета «Є»*. 09.01.2015. URL: https://ye.ua/kultura/18803_yeva_Panarina_spiva-ye_na_vesillyah_ta_mriye_pro_H_Faktor_.html (дата звернення: 04.03.2020).

245. Яцук Л. М. Вокально-хорові навички як дієвий засіб музичного виховання у творчих об'єднаннях позашкільного навчального закладу: матеріали на виставку дидакт. і метод. матеріалів «Творчі сходинок педагогів Волині» / Відділ освіти Маневицької районної державної адміністрації. Маневицький районний центр творчості дітей та юнацтва, 2014. 54 с.

246. Daneliya Tuleshova: 13–Year–Old Rising Star From Kazakhstan WOWS America With Unbelievable Voice! 10.06.2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kPxvubp91o0> (дата звернення: 14.05.2020).

247. Dside Band: Мы чувствуем ответственность за то, что делаем. *bigmir.net*. 16.05.17. URL: <http://ivona.bigmir.net/showbiz/interview/4506-76-Dside-Band-My-chuvstvuem-otvetstvennost-za-to-hto-delaem> (дата звернення: 07.05.2020).

248. Dutchak V., Karas H., Kukuruza N. Melodeclamation as a social genre: Ukrainian specificity of existence. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023, 13/01-XXXII. Hradec Králové, The Czech Republic, pp. 33–39.

249. Ell/Nikki – Running Scared (Winners of the 2011 Eurovision Song Contest). 15.05.2011. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iq2yLy-kdjvA> (дата звернення: 16.12.2022).

250. Estill Voice Training. URL: <https://www.estillvoice.com> (дата звернення: 20.05.2022).

251. Karine – «Just» (Official Music Video). 23.11.2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=-Y8EIR_2VP0 (дата звернення: 21.02.2022).

252. Kolubajew O. Tradycje popularnej piosenki halicyjskiej oraz dynamika jej rozwoju w powojennej dekadzie. *Spheres of Culture*. Journal of Philology, History, Social and Media Communication Political Science, and Cultural Studies. Editor-in-Chief: Prof. Ihor Nabytovych. Maria Curie-Sklodowska University, Poland. Lublin, 2019. Vol. XVIII. S. 326–332.

253. MONATIK прокоментував виступ своєї підопічної Данелії Тулешової на «Америка має талант». 18.06.2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=xd_7v-PSJMLM (дата звернення: 14.05.2020).

254. 7'teens – «Кобра». Співають всі. Випуск 4. Сезон 1. 19.09.2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KlaiWrj7gd8> (дата звернення: 20.05.2022).

255. The Junior Eurovision Song Contest. *Official site*. URL: <https://junioreurovision.tv> (дата звернення: 08.07.2020).

256. Wow! 13-Year-Old has Lowest Voice in The Voice Kids Ever. 16.08.2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LV2CM1sF8jY> (дата звернення: 28.05.2020).

257. Zosim O. Popular Music in Contemporary Church Chants. *Journal of History Culture and Art Research*. 2020. Vol. 9. № 2. P. 227–235.

ДОДАТКИ

Додаток А. Список праць здобувача за темою дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Борин О. В. Дитячі вокальні талант-шоу як одна із форм реалізації творчого потенціалу підростаючого покоління (на прикладі першого сезону телепроєкту «Голос. Діти»). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Т. 5. С. 39–44.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/28.208891>

URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/28_2020/part_5/7.pdf

2. Борин О. В. Розвиток дитячої вокальної творчості крізь призму професійної діяльності Оксани Лісовської. *Музичне мистецтво і культура*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 33. Книга 2. С. 273–285.

DOI: <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2021-33-2-23>

URL: <https://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/article/view/764/1121>

3. Борин О. В. Чинники формування вокального виконавства дітей у мистецтві естради. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк: Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 5. С. 3–8.

DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2022-5-1>

URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/880/812>

Статті в наукових виданнях інших держав:

4. Борин О. В. Музичні твори європейських авторів у вокальному репертуарі дітей (на прикладі учасників першого сезону шоу «Голос. Діти» – Україна). *«KELM (Knowledge, Education, Law, Management)»*. Люблін: фундація «Інститут зі справ публічної адміністрації», 2022. № 1 (45). С. 47–53.

DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.1.8>

URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/8349>

Праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Борин О. В. Заклади позашкільної освіти у розвитку дитячої вокальної творчості. *Актуальні питання культурології: альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства / ред. В. Г. Виткалов. Рівне: РДГУ, 2020. Вип. 20. С. 135–141.*

6. Борин О. В. Вплив продюсерської діяльності на вокальну творчість дітей. *Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: творчі діалоги: матеріали ІХ міжн. наук.-практ. конф. «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: творчі діалоги» (м. Київ, 4–5 гру. 2019 р.). Київ: НАКККіМ, 2020. С. 240–243.*

7. Борин О. В. Дитячі вокальні конкурси та фестивалі в контексті сучасної української популярної музичної культури. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку: матеріали міжн. наук. конф. (26–27 лист. 2020 р.). Харків: ХДАК, 2020. С. 295–296.*

8. Борин О. В. Популярна музична культура України в епоху глобалізації. *Матеріали міжн. наук.-практ. конф. «Культурологія та мистецтвознавство: точки дотику та перспективи розвитку» (27–28 лист. 2020 р.). Венеція: «Балтія Паблішінг». С. 53–56. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/81/2128/4578-1>*

9. Борин О. В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток популярної музичної культури України. *Матеріали звітної наук. вебконф. викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 5–9 квіт. 2021 р.). Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2021.*

С. 244–246. URL: <https://kmunim.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/44/2021/10/Матеріали-звітної-конференції-викладачів-2021.pdf>

10. Борин О. В. Компоненти діяльності педагога у процесі музично-естетичного виховання обдарованих дітей. *Матеріали V Всеукраїнського наук.-практ. симп. «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 14 трав. 2021 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2021. С. 22–25.

11. Борин О. В. Дитячі вокальні онлайн-конкурси та фестивалі у сучасному українському музичному просторі. *Матеріали VI Міжнародного наук.-практ. симп. «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 трав. 2022 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 42–45.

12. Борин О. В. Музично-естетичне виховання обдарованих дітей в закладах позашкільної освіти. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 36. С. 160–163. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v36/36.pdf>

13. Борин О. В. Розвиток дитячої вокальної творчості крізь призму професійної діяльності Ірини Батюк. *Матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика» (м. Івано-Франківськ, 01 гру. 2022 р.)*. Івано-Франківськ: Ред.-вид. від. ЗВО «Університет Короля Данила», 2022. С. 30–33.

**Основні положення й результати дослідження упродовж 2019–2023 років
оприлюднено у формі доповідей та обговорено на п'яти міжнародних
конференціях:**

1. ІХ міжнародна науково-практична конференція «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: творчі діалоги» (м. Київ, 4–5 грудня 2019 року).

2. Міжнародна наукова конференція «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, 26–27 листопада 2020 року).

3. Міжнародна науково-практична конференція «Культурологія та мистецтвознавство: точки дотику та перспективи розвитку» (Венеція, 27–28 листопада 2020 року).

4. VI Міжнародний науково-практичний симпозіум «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 року).

5. ХVІІІ Міжнародна науково-практична конференція «Світовий культурний простір крізь призму сучасних глобалізаційних, пандемічних викликів та війни» (Рівне, 17–18 листопада 2022 року).

На п'яти всеукраїнських науково-практичних конференціях:

6. Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта в Україні: проблеми та інновації» (м. Житомир, 2 березня 2021 року).

7. V Всеукраїнський науково-практичний симпозіум «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 14 травня 2021 року).

8. VI Всеукраїнський науково-практичний симпозіум «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки» (м. Івано-Франківськ, 20 травня 2022 року).

9. VIII Всеукраїнська мультидисциплінарна конференція «Чорноморські наукові студії» (м. Одеса, 24 червня 2022 року).

10. I Всеукраїнська науково-практична конференція «Естрадно-вокальне мистецтво: історія, теорія, практика» (м. Івано-Франківськ, 01 грудня 2022 року).

На чотирьох звітних конференціях:

11. Звітна наукова вебконференція викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 6–8 квітня 2020 року).

12. Звітна наукова вебконференція викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 5–9 квітня 2021 року).

13. Звітна наукова вебконференція викладачів, докторантів, аспірантів за 2021 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 4–5 квітня 2022 року).

14. Звітна наукова вебконференція викладачів, докторантів, аспірантів за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 3–7 квітня 2023 року).

Додаток Б

Статистика талант-шоу «Голос. Діти»

Б. 1. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 1 Сезон (2012). 2019. *Архів автора*

Сліпі прослуховування

	Учасник	Вік	Регіон	Репертуар	Результат
1	Тернецька Софія	10	м. Бурштин, Івано-Франківська обл.	Олександр Пономарьов – «Варто чи ні» (Сл. і муз. Олександр Пономарьов)	Не пройшла
2	Вікторія Литвинчук	13	м. Городок, Хмельницька обл.	Elton John – «Sorry seems to be the hardest word» (Bernie Taupin / Elton John)	2 крісла Світлана Лобода
3	Арсен Шавлюк	7	м. Київ	Гарик Сукачов – «А я милого узнаю по походке» (автор невідомий)	3 крісла Світлана Лобода
4	Юлія Прохоренко	9	м. Севастополь (Балаклава)	Гурт «Браво» та Жанна Агузарова – «Желтые ботинки» (Сл. Жанна Агузарова, муз. Євгеній Хавтан)	Не пройшла
5	Христина Дутчак	14	м. Калуш, Івано-Франківська обл.	Bon Jovi – «It's my life» (Richard Sambora / Jon Bon Jovi / Max Martin)	2 крісла Тіна Кароль
6	Коля Задерей	14	м. Київ	Леонід Агутін – «Голос высокой травы» (Сл. і муз. Леонід Агутін)	1 крісло Олег Скрипка
7	Ірина Сотник	7	м. Київ	«Ой, зйдемося родом» (автор невідомий)	1 крісло Тіна Кароль

8	Роман Сасанчин	10	с. Садки, Тернопільська обл.	Luciano Pavarotti – «Mamma» (Cherubini Bixio / Cesare Andrea Bixio)	Не пройшов
9	Іван Кирилко	13	м. Київ	The Beatles – «Back in USSR» (John Lennon / Paul McCartney)	1 крісло Світлана Лобода
10	Анна Ніконова	9	м. Київ	Алсу – «Зимний сон» (Сл. і муз. Олександр Шевченко)	Не пройшла
11	Соломія Лук'янець	11	м. Київ	Yma Sumac – «Gopher Mambo» (Billy May / Conrad Gozzo)	3 крісла Тіна Кароль
12	Максим Опанащук	12	м. Рівне	Гурт «Степ» – «Смажений кабанчик» (Сл. і муз. Володимир Єфимов)	1 крісло Олег Скрипка
13	Ольга Дулумбаджі	14	м. Донецьк	Gnarls Barkley – «Crazy» (Brian Joseph Burton / Gian Piero Reverberi / Gian Franco Reverberi / Thomas Decarlo Callaway)	3 крісла Світлана Лобода
14	Сергій Черепахін	12	м. Луганськ	Володимир Висоцький – «В тот вечер я не пил, не пел» (Сл. і муз. Володимир Висоцький)	2 крісла Олег Скрипка
15	Настя Багінська	7	м. Біла Церква	Олександр Пономарьов – «Три поради»	Не пройшла

				(Сл. Юрій Рибчинський, муз. Ігор Шамо)	
16	Марія Круценко	6	м. Київ	Ані Лорак – «Я вернусь» (з репертуару Ані Лорак)	1 крісло Олег Скрипка
17	Ліза Розізнана	14	с. Широка Гребля, Вінницька обл.	Christina Aguilera – «Hurt» (Christina Aguilera / Linda Perry / Mark Daniel Ronson)	Не пройшла
18	Юрій Самарський	12	м. Чернігів	Гурт «Браво» та Жанна Агузарова – «Старый отель» (Сл. Карен Кавалерян, муз. Євгеній Хавтан)	1 крісло Тіна Кароль
19	Дарія Акулова	14	м. Дніпропетровськ	Роза Римбаєва – «Любовь настала» (Сл. Роберт Рождественський, муз. Раймонд Паулс)	Не пройшла
20	Катя Качановська	12	м. Рівне	Гурт «Зоопарк» – «Я люблю буги-вуги» (Сл. і муз. Михайло Науменко)	1 крісло Олег Скрипка
21	Гідаят Сеїдов	13	м. Харків	Алла Пугачова – «Свеча горела» (Сл. Борис Пастернак, муз. Алла Пугачова)	Не пройшов
22	Руслана Калашнікова	11	м. Одеса	R. Kelly – «I believe I can fly» (R. Kelly)	2 крісла Тіна Кароль
23	Валентин Фоменко	11	м. Херсон	Alessandro Safina – «Luna» (Denisse Guerrero-Flores / Edgar)	2 крісла Світлана Лобода

				Albino Huerta-Castaneda / Ricardo Arturo Arreola Palomera)	
24	Діана Коровнікова	9	м. Сімферополь	Ірина Аллегрова – «Мама, ни о чем ты не жалеи» (Сл і муз. Олексій Гарнізов, Юрій Гарін)	1 крісло Світлана Лобода
25	Левон Погосов	11	м. Алчевськ, Луганська обл.	Володимир Висоцький – «Эх, вы кони» (Російська народна пісня, з репертуару Володимира Висоцького)	Не пройшов
26	Крістіна Кочегарова	12	м. Київ	Kelly Clarkson – «Because of you» (Kelly Brianne Clarkson / Ben Moody / David Hall Hodges)	2 крісла Світлана Лобода
27	Андрій Бойко	9	м. Вишневе, Київська обл.	Elvis Presley – «Blue Suede Shoes» (Carl Perkins)	1 крісло Олег Скрипка
28	Єльвіра Апшева	9	м. Київ	Гурт «Гарячий шоколад» – «Невидима» (Сл.і муз. Дмитро Клімашенко)	Не пройшла
29	Аліна Овчаренко	12	м. Київ	Etta James – «At Last» (Mack Gordon / Harry Warren)	3 крісла Світлана Лобода
30	Олексій Ткаченко	10	м. Полтава	Luciano Pavarotti – «Mattinata» (Ruggiero Leoncavallo / Philip Kelsall)	Не пройшов
31	Даша Соколовська	13	м. Житомир	Céline Dion – «I surrender»	1 крісло

				(Louis Biancaniello / Samuel Watters)	Тіна Кароль
32	Іван Лісний	9	м. Дніпродзержинськ (Кам'янське), Дніпропетровська обл.	Ірина Білик – «Снег» (Сл. і муз. Ірина Білик)	Не пройшов
33	Анастасія Деменович	7	м. Красний Луч, Луганська обл.	Алла Пугачова – «Эй вы там, наверху» (Сл. Ілля Рєзнік, муз. Раймонд Паулс)	2 крісла Світлана Лобода
34	Юрій Привика	12	м. Івано-Франківськ	Тарас Петриненко, Тетяна Горобець – «Пісня про пісню» (Сл. і муз. Тарас Петриненко)	2 крісла Світлана Лобода
35	Оля Мишагіна	9	м. Вольногорськ, Дніпропетровська обл.	Patricia Kaas – «Mon mec a moi» (Francois Bernheim / Didier Barbelivien)	1 крісло Тіна Кароль
36	Валерія Коваленко	14	м. Гребінка, Полтавська обл.	Ніна Матвієнко – «Квітка душа» (Сл. Діана Гольде, муз. Костянтин Меладзе)	2 крісла Тіна Кароль
37	Віктор Папп	12	м. Ужгород	Luciano Pavarotti, Lucio Dalla – «Caruso» (Lucio Dalla)	Не пройшов
38	Єва Панаріна	11	м. Хмельницький	Etta James – «Something's Got a Hold on me» (Etta James / Leroy Kirkland / Pearl Woods)	1 крісло Олег Скрипка
39	Назар Стинянський	10	м. Вінниця	Пісня з фільму «Ох уж эта Настя!» – «Лесной олень» (Сл. і муз. Євген Крилатов)	1 крісло Олег Скрипка

40	Ліза Дорошенко	6	м. Суми	Тіна Кароль – «Намалюю тобі зорі» (Brandon Stone / Тіна Кароль)	Не пройшла
41	Марія Кондратенко	12	м. Харків	Edith Piaf – «Non, je ne regrette rien» (Michel Vaucaire / Charles Dumont)	2 крісла Олег Скрипка
42	Артем Кузнєцов	9	м. Оренбург (Росія)	Сергій Чумаков – «От весны и до весны» (Сл. Олександр Шаганов, муз. Валерій Башенєв)	Не пройшов
43	Ліза Соболева	14	м. Чернігів	Liza Minnelli – «New York» (Fred Ebb / John Kander)	2 крісла Світлана Лобода
44	Катя Ковальчук	11	м. Київ	Гурт «Браво» – «Оранжевое лето» (Сл. Аркадій Арканов і Григорій Горін, муз. Константин Певзнер)	Не пройшла
45	Анна Ткач	7	м. Котовськ, Одеська обл.	Гурт «Город 312» – «Останусь» (Сл. і муз. Валерій Стронський)	1 крісло Олег Скрипка
46	Нікіта Кіоссе	13	м. Рязань (Росія)	Céline Dion – «All by myself» (Eric Carmen / Sergei Rachmaninoff)	3 крісла Тіна Кароль
47	Нікіта Коновалов	12	м. Луганськ	Little Richard – «Tutti Frutti» (R. Penniman / D. Labostrie)	1 крісло Олег Скрипка
48	Діана Піхун	10	м. Гнівань, Вінницька обл.	Лев Барашков – «Кадриль» (Сл. Олег Левицький, муз. Віктор Темнов)	2 крісла Тіна Кароль

49	Міла Сивацька	13	м. Київ	Queen – «We will rock you» (Brian Harold May)	Не пройшла
50	Софія Провоторова і Дарія Федоренко	12, 12	м. Харків	Taio Cruz – «Dynamite», Katy Perry – «Firework» (Dynamite : Benjamin Levin / Bonnie Leigh McKee / Lukasz Gottwald / Martin Sandberg / Taio Cruz Firework: Esther Dean / Mikkel Storleer Eriksen / Tor Erik Hermansen / Katy Perry / Sandy Julien Wilhelm)	1 крісло Олег Скрипка
51	Михайло Писанко	12	м. Полтава	Анатолій Солов'яненко – «Дивлюсь я на небо» (Сл. Михайло Петренко, муз. Людмила Александрова)	Не пройшов
52	Настя Лисуха	10	м. Нетішин, Хмельницька обл.	Злата Огневич – «Кукушка» (Сл. Євген Матюшенко, муз. Михайло Некрасов)	Не пройшла
53	Еліна Сосновська	12	сmt. Октябрське, АР Крим	Whitney Houston – «I have nothing» (David Foster / Linda Thompson)	1 крісло Світлана Лобода
54	Руслан Асанов	11	с. Колодязне, АР Крим	Smokie – «What can I do» (Chang Hoon Kim)	Не пройшов
55	Крістіна Карабанова	11	м. Київ	Гурт «Браво» та Жанна Агузарова	2 крісла Тіна Кароль

				– «Ленинградский рок-н-ролл» (Сл. Жанна Агузарова, муз. Євгеній Хавтан)	
56	Шефіка Татарісова	14	сmt. Октябрське, АР Крим	«Татарская песня» (Автор невідомий)	Не пройшла
57	Соня Сахарова	12	м. Київ	Валерія – «The party's over» (F. Aeschlimann / G. De Angelis / L. Sorroche)	1 крісло Олег Скрипка
58	Іван і Андрій Мандрикові	11	м. Черкаси	А-Студио & Отпетые мошенники – «Сердцем к сердцу» (Сл. Сергій Суровенко, муз. В'ячеслав Зінуров)	3 крісла Тіна Кароль
59	Арсеній Биков	11	м. Бердянськ, Запорізька обл.	Єдуард Хіль – «Тро-ло-ло» (Сл. і муз. Аркадій Островський)	1 крісло Світлана Лобода
60	Валерія Хоменко	11	м. Біла Церква, Київська обл.	Kelly Clarkson – «Because of you» (Kelly Brianne Clarkson / Ben Moody / David Hall Hodges)	1 крісло Світлана Лобода
61	Людмила-Аїссата Боллі	10	м. Бердянськ, Запорізька обл.	Гурт «Браво» та Жанна Агузарова – «Желтые ботинки» (Сл. Жанна Агузарова, муз. Євгеній Хавтан)	Не пройшла
62	Богдан Денис	13	с. Заріччя, Львівська обл.	Céline Dion – «I surrender» (Louis Biancaniello / Samuel Watters)	1 крісло Світлана Лобода
63	Поліна Югай	11	м. Сімферополь	Роза Римбаєва – «Любовь настала»	1 крісло Тіна Кароль

				(Сл. Роберт Рождественський, муз. Раймонд Паулс)	
64	Софія Тарасова	11	м. Київ	Justin Bieber – «Baby» (Christopher Bridges / Justin Bieber / Christina Milian / Terius Nash / Christopher Stewart)	1 крісло Тіна Кароль
65	Марина Черкасова	9	м. Дніпропетровськ	Ірина Отієва – «Мама, папа и джаз» (Сл. і муз. Ірина Отієва)	1 крісло Тіна Кароль
66	Анастасія Кузів	9	м. Бурштин, Івано-Франківська обл.	Раїса Кириченко – «Була собі Марієчка» (Сл. Олександр Матійко, муз. Іван Сльота)	2 крісла Олег Скрипка
67	Полліанна Рижак	9	м. Дунаївці, Хмельницька обл.	Christina Aguilera – «Hurt» (Christina Aguilera / Linda Perry / Mark Daniel Ronson)	Не пройшла
68	Уленгія Дуброва	8	м. Феодосія, АР Крим	«Валенки» (Російська народна пісня)	Не пройшла
69	Вікторія Калашнікова	10	м. Євпаторія, АР Крим	James Brown – «I feel good» (James Brown)	1 крісло Олег Скрипка
70	Нікіта Лях	11	м. Одеса	Пісня з фільму «Діти капітана Гранта» – «Веселей, ветер» (Сл. Василь Лебедев-Кумач, муз. Ісаак Дунаєвський)	Не пройшов

Вокальні бої

	Учасники	Наставник	Репертуар	Проходить у наступний етап
1	Вікторія Литвинчук, Валерія Хоменко, Крістіна Кочегарова	Світлана Лобода	ABBA – «Winner takes it all» (Benny Goran Bror Andersson / Bjoern K Ulvaeus)	Вікторія Литвинчук
2	Оля Мишагіна, Діана Піхун, Ірина Сотник	Тіна Кароль	Муслім Магомаєв – «Вдоль по Питерской» (Сл. Федір Шаляпін, муз. народна)	Оля Мишагіна
3	Коля Задерей, Назар Стинянський, Сергій Черепакін	Олег Скрипка	Robertino Loretti – «Jamaica» (Tonino Antonio Valli)	Коля Задерей
4	Соломія Лук'янець, Валерія Коваленко, Поліна Югай	Тіна Кароль	Наталя Могилевська – «Місяць» (Сл. і муз. Наталя Могилевська)	Соломія Лук'янець,
5	Еліна Сосновська, Ліза Соболева, Богдан Денис	Світлана Лобода	Whitney Houston – «I will always love you» (Parton Dolly)	Еліна Сосновська
6	Анна Ткач, Марія Круценко, Соня Сахарова	Олег Скрипка	Олег Скрипка – «Не плачте рожі» (Сл. і муз. Богдан Весоловський)	Анна Ткач
7	Христина Дутчак, Даша Соколовська, Софія Тарасова	Тіна Кароль	Tina Turner – «Simply the best» (Holly Knight / Mike Chapman)	Христина Дутчак
8	Катя Качановська, Марія Кондратенко, Анастасія Кузів	Олег Скрипка	Ані Лорак – «Песня Оксаны» (Сл. і муз. Костянтин Меладзе)	Марія Кондратенк о
9	Анастасія Деменович, Діана Коровнікова, Арсен Шавлюк	Світлана Лобода	Пісня з м/ф «Бременські музиканти» – «Говорят, мы бяки-буки» (Сл. Юрій Ентін,	Арсен Шавлюк

			муз. Геннадій Гладков)	
10	Руслана Калашнікова, Марина Черкасова, Нікіта Кіоссе	Тіна Кароль	Céline Dion – «My heart will go on» (Will Jennings / James Horner)	Нікіта Кіоссе
11	Юрій Привика, Арсеній Биков, Іван Кирилко	Світлана Лобода	Дмитро Гнатюк – «Рідна мати моя» (Сл. Андрій Малишко, муз. Платон Майборода)	Юрій Привика
12	Іван і Андрій Мандрикові, Крістіна Карабанова, Юрій Самарський	Тіна Кароль	Alexander Rybak – «Fairytale» (Alexander Rybak / Kim Bergseth)	Іван і Андрій Мандрикові
13	Софія Провоторова і Дарія Федоренко, Єва Панаріна, Вікторія Калашнікова	Олег Скрипка	«Ой у вишневому саду» (Українська народна пісня)	Єва Панаріна
14	Аліна Овчаренко, Ольга Дулумбаджі, Валентин Фоменко	Світлана Лобода	Adele – «Someone like you» (Adele Laurie Blue Adkins / Daniel Dodd Wilson)	Ольга Дулумбаджі
15	Нікіта Коновалов, Андрій Бойко, Максим Опанашук	Олег Скрипка	Бумбокс – «Поліна» (Сл. Андрій Хливліюк, муз. Бумбокс)	Андрій Бойко

Півфінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Марія Кондратенко	Олег Скрипка	ABBA – «Happy new year» (Benny Andersson / Bjoern K Ulvaeus)	Пройшла (за рішенням наставника)
2	Арсен Шавлюк	Світлана Лобода	Григорій Лепс – «Чашка чая на столе» (Сл. і муз. Євген Григор'єв)	Не пройшов

3	Соломія Лук'янець	Тіна Кароль	Пісня з фільму «П'ятий елемент» – «5 елемент» (Luc Besson / Robert Mark Kamen)	Пройшла (1 місце згідно з глядацьким голосуванням)
4	Андрій Бойко	Олег Скрипка	Воплі Відоплясова – «Галю, приходь» (Сл. Олег Скрипка, муз. Воплі Відоплясова)	Не пройшов
5	Вікторія Литвинчук	Світлана Лобода	Lara Fabian – «Je suis malade» (Serge Lama / Alice Donadel)	Пройшла (1 місце згідно з глядацьким голосуванням)
6	Оля Мишагіна	Тіна Кароль	Пісня з фільму «Чародеи» – «Чародеи» (Сл. Леонід Дербеньов, муз. Євген Крилатов)	Не пройшла
7	Юрій Привика	Світлана Лобода	Океан Ельзи – «Холодно» (Сл. і муз. Святослав Вакарчук)	Пройшов (за рішенням наставника)
8	Христина Дутчак	Тіна Кароль	Queen – «Show must go on» (Roger Taylor / John Deacon / Brian May / Freddie Mercury)	Не пройшла
9	Анна Ткач	Олег Скрипка	Таїсія Повалій – «Чарівна скрипка» (Сл. Юрій Рибчинський, муз. Ігор Поклад)	Пройшла (1 місце згідно з глядацьким голосуванням)
10	Коля Задерей	Олег Скрипка	Afric Simone – «Nafanana» (Afric Simone)	Не пройшов
11	Еліна Сосновська	Світлана Лобода	Алла Пугачова – «Три счастливых дня»	Пройшла (1 місце згідно з

			(Сл. Ілля Резнік, муз. Алла Пугачова)	глядацьким голосуванням)
12	Нікіта Кіоссе	Тіна Кароль	Michael Jackson – «Earth song» (Michael Jackson)	Пройшов (за рішенням наставника)
13	Єва Панаріна	Олег Скрипка	Taco Ockers – «Putting on the Ritz» (Irving Berlin)	Пройшла (2 місце згідно з глядацьким голосуванням)
14	Ольга Дулумбаджі	Світлана Лобода	Гурт «Город 312» – «Обернись» (Сл. Дмитро Притула, Василь Вакуленко, муз. Леонід Притула)	Не пройшла
15	Іван і Андрій Мандрикові	Тіна Кароль	Гурт «Дискотека Аварія» – «Новогодняя» (з репертуару гурту «Дискотека Аварія»)	Пройшли (2 місце згідно з глядацьким голосуванням)

Фінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Єва Панаріна	Олег Скрипка	Ella Fitzgerald – «Lullaby of birdland» (George David Weiss / George Shearing)	Вибула
2	Іван і Андрій Мандрикові	Тіна Кароль	Бумбокс – «Вахтерам» (Сл. Андрій Хливнюк, муз. Андрій Хливнюк, Андрій Самойло, Валентин Матіюк)	Вибули
3	Еліна Сосновська	Світлана Лобода	Lara Fabian – «Je t'aime»	Пройшла

			(Lara Fabian / Rick Allison)	
4	Анна Ткач	Олег Скрипка	Софія Ротару – «Намалюй мені ніч» (Сл. Микола Петренко, муз. Мирослав Скорик)	Пройшла
5	Нікіта Кіоссе	Тіна Кароль	Океан Ельзи – «Відпусти» (Сл. і муз. Святослав Вакарчук)	Вибув
6	Вікторія Литвинчук	Світлана Лобода	Микола Мозговий – «Минає день, минає ніч» (Сл. Юрій Рибчинський, муз. Микола Мозговий)	Вибула
7	Марія Кондратенко	Олег Скрипка	Mireille Mathieu – «Ciao, bambino, sorry» (Toto Cutugno / Pierre Delanoë / Vito Pallavicini)	Вибула
8	Юрій Привика	Світлана Лобода	Lara Fabian – «Adagio» (Tomaso Albinoni / Rick Allison)	Вибув
9	Соломія Лук'янець	Тіна Кароль	Andrea Bocelli, Sarah Brightman – «Time to say goodbye» (Francesco Sartori / Lucio Quarantotto)	Пройшла

Суперфінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Анна Ткач та Олег Скрипка	Олег Скрипка	Dalida – «Мама» (Sonny Bono)	Переможець
2	Еліна Сосновська та Світлана Лобода	Світлана Лобода	LOBODA – «40 градусів» (Сл. і муз. Дмитро Монатік)	2 місце

3	Соломія Лук'янець та Тіна Кароль	Тіна Кароль	Тіна Кароль – «Выше облаков» (Сл. і муз. Тіна Кароль)	3 місце
---	-------------------------------------	----------------	--	---------

Б. 2. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 2 Сезон (2015). 2019. Архів автора

Сліпі прослуховування

	Учасник	Вік	Регіон	Репертуар	Результат
1	Богдан Темченко	14	м. Київ	Nirvana – «Smells like teen spirit» (Chris Novoselic / David Grohl / Kurt Cobain)	2 крісла Наталія Могилевська
2	Галина Дубок	9	м. Київ	Тіна Кароль – «Жизнь продолжается» (Сл. і муз. Влад Дарвін)	Не пройшла
3	Єлизавета Кіреєва	10	м. Краматорськ, Донецька обл.	Гарик Сукачов – «Моя бабушка курит трубку» (Сл. і муз. Гарик Сукачов)	Не пройшла
4	Анастасія Лісуха і Анастасія Завадська	12, 10	м. Нетішин, Хмельницька обл.	Katzenjammer – «Demon kitty rag» (Anne Bergheim / Geir Skinningsrud / Gunhild Olaussen / Mats Rybo / Truls Skjorholm)	2 крісла Потап
5	Катерина Кравченко	14	м. Балта, Одеська обл.	Ella Fitzgerald – «Air Mail Special» (Benny Goodman / Charles Christian / Jimmy Mundy)	3 крісла Тіна Кароль
6	Уляна Ісаченко	11	м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл.	Едуард Хіль – «Зима» (Сл. Сергій Островой, муз. Едуард Ханюк)	2 крісла Наталія Могилевська
7	Аліна Костюк	12	м. Херсон	Пелагея – «Рано-рано» (Анатолій Софронов/ Пелагея Ханова)	2 крісла Тіна Кароль

8	Арсеній Данилюк	13	с. Шипинці, Чернівецька обл.	Robertino Loretти – «Jamaica» (з репертуару Robertino Loretти)	1 крісло Тіна Кароль
9	Роман Сасанчин	12	с. Садки, Тернопільська обл.	Дмитро Гнатюк – «Пісня про рушник» (Сл. Андрій Малишко, муз. Платон Майборода)	3 крісла Тіна Кароль
10	Дарина Галицька	9	м. Харків	Океан Єльзи – «Не плач» (Сл. і муз. Святослав Вакарчук)	2 крісла Наталія Могилевська
11	Анна Комякова	7	м. Іллічівськ, Одеська обл.	Jamala – «Smile» (Susana Dzhamaladinova / Tatyana Skubashevskaya)	3 крісла Наталія Могилевська
12	Уляна Баранюк	13	м. Калинівка, Вінницька обл.	Christina Aguilera – «Tough lover» (Etta James / Joe Josea)	2 крісла Тіна Кароль
13	Руслан Асланов	12	м. Мінськ (Білорусь)	Jessie J – «Mamma knows best» (Ashton Millard / Baby Ash / Jessica Cornish)	3 крісла Тіна Кароль
14	Роман Парфенюк	13	с. Крилів, Рівненська обл.	Океан Єльзи – «Без бою» (Сл. і муз. Святослав Вакарчук)	1 крісло Потап
15	Ілля Паладін	12	м. Київ	Prince – «Kiss» (Prince Rogers Nelson)	Не пройшов
16	Анастасія Багінська	9	м. Біла Церква, Київська обл.	Юлія Савічева – «Мало» (Сл. і муз. Анастасія Максимова)	2 крісла Потап

17	Софія Яценюк	10	м. Київ	Boney-M – «Sunny» (Bobby Hebb)	Не пройшла
18	Марк Коваленко	13	м. Миколаїв	Пісня з фільму «Приключення Електроника» – «Крылатые качели» (Сл. Юрій Ентін, муз. Євген Крилатов)	1 крісло Тіна Кароль
19	Аліє Бекірова	12	АР Крим	«Дохтуров» (кримськотатарська пісня)	3 крісла Тіна Кароль
20	Анна Трінчер	13	м. Київ	The Beatles – «Let It Be» (James Paul McCartney / John Lennon)	2 крісла Наталія Могилевська
21	Полліанна Рижак	11	м. Дунаївці, Хмельницька обл.	Jennifer Hudson – «And I Am Telling You» (Henry Krieger / Tom Eyen)	3 крісла Потап
22	Даяна Шавадзе	13	м. Батумі (Грузія)	«Чорнобривці» (Сл. Микола Сингаївський, муз. Володимир Верменич)	Не пройшла
23	Катерина Ричкова	12	м. Калуш, Івано-Франківська обл.	Арія цариці ночі з опери «Чарівна флейта» Вольфганга Амадея Моцарта	Не пройшла
24	Микита Трондін	14	м. Дніпропетровськ	Conchita Wurst – «Rise Like A Phoenix» (Alexander Zuckowski / Charlie Mason / Joey Patulka / Julian Maas)	2 крісла Тіна Кароль
25	Каріна Казарян	14	м. Одеса	Олександр Пономарьов – «Варто чи ні»	1 крісло

				(Сл. і муз. Олександр Пономарьов)	Наталія Могилевська
26	Катерина Манузіна	9	м. Біла Церква	Марія Мордасова – «Гармонь моя» (Сл. Марія Мордасова, муз. Іван Руденко)	1 крісло Потап
27	Василь Демчук	14	сmt. Глеваха, Київська обл.	Lionel Richie – «Hello» (Lionel Richie)	1 крісло Потап
28	Яна Стрельченко	12	м. Лепель (Білорусь)	IOWA – Мама (Сл. Катерина Іванчикова, муз. Леонід Терещенко)	Не пройшла
29	Олександр Чишій	14	м. Володимир- Волинський, Волинська обл.	Whitney Houston – I have nothing (David Foster / Linda Thompson)	2 крісла Тіна Кароль
30	Вікторія Балашова	12	м. Херсон	Пісня Наталки з опери «Наталка Полтавка» – «Ой, я дівчина Полтавка» (Сл. Іван Котляревський, муз. Микола Лисенко)	3 крісла Тіна Кароль
31	Анастасія Радченко	13	с. Хомутець, Полтавська обл.	Ніна Матвієнко – «Ой, роде наш красний» (Українська народна пісня)	2 крісла Потап
32	Наталія Повстяна	12	м. Бровари, Київська обл.	Міла Нітіч – «Каюсь» (Сл. Сашко Невже, муз. Сергій Попик)	Не пройшла
33	Віктор Папп	14	м. Ужгород	Анатолій Солов'яненко – «Чорнії брови, карії очі»	1 крісло Тіна Кароль

				(Сл. Костянтин Думитрашко, муз. Денис Бонковський)	
34	Олександра Сиркашева	13	м. Львів	Dean Martin – «Sway» (Luis Demetrio / Pablo Beltran Ruiz./ Norman Gimbel)	1 крісло Потап
35	Анна Музафарова	12	м. Челябінськ (Росія)	Jennifer Hudson – «One Night Only» (Henry Krieger / Tom Eyen)	1 крісло Потап
36	Віолетта Литвиненко	14	м. Київ	Eurythmics – «Sweet dreams» (Annie Lennox / David Allan Stewart)	3 крісла Наталія Могилевська
37	Діана Піхун	13	м. Гнівань, Вінницька обл.	Céline Dion – «The power of love» (Wolfgang Detmann / Jennifer Rush / Mary Susan Applegate / Gunther Mende)	2 крісла Потап
38	Анастасія Микитюк	10	м. Хмельницький	ILLARIA – «Відьма» (Сл. і муз. ILLARIA (Катерина Прищепа)	2 крісла Потап
39	Дарина Сорокіна	12	м. Бровари, Київська обл.	Злата Огневич – «Зозуля» (Сл. Євген Матюшенко, муз. Михайло Некрасов)	1 крісло Наталія Могилевська
40	Софія Волошаненко	12	м. Одеса	Злата Огневич – «За лісами, горами» (Сл. С. Гаврилов, муз. Михайло Некрасов)	1 крісло Наталія Могилевська

41	Михайло Цар	14	м. Чернівці	Lara Fabian – «Adagio» (Claude Denjean / Tomaso Albinoni)	1 крісло Наталія Могилевська
42	Катерина Качановська	14	м. Рівне	Тіна Кароль – «Ніжно» (Сл. і муз. Андрій Підлужний)	1 крісло Наталія Могилевська
43	Сергій Іванченко	11	м. Бершадь, Вінницька обл.	Europe – «The Final Countdown» (Joey Tempest)	Не пройшов
44	Іван Лісний	11	м. Дніпродзержинськ (Кам'янське), Дніпропетровська обл.	Charles Aznavour – «Une vie d'amour» (Charles Aznavour / Georges Garvarentz)	1 крісло Потап
45	Єлизавета Савіна	14	м. Миколаїв	Квітка Цісик – «Ой не світи, місяченьку» (Українська народна пісня)	2 крісла Наталія Могилевська
46	Ніна Бойкова	11	м. Київ	«Весна – красна» (Російська народна пісня)	Не пройшла

Вокальні бої

	Учасники	Наставник	Репертуар	Проходить у наступний етап
1	Богдан Темченко, Дарина Галицька, Каріна Казарян	Наталія Могилевська	The Animals – «The House of the Rising Sun» (Alan Price)	Богдан Темченко
2	Полліанна Рижак, Анастасія Микитюк, Василь Демчук	Потап	Квітка Цісик – «Де ти тепер» (Сл. Дмитро Луценко, муз. Ігор Шамо)	Полліанна Рижак
3	Микита Трондін, Катерина Кравченко, Вікторія Балашова	Тіна Кароль	Софія Ротару – «Намалюй мені ніч»	Микита Трондін

			(Сл. Микола Петренко, муз. Мирослав Скорик)	
4	Віолетта Литвиненко, Єлизавета Савіна, Катерина Качановська	Наталія Могилевська	Наталія Могилевська – «Вільний птах» (Сл. і муз. Олександр Ягольник)	Катерина Качановська
5	Олександра Сиркашева, Діана Піхун, Іван Лісний	Потап	«Edith Piaf – «Sous le ciel de Paris» (Jean Dréjac / Hubert Giraud)	Іван Лісний
6	Аліє Бекірова, Аліна Костюк, Марк Коваленко	Тіна Кароль	Ніна Матвієнко – «Квітка душа» (Сл. Діана Гольде, муз. Костянтин Меладзе)	Марк Коваленко
7	Анна Комякова, Уляна Ісаченко, Дарина Сорокіна	Наталія Могилевська	Софія Ротару – «Водограй» (Сл. і муз. Володимир Івасюк)	Анна Комякова
8	Анастасія Лісуха і Анастасія Завадська, Катерина Манузїна, Анна Музафарова	Потап	Miley Cyrus – «Wrecking Ball» (Maureen Anne McDonald / Sacha Skarbek / Lukasz Gottwald / Henry Russell Walter / Kim Kiyani / Stephan Moccio)	Катерина Манузїна
9	Арсеній Данилюк, Роман Сасанчин, Віктор Папп	Тіна Кароль	Тарас Петриненко – «Україна» (Сл. і муз. Тарас Петриненко)	Роман Сасанчин
10	Анастасія Радченко Анастасія Багінська Роман Парфенюк	Потап	Олександр Пономарьов – «Три поради» (Сл. Юрій Рибчинський, муз. Ігор Шамо)	Анастасія Багінська
11	Софія Волошаненко Михайло Цар Анна Трінчер	Наталія Могилевська	Queen – «The Show Must Go On» (Roger Taylor / John Deacon / Brian May / Freddie Mercury)	Михайло Цар

12	Руслан Асланов Уляна Баранюк Олександр Чишій	Тіна Кароль	Воплі Відоплясова – «Країна мрій» (Сл. Олег Скрипка, муз. Воплі Відоплясова)	Руслан Асланов
----	--	----------------	--	-------------------

Пісня за життя

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Марк Коваленко	Тіна Кароль	Пісня з фільму «Приключення Електроника» – «Крылатые качели» (Сл. Юрій Ентін, муз. Євген Крилатов)	Не пройшов
2	Руслан Асланов	Тіна Кароль	Jessie J – «Mamma knows best» (Ashton Millard / Baby Ash / Jessica Cornish)	Пройшов
3	Роман Сасанчин	Тіна Кароль	Дмитро Гнатюк – «Пісня про рушник» (Сл. Андрій Малишко, муз. Платон Майборода)	Пройшов
4	Микита Трондін	Тіна Кароль	Conchita Wurst – «Rise Like A Phoenix» (Alexander Zuckowski / Charlie Mason / Joey Patulka / Julian Maas)	Не пройшов
5	Катерина Манузіна	Потап	Марія Мордасова – «Гармонь моя» (Сл. Марія Мордасова, муз. Іван Руденко)	Не пройшла
6	Іван Лісний	Потап	Charles Aznavour – «Une vie d'amour» (Charles Aznavour / Georges Garvarentz)	Пройшов
7	Анастасія Багінська	Потап	Юлія Савічева – «Мало» (Сл. і муз. Анастасія Максимова)	Пройшла

8	Полліанна Рижак	Потап	Jennifer Hudson – «And I Am Telling You» (Henry Krieger / Tom Eyen)	Не пройшла
9	Анна Комякова	Наталія Могилевська	Jamala – «Smile» (Susana Dzhamaladinova / Tatyana Skubashevskaya)	Не пройшла
10	Катерина Качановська	Наталія Могилевська	Тіна Кароль – «Ніжно» (Сл. і муз. Андрій Підлужний)	Не пройшла
11	Михайло Цар	Наталія Могилевська	Lara Fabian – «Adagio» (Claude Denjean / Tomaso Albinoni)	Пройшов
12	Богдан Темченко	Наталія Могилевська	Nirvana – «Smells like teen spirit» (Chris Novoselic / David Grohl / Kurt Cobain)	Пройшов

Фінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Михайло Цар	Наталія Могилевська	Воплі Відоплясова – «Весна» (Сл. Олег Скрипка, муз. Воплі Відоплясова)	Пройшов
2	Богдан Темченко	Наталія Могилевська	Мотор'ролла – «8-й колір» (Сл. Тамара Приймак, муз. Сергій Присяжний)	Не пройшов
3	Анастасія Багінська	Потап	Назарій Яремчук – «Усміхнися мені» (Сл. Вадим Крищенко, муз. Володимир Шабашевич)	Пройшла

4	Іван Лісний	Потап	Євген Мартинов – «Баллада о матери» (Сл. Андрій Дементьєв, муз. Євген Мартинов)	Не пройшов
5	Руслан Асланов	Тіна Кароль	Queen – «Bohemian Rhapsody» (Freddie Mercury)	Не пройшов
6	Роман Сасанчин	Тіна Кароль	Софія Ротару – «Одна Калина» (Сл. Віталій Куровський, муз. Руслан Квінта)	Пройшов

Суперфінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Анастасія Багінська	Потап	Діти Землі – «Мир без війни» (Сл. і муз. Катерина Комар)	
2	Михайло Цар	Наталія Могилевська	Дмитро Гнатюк – «Два кольори» (Сл. Дмитро Павличко, муз. Олександр Білаш)	
3	Роман Сасанчин	Тіна Кароль	Анатолій Солов'яненко – «Дивлюсь я на небо» (Сл. Михайло Петренко, муз. Людмила Александрова)	Переможець

Б. 3. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 3 Сезон (2016). 2019. Архів автора

Сліпі прослуховування

	Учасник	Вік	Регіон	Репертуар	Результат
1	Андрій Бойко	13	м. Вишневе, Київська обл.	Céline Dion – «I Surrender» (Louis Biancaniello / Samuel Watters)	3 крісла Монатік
2	Тетяна Олексієнко	10	м. Вінниця	Гурт «Кино» – «Кукушка» (Сл. і муз. Віктор Цой)	3 крісла Потап
3	Естер Фрідман	12	м. Тель-Авів (Ізраїль)	Bobby Hebb – «Sunny» (Bobby Hebb)	Не пройшла
4	Кирило Черпіта	12	м. Буча, Київська обл.	James Brown – «It's a Man's Man's World» (James Brown / Betty Jean Newsome)	2 крісла Потап
5	Оля Гарбузюк	7	м. Київ	Little Richard – «Tutti Frutti» (R. Penniman / D. Labostrie)	2 крісла Тіна Кароль
6	Катя Свято	12	м. Абу-Дабі (ОАЕ)	Habanera: Act I, Aria (Carmen Suite No.2) (з опери «Кармен» Жоржа Бізе)	Не пройшла
7	Іван Ястребов	13	м. Волоколамськ (Росія)	Олександр Вертинський – «Дорогой длиною» (Сл. Констянтин Подревський, муз. Борис Фомін)	2 крісла Потап
8	Ерік Мкртчян	10	м. Харків	Jessie J – «Мама knows best»	2 крісла Монатік

				(Ashton Millard / Baby Ash / Jessica Cornish)	
9	Анна Мкртчян	8	м. Харків	Ані Лорак – «Shady Lady» (Карен Кавалерян / Філіп Кірков / Дімітріс Контопулос)	1 крісло Тіна Кароль
10	Марина Фреган	14	с. Сокирниця, Закарпатська обл.	Jennifer Hudson – «And I'm telling you I'm not going» (Henry Krieger / Tom Euen)	Не пройшла
11	Каріна Солод	10	м. Черкаси	Таїсія Повалій – «Черемшина» (Сл. Микола Юрійчук, муз. Василь Михайлюк)	Не пройшла
12	Катріна-Паула Дірінга	10	м. Рига (Латвія)	Lara Fabian – «Je t'aime» (Lara Fabian / Rick Allison)	3 крісла Тіна Кароль
13	Влад Фенічко	13	м. Полтава	John Legend – «All of Me» (Gad Toby / Legend John)	2 крісла Монатік
14	Олександра Мироненко	8	с. Чубинське, Київська обл.	Христина Соловій – «Тримай» (Сл. і муз. Христина Соловій)	2 крісла Монатік
15	Руслана Мороз	13	м. Дунаївці, Хмельницька обл.	Rona Nishliu – «Suus» (Florent Boshnjaku / Rona Nishliu)	Не пройшла
16	Валерія Лисенко	10	м. Київ	Семен Кац – «С тучки на тучку» (Сл. і муз. Семен Кац)	2 крісла Монатік

17	Іванна Решко	13	с. Ключарки, Закарпатська обл.	Jessie J – «Mama knows best» (Ashton Millard / Baby Ash / Jessica Cornish)	3 крісла Потап
18	Софія Легеза	10	м. Харків	Руслана – «Коломийка» (Сл. Олександр Ксенофонтов, муз. Руслана, Олександр Ксенофонтов)	Не пройшла
19	Денис Родін	11	с. Вовчинець, Івано-Франківська обл.	OneRepublic – «Love runs out» (Ryan Tedder / Eddie Fisher / Zach Filkins / Drew Brown / Brent Kutzle)	2 крісла Потап
20	Анна Воронова	12	м. Київ	John Newman – «Love me again» (John Newman / Stephen Andrew Booker)	2 крісла Монатік
21	Тімоті Санніков	13	м. Бат-Ям (Ізраїль)	Otis Blackwell – «Great Balls of Fire» (Jack Hammer / Otis Blackwell)	2 крісла Монатік
22	Ярослава Прокопчук	9	сmt. Глеваха, Київська обл.	Микола Мозговий – «Край» (Сл. і муз. Микола Мозговий)	Не пройшла
23	Тріо «Smile»		м. Київ	Rihanna – «Umbrella» (Christopher A. Stewart / Shawn C. Carter / Terius Youngdell Nash / Thaddis Laphonia Harrell)	1 крісло Тіна Кароль

24	Олександр Подолян	12	с. Гибалівка, Вінницька обл.	Lucio Dalla – «Caruso» (Lucio Dalla)	3 крісла Тіна Кароль
25	Юлія Нідзельська	14	м. Одеса	Amy Winehouse – «Back to black» (Amy Winehouse / Mark Ronson)	Не пройшла
26	Дара Село	12	м. Київ	Гурт «Один в каное» – «Човен» (Сл. Іван Франко, муз. гурт «Один в каное»)	1 крісло Монатік
27	Поліна Пісарцова	11	м. Дергачі, Харківська обл.	Українська народна пісня – «На городі чорна редька»	2 крісла Тіна Кароль
28	Антон Мельник	14	м. Київ	Justin Bieber – «Love yourself» (Benny Blanco / Ed Sheeran / Justin Bieber)	3 крісла Потап
29	Ілля Бортков	13	м. Москва (Росія)	The Weeknd – «I can't feel my face» (Abel Tesfaye / Ali Payami / Max Martin / Peter Svensson / Savan Kotecha)	Не пройшов
30	Анастасія Тарнавська	14	с. Деражня, Хмельницька обл.	ILLARIA – «Відьма» (Сл. і муз. ILLARIA (Катерина Прищепа))	2 крісла Тіна Кароль
31	Раффаеле Пападія	10	м. Гомель (Білорусь)	Toto Cutugno – «L'Italiano» (Toto Cutugno / Cristiano Minellono)	1 крісло Тіна Кароль
32	Єлизавета Валькова	12	м. Дніпро	Володимир Кузьмін – «Симона» (Сл. і муз. Володимир Кузьмін)	1 крісло Потап

33	Валерія Жиркевич	10	м. Дніпро	Vivienne Mort – «Голубка» (Сл. і муз. Vivienne Mort)	Не пройшла
34	Аліна Сансизбай	8	м. Алмати (Казахстан)	Aretha Franklin – «Think» (Aretha Franklin / Ted White)	1 крісло Монатік
35	Віктор Сапай	9	м. Дніпро	Пісня Орловського з оперетти Йогана Штрауса «Летюча миша» (російський переклад тексту)	Не пройшов
36	Надія Довбуш	8	с. Велика Корениха, Миколаївська обл.	Пелагея – «Рано-рано» (Анатолій Софронов / Пелагея Ханова)	1 крісло Тіна Кароль
37	Єва Аш	9	м. Київ	Олена Ваєнга (Елена Ваєнга) – «Папа, нарисуй» (Сл. і муз. Елена Ваєнга (Хрулєва))	2 крісла Потап
38	Ольга Трашкальова	11	м. Миколаїв	SunSay – «Love manifest» (Сл. і муз. Андрій Запорожець)	Не пройшла
39	Варвара Кошова	8	м. Київ	Miley Cyrus – «Wrecking ball» (Maureen Anne McDonald / Sacha Skarbek / Lukasz Gottwald / Henry Russell Walter / Kim Kiyani / Stephan Moccio)	1 крісло Потап
40	Дарина Квітчаста	12	м. Павлоград, Дніпропетровська обл.	KADEBOSTANY – «Castle in the snow» (Guillame Bozonnet / Amina Cadelli)	3 крісла Монатік

41	Михайло Кисельов	12	м. Одеса	Океан Ельзи – «Я не здамся без бою» (Сл. і муз. Святослав Вакарчук)	3 крісла Тіна Кароль
42	Поліна Загной	8	м. Київ	Тіна Кароль – «Намалюю тобі зорі» (Brandon Stone / Тіна Кароль)	2 крісла Тіна Кароль
43	Арсен Шавлюк	11	м. Київ	Мотор'ролла – «8-ий колір» (Сл. Тамара Приймак, муз. Сергій Присяжний)	Не пройшов
44	Еліна Іващенко	14	м. Бровари, Київська обл.	Злата Огневич – «За лісами, горами» (Сл. С. Гаврилов, муз. Михайло Некрасов)	3 крісла Тіна Кароль
45	Емілі Мошкіна	8	Ізраїль	Josh Groban – «You raise me up» (Brendan Graham / Rolf Lovland)	Не пройшла
46	Емілі Істрате	12	м. Кишинів (Молдова)	Nelly Ciobanu – «Hora Din Moldova» (Veaceslav Daniliu / Andrei Hadjiu / Nelly Ciobanu / Aristotelis Kalimeris)	2 крісла Тіна Кароль
47	Дарія Швець	11	смт. Кельменці, Чернівецька обл.	Carlos Almaran – «Historia de un amor» (Carlos Eleta Almaran)	2 крісла Тіна Кароль
48	Хелін Коньяр	14	м. Київ	Lebo M – «He lives in you»	1 крісло Потап

				(пісня з мультфільму «Король Лев» (Mark A. Mancina / Lebohang Morake / Jay Rifkin)	
49	Кіра Кас'янова	9	м. Харків	Тіна Кароль – «Сдасться ти завжди успеєш» (Сл. і муз. Ігор Солодовніков)	Не пройшла
50	Маргарита Хорошун	14	м. Одеса	Naughty Boy ft. Beyoncé, Arrow Benjamin – «Running» («Lose It All») (Beyonce Gisselle Knowles / Carla Maria Williams / Dean Carlos Mcintosh / Jonathan Charles Coffey / Shahid Khan)	2 крісла Монатік
51	Вероніка Крижанівська	9	м. Київ	Otis Redding – «Respect» (Otis Redding)	2 крісла Потап
52	Василь Сіреджук	9	м. Івано-Франківськ	OneRepublic – «Counting stars» (Ryan Tedder)	Не пройшов
53	Маргарита Халіна	13	м. Одеса	Björk – «It's oh so quiet» (Bert Reisfeld / Erich Meder / Hans Lang)	1 крісло Монатік
54	Марія Краснощок	11	м. Харків	Тіна Кароль – «Україна – це ти» (Сл. Тіна Кароль, Микола Бровченко, муз. Тіна Кароль)	1 крісло Тіна Кароль

55	Аліса Чиджан	9	м. Харків	Воплі Відоплясова – «Країна мрій» (Сл. Олег Скрипка, муз. Воплі Відоплясова)	1 крісло Потап
56	Денис Довірак	13	м. Івано-Франківськ	Muse – «Feeling good» (Anthony Newley / Leslie Bricusse)	Не пройшов
57	Ліліана Камоцька	13	м. Мінськ (Білорусь)	Алла Пугачова – «Арлекино» (Сл. Борис Баркас, муз. Еміл Димитров)	2 крісла Тіна Кароль
58	Христина Галайко	14	м. Перемишляни, Львівська обл.	Maria Callas – «O mio babbino caro» (Giacomo Puccini / Helena Lind)	3 крісла Потап
59	Єлизавета Костякіна	12	м. Київ	Sia – «California Dreamin'» (Michelle Gilliam / John Edmund Andrew Phillips)	2 крісла Потап
60	Анна Голодна	14	м. Москва (Росія)	Земфіра – «Небо Лондона» (Сл. і муз. Земфіра Рамазанова)	1 крісло Монатік
61	Дмитро Лях	9	м. Одеса	Carl Perkins – «Blue Suede Shoes» (Carl Perkins)	Не пройшов
62	Наталя Берест	12	м. Суми	«Люлі, люлі, люлі, налетіли гулі» (Українська народна пісня)	1 крісло Тіна Кароль
63	Селін Іпкін	14	м. Алмати (Казахстан)	The White Stripes – «Seven Nation Army» (Jack White)	1 крісло Потап

64	Артур Підсоха	13	м. Харків	Gipsy Kings – «Volare» (Franco Migliacci / Mitchell Parish / Domenico Modugno)	Не пройшов
65	Дарія Остапук	14	м. Луцьк	Adele – «Rolling in the deep» (Adele Laurie Blue Adkins / Paul Richard Epworth)	1 крісло Монатік
66	Анфіса Хмелевська	11	м. Мінськ (Білорусь)	Sia – «Chandelier» (Jesse Shatkin / Sia Furler)	1 крісло Потап
67	Ельза Восканян	12	м. Київ	Олександр Пономарьов – «Три поради» (Сл. Юрій Рибчинський, муз. Ігор Шамо)	Не пройшла
68	Єлизавета Волощенко	10	м. Херсон	Whitney Houston – «I have nothing» (David Foster / Linda Thompson)	2 крісла Тіна Кароль
69	Каріна Аракелян	12	м. Дніпро	Miley Cyrus – «Wrecking ball» (Maureen Anne McDonald / Sacha Skarbek / Lukasz Gottwald / Henry Russell Walter / Kim Kiyani / Stephan Moccio)	2 крісла Монатік
70	Ліана Долгих	9	м. Чорноморськ, Одеська обл.	Володимир Івасюк – «Мальви» (Сл. Богдан Гура, муз. Володимир Івасюк)	Не пройшла
71	Назар Власюк	13	м. Рівне	Robertino Loretto – «Santa Lucia» (Teodoro Cottrau / Pete Rugolo)	1 крісло Потап

72	Поліна Чірікова	14	м. Єкатеринбург (Росія)	Jessie J, Ariana Grande, Nicki Minaj – «Bang-Bang» (Max Martin / Onika Tanya Maraj / Rickard Goransson / Savan Kotecha)	Не пройшла
73	Ангеліна Гваджая	13	м. Могильов (Білорусь)	Sia – «Chandelier» (Jesse Shatkin / Sia Furler)	1 крісло Монатік
74	Міша Кобилкін	12	м. Світловодськ, Кіровоградська обл.	Bon Jovi – «It's my life» (Richard Sambora / Jon Bon Jovi / Max Martin)	Не пройшов
75	Надія Гончаренко	12	с. Лісники, Київська обл.	Скрябін – «Спи собі сама» (Сл. і муз. Скрябін)	Не пройшла
76	Талі Купер	9	Ізраїль	Jamala – «History repeating» (Alex Michael Gifford)	2 крісла Потап
77	Христина Шацьких	14	м. Київ	Тіна Кароль – «Жизнь продолжается» (Сл. і муз. Влад Дарвін)	Не пройшла
78	Анна Лиса	14	м. Мінськ (Білорусь)	Birdy – «Strange birds» (Jasmine Van Den Bogaerde / Sia Furler / Ariel Rechtshaid)	1 крісло Монатік
79	Марія Єроховець	8	м. Мінськ (Білорусь)	Гурт «Браво» та Жанна Агузарова – «Желтые ботинки» (Сл. Жанна Агузарова, муз. Євгеній Хавтан)	Не пройшла
80	Софія Лис	13	м. Полтава	Adele – «Someone like you»	Не пройшла

				(Adele Laurie Blue Adkins / Daniel Dodd Wilson)	
81	Ніно Басілая	12	м. Київ	Jennifer Hudson – «One Night Only» (Henry Krieger / Tom Eyen)	Не пройшла
82	Аріна Пехтерева	8	м. Могильов (Білорусь)	Scorpions – «Still loving you» (Klaus Meine / Rudolf Schenker)	Не пройшла
83	Юлія Радчук	14	м. Івано-Франківськ	Sam Smith – «I'm not the only one» (Sam Smith / James Napier)	1 крісло Монатік

Вокальні бої

	Учасники	Наставник	Репертуар	Проходить у наступний етап
1	Ліліана Камоцька, Поліна Пісарцова, Михайло Кисельов	Тіна Кароль	Алла Пугачова – «Нас бьют – мы летам» (Сл. Джахан Поллиєва, муз. Андрій Ктитарьов)	Михайло Кисельов
2	Варвара Кошова, Єва Аш, Талі Купер	Потап	Ірина Білик – «Девочка» (Сл. Віталій Куровський, муз. Руслан Квінта)	Талі Купер
3	Ерік Мкртчян, Маргарита Хорошун, Ангеліна Гваджая	Монатік	Emeli Sande – «Heaven» (Michael Spencer / Shahid Khan / Hugo Chegwin / Harry Craze / Emeli Sande)	Ерік Мкртчян
4	Раффаеле Пападія, Катріна-Паула Дірінга, Дарія Швець	Тіна Кароль	Stromae – «Papaoutai» (Stromae)	Катріна-Паула Дірінга
5	Іванна Решко, Христина Галайко, Селін Іпкін	Потап	Софія Ротару – «Небо это я»	Іванна Решко

			(Сл. Віталій Куровський, муз. Руслан Квінта)	
6	Андрій Бойко, Анна Воронова, Дарія Остапук	Монатік	Тіна Кароль – «Сдасться ты всегда успеешь» (Сл. і муз. Єгор Солодовніков)	Андрій Бойко
7	Тріо «Smile», Оля Гарбузюк, Поліна Загной	Тіна Кароль	ВВ (Воплі Відоплясова) – «Ми були на селі» (Сл. Олег Скрипка, муз. Воплі Відоплясова)	Оля Гарбузюк
8	Дара Село, Анна Голодна, Каріна Аракелян	Монатік	Gwen Stefani – «Hollaback Girl» (Gwen Stefani / Pharrell Williams / Chad Hugo)	Каріна Аракелян
9	Кирило Черпіта, Анфіса Хмелевська, Єлизавета Костякіна	Потап	Міка Ньютон – «Белые лошади» (Сл. і муз. Міка Ньютон, Руслан Квінта)	Кирило Черпіта
10	Денис Родін, Хелін Коньяр, Назар Власюк	Потап	Софія Ротару – «Белая зима» (Сл. Віталій Куровський, муз. Руслан Квінта)	Хелін Коньяр
11	Еліна Іващенко, Анна Мкртчян, Єлизавета Волощенко	Тіна Кароль	Beyoncé – «Love On Top» (Terius Nash / Robert Shea Taylor / Beyonce Knowles)	Еліна Іващенко
12	Маргарита Халіна, Валерія Лисенко, Влад Фенічко	Монатік	Земфіра – «Жить в твоей голове» (Сл. і муз. Земфіра Рамазанова)	Влад Фенічко
13	Марія Краснощок, Олександр Подолян, Емілі Істрате	Тіна Кароль	Руслана – «Аркан» (Сл. Олександр Ксенофонтов, муз. Руслана Лижичко)	Олександр Подолян
14	Тетяна Олексієнко, Аліса Чиджан, Антон Мельник	Потап	Євгенія Власова – «О тебе»	Тетяна Олексієнко

			(Сл. Віталій Куровський, муз. Руслан Квінта)	
15	Анна Лиса, Дарина Квітчаста, Юлія Радчук	Монатік	Nico & Vinz – «Am I Wrong» (William Wiik / LarsenNico / SerebaVincent / DeryAbdoulie Jallow)	Юлія Радчук
16	Анастасія Тарнавська, Наталя Берест, Надія Довбуш	Тіна Кароль	Антоніна Матвієнко – «Дивна квітка» (Сл. Діана Гольде, муз. Констянтин Меладзе)	Анастасія Тарнавська
17	Олександра Мироненко, Тімоті Санніков, Аліна Сансизбай	Монатік	SunSay – «Немовля» (Сл. і муз. Андрій Запорожець)	Аліна Сансизбай
18	Єлизавета Валькова, Вероніка Крижанівська, Іван Ястребов	Потап	Софія Ротару – «Одна калина» (Сл. Віталій Куровський, муз. Руслан Квінта)	Іван Ястребов

Пісня за життя

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Тетяна Олексієнко	Потап	Queen – «The Show Must Go On» (Roger Taylor / John Deacon / Brian May / Freddie Mercury)	Пройшла
2	Іван Ястребов	Потап	ВІА «Іверія» – «Арго» (Сл. Олександр Басілая, муз. Джемал Багашвілі)	Не пройшов
3	Кирило Черпіта	Потап	Sia – «Chandelier» (Jesse Shatkin / Sia Furler)	Не пройшов
4	Талі Купер	Потап	Abraham Z. Idelsohn – «Hava Nagila» (Abraham Z. Idelsohn)	Не пройшла

5	Хелін Коньяр	Потап	Scorpions – «Maybe I, Maybe you» (Anoushirvan Rohani / Klaus Meine)	Не пройшла
6	Іванна Решко	Потап	Adele – «Hello» (Adele Adkins / Gregory Kurstin)	Пройшла
7	Ерік Мкртчян	Монатік	Conchita Wurst – «Rise Like a Phoenix» (Alexander Zuckowski / Charlie Mason / Joey Patulka / Julian Maas)	Не пройшов
8	Аліна Сансизбай	Монатік	Jamala – «Маменькин сынок» (сл. Андрій Ільков, муз. Дмитро Клімашенко)	Не пройшла
9	Андрій Бойко	Монатік	Ray Charles – «Georgia On My Mind» (Hoagy Carmichael / Stuart Gorell)	Пройшов
10	Юлія Радчук	Монатік	Jessie J – «Masterpiece» (Josh Alexander / Britt Burton / Emily Warren / Bistro)	Не пройшла
11	Влад Фенічко	Монатік	Океан Ельзи – «Обійми» (Сл. і муз. Святослав Вакарчук)	Пройшов
12	Каріна Аракелян	Монатік	Ella Fitzgerald – «This Can't Be Love» (Lorenz Hart / Richard Rodgers)	Не пройшла
13	Анастасія Гарнавська	Тіна Кароль	Céline Dion – «All By Myself» (Eric Carmen / Sergei Rachmaninoff)	Не пройшла
14	Оля Гарбузюк	Тіна Кароль	Віка Вradій – «Булочка з маком» (Сл. Віка Вradій, муз. Володимир Бебешко)	Не пройшла

15	Катріна-Паула Дірінга	Тіна Кароль	ВІА «Сливки» – «Куда уходит детство» (Сл. Леонід Дербеньов, муз. Олександр Зацепін)	Не пройшла
16	Михайло Кисельов	Тіна Кароль	Tom Odell – «Can't Pretend» (Tom Peter Odell)	Не пройшов
17	Еліна Іващенко	Тіна Кароль	Jamala – «1944» (Susana Dzhamaladinova)	Пройшла
18	Олександр Подолян	Тіна Кароль	Дмитро Гнатюк – «Ніч яка місячна» (Сл. Михайло Старицький, муз. народна)	Пройшов

Фінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Андрій Бойко	Монатік	ОНУКА – «Місто» (Сл. і муз. Ната Жижченко)	Не пройшов
2	Влад Фенічко	Монатік	Duke Dumont – «Ocean Drive» (Timucin Lam / Adam Dument / James Norton / Hal Ritson)	Пройшов
3	Тетяна Олексієнко	Потап	Міка Ньютон – «Ангел» (Сл. Марина Скоромохова, муз. Руслан Квінта)	Не пройшла
4	Іванна Решко	Потап	Ірина Білик – «А я пливу» (Сл. і муз. Ірина Білик)	Пройшла
5	Еліна Іващенко	Тіна Кароль	Whitney Houston – «I Have Nothing» (David W. Foster / Linda Thompson / Linda Thompson Jenner)	Пройшла

6	Олександр Подолян	Тіна Кароль	Luciano Pavarotti – «Nessun dorma» (Giacomo Puccini)	Не пройшов
---	-------------------	-------------	--	------------

Суперфінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Іванна Решко	Потап	Beyoncé – «Halo» (Beyonce Knowles / Evan Kidd Bogart / Ryan B. Tedder)	
2	Еліна Іващенко	Тіна Кароль	Христина Соловій – «Под облачком» (Українська народна пісня)	Переможець
3	Влад Фенічко	Монатік	Скрябін – «Старі фотографії» (Сл. і муз. Андрій Кузьменко)	

Б. 4. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 4 Сезон (2017). 2019. Архів автора

Сліпі прослуховування

	Учасник	Вік	Регіон	Репертуар	Результат
1	Олександр Гук	12	с. Збора, Івано-Франківська обл.	Queen – «Show must go on» (Roger Taylor / John Deacon / Brian May / Freddie Mercury)	3 крісла «Время и Стекло»
2	Вероніка Коваленко	13	м. Київ	Гурт «Грибы» – «Таеґ лед» (Сл. і муз. гурт «Грибы»)	3 крісла Монатік
3	Даніка Салюк	9	м. Вінниця	Гурт «Правиця» – «Дудка» (Українська народна пісня)	2 крісла Наталія Могилевська
4	Іван Старіков	11	м. Чорнушка (Росія)	Тіна Кароль – «Жизнь продолжается» (Сл. і муз. Влад Дарвін)	Не пройшов
5	Софія Лозіна	13	м. Київ	Rag'n'Bone Man – «Human» (Rory Charles Graham / Jamie Hartman)	3 крісла «Время и Стекло»
6	Дмитро Чақун	13	с. Калинівка, Київська обл.	Eruption – «One Way Ticket» (Paul Black / Tracii Gunns / Steve Riley)	Не пройшов
7	Валерія Фурман	12	м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл.	ILLARIA – «Долиною» (Сл. і муз. ILLARIA)	2 крісла Наталія Могилевська
8	Анна Чеснова	8	м. Київ	Гурт «Время и Стекло» – «Кафель»	Не пройшла

				(Сл. і муз. Олексій Потапенко)	
9	Денис Довірак, Святослав Стеф'юк	13, 13	м. Івано- Франківськ	Ed Sheeran – «Thinking out loud» (Amy Wadge / Ed Sheeran)	3 крісла Монатік
10	Софія Заїкіна	8	м. Київ	Edith Piaf – «Non, Je ne regrette rien» (Charles Dumont / Michel Vaucaire)	Не пройшла
11	Марія- Даніела Трахтенберг "Runnin"	14	м. Київ	Naughty Boy ft. Beyoncé, Arrow Benjamin – «Running» («Lose It All») (Beyonce Gisselle Knowles / Carla Maria Williams / Dean Carlos Mcintosh / Jonathan Charles Coffer / Shahid Khan)	2 крісла «Время и Стекло»
12	Ернест Гогія	13	м. Южноукраїнськ, Миколаївська обл.	Микола Мозговий – «Материнська любов» (Сл. і муз. Микола Мозговий)	2 крісла Наталія Могилевська
13	Данелія Тулешова	10	м. Нур-Султан (Казахстан)	Demi Lovato – «Stone Cold» (Demitria Lovato / Gustaf Egil Thorn / Laleh Pourkarim)	3 крісла Монатік
14	Орест Макаренко	7	м. Чернігів	DZIDZIO – «Я і Сара» (Сл. Михайло Хома, муз. Михайло Хома, Олег Турко)	1 крісло «Время и Стекло»

15	Олександр Міньонок	14	м. Київ	Bruno Mars – «Grenade» (Andrew Wyatt / Ari Levine / Bruno Mars / Christopher Brown / Claude Kelly / Jeff Tweedy / Philip Lawrence)	3 крісла «Время и Стекло»
16	Вероніка Чорна	13	м. Олександрія, Кіровоградська обл.	Гурт «Один в каное» – «Човен» (Сл. Іван Франко, муз. гурт «Один в каное»)	3 крісла «Время и Стекло»
17	Анна Калюжна	11	м. Мінськ (Білорусь)	Sia – «Unstoppable» (Christopher Braide / Sia Kate Furler)	1 крісло Наталія Могилевська
18	Марія Єрмакова	10	м. Мінськ (Білорусь)	Ella Fitzgerald – «Summertime» (Du Bose Heyward / George Gershwin / Ira Gershwin)	3 крісла Наталія Могилевська
19	Женя Первухін	9	м. Краматорськ, Донецька обл.	Пісня з фільму «Чародеи» – «Три белых коня» (Сл. Леонід Дербеньов, муз. Євген Крилатов)	Не пройшов
20	Владислава Смаляна	13	м. Липовець, Вінницька обл.	Тіна Кароль – «Твої гріхи» (Сл. Дмитро Тубольцев, муз. Тіна Кароль)	2 крісла Монатік
21	Арман Аракелян	12	м. Хмельницький	Серёга – «Возле дома твого» (Сл. і муз. Сергій Пархоменко)	Не пройшов
22	Касинія Бойко	13	м. Чорноморськ, Одеська обл.	Наталія Могилевська – «Вільний птах»	1 крісло Монатік

				(Сл. і муз. Олександр Ягольник)	
23	Єгор Горлов	12	м. Нетішин, Хмельницька обл.	«Подоланочка» (українська народна пісня)	3 крісла «Время и Стекло»
24	Даніель Окаро	14	м. Одеса	Lukas Graham – «7 Years» (Christopher Brown / David Labrel / Lukas Forchhammer / Morten Pilegaard / Morten Ristorp Jensen / Stefan Forrest)	Не пройшов
25	Єгор Дудко	13	м. Могильов (Білорусь)	Adam Lambert – «What do you want from me» (Alicia Moore / Max Martin / Johan Schuster)	Не пройшов
26	Єлизавета Яковенко	14	м. Луцьк	Annie Lennox – «I put a spell on you» (Jay Hawkins)	3 крісла Наталія Могилевська
27	Ярослав Андрусяк	11	м. Івано- Франківськ	Плач Єремії – «Я піду в далекі гори» (Сл. і муз. Володимир Івасюк)	1 крісло Наталія Могилевська
28	Яна Горна	12	м. Севастополь	Sia – «Soon We'll Be Found» (Richard Nowels / Sia Furler)	3 крісла «Время и Стекло»
29	Єва Буленок	7	м. Хмельницький	Nikki Yanofsky – «Old McDonald» (Англійська народна пісня)	Не пройшла
30	Христина Жуковська	14	м. Черкаси	ILLARIA – «Ой, ти жайворонку» (Українська народна пісня)	2 крісла Монатік

31	Дарина Чорна	12	с. Клавдієво-Тарасове, Київська обл.	Jamala & DakhaBrakha – «Заманили» (Сл. Сусана Джамаладінова, муз. Сусана Джамаладінова, DakhaBrakha)	1 крісло Монатік
32	Данило Поляков	6	м. Могильов (Білорусь)	ВІА «Здравствуй, песня» – «Птица счастья» (Сл. Микола Добронравов, муз. Олександра Пахмутова)	Не пройшов
33	Ігор Левицький	14	м. Дрогобич, Львівська обл.	Madcon – «Beggin» (Peggy Farina / Bob Gaudio)	1 крісло «Время и Стекло»
34	Марія Поліщук	7	м. Київ	Jamala – «History repeating» (Alex Michael Gifford)	1 крісло Наталія Могилевська
35	Ілля Попадченко	13	с. Прудянка, Харківська обл.	Ріанобой – «Вітчизна» (Сл. Дмитро Шуров, Катерина Галенко, муз. Дмитро Шуров)	1 крісло Наталія Могилевська
36	Карина Заєць	11	м. Київ	«Купала» (Українська народна пісня)	Не пройшла
37	Аня Клименко	7	м. Березань, Київська обл.	Микола Мозговий – «Край» (Сл. і муз. Микола Мозговий)	Не пройшла
38	Поліна Павлющенко	9	м. Мінськ (Білорусь)	Гурт «Кіно» – «Кукушка» (Сл. і муз. Віктор Цой)	1 крісло Монатік

39	Єва Льопа	11	м. Кременчук, Полтавська обл.	Євгенія Власова – «Не забувай» (Сл. Діана Гольде, муз. Сергій Гримальський)	3 крісла «Время и Стекло»
40	Єлизавета Калініна	10	м. Одеса	Beyoncé – «Listen» (Henry Krieger / Scott Cutler / Anne Preven / Beyoncé Knowles)	2 крісла Монатік
41	Марія Бойко, Еліна Погоріла	14, 14	м. Сміла, Черкаська обл.	Дует «Автентичне життя» – «Куди впадати» (З репертуару дуету «Автентичне життя»)	Не пройшли
42	Софія Шкідченко	11	м. Київ	Ylvis – «The Fox» («What Does The Fox Say?») (Bard Ylvisaaker / Christian Loechstoeer / Mikkel Eriksen / Nicholas Tor Hermansen / Vegard Ylvisaaker)	Не пройшла
43	Дарина Красновецьк а	10	м. Вінниця	Jamala – «1944» (Сл. Сусана Джамаладінова, Арт Антонян, муз. Сусана Джамаладінова)	1 крісло Монатік
44	Ангеліна Шимкова	14	м. Городок, Хмельницька обл.	Христина Соловій – «Хто, як не ти?» (Сл. і муз. Христина Соловій)	1 крісло «Время и Стекло»

45	Тимофій Базаренко	11	м. Запоріжжя	Віктор Павлік – «Колискова» (Сл. Людмила Стебенєва, муз. Олег Майовський)	1 крісло Наталія Могилевська
46	Ніно Басілая	13	м. Київ	Adele – «When We Were Young» (Adele Laurie Blue Adkins / Tobias MacDonald Jesso)	3 крісла Монатік
47	Поліна Пільх	12	м. Дніпро	Sia – «Cheap Thrills» (Greg Kurstin / Sia Furler)	1 крісло «Время и Стекло»
48	Муаяд Абдельрахім	12	м. Одеса	Michael Jackson – «Earth Song» (Michael Jackson)	Не пройшов
49	Владислава Коновалюк	11	м. Хмельницький	Jamala – «History repeating» (Alex Michael Gifford)	Не пройшла
50	Олександра Мазур	10	м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл.	Гурт «Русичі» – «Ти до мене не ходи» (Українська народна пісня)	1 крісло Монатік
51	Катерина Фільварок	8	Коломия, Івано-Франківська обл.	«Вербовая дощечка» (Українська народна пісня)	Не пройшла
52	Катерина Манузїна	12	м. Біла Церква, Київська обл.	«Ой, люлі» (Українська народна пісня)	1 крісло Наталія Могилевська
53	Дарія Комова	6	м. Херсон	Марк Бернес – «Шаланды полные кефали» (Сл. Володимир Агатов, муз. Микита Богословський)	Не пройшла
54	Катерина Коломїйцева	13	м. Кривий Рїг, Дніпропетровська обл.	Edith Piaf – «Milord»	1 крісло

				(Marguerite Monnot / Georges Moustaki)	Наталія Могилевська
--	--	--	--	--	---------------------

Вокальні бої

	Учасники	Наставник	Репертуар	Проходить у наступний етап
1	Софія Лозіна, Ігор Левицький, Марія-Даніела Трахтенберг	«Время и Стекло»	Imagine Dragons – «Believer» (<u>Dan Reynolds</u> / <u>Wayne Sermon</u> / <u>Ben McKee</u> / <u>Daniel Platzman</u> / <u>Robin Fredriksson</u> / <u>Mattias Larsson</u> / <u>Justin Tranter</u>)	Софія Лозіна
2	Даніка Салюк, Анна Калюжна, Ернест Гогія	Наталія Могилевська	Clean Bandit – «Rockabye» (feat. Sean Paul & Anne-Marie) (Jack Patterson / Sean Paul Henriques / Steve Mac / Ammar Malik / Ina Wroldsen)	Ернест Гогія
3	Владислава Смаляна, Поліна Павлющенко, Вероніка Коваленко	Монатік	Наталія Могилевська – «Відправила меседж» (Сл. і муз. Сергій Підкаура)	Вероніка Коваленко
4	Єгор Горлов, Яна Горна, Орест Макаренко	«Время и Стекло»	Дует «Потап и Настя» – «На раёне» (Сл. і муз. Олексій Потапенко)	Яна Горна
5	Данелія Тулешова, Христина Жуковська, Касинія Бойко	Монатік	Bastille – «Of The Night» (Benito Benitez / John Virgo Garrett III / Thea Austin / Giorgio Spagna / Francesco Bontempi / Annerley Gordon / Peter	Данелія Тулешова

			Glenister / Mike Gaffey)	
6	Марія Єрмакова, Ярослав Андрусак Марія Поліщук,	Наталія Могилевська	Jamala – «Smile» (Susana Dzhamaladinova / Tatyana Skubashevskaya)	Марія Єрмакова
7	Олександр Гук, Єва Льопа, Поліна Пільх	«Время и Стекло»	Софія Ротару – «У долі своя весна» (Сл. Юрій Рибчинський, муз. Володимир Івасюк)	Олександр Гук
8	Дарина Чорна, Дарина Красновецька, Денис Довірак, Святослав Стеф'юк	Монатік	Santana – «Maria Maria» (Jerry Duplessis / Wyclef Jean / Karl Perazzo / Raul Rekow / Carlos Santana)	Денис Довірак, Святослав Стеф'юк
9	Ілля Попадченко, Єлизавета Яковенко, Тимофій Базаренко	Наталія Могилевська	Океан Ельзи – «На небі» (Сл. і муз. Святослав Вакарчук)	Єлизавета Яковенко
10	Олександр Міньонок, Ангеліна Шимкова, Вероніка Чорна	«Время и Стекло»	Тріо Маренич – «Ой у гаю, при Дунаю» (Українська народна пісня)	Олександр Міньонок
11	Валерія Фурман, Катерина Манузїна, Катерина Коломїйцева	Наталія Могилевська	Alan Walker – «Faded» (Alan Walker / Jesper Borgen / Anders Froen / Gunnar Greve Pettersen)	Катерина Манузїна
12	Єлизавета Калїніна, Олександра Мазур, Нїно Басїлая	Монатік	«Время и Стекло» – «Имя 505» (Сл. Олексїй Потапенко, Надїя Дорофеєва, муз. Олексїй Потапенко, Олексїй Завгороднїй)	Нїно Басїлая

Пісня за життя / Нокаути

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
--	---------	-----------	-----------	-----------

1	Олександр Міньонок	«Время и Стекло»	Тіна Кароль – «Закрили твої очі» (Сл. і муз. Андрій Підлужний)	Пройшов
2	Олександр Гук	«Время и Стекло»	Scorpions – «Still Loving You» (Klaus Meine / Rudolf Schenker)	Не пройшов
3	Софія Лозіна	«Время и Стекло»	«Гойда-гойда» (Українська народна пісня)	Не пройшла
4	Яна Горна	«Время и Стекло»	Adele – «Set Fire To The Rain» (Adele Laurie Blue Adkins / Fraser T Smith)	Пройшла
5	Вероніка Коваленко	Монатік	«Время и Стекло» – «На стилі» (Сл. Олексій Потапенко, муз. Олексій Потапенко, Олексій Завгородній)	Не пройшла
6	Данелія Тулешова	Монатік	Andra Day – «Rise Up» (Cassandra Monique Batie / Jennifer Decilveo)	Пройшла
7	Денис Довірак, Святослав Стеф'юк	Монатік	Воплі Відоплясова – «Країна мрій» (Сл. Олег Скрипка, муз. Воплі Відоплясова)	Не пройшли
8	Ніно Басілая	Монатік	Jamala – «Иные» (Сл. Сусана Джамаладінова, муз. Сусана Джамаладінова, Сергій Єременко)	Пройшла
9	Марія Єрмакова	Наталія Могилевська	Whitney Houston – «Run To You» (Jud Friedman / Allan Rich)	Не пройшла

10	Ернест Гогія	Наталія Могилевська	Justin Timberlake – «Can't stop the feeling» (Justin R. Timberlake / Martin Karl Sandberg / Johan Karl Schuster)	Не пройшов
11	Єлизавета Яковенко	Наталія Могилевська	Scorpions – «Maybe I, Maybe You» (Anoushiravan Rohani/Klaus Meine)	Пройшла
12	Катерина Манузіна	Наталія Могилевська	Adele – «Hello» (Adele Adkins / Gregory Kurstin)	Пройшла

Фінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Яна Горна	«Время и Стекло»	Naughty Boy ft. Sam Smith – «La la la» (Mustafa Armando Ibrahim Omer / James Terence Murray / Shahid Khan / Sam Smith / Al Hakam El Kaubaisy / Jimmy Napes / Jonny Coffey / Frobisher Solomon Mbabazi)	Не пройшла
2	Олександр Міньонюк	«Время и Стекло»	Alekseev – «Ома» (Сл. і муз. Ірина Білик)	Пройшов
3	Катерина Манузіна	Наталія Могилевська	Indila – «Dernière Danse» (Adila Sedraia / Pascal Boniani Koeu)	Не пройшла
4	Єлизавета Яковенко	Наталія Могилевська	Тіна Кароль – «Ноченька» (Сл. Олексій Батьковський, Михайло Некрасов)	Пройшла
5	Ніно Басілая	Монатік	Тіна Кароль – «Перечекати» (Сл. і муз. Влад Дарвін)	Не пройшла

6	Данелія Тулешова	Монатік	Florence + The Machine – «Spectrum» (Florence Leontine Mary Welch / Paul Richard Epworth)	Пройшла
---	------------------	---------	--	---------

Суперфінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Олександр Міньонк	«Время и Стекло»	The Black Eyed Peas – «Let's Get It Started» (Allan Pineda / George Pajon / Jaime Gomez / Michael Fratantuno / Terence Yoshiaki / Will Adams)	
2	Єлизавета Яковенко	Наталія Могилевська	Adele – «Set Fire To The Rain» (Adele Laurie Blue Adkins / Fraser T Smith)	
3	Данелія Тулешова	Монатік	Океан Ельзи – «Не твоя війна» (Сл. Святослав Вакарчук, муз. Океан Ельзи)	Перемогла

Б. 5. Статистика талант-шоу «Голос. Діти». 5 Сезон (2019). 2019. Архів автора

Сліпі прослуховування

	Учасник	Вік	Регіон	Репертуар	Результат
1	Ярослав Політов	12	м. Енергодар, Запорізька обл.	Dami Im – «Sound Of Silence» (Antonio Francesco Egizii / David Nicholas Musumeci)	3 крісла Джамала
2	Таїсія Скоморохова	7	м. Одинцово (Росія)	Tina Turner – «Simply The Best» (Holly Knight / Mike Chapman)	3 крісла «Время и Стекло»
3	Богдан Петровський	14	м. Нетішин, Хмельницька обл.	Тіна Кароль – «Закрили твої очі» (Сл. і муз. Андрій Підлужний)	3 крісла Дзідзьо
4	Максим Устянський	11	м. Кропивницький	Воплі Відоплясова – «День Народження» (Сл. Олег Скрипка, муз. Воплі Відоплясова)	1 крісло Дзідзьо
5	Юлія Карімі	12	м. Київ	Fergie – «A Little Party Never Killed Nobody» (Kamaal Ibn John Fareed / Stacy Ferguson / David Jamahl Listenbee / Andrea Monica Martin / Maureen Anne McDonald / Jordan Peter Orvosh / Francesca Maeondra Richard / Andre M Smith)	3 крісла Дзідзьо

6	Марія Магільная	14	м. Могильов (Білорусь)	Монатік – «УВЛИУВТ» («Упали в любовь и ударились в танце») (Сл. і муз. Дмитро Монатік)	3 крісла «Время и Стекло»
7	Максим Давидюк	11	м. Рівне	Christina Aguilera – «Hurt» (Christina Aguilera / Linda Perry / Mark Daniel Ronson)	3 крісла Джамала
8	Валерія Ткачук	8	м. Вінниця	«Время и Стекло» – «Имя 505» (Сл. Олексій Потапенко, Надія Дорофєєва, муз. Олексій Потапенко, Олексій Завгородній)	Не пройшла
9	Ярослав Карпук	13	м. Стара Виживка, Волинська обл.	Elvis Presley – «Can't Help Falling In Love» (George David Weiss / Hugo E Peretti / Luigi Creatore)	3 крісла Дзідзьо
10	Дует «Крила» (Дар'я Артемчук і Вероніка Коломойцева)	11, 11	м. Херсон	ILLARIA – «На Івана, на Купайла» (Українська народна пісня)	Не пройшли
11	Софія Винник	11	с. Яблунька, Івано- Франківська обл.	DZIDZIO feat Оля Цибульська – «Чекаю. Цьом» (Сл. і муз. Оля Цибульська)	3 крісла Дзідзьо
12	Дар'я Бугайчук	10	м. Рівне	THE HARDKISS – «Антарктида»	3 крісла «Время и Стекло»

				(Сл. Юлія Саніна, муз. Юлія Саніна, Валерій Бебко.)	
13	Олександр Зазарашвілі	12	Грузія	Céline Dion – «All By Myself» (Eric Carmen / Sergei Rachmaninoff)	3 крісла «Время и Стекло»
14	Артем Шойжолов	13	м. Запоріжжя	Mark Ronson ft. Bruno Mars – «Uptown Funk» (Charlie Wilson / Robert Wilson / Lonnie Simmons / Ronnie Wilson / Jeff Bhasker / Nicholas Williams / Mark Ronson / Rudolph Taylor / Philip Lawrence / Devon Gallaspy / Bruno Mars)	2 крісла Джамала
15	Моніка Глазер	9	с. Довжок, Хмельницька обл.	Jeff Buckley – «Hallelujah» (Leonard Cohen)	3 крісла «Время и Стекло»
16	Майрамік Авоян	14	м. Канів, Черкаська обл.	Назарій Яремчук – «Водограй» (Сл. і муз. Володимир Івасюк)	Не пройшла
17	Софія Бишова	12	м. Одеса	Bishop Briggs – «River» (Bishop Briggs / Ian Scott/ Mark Jackson)	3 крісла «Время и Стекло»
18	Вероніка Морська	7	м. Біла Церква, Київська обл.	ILLARIA – «Сила» (Сл і муз. ILLARIA)	1 крісло Дзідзьо
19	Максим Комісарчук	14	м. Чернівці	Ed Sheeran – «Perfect» (Edward Christopher Sheeran)	2 крісла «Время и Стекло»

20	Богдана Школьна	10	м. Івано-Франківськ	Sia – «Bird Set Free» (Sia Furler / Gregory Kurstin)	Не пройшла
21	Аделіна Іордакі	13	м. Страшени (Молдова)	Jessie J – «Mamma Knows Best» (Ashton Millard / Baby Ash / Jessica Cornish)	3 крісла «Время и Стекло»
22	Артур Галас	11	м. Рава-Руська, Львівська обл.	Сергій Бабкін – «Де би я» (Сл. і муз. Сергій Бабкін)	Не пройшов
23	Кіра Полонська	10	м. Дніпро	ALEKSEEV – «Океанами Стали» (Сл. і муз. Кирило Павлов)	1 крісло Дзідзьо
24	Єгор Уманець	11	м. Одеса	Jamala – «Шлях Додому» (Сл. і муз. Сусана Джамаладінова, Вікторія Платова)	1 крісло Джамала
25	Софія Іванько	13	м. Київ	The Cranberries – «Zombie» (Dolores Mary O'Riordan)	3 крісла Джамала
26	Дарина Віцан	8	м. Київ	Ніна Матвієнко – «Квітка-душа» (Сл. Діана Гольде, муз. Костянтин Меладзе)	2 крісла Дзідзьо
27	Єсенія Селезнєва	8	м. Київ	Тіна Кароль – «Шиншилла» (Сл. і муз. Тетяна Миронова, Костянтин Веретенніков)	2 крісла Джамала
28	Нікіта Ачкасов	12	м. Київ	Elton John – «Can You Feel the Love Tonight» (Elton John / Tim Rice)	3 крісла Джамала

29	Єлизавета Кирилюк	10	м. Вінниця	ОНУКА – «Misto» (Сл. і муз. Наталія Жижченко, Євген Філатов)	1 крісло Джамала
30	Валерія Нізова	10	м. Київ	Pink ft. Nate Ruess – «Just Give Me A Reason» (Alecia Moore / Jeff Bhasker / Nate Ruess)	Не пройшла
31	Карина Столаба	14	м. Івано-Франківськ	Aerosmith – «Cryin'» (Lamont Dozier / Brian Holland / Edward J Holland / Steven Tyler / James Douglas Vallance)	3 крісла «Время и Стекло»
32	Михайло Єкімов	9	м. Могильов (Білорусь)	Пісня з к/ф «Іван Васильович змінює професію» – «Разговор со счастьем» (Сл. Леонід Дербеньов, муз. Олександр Зацепін)	Не пройшов
33	Ліана Андреасян	14	Вірменія	КАЗКА – «Плакала» (Сл. Сергій Локшин, муз. Сергій Єрмолаєв, Андрій Ігнатченко)	1 крісло Дзідзьо
34	Анастасія Єрмоменко	13	с. Ганнівка, Донецька обл.	Whitney Houston – «I Will Always Love You» (Dolly Parton)	Не пройшла

35	Ангеліна Тереннікова	13	м. Вишгород, Київська обл.	Антитіла – «ТDМЕ» (Сл. Тарас Тополя, муз. Максим Сиволап, Сергій Вусик, Тарас Тополя)	2 крісла Джамала
36	Давид Красилюк	10	м. Миколаїв	Sia – «California Dreamin'» (John Phillips / Michelle Phillips)	1 крісло «Время и Стекло»
37	Надія Верховська	14	м. Фастів, Київська обл.	Amy Winehouse – «Back To Black» (Amy Winehouse / Mark Ronson)	1 крісло Дзідзьо
38	Олена Усенко	11	м. Біла Церква, Київська обл.	«Время и Стекло» – «На стиле» (Сл. Олексій Потапенко, муз. Олексій Потапенко, Олексій Завгородній)	Не пройшла
39	Варвара Кошова	11	м. Київ	Christina Aguilera ft. Demi Lovato – «Fall In Line» (Christina Aguilera / Jon Bellion / Audra Butts / Raul Cubina / Mark Williams / Jon Simpson)	3 крісла Джамала
40	Єлизавета Андрейко	12	м. Київ	Netta – «Toy» (Doron Medalie / Stav Beger)	1 крісло «Время и Стекло»
41	Вардан Маргарян	9	Вірменія	Stevie Wonder ft. Ariana Grande – «Faith» (Benjamin Joseph Levin / Brent Michael Kutzle / Francis Farewell Starlite / Ryan B.	Не пройшов

				Tedder / Stevie Wonder)	
42	Вероніка Зуб'юк	13	с. Кривопілля, Івано-Франківська обл.	Христина Соловій – «Fortepiano» (Сл. і муз. Христина Соловій)	Не пройшла
43	Надія Довбуш	10	с. Велика Корениха, Миколаївська обл.	David Guetta ft. Kelly Rowland – «When Love Takes Over» (David Guetta / Fred Riesterer / Kelly Rowland / Miriam Nervo / Olivia Nervo)	3 крісла Джамала
44	Аліна Валуйська	14	смт. Станиця Луганська, Луганська обл.	Fugees – «Killing Me Softly With His Song» (Norman Gimbel / Charles Fox)	Не пройшла
45	Поліна Бабій	9	м. Одеса	The Beatles – «Can't Buy Me Love» (John Lennon / Paul McCartney)	2 крісла «Время и Стекло»
46	Анастасія Паламарь	14	м. Енергодар, Запорізька обл.	Queen – «The Show Must Go On» (Roger Taylor / John Deacon / Brian May / Freddie Mercury)	Не пройшла
47	Анна Владова	13	м. Одеса	Birdy – «People Help The People» (Simon Aldred)	1 крісло Джамала
48	Катерина Льовкіна	12	м. Хмельницький	Jamala – «Крила» (Сл. Тетяна Милимко, муз. Сусана Джамаладінова)	Не пройшла
49	Олександр Балабанов	12	м. Київ	Michael Jackson – «Earth Song»	Не пройшов

				(Michael Jackson)	
50	Ярослав Рогальський	13	м. Київ	Марія Бурмака – «Чорні черешні» (Українська народна пісня)	1 крісло Дзідзьо
51	Юлія Івасів	13	м. Івано- Франківськ	Скрябін – «Спи собі сама» (Сл. і муз. Андрій Підлужний)	Не пройшла
52	Катерина Баліцька	12	м. Біла Церква, Київська обл.	Queen – «Somebody To Love» (Freddie Mercury)	Не пройшла
53	Софія Ярова	9	м. Херсон	«Ой у вишневому саду» (Українська народна пісня)	1 крісло Дзідзьо

Вокальні бої

	Учасники	Наставник	Репертуар	Проходить у наступний етап
1	Таїсія Скоморохова, Поліна Бабій, Моніка Глазер	«Время и Стекло»	Тіна Кароль – «Show Me Your Love» (Сл. Павло Шилько, муз. Михайло Некрасов, Тіна Кароль)	Таїсія Скоморохов а
2	Ярослав Політов, Єлизавета Кирилюк, Максим Давидюк	Джамала	Duffy – «Mercy» (Aimee Ann Duffy / Steve Booker)	Ярослав Політов
3	Надія Довбуш, Єсенія Селезнєва, Єгор Уманець	Джамала	Naughty Boy ft. Sam Smith – «La la la» (Shahid «Naughty Boy» Khan / Al- Hakam El-Kaubaisy / Frobisher Mbabazi / Sam Smith / James Napier / James Murray / Mustafa Omer / Jonny Coffey)	Надія Довбуш

4	Вероніка Морська, Софія Ярова, Дарина Віцан	Дзідзьо	«Зеленеє жито, зелене» (Українська народна пісня)	Вероніка Морська
5	Максим Комісарчук, Марія Магільная, Олександр Зазарашвілі	«Время и Стекло»	Beyoncé – «Halo» (Beyonce Knowles / Evan Kidd Bogart / Ryan B. Tedder)	Олександр Зазарашвілі
6	Карина Столаба, Аделіна Іордакі, Софія Бишова	«Время и Стекло»	Zara Larsson – «Ain't My Fault» (Uzoachi Osisoma Emenike / Zara Maria Larsson / Marcus Sepehrmanesh)	Карина Столаба
7	Надія Верховська, Ярослав Карпук, Ліана Андреасян	Дзідзьо	Василь Зінкевич – «Гуцулка Ксеня» (Сл. і муз. Ярослав Барнич)	Ярослав Карпук
8	Ангеліна Тереннікова, Нікіта Ачкасов, Анна Володова	Джамала	Ariana Grande – «7 rings» (Tauheed Epps / Ariana Grande / Charles Michael Anderson / Kimberly Anne Krysiuk / Michael Foster / Njomza Vitia / Oscar II Hammerstein / Richard Rodgers / Taylor Monet Parks / Thomas Lee Brown / Victoria Monet McCants)	Нікіта Ачкасов
9	Максим Устянський, Ярослав Рогальський, Богдан Петровський	Дзідзьо	Монатік – «Love It ритм» (Сл. і муз. Дмитро Монатік)	Ярослав Рогальськи й
10	Кіра Полонська, Софія Винник, Юлія Карімі	Дзідзьо	Потап & Олег Винник – «Найкращий день» (Сл. і муз. Олексій Потапенко)	Софія Винник
11	Дар'я Бугайчук, Давид Красилюк	«Время и Стекло»	All stars Mozgi Ent. – «Промінь»	Дар'я Бугайчук

	Єлизавета Андрейко,		(Сл. Олексій Потапенко, муз. Олексій Потапенко, Олексій Завгородній)	
12	Варвара Кошова, Артем Шойжолов, Софія Іванько	Джамала	«Время и Стекло» – «Дим» (Сл. Олексій Потапенко, Андрій Безкровний, муз. Олексій Потапенко, Андрій Безкровний, Вадим Лисиця)	Варвара Кошова

Пісня за життя / Нокаути

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Ярослав Карпук	Дзідзьо	Дмитро Гнатюк – «Два кольори» (Сл. Дмитро Павличко, муз. Олександр Білаш)	Пройшов
2	Софія Винник	Дзідзьо	Emeli Sande – «My Kind of Love» (Emeli Sande / Emile Haynie / Daniel Tannenbaum)	Не пройшла
3	Ярослав Рогальський	Дзідзьо	Тіма Білоруських – «Мокрые кроссы» (Сл. і муз. Тимофій Морозов)	Не пройшов
4	Вероніка Морська	Дзідзьо	Josh Groban – «You Raise Me Up» (Brendan Graham / Rolf Lovland)	Пройшла
5	Нікіта Ачкасов	Джамала	The Greatest Showman Cast – «Never Enough» (Justin Paul / Benj Pasek)	Пройшов
6	Ярослав Політов	Джамала	LAUD – «Вигадав» (Сл. Катя Рогова, муз. Влад Каращук, Роман Черенов)	Не пройшов

7	Надія Довбуш	Джамала	НК – «Тримай» (Сл. і муз. Анастасія Каменських, Олексій Потапенко)	Не пройшла
8	Варвара Кошова	Джамала	The Weeknd – «Call Out My Name» (Abel Tesfaye / Nicolas Jaar / Adam Feeney)	Пройшла
9	Дар'я Бугайчук	«Время и Стекло»	Ariana Grande – «Dangerous Woman» (Johan Carlsson / Ross Golan / Max Martin)	Не пройшла
10	Таїсія Скоморохова	«Время и Стекло»	IOWA – «Улыбайся» (Леонід Терещенко / Катерина Іванчикова)	Не пройшла
11	Карина Столаба	«Время и Стекло»	Lady Gaga – «Million Reasons» (Stefani Germanotta / Hillary Lindsey / Mark Ronson)	Пройшла
12	Олександр Зазарашвілі	«Время и Стекло»	Jackson 5 – «Who's Loving You» (William «Smokey» Robinson Jr.)	Пройшов

Фінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Вероніка Морська	Дзідзьо	ABBA – «Mamma Mia» (Stig Anderson / Benny Andersson / Bjoern K Ulvaeus)	Не пройшла
2	Ярослав Карпук	Дзідзьо	Duncan Laurence – «Arcade» (Duncan Laurence / Joel Sjöo / Wouter Hardy / Will Knox)	Пройшов
3	Варвара Кошова	Джамала	Джамала – «Крила» (Сл. Тетяна Милимко, муз. Сусана Джамаладінова)	Пройшла

4	Нікіта Ачкасов	Джамала	Elton John – «Your song» (Elton John / Bernie Taupin)	Не пройшов
5	Каріна Столаба	«Время и Стекло»	Один в каное – «Небо» (Сл. і муз. Ірина Швайдак)	Не пройшла
6	Олександр Зазарашвілі	«Время и Стекло»	Ніно Катамадзе – «Once in the Street» (з репертуару Ніно Катамадзе)	Пройшов

Суперфінал

	Учасник	Наставник	Репертуар	Результат
1	Ярослав Карпук	Дзідзьо	Elvis Presley – «Can't help falling in love» (Hugo Perettid / Luigi Creatored / George David Weissd)	
2	Варвара Кошова	Джамала	Christina Aguilera – «Fall in line» (Christina Aguilera / Johnny Simpson / Mark Williams / Audra Mae / Jon Bellion / Raul Cubina)	
3	Олександр Зазарашвілі	«Время и Стекло»	Celine Dion – «All by myself» (Eric Carmen / Sergei Vasilyevich Rachmaninoff)	Переміг

Додаток В

ІНТЕРВ'Ю З УЧАСНИКАМИ ШОУ «ГОЛОС. ДІТИ»

Додаток В. 1. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Юлією Карими (команда Дзідзьо) від 02.03.2020, дистанційно Інтерв'юєр: О. Борин. *Архів автора*

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

Ю. К.: Ще з дитинства я ходила по квартирі та співала. Я сама вирішила, що саме це моє улюблено діло, яким я хочу займатися усе життя. Мої батьки мене підтримали у цьому.

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

Ю. К.: Мої друзі та рідні підтримують мене та ходять на концерти, на яких я виступаю.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

Ю. К.: Ми відзначили виступ на конкурсі однієї дівчинки і з'явилось бажання познайомитися з її педагогом.

О. Б.: *Скільки часу займаєшся вокалом?*

Ю. К.: Професійно вокалом я займаюся 3 роки.

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

Ю. К.: Коли була маленькою, любила дивитись шоу «Голос. Діти», я дуже мріяла туди потрапити. І коли я вже стала більш дорослою, то вирішила спробувати свої сили.

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

Ю. К.: Підвищити свій рівень виконання, бо це великий досвід.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

Ю. К.: Я з педагогом обирали репертуар на кастинг, показували на різних конкурсах, обрані пісні. Я готувалася пів року.

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

Ю. К.: Зібратися на сцені вчасно і отримувати задоволення від свого виступу.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

Ю. К.: Найважче було психологічно зібратися. Найлегше – давати інтерв'ю.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

Ю. К.: Так, я задоволена виступом.

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

Ю. К.: Так, існує. На проєкті я знайшла дуже багато нових друзів, із якими я й досі підтримую зв'язок.

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

Ю. К.: Ми спілкуємося, підтримуємо одне одного та інколи зустрічаємося на конкурсах.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

Ю. К.: Я і мій тренер спілкуємося як друзі у соціальних мережах.

О. Б.: *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*

Ю. К.: Бути щирим із глядачем.

О. Б.: *Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?*

Ю. К.: Бути сміливою та відкритою.

О. Б.: *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*

Ю. К.: Молилася.

О. Б.: *Що принесла тобі участь у шоу?*

Ю. К.: Впевненості у собі.

О. Б.: *Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?*

Ю. К.: Для мене шоу підтвердило моє бажання в майбутньому пов'язати своє життя з музикою.

О. Б.: *Які плюси і мінуси участі у проєкті?*

Ю. К.: Я отримала великий сценічний досвід за досить короткий час.

О. Б.: *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*

Ю. К.: Ідіть, пробуйте свої сили та не сумнівайтесь, у вас усе вийде.

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проєкті?*

Ю. К.: Продовжую займатися вокалом та починаю писати свої пісні.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

Ю. К.: Займатися вокалом далі та досягати ще більш високих результатів.

**Додаток В. 2. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Софією Іванько
(команда Джамали) від 23.03.2020, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора**

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

С. І.: Коли мені було 4 роки, я виступала у дитячому садку і співала пісеньку. Мама почула, що я непогано попадаю у ноти, тому через декілька днів, вона відвела мене на мій перший урок вокалу!

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

С. І.: Батьки підтримують, допомагають розвиватися, а друзям це не дуже важливо. Звичайно, після дитячого «Євробачення» і шоу «Голосу. Діти», мене підтримували! Навіть подарували плакат з цукерками. Але у вільний час ми спілкуємося про свої забавки, а не про шоу і моє творче життя.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

С. І.: Обов'язково дисципліна! Вона повинна бути присутня. Також творчість, бо без неї не буде розвитку. Індивідуальність, фантазія, натхнення, щоб мене надихати і я надихала взаємно, а також звичайно техніка вокалу і вміння навчити мене новим вокальним трюкам.

О. Б.: *Скільки часу займаєшся вокалом?*

С. І.: Вже десь 9 років. І знаєте, кожного року, я дізнаюсь щось нове, щось незвичайне і цікаве. Музика – це фантастичний світ, у якому немає правил і твій політ фантазії тут безкінечний!

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

С. І.: Я вважаю, що всі телешоу – це спосіб розкрутки, тобто, щоб тебе почали впізнавати люди, але також, звичайно, мені хотілося поринути у світ телебачення, і у мене вийшло.

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

С. І.: По-перше, завжди треба знати, що у цьому телешоу перемога не найголовніше! Треба казати «ДЯКУЮ» за кожен ефір, бо туди потрапити дуже складно! Ціллю участі було досягнути більшої популярності та впізнання.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

С. І.: Працювали над підготовкою я, мама і мій минулий вчитель Михайло, іноді допомагав тато. До сліпих прослуховувань є ще декілька кастингів. У той період у мами була командировка до Львова, а там саме у цей час був кастинг на «Голос. Діти» і ми вирішили, а чому б і ні. Після цього ми чекали дзвінка декілька місяців, потім нам подзвонили і вже наступної весни я прийшла на сліпі прослуховування (кастинг був також весною, тобто чекали ми трохи менше року).

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

С. І.: Просто треба придумати історію або взяти з життя, яка максимально пов'язана з піснею і коли співаєш сконцентруватися на ній, але також не забувати про техніку.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

С. І.: Найскладніше – це звичайно підготовка, всі тренування, робота, інтерв'ю. Але коли виходиш на сцену, ти мов би розумієш, для чого це все, ти відчуваєш себе впевнено і спокійно.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

С. І.: Так, бо я вважаю що два ефіри – це вже перемога. А виступ – це взагалі кайфово, тому, звичайно, так!

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

С. І.: Звісно, існує! Якщо ви сходитеся характерами, то чому б не бути друзями? Насправді, на проєкті немає конкуренції, але на екрані всі вважають, що ми запеклі вороги, але це не так.

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

С. І.: Ми іноді зустрічаємося на різних концертах і з деякими спілкуємося у соцмережах, у нас хороші стосунки.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

С. І.: Я дуже дякую Джамалі, бо вона давала дуже цінні підказки, а ще вона просто дуже крутий тренер. Вона приклад для мене, вона ідеальний артист.

О. Б.: *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*

С. І.: Складне питання, бо всі поради цінні і важливі, але, напевно, це: «коли виходиш на сцену, співай тому, що любиш співати».

О. Б.: *Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?*

С. І.: Триматися на великій сцені, не падати духом перед такими випробуваннями, а також відчувати своє місце.

О. Б.: *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*

С. І.: А мені просто не було страшно. Це був мов би найспокійніший день життя! Я відчувала, що я на своєму місці і я готова!

О. Б.: *Що принесла тобі участь у шоу?*

С. І.: Аудиторію, невеличку популярність, нові знайомства, і дуже багато досвіду!

О. Б.: *Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?*

С. І.: Дає натхнення, спонукає на написання нових пісень, також нові історії, які потім надихають і дають змогу придумувати щось нове, унікальне, незвичайне і тепле для серця і душі!

О. Б.: *Які плюси і мінуси участі у проєкті?*

С. І.: Плюси у великому досвіді, приходу аудиторії, нових знайомих і у пізнанні світу шоу-бізнесу із середини. Мінуси у не найкращому персоналі, не дуже приємних стилістах, конкуренції, яку показують на екрані, але її насправді немає, і те, що тебе можуть показати у поганому світлі, але в принципі воно того варте!

О. Б.: *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*

С. І.: Притримуйтеся образу, який ви придумали, відповідайте йому виглядом, словами і діями, або просто будьте собою. Придумайте історію для пісні і концентруйтеся на ній. Що б не трапилось за сценою, вам сказали погане слово, чи подарували плюшевого ведмедика, коли вийде на сцену, забудьте про все на світі, крім своєї історії, і думайте тільки про неї! Ви повинні розуміти про що ви співаєте! Емоції це найголовніше! І ще, ні в якому разі, не реагуйте на погані коментарі!

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проєкті?*

С. І.: Зараз я працюю над альбомом, вже дуже скоро він вийде. У мене буде новий образ, я думаю, що це буде цікаво, а також у мене є аккаунт на Patreon, де ми збираємо допомогу на розвиток альбому.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

С. І.: Дуже хочу ділитися своєю творчістю з великою кількістю людей, тому хочу стати більш популярною, щоб ще більше людей мене почуло! Також хочу стати вченим математиком, відкрити цифрову еру, тобто перемістити розум людей у комп'ютер, щоб люди змогли жити вічно, а також відкрити свою пекарню у Франції і іноді готувати там свої десертики.

Додаток В. 3. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Кірою Полонською (команда Дзідзьо) від 10.03.2020, дистанційно

Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

К. П.: Коли мені було 4 роки, мама привела мене в музичну школу. З тих пір я і займаюся вокалом.

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

К. П.: Мої батьки і рідні підтримують мене, допомагають, а друзі захоплюються моїми виступами.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

К. П.: В мене було декілька педагогів з вокалу, який на кожному етапі мого життя навчав мене чомусь новому. Я кожному з них дуже вдячна. А в педагогах ціную професіоналізм, відданість справі і зацікавленість в мені.

О. Б.: *Скільки часу займаєшся вокалом?*

К. П.: Вокал в мене двічі на тиждень по півтори години, окрім цього виступи, концерти.

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

К. П.: «Голос. Діти» я дивилася по телевізору з самого першого сезону і хотіла також спробувати себе на проекті. В 2017 році приходила на кастинг проекту, але не пройшла, і з другої спроби мені це вдалося.

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

К. П.: Я дуже хотіла всім сподобатися і розвернути крісло Дзідзьо.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

К. П.: Підготовка почалась відразу, як продюсери сказали моїм батькам, що я в проекті. Спочатку я обрала пісню, яку буду співати на сліпих прослуховуваннях та разом з педагогом на кожному занятті готувала тільки цю пісню. Окрім педагога у підготовці до виступу допомагала мама.

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

К. П.: Треба заспівати на всі сто.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

К. П.: Найважче –це впоратися з хвилюванням, найлегше – знайти спільну мову з продюсерами та організаторами проекту, які підтримували та допомагали кожному учаснику.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

К. П.: Так, я задоволена, що змогла розвернути крісло.

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

К. П.: Так, всі учасники дуже талановиті та приємні.

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

К. П.: Я підтримую зв'язок з багатьма учасниками проекту в соціальних мережах, та слідкую за їхнім життям.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

К. П.: З моїм тренером Дзідзьо в мене найкращі стосунки, не пропустила жодного його концерту в Дніпрі. На одному з концертів він запросив мене на сцену і ми разом заспівали його пісню «Моя любов», після іншого його концерту я була за кулісами, де ми з ним поспілкувались. Також моє вітання з Днем народження, Дзідзьо виставив в соціальній мережі.

О. Б.: *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*

К. П.: Виходити на сцену, отримувати задоволення від виступу та приносити радість людям.

О. Б.: *Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?*

К. П.: Не хвилюватися та отримувати задоволення на сцені.

О. Б.: *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*

К. П.: Хвилювання зникло, як тільки почала співати.

О. Б.: *Що принесла тобі участь у шоу?*

К. П.: Я стала впевнішою у собі, в мене з'явилося багато нових друзів.

О. Б.: *Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?*

К. П.: Участь у шоу спонукає мене краще готуватися до виступів, адже я розумію, що до мене вже інше ставлення зі сторони глядачів і журі.

О. Б.: *Які плюси і мінуси участі у проєкті?*

К. П.: Плюси: познайомилася з Дзідзьо, в мене з'явилося багато нових друзів, отримала шалений досвід, мінуси – покидати проєкт.

О. Б.: *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*

К. П.: Треба бути впевненим в собі та отримувати задоволення від виступу.

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проєкті?*

К. П.: Зараз я продовжую, навчатися в школі, займатися вокалом.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

К. П.: В майбутньому я дуже хочу стати співачкою та актрисою.

**Додаток В. 4. Інтерв'ю з учасником шоу «Голос. Діти – 5» Ярославом Карпуком (команда Дзідзьо) від 08.03.2020, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. *Архів автора***

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

Я. К.: У мене вся родина співока, тому я з самого дитинства чув музику, вчився співати, пробував грати на різних інструментах, в 4 роки вже «вистукував» ритм на барабанах під акомпанемент бабусі, підтримала вся сім'я.

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

Я. К.: Позитивно, підтримують.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

Я. К.: Мій дідусь педагог з вокалу, закінчив Луцьке музичне училище. Поблизу поблизу мого селища, а то й в цілому районі, як мінімум, немає кращого вчителя, тому саме він мене й вчить.

О. Б.: *Скільки часу займаєшся вокалом?*

Я. К.: Перший раз на сцену вийшов в 4 роки, але серйозно, то десь з 3–4 класу, зараз я в 9.

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

Я. К.: Хотів спробувати свої сили, показати себе.

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

Я. К.: В першу чергу хотім гарно виступити і, чесно, я не очікував, що пройду настільки далеко.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

Я. К.: До сліпих прослуховувань пісню готували довго. Я не знав, що вона буде на «Голос. Діти», просто для репертуару, так скажемо, вчив. А далі уже з командою Голосу працювали.

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

Я. К.: Можливо банально, але потрібно бути собою, ну і, звичайно, добре підготуватись.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

Я. К.: Легко було в певній мірі, оскільки ми були в середовищі професіоналів, котрі підтримували нас, допомагали. Найтяжче було налаштувати себе.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

Я. К.: Так.

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

Я. К.: Так, конкуренції майже не відчувалося, всі підтримували один одного, раділи.

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

Я. К.: Хороші.

- О. Б.:** *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*
- Я. К.:** Так, деколи спілкуємось з Дзідзьо.
- О. Б.:** *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*
- Я. К.:** Робити так, як відчуваю, ніколи не зупинятися на досягнутому.
- О. Б.:** *Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?*
- Я. К.:** Це був мій перший досвід професійних зйомок.
- О. Б.:** *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*
- Я. К.:** Налаштовувався, завжди повна концентрація.
- О. Б.:** *Що принесла тобі участь у шоу?*
- Я. К.:** Нові знайомства, досвід і, звичайно, люди про мене дізналися.
- О. Б.:** *Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?*
- Я. К.:** Дуже добре, дає певний поштовх для подальшого розвитку.
- О. Б.:** *Які плюси і мінуси участі у проєкті?*
- Я. К.:** Плюс у тому, що проєкт відкриває тебе широкому загалу.
- О. Б.:** *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*
- Я. К.:** Розвиватись і в жодному разі не боятись.
- О. Б.:** *Чим займаєшся після участі у проєкті?*
- Я. К.:** Зараз я закінчую 9 клас, стараюсь писати якісь пісні, аранжування, вдосконалюю вокал.
- О. Б.:** *Які плани на майбутнє?*
- Я. К.:** Робити музику.

**Додаток В. 5. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Єлизаветою Кирилюк (команда Джамали) від 07.03.2020, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора**

- О. Б.:** *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*
- Є. К.:** Займатись вокалом я почала в 4–5 років. Мене тато і мама вирішили віддати на гуртки вокалу.
- О. Б.:** *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*
- Є. К.:** Відносяться до цього добре, їм подобається моє хоббі.
- О. Б.:** *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*
- Є. К.:** Чесно кажучи не пам'ятаю тому, що обирали педагога тато і мама. Я на той час ще мала була.
- О. Б.:** *Скільки часу займаєшся вокалом?*
- Є. К.:** 6–7 років.
- О. Б.:** *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

Є. К.: Я не ставила цілей, я просто хотіла спробувати. Мені було цікаво як все відбувається, я дуже хотіла дізнатись як це працювати з зірками.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

Є. К.: Я ретельно готувалась і багато співала. Скільки часу. На сліпі прослуховування я готувалась десь 1–2 місяця. Мені допомагали мій педагог та батьки.

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

Є. К.: Потрібно працювати над собою, а головне вірити в свої сили.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

Є. К.: Як для мене, там було все складно.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

Є. К.: Так, я задоволена.

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

Є. К.: Звісно.

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

Є. К.: Стосунки нормальні, трошки спілкуємось.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

Є. К.: Стосунки гарні. На жаль зараз ні.

О. Б.: *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*

Є. К.: Джамала говорила те, що потрібно дуже багато працювати і не зупинятись.

О. Б.: *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*

Є. К.: Ніяк, просто нервувала.

О. Б.: *Що принесла тобі участь у шоу?*

Є. К.: Можливість виправити помилки з зірками.

О. Б.: *Які плюси і мінуси участі у проєкті?*

Є. К.: Немає мінусів.

О. Б.: *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*

Є. К.: Не можна собі говорити, що у вас нічого не вийде. Все вийде якщо ви буде щось робити для цього.

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проєкті?*

Є. К.: Продовжую займатись співами.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

Є. К.: На майбутнє хочу приймати участь у багатьох конкурсах та стати співачкою.

**Додаток В. 6. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Єлизаветою
Андрейко (команда Время и Стекло) від 05.03.2020, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора**

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

Є. А.: Займатися почала в дитинстві, моя матуся помітила, що я постійно співала і відвела на вокал. Усі рідні мене підтримали.

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

Є. А.: Моя мама прекрасно відноситься до діла мого життя.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

Є. А.: Педагога шукала такого, який буде професіоналом у цьому руслі та щоб було комфортно працювати разом.

О. Б.: *Скільки часу займаєшся вокалом?*

Є. А.: З педагогом 2 години на тиждень, вдома кожного дня коли просинаюся, то роблю розпівки. Увесь вільний час присвячую музиці.

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

Є. А.: Мрія бути на великій сцені, попрацювати із зірковими наставниками.

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

Є. А.: Віддаватися сцені не дивлячись ні на що.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

Є. А.: Спочатку я пішла на кастинг 3 сезону шоу , але не пройшла. Потім я взагалі просто почала гарно працювати, і коли мій педагог запропонував спробувати ще раз, я погодилась. Підготовка відбувалась досить інтенсивно, дуже багато людей допомагало у підготовці.

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

Є. А.: Знайти правильну пісню, мати щасливу зірку на небі. Це лише шоу, тому моєю метою було гарно виступити, а не потрапити на проект.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

Є. А.: Найважче було очікування виступу, а найлегше було спілкуватися з такими як я (тому, що в нас є у кожного щось спільне).

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

Є. А.: Звісно хотілось у прямі ефіри, але на все свій час.

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

Є. А.: Так, звісно. Наш сезон можна назвати найдружнішим, ми усі переживали один за одного, плакали, сміялись, раділи. У нас навіть група є в інстаграмі, у якій ми усі спілкуємось і підтримуємо контакт.

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

Є. А.: Чудові, ми спілкуємося в соціальних мережах.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

Є. А.: Прекрасні стосунки, так підтримуємо.

О. Б.: *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*

Є. А.: Кайфувати на сцені, створювати власну музику.

О. Б.: Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?

Є. А.: Не переживати перед і під час виступу, взаємодіяти з камерами.

О. Б.: Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?

Є. А.: Старалась слухати музику, яка відволікала від переживань.

О. Б.: Що принесла тобі участь у шоу?

Є. А.: Участь у шоу дала зрозуміти над чим треба працювати, дала можливість працювати з Время и стекло, виступити на грандіозному концерті VISLOVO.

О. Б.: Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?

Є. А.: Ти починаєш більше та наполегливіше розвиватися у цій сфері.

О. Б.: Які плюси і мінуси участі у проєкті?

Є. А.: Мінусів не було, а плюсів дуже багато.

О. Б.: Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?

Є. А.: Працуйте та йдіть до своєї мети.

О. Б.: Чим займаєшся після участі у проєкті?

Є. А.: Вокал, саксофон, сольфеджіо, танці, навчання.

О. Б.: Які плани на майбутнє?

Є. А.: Планів багато, але розкривати поки що не дуже хочу.

**Додаток В. 7. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 5» Каріною Столабою (команда Время и Стекло) від 16.01.2020, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора**

О. Б.: Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?

К. С.: З дитинства була творчою особистістю, впевнена, що кожен співак чи співачка в дитинстві співали в гребінець і показували батькам концерти з власними піснями, в яких слова були ось такими: «блаа бле лоо паа». Але коли я пішла до першого класу і вперше заспівала на лінійці, то по справжньому відчула всю крутість співу і сказала батькам, що хочу займатися цим професійно.

О. Б.: Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?

К. С.: Всі підтримують і живуть цим разом зі мною. Вони є моєю найбільшою підтримкою і надихають мене плідно працювати і розвиватися.

О. Б.: Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?

К. С.: Це довга історія, так як я пройшла не одного педагога. Але справжня творча атмосфера, в яку хочеться повертатися кожен день, а не тікати якнайшвидше додому після вокалу, панує в продюсерському центрі «Star Team», в який ходжу зараз. Це місце, де я реально бачу ріст і зміни як в голосі, так як і в собі.

О. Б.: Скільки часу займаєшся вокалом?

К. С.: 9 років, ось пішов 10.

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

К. С.: Бажання отримати досвід від зіркових тренерів, та й взагалі просто побачити все на власні очі, відчути цей кайф поспівати на тій сцені, ті переживання під час слів «А далі проходить...».

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

К. С.: Боротися до кінця не звертаючи уваги ні на які перешкоди! Незважаючи на результат не здаватися!

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

К. С.: Насправді, працювала як і завжди, потім вирішили спробувати піти на перший кастинг і подивитися, що це таке. Перші два моїх кастинги допомагали мені батьки. Вибрати пісню, образ, що казати, в всьому допомагали батьки. А на третій кастинг я вже була в ПЦ і тоді вчителі відіграли дуже велику роль, як і батьки!

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

К. С.: Розслабитися і кайфувати від того, що робиш.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

К. С.: Легкого точно нічого не було, але і найважчого також. Деколи важко було прощатися з учасниками (друзями), які не проходили далі.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

К. С.: Звичайно, на всі 100! Я зробила все, що хотіла і впевнена, все, що хотіли від мене мої тренери!

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

К. С.: Існує, але свої приколи також існують...

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

К. С.: Підтримуємо зі всіма зв'язок в соціальних мережах, плануємо якось зустрітися.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

К. С.: З тренерами нереальні стосунки! Я найщасливіша дитина на землі, тому що обрала тоді команду ВиС! Звичайно підтримуємо зв'язок.

О. Б.: *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*

К. С.: Нехай залишиться в секреті, на те ця порада і найцінніша.

О. Б.: *Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?*

К. С.: Навчилася бути максимально відкритою до глядачів, кайфувати від всього, навіть від фальші.

О. Б.: *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*

К. С.: Незнаю, він сам зникає після того як я виходжу на сцену. Сама не розумію, як це відбувається...

О. Б.: *Що принесла тобі участь у шоу?*

К. С.: Популярність, маленьку, але все ж. Підписників, які кожного дня мотивують робити мене щось круте! Також багато зіркових зв'язків, тут без коментарів...Ну і звичайно багато змін в собі.

О. Б.: *Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?*

К. С.: Думаю вище сказані мною слова і відповідають на це запитання.

О. Б.: *Які плюси і мінуси участі у проєкті?*

К. С.: Як на мене мінусів в цьому і близько немає, а якщо про плюси: досвід; нові знайомства, та ще й зіркові; атмосфера всіх зйомок, які там тільки є; своя публіка, яка як маленька друга сім'я; і те що тебе чекає після проєкту (залежно від твоєї роботи).

О. Б.: *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*

К. С.: Повірити в цю мрію і тоді вона повірить в тебе. Найбільш мотивуючі слова Діми Монатіка, які надихали мене перед проєктом і під час всього проєкту, та й навіть зараз!

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проєкті?*

К. С.: Вчуся, але більше віддаюся музиці. Працюю з педагогами і роздумуємо зробити щось нове і круте. Також в інстаграмі завжди намагаюсь чимось здивувати та зацікавити своїх прихильників.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

К. С.: Їх багато, але залишу це також в секреті...Кому цікаво, дізнаватимуться про це перші.

**Додаток В. 8. Інтерв'ю з учасницею шоу «Голос. Діти – 3» Юлією Радчук
(команда Время и Стекло) від 15.01.2020, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора**

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

Ю. Р.: Займатись вокалом я вирішила, коли була в шостому класі. Саме тоді я почала відвідувати музичну школу, а там вже з'явилося бажання навчитись співати.

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

Ю. Р.: Батьки ніколи не були в захваті від моїх творчих ідей, але моя впертість їх переконала. Всі родичі постійно старались донести мені, що це «несерйозно». А друзі завжди мене підтримували, адже більшість із них теж вокалісти і музиканти.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

Ю. Р.: Ірину Іванівну Батюк я зустріла на одному з концертів зовсім випадково. Вона підійшла до моїх батьків після виступу і зарекомендувалась. Буквально через півроку я почала відвідувати «Star team».

О. Б.: *Скільки часу займаєшся вокалом?*

Ю. Р.: Я займалась вокалом 4 роки, а потім припинила через екзамени і поступлення.

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

Ю. Р.: Участь у шоу була ще одним кроком до моєї мрії. Відданість спонукала ризикнути і піти на кастинг.

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

Ю. Р.: У мене не було конкретної цілі перед участю, головним було потрапити на сліпі прослуховування і гарно заспівати.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

Ю. Р.: Мені зателефонували і запросили на сліпі прослуховування через кілька тижнів після кастингу. Часу на підготовку було не багато, трохи більше одного місяця. Проте я ходила на заняття з вокалу до Ірини Батюк майже щодня.

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

Ю. Р.: Усі шоу шукають щось оригінальне. Тому потрібно знайти якусь родзинку у своєму виконанні. Проте і без цього можливо потрапити в шоу, заспівавши від серця.

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

Ю. Р.: Найлегшим було знайти спільну мову з усіма учасниками та подружитись з тренером. Найскладнішим, на мою думку, була підготовка до нокаутів. Мій образ, враховуючи і одяг, і зачіску, змінювали близько 5 разів. Через це я не встигла навіть розспіватись перед виступом.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

Ю. Р.: Звичайно, завжди можна зробити краще, ніж вийшло. Я щаслива, що потрапила в шоу і показала, хто я. Головне досвід.

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

Ю. Р.: Дружба на проєкті існує, ще й яка!

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

Ю. Р.: З деякими учасниками ми досі підтримуємо зв'язок, інколи влаштовуємо зустрічі, гуляємо, згадуємо всі найкращі моменти.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

Ю. Р.: З Монатіком ми досі підтримуємо зв'язок, незважаючи на те, що третій сезон шоу закінчився у 2016. Діма – людина з великої букви, завжди підтримає, щось підкаже та допоможе.

О. Б.: *Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?*

Ю. Р.: Монатик багато часу провів із своєю командою, розказуючи про свій власний досвід у різноманітних шоу. Найціннішою порадою було найпростіше і найрозповсюдженіше висловлювання: «Ніколи не здавайтесь».

О. Б.: *Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?*

Ю. Р.: Я навчилась тримати себе в руках, коли дуже багато позитивних емоцій, коли аж переповнює від щастя, хочеться стрибати і літати, але не можна! Бо в тебе беруть інтерв'ю.

О. Б.: *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*

Ю. Р.: Страшно було надзвичайно. Особливо на сліпих прослуховуваннях, коли залишалось 1 місце і більше 20 учасників. Коли я вийшла на сцену, на кілька секунд перед тим, як почали грати музиканти, я затримала дихання. Серце билось неймовірно швидко. Таке враження було, ніби воно зараз вилетить із грудей. Найкраще долати страх думками про те, для чого ти це робиш зараз, яка у тебе ціль.

О. Б.: *Що принесла тобі участь у шоу?*

Ю. Р.: По-перше, неймовірних людей, дуже багато різних знайомств, зустрічей. По-друге, надзвичайних досвід. Побувавши на найбільшій сцені країни, на інших вже не так страшно співати. Окрім цього, участь у шоу дала мені багато впевненості, наполегливості, віри в себе та у свої можливості.

О. Б.: *Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?*

Ю. Р.: Шоу дарує натхнення і мотивує на те, щоб йти далі і вдосконалювати свої здібності.

О. Б.: *Які плюси і мінуси участі у проекті?*

Ю. Р.: Найголовнішою перевагою участі в шоу є, звісно, досвід та люди. Недоліком – це шоу, а там завжди хочуть інтриги та багато цікавих історій.

О. Б.: *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*

Ю. Р.: Найпростішим було б сказати, що треба вірити в себе. Але насправді, цього недостатньо. Робота, робота, робота, віра, і віра в роботу!

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проекті?*

Ю. Р.: Зараз я навчаюсь у Канаді на акторській спеціальності. Вокалом не займаюсь, адже на це просто немає часу! Проте, незважаючи на це, співаю я кожнісінький день.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

Ю. Р.: По-перше, закінчити інститут, адже програма, на якій я навчаюсь, дуже інтенсивна, дуже багато морального навантаження. Після цього хочу поступити ще кудись, щоб здобути освіту, можливо ступінь, а можливо диплом, головне, щоб воно того було варте і багато чому навчило мене.

**Додаток В. 9. Інтерв'ю з учасником шоу «Голос. Діти – 4» Святославом Стеф'юком (команда Монатіка) від 28.12.2019, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. *Архів автора***

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

С. С.: Я почав займатися музикою коли мені було 6. Мої батьки завжди підтримували моє бажання співати.

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

С. С.: Завжди підтримують та вболівають. Їм подобається те, що я роблю.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

С. С.: Взагалі у моєму житті було чотири викладачі. Всі вони були вибрані моїми батьками або по знайомствах, через те, що у моєму віці я не розумів, хто такі вокальні викладачі.

О. Б.: *Скільки часу займаєшся вокалом?*

С. С.: Я займаюся вокалом уже сім років.

О. Б.: *Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?*

С. С.: Бажання стати відомим в Україні.

О. Б.: *Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?*

С. С.: Перед собою я ставив ціль зробити все, що від мене залежить, щоб запам'ятися глядачеві.

О. Б.: *Як відбувалась підготовкадо участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?*

С. С.: Підготовка відбувалась дуже мало часу – приблизно місяць. Все було дуже швидко і ми навіть не зрозуміли як опинилися на сцені Голосу. Ми дуже швидко створили дует і не мали часу довго думати чи потрібно йти на проект, чи ні. У підготовці допомагав наш викладач з вокалу та інші вчителі студії «Star team».

О. Б.: *Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?*

С. С.: Заспівати так, ніби в останнє!

О. Б.: *Що давалось найлегше, а що найважче?*

С. С.: Я не можу сказати, що було щось складне, бо ми робили все у кайф та нам це подобалось. Найважче напевне було зустрічатися кожного дня з тими ж самими людьми і я змучувався від них.

О. Б.: *Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?*

С. С.: Так, я задоволений своїм виступом і результатом! Ми зробили все, що могли для того, щоб ми звучали дуже круто.

О. Б.: *Чи існує дружба на проєкті?*

С. С.: Дружба існує. Для прикладу, можу розказати про нашу дружбу з Веронікою Коваленко – пів фіналісткою проєкту «Голос. Діти– 4». Ми вже дружимо два роки після закінчення проєкту та часто зустрічаємось у Києві. Тому можу з впевненістю сказати, що дружба на проєкті є!

О. Б.: *Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?*

С. С.: З більшістю я не спілкуюсь, а з тими з ким спілкуюсь, відносини хороші.

О. Б.: *Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?*

С. С.: Нажаль зараз не підтримуємо стосунків.

О. Б.: *Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?*

С. С.: Не переживати про те, до думають інші люди.

О. Б.: *Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?*

С. С.: Чесно кажучи, у мене не було страху перед сценою, бо ми не розуміли, яка це велика сцена.

О. Б.: *Що принесла тобі участь у шоу?*

С. С.: Багато крутих емоцій та знайомств.

О. Б.: *Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?*

С. С.: У тебе появляється дуже багато ідей і ти маєш велике бажання зробити крутий продукт.

О. Б.: *Які плюси і мінуси участі у проєкті?*

С. С.: Плюси очевидні: багато знайомств, популярність, знайомство з артистами, перспектива роботи з ними у майбутньому. Мінуси – ви тратите багато часу на проєкт.

О. Б.: *Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?*

С. С.: Робити те, що тобі подобається і рано чи пізно ти потрапиш туди, куди ти хочеш!

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проєкті?*

С. С.: Співаю у бенді «7'teens». Ми розвиваємося та працюємо над нашою музикою.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

С. С.: Робити круту і класну музику.

**Додаток В. 10. Інтерв'ю з учасником шоу «Голос. Діти – 4» Денисом Довіраком (команда Монатіка) від 05.01.2020, дистанційно
Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора**

О. Б.: *Коли вирішив (-ла) займатись вокалом? Хто підтримав у цьому рішенні?*

Д. Д.: 5 років тому, батьки.

О. Б.: *Як до цього відносяться твої батьки, рідні, друзі?*

Д. Д.: Позитивно.

О. Б.: *Як обирав (-ла) для себе педагога з вокалу? За якими критеріями?*

Д. Д.: З яким комфортно працювати.

О. Б.: Скільки часу займаєшся вокалом?

Д. Д.: 5 років.

О. Б.: Що спонукало взяти участь у шоу «Голос. Діти»?

Д. Д.: Хотілось випробувати свої сили, виступити на великій сцені, познайомитись з новими людьми.

О. Б.: Які цілі ставив (-ла) перед собою для участі у шоу?

Д. Д.: Виступити, як востаннє.

О. Б.: Як відбувалась підготовка до участі у шоу? Скільки часу? У які етапи? Хто допомагав у підготовці?

Д. Д.: Підготовка відбувалась довго, десь 3 місяці, допомагали педагоги по вокалу і хореографії.

О. Б.: Як заспівати так, щоб потрапити у шоу?

Д. Д.: Потрібно співати широко, думати тільки про свій настрій і подачу, спробувати заспівати, ніби це останній раз на сцені.

О. Б.: Що давалось найлегше, а що найважче?

Д. Д.: Найлегше розучувати нові пісні, найважче – виражати правильні емоції.

О. Б.: Чи задоволений(-на) свої виступом? Одержаним результатом?

Д. Д.: Так.

О. Б.: Чи існує дружба на проєкті?

Д. Д.: Так.

О. Б.: Які у тебе стосунки з учасниками після закінчення шоу?

Д. Д.: Інколи переписуємось.

О. Б.: Які стосунки з тренером? Чи підтримуєте зв'язок?

Д. Д.: Якщо треба, думаю можна було би зв'язатись.

О. Б.: Яку найціннішу пораду ти отримав (-ла) від свого тренера?

Д. Д.: На сцені бути собою.

О. Б.: Чого нового навчився (-лась) завдяки участі на шоу?

Д. Д.: Не боятися показувати щирі емоції.

О. Б.: Як долав (-ла) страх перед виступами на сцені «Голос. Діти»?

Д. Д.: Підтримка друзів та рідних, молитва.

О. Б.: Що принесла тобі участь у шоу?

Д. Д.: Хороший досвід та нові знайомства.

О. Б.: Як впливає участь у конкурсі такого високого рівня на творчий розвиток?

Д. Д.: Все залежить від людини. Вона може як скористатися ефектом після шоу, так і втратити все.

О. Б.: Які плюси і мінуси участі у проєкті?

Д. Д.: Плюси – це знайомство з багатьма цікавими людьми. Мінусів не бачу.

О. Б.: Які поради можеш дати тим, хто мріє потрапити на шоу?

Д. Д.: Багато працювати.

О. Б.: *Чим займаєшся після участі у проекті?*

Д. Д.: Зараз я співаю в бенді «7'teens».

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

Д. Д.: Багато працювати в напрямку, який мені подобається.

Додаток Д

ІНТЕРВ'Ю З ПЕДАГОГАМИ З ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

Д. 1. Інтерв'ю з Іриною Батюк від 09.12.2019, м. Івано-Франківськ

Інтерв'юєр: О. Борин. *Архів автора*

О. Б.: *Ви працюєте як із дорослими, так і з дітьми. Скажіть будь ласка в чому ви бачите різницю у роботі?*

І. Б.: Різниця в тому, що все-таки дорослий контент популяризується краще, дорослі часто прислухаються до тебе, захоплюються твоєю ідеєю. Натомість, дитину ти маєш, в першу чергу, не зламати, ти маєш підтримати її, ти маєш доторкнутись до цього таланту і розвинути його, саме цей талант і не зіпсувати її індивідуальність. Це дуже важливо.

О. Б.: *Якою має бути людина, яка займається продюсуванням саме дітей?*

І. Б.: По-перше, вона має бути творчою, людиною, яка запалює, яка вміє розгледіти, яка вміє слухати, думати та аналізувати. Багато різних якостей мають зійтись в цій людині.

О. Б.: *Що допомагає та що перешкоджає в процесі просування власне дітей?*

І. Б.: Допомагає той фактор, що все-таки діти більш відкриті і щирі, їх дуже гарно сприймають глядачі. Заважає той факт, що це все-таки не шоу-бізнес, адже діти не можуть виступати на корпоративах. Вони беруть участь у різноманітних концертах та шоу, у зйомках телепередач, кліпах та вчаться мистецтву бути справжнім артистом, також мають можливість отримати великий досвід у роботі перед камерою та розкрити свою артистичність у концертній діяльності, що допоможе їм у майбутньому. Тобто ми вчимося, але ми ще не є зірками. І дуже важливо, коли ти займаєшся з дитиною, не допустити в ній зоряної хвороби. Коли вона вже робить перші свої успіхи, це дуже важливий момент.

О. Б.: *Якими рисами повинен володіти виконавець для того щоб бути успішним на музичному ринку?*

І. Б.: По-перше, він має добре співати, тому що зараз світові тенденції показують, що всі успішні артисти є, насамперед, дуже добрими вокалістами. Вони мають вміти творити. І це також одна з моїх задач – я стараюсь в дітях завжди зберігати творчу складову та підтримувати її, адже харизма і творча індивідуальність є також на першому місці. Артист має бути харизматичним, цікавим глядачеві, артистичним, вміти переживати емоції та якусь певну ситуацію.

О. Б.: *З дітьми якого віку Вам найкомфортніше працювати?*

І. Б.: Мені найкомфортніше працювати з підлітками, адже я як вокальний тренер дуже люблю коли і дітей уже проходить мутаційний період і я можу щось вкласти нове в їхній голос, додати вмінь тому голосу, шукати і розкривати їхню індивідуальність.

О. Б.: *Що Вас цікавить як продюсера, які проєкти?*

І. Б.: Я взагалі люблю те, що я роблю і все те, що підтримує «Star team». Це наші проєкти 7'teens, Vlada K, Тауна. Ми дуже ними захоплені, я дуже ними захоплена. Мені цікаво з цими людьми працювати, кожен з них індивідуальний, кожен з них дуже цікавий, кожен з них має свого слухача. Це приємно, коли ти твориш такі речі, які, наприклад, співає потім цілий зал і ти бачиш, що воно реально подобається глядачеві.

О. Б.: *Як відбувається продюсування? Чи є певна послідовність в цьому процесі?*

І. Б.: Спочатку ти запалюєшся кимось, дивишся, хто може більше. В кожного це відбувається по-різному: хтось зразу приходить і ти думаєш: «Вау, ти б зробила те, те і те», хтось до цього росте та іде довший час. Наприклад, мій дует «Налиснички», який дуже гарно показав себе на шоу «Голос. Діти» створився випадково. Хлопці просто здружились, спілкувалася і якось зайшли разом до мене в кабінет і я тоді подумала, чому б не спробувати зробити з них дует. Так само фактично склався гурт 7'teens. Учасники дуету «Гламурчик» від самого початку виступали власне як дует, який почав підкорювати музичні вершини, коли ми уже зрозуміли, в якому напрямку слід рухатись і як діяти. У випадку з Vlada K ми одразу зрозуміли, що потрібно робити юну співачку, яка буде цікавою для дітей її віку. Тобто тут все індивідуально насправді.

О. Б.: *Як Ви підбираєте дитячий репертуар?*

І. Б.: Репертуар підбираю відповідно до їхніх вікових можливостей і голосових даних. Важливо, щоб вони могли виконати цей репертуар і могли зрозуміти його. Це для мене найважливіше.

О. Б.: *Як Ви визначаєте в якому стилі виконавець буде працювати?*

І. Б.: Я відштовхуються від вподобань виконавця і від тембральних особливостей голосу.

О. Б.: *Де ви черпаєте творче натхнення і що вас надихає?*

І. Б.: Мене надихає моя сім'я, мої діти і, звичайно, моя робота, бо я справді роблю те, що люблю. В мене чудовий колектив, суперова підтримка. В нас зібралась дійсно професійна команда і ми всі як великий швидкісний потяг рухаємося швидко вперед, долаємо будь-які перешкоди. Це велике щастя, коли в одному місці збирається така велика кількість однодумців і це дуже круто, що ми можемо разом творити.

Д. 2. Інтерв'ю з Іриною Батюк від 13.11. 2020, м. Івано-Франківськ Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора

О. Б.: *У 2014 році Ви заснували школу розвитку сучасного мистецтва «Star Театр». Як виникла ідея її створення та чому Ви обрали саме таку назву?*

І. Б.: Все розпочалась зі звичайної вокальної студії при Центрі роботи з дітьми за місцем проживання в Івано-Франківську, де я, власне, і почала займатися з обдарованими дітками. Ідея заснування школи прийшла в той момент, коли до мене як до педагога з вокалу почала ходити більша кількість дітей, ніж я могла прийняти. І тоді я зрозуміла, що варто було б поділитися своїми знаннями і вміннями зі своїми талановитими колегами і рухатися разом, послуговуючись одним і тим же методом та ідеєю викладання вокалу. Ми вирішили, що це має бути не лише вокальна школа, а ціла школа мистецтв, тому окрім вокалу, у нас з'явилися такі предмети як хореографія та акторська майстерність. Назву «Star Team» обрали тому, що у нас працює справді зіркова команда педагогів.

О. Б.: *Яким чином заняття з хореографії та акторської майстерності впливають на музичний розвиток артиста-вокаліста?*

І. Б.: Відвідування таких занять впливає на всебічний розвиток майбутнього співака. Як показує світова практика, за кордоном вже давно існує такий всебічний розвиток артиста, адже світові топ зірки є прекрасними вокалістами, вони вміють грати на музичних інструментах, прекрасно рухатись на сцені, гарно вести себе перед камерою. Багато хто з відомих артистів став популярним завдяки участі у різноманітних телевізійних шоу. Саме тому ми почали сповідувати таку ідею, що обдарована дитина має бути всебічно розвиненою, адже все в комплексі сприяє гармонійному розвитку особистості і допомагає у роботі в процесі навчання вокальному мистецтву.

О. Б.: *У чому особливість навчання вокальному виконавству саме дітей?*

І. Б.: Специфіка роботи з дітьми полягає в тому, що потрібно любити те, що ти робиш, любити діток, бути чуйними до них, чути їх та прислухатися до їхніх побажань, старатися зрозуміти їхні смаки та вподобання, допомагати розвиватися та підтримувати їхній талант. Особисто я сповідую природній розвиток голосу дитини. Важливо, щоб діти росли співаючи те, що вони люблять, шукали свій голос. А більш серйозну роботу з голосом я проводжу після мутації, коли в дітей формується певний голос, з'являється теситура. Тоді вже починаємо додавати складні технічні моменти. А до цього моменту ми вчимо дітей володіти власним голосом, триматися на сцені, не боятися публічних виступів, не комплексувати, бути вільними в своєму виборі і так далі.

О. Б.: *Як виникла ідея створення кафедри естрадного вокалу на базі ЗВО «Університет Короля Данила» в Івано-Франківську?*

І. Б.: Ця подія є логічним продовженням нашої педагогічної діяльності, яка сприяє творчому росту вихованців. Для нас є важливим те, щоб вони отримали вищу музичну освіту, адже у школі мистецтв ми маємо можливість надати лише початкову. А Університет Короля Данила і коледж університету допомогли нам відкрити спеціальність 025 «Музичне мистецтво». Таким чином, вихованці «Star Team» можуть здобувати омріяну професію заручившись нашою підтримкою, а педагоги – продовжувати займатися зі своїми учнями та сприяти їхньому

професійному розвитку. Адже, часто так було що після 11-го класу діти їхали з Івано-Франківська і поступали в університети в інших містах, щоб продовжити навчатись музичному мистецтву. Але багато хто з них казав про те, що їм не вистачає наших знань та вмінь, наших педагогів, нашої підтримки. Тому для того, щоб діти могли дійти до своєї омріяної професії під нашим керівництвом, ми з започаткували цю спеціальність в університеті та коледжі. Ми створили платформу, де кожна дитина може знайти себе, відкрити та реалізувати свій таланти. Це для мене дуже важливо, адже саме від рівня підтримки обдарованої молоді, від її розвитку і професійного становлення залежить майбутнє нашої держави, оскільки саме ці діти в подальшому будуть її формувати, роблячи кращою і сильнішою.

Д. 3. Інтерв'ю з Оксанаю Лісовською від 20.06.2021, м. Івано-Франківськ Інтерв'юєр: О. Борин. *Архів автора*

О. Б.: *Ви довгий час займались концертною діяльністю. В який момент відчували, що потрібно змінити напрямок діяльності?*

О. Л.: Спершу я поєднувала ці два напрямки. У мене був сольний концерт в палаці культури «Юність», де виступали мої учні: пів концерту співали вихованці студії «Ліра», а пів концерту я. Але потім мені стало цікавіше займатись з дітьми, ніж співати самій тому, що для мене як для автора пісень відкривалась ширша палітра. Написати пісню для себе – то було доволі вузько, а коли писалось щось таке, що на себе не приміряєш за тематикою чи манерою співу – і тоді були діти. І воно так множилось на дітях. І потім я взагалі перестала писати для себе, тому що кожна дитина якийсь давала поштовх, натхнення. І так пісні, котрі писались, вони писались персонально для певних дітей і тепер уже як багаж студії переходять з покоління в покоління так, як то прийнято.

Педагогічний досвід я мала – працювала у музичній школі вчителем гри на фортепіано близько 8 років (одразу після закінчення музичного училища). Окрім того, я закінчила факультет психології. Освіта педагога і психолога, а також фахова музична освіта давали гідну музичну практичну і теоретичну базу для того, щоб навчати дітей вокальному мистецтву. Мені завжди подобалось працювати з дітьми, особливо з маленькими, саме через момент зацікавити, закохати у музику. Це завжди мені було до вподоби, а музична школа насправді не давала цього. Мабуть це через програму навчання, яка дуже обмежує. Дитина хоче грати якусь популярну пісеньку, а тоді це не дозволяли робити. Я вважаю, що функція початкової музичної освіти – це, щоб дитина любила музику і щоб знала, що з нею робити, а не просто вивчала ноти, відіграла і забула.

О. Б.: *Чому обрали навчання саме дітей? Які можливості відкриває навчання у студії «Ліра»?*

О. Л.: Почалось все з того, що це була дитяча студія, ще й навіть дошкільного виховання. Я люблю дітей. А з дорослими працювати не вмію. Діти мене дуже надихають, з дорослими не так. Чимало людей коли дають дітей до мене дивуються тим, що все таки я працюю на телебаченні. Я можу дітям багато дати цікавого досвіду відмінного від вокального. У мене діти розвиваються як актори, діти розуміють, що таке побудувати сценарний хід, а коли відбуваються наші концерти, то діти самі їх ведуть. Тобто ліра це не зовсім вокальна школа. Ми називаємось зразкова вокальна студія тому, що ми працюємо при державному палаці культури і так треба. Це швидше якась дійсно школа естетичного виховання в ширшому такому сенсі одної акторки, режисерки і педагогині.

О. Б.: *Яка роль позашкільних закладів у розвитку творчої особистості?*

О. Л.: Величезна роль. Не лише творчої, а й в принципі особистості. Це я як психологиня зараз говорю. Дитина, яка є захоплена, дитина яка має хобі, яка має заняття, де виливає себе, реалізує свої таланти. Врешті ми ж всі багатогранні. І якщо якусь одну грань закрити, то і та, котра начебто відкрита не буде наповнена. Я вже мовчу про те, що це гарне проведення часу, це вміння дружити. Велике значення має вміння вболівати за інших. Тобто саме середовище відіграє дуже важливу роль.

О. Б.: *Яким чином підбираєте дітям репертуар? (Чи пишете авторські пісні?)*

О. Л.: Зараз значною мірою діти самі просять якісь пісні, особливо старші, ну тай малеча також, пропонують. Проте ініціатива не йде лише від дітей. У «Лірі» є певна база пісень, є пісні написані мною, які уже співалися, є пісні подаровані Оксаною Романюк, Світланою Весною, Мартою Шпак. Також я пишу пісні дітям, але лише коли пишуться, не тоді коли просять про це. Я ніколи не писала, якщо просять. Я не вмію, у мене так не виходить. Дівчата з гурту «Газдиньки» якось розбудили в мені аранжувальницю і зараз мені дуже подобається займатись аранжуванням народних пісень, я просто в цьому кохаюся, тону і плаваю. А писати – давно нічого не писала. Можливо тому, що дуже багато зявилося в інтернеті фонограм і пісень, які діти люблять і хочуть співати. Багато прекрасних пісень для дітей написали Леся Соболевська, Наталя Май, Ігор Білик, Ігор Іванців. Вони є, але аранжування там уже застарілі. Можливо треба просто переглянути цей репертуар і переробити, але ж це ніхто нікому не боронить переробляти. Я також розумію, що взяти з інтернету пісні відомих виконавців значно простіше, тим більше якісні фонограми тепер є. Тут ще присутній момент хто що любить і що саме хотів би виконувати.

О. Б.: *Як Ви мотивуєте дітей до участі у конкурсах?*

О. Л.: Вони дуже сильно вмотивовані до участі в конкурсах тому, що це нові враження, в першу чергу. Страх перед виступом є завжди. Це є нормально і це дуже правильно. Безстрашність – це якась патологічна штука, мені так здається. Хвилювання перед виходом на сцену, навіть якщо це не конкурс – це природне явище. Хотіти перемогти – це дуже класно, не можна їхати не думаючи про

перемогу. Але діти дуже часто їхали на конкурси саме за емоціями, за враженнями і за досвідом. Бо послухати інших – це дуже надихнутись.

О. Б.: *Багато Ваших вихованців досягли значного успіху у музичній сфері. Розкажіть у чому секрет успіху.*

О. Л.: Однією з моїх учениць є Марійка Михайлик, (творчий псевдонім Марічка Чічкова). Вона працює зараз в етно стилі (гурт «Торбан»), пропагує українську традиційну пісню в традиційній манері виконання, саме народній. Вона не вчилася цьому в «Лірі», тому що я тоді не робила акцент на народній пісні, але я впевнена, що в «Лірі» вона отримала оцю любов до сцени, любов до музики і любов до експериментів. І все таки вона чула народну пісню. У нас є якийсь такий талісман – пісня «Сонечко сходить», яку мене навчила моя вчителька Олександра Омелянівна Турянська свого часу і для мене це еталон народної пісні, як і Турянська еталон вчительки. І цю пісню я вчила одних дітей, а інші її слухали і все одно всі, хто випустився, її співають: в різній манері, в різний спосіб. Була моя авторська пісня «Я шукаю весну» і Марічка Чічкова переробила її на інший манір. Це класно, коли діти не просто залишаються в музиці, а ще й черпають натхнення в творах, які співали в «Лірі» або чули в «Лірі». Пізніше вона додатково займалась вокалом різних на майстер-класах, я так розумію саме й цій манері співу, і зараз викладає в театрі ляльок студентам вокал.

Ілона Опікула – це власне моя творча доня тому, що вона, по-перше, справді закінчила консерваторію. Коли у Львові вона вчилася у консерваторії, вона навчалася академічній манері, хоча в «Лірі» вона нею не співала. І я відпустила тоді її, тобто я розуміла, що вона любить академічну манеру, що вона спробувала і вона вчиться в хорошого педагога з вокалу. Але в якийсь момент мабуть самій Ілоні стало мало і вона зрозуміла, що хоче відкрити власну школу з естрадного вокалу. Адже, досить мало дітей, які бажають навчатися в академічній манері і мріють стати оперними співаками. Свою власну школу «Golden Voice» вона заснувала після закінчення навчання в консерваторії. Мені дуже приємно, що Ілона ще й почала писати пісні, вона пише для себе, вона пише для своїх учнів. І я розумію її, ти множишся в учнях, ти множишся як авторка просто набагато більше. Неймовірно приємно, що така талановита співачка виявилася такою талановитою вчителькою. В Ілони дуже талановиті діти. І зараз коли я чую її учнів на конкурсах, то завжди жартую, що я творча бабуся.

Христина Дутчак та її участь у телешоу «Голос. Діти» – то мабуть була наша спільна ініціатива. Христинка хотіла змагань завжди, вона амбітна, вона по хорошому вперта. І ще й до того, Христина з її манерою співу була поза форматом наших традиційних конкурсів і їй було потрібно щось, де вона би проявила себе такою, як є. Мені видавалось, що «Голос» – це є якраз той конкурс. Там цікава історія, цікава індивідуальність і цікава інакшість. Голос підштовхнув нас до того, що може співати Христина, тобто, що можна поєднати рокові штучки з етнікою і можна це якось потім видати. Одразу після шоу «Голос. Діти» вона взяла участь у

нацвiдборi на дитяче «Євробачення». Ми тодi пiдготували пiсню «Мольфар», яку я написала дня Христини. Це власне етно. I тодi ми зрозумiли, що Христя може робити щось таке, що не робить нiхто. Зi своїм оцим внутрiшнім драйвом, низьким вокалом. А коли вона закінчувала школу, то у нас вiдразу була домовленiсть, що у Львовi вона шукає собi вокального педагога. Вона знайшла собi хорошого педагога i з ним прекрасно розвинула верхи, їй почали вдаватися новi речi. Вона зараз працює в професійному колективi «Ледіс Тріо» та ще у двох гуртах. А це рiзні манери. Це багатограннiсть. Вона працює i менi приємно, що Христина стала артисткою. Тому коли людина має мету, завжди можна знайти тих, з ким цю мету можна втілити в життя.

О. Б.: *Зараз Ви займаєтесь продюсуванням пiдліткового гурту «Газдиньки», який за останні роки став лауреатом численних премій. Як виникла iдея створення гурту?*

О. Л.: Гурт «Газдиньки» виник спонтанно завдяки Кшиштофу Павляку, який робив фольк фестиваль в Польщі i запросив «Ліру» з музичною програмою в етно стилi на 40 хвилин. А ми з дiтьми в той час були на фестивалi в Болгарії, 5 дiвчат. Ми швиденько пiдготували всi народнi пiснi, якi знали, поїхали i дуже круто виступили на фестивалi. Коли виходять красивi дiвчата, співають народну пiсню, при чому веселу, ще й артистично – це справляє незабутнє враження. Вони хотіли руйнувати стереотипи, що українські пiснi – це все туга тай туга, а народна пiсня – це бабці в якомусь селі. Вони хотіли, щоб це було красиво, професійно, естетично. I головне, що я собi ще ставила за мету, так як i у всьому, це, щоб дiти любили це, щоб вони полюбили. Ми просто зрозуміли акапельний спiв – це особливо i «Газдиньки» почали активно виступати, їх почали запрошувати i так, iнодi це було платно, iнодi ми уже могли виставляти гонорар. Але потім сталася пандемія, а за рiк-два у колективi уже випускницi. Розумієте, колектив, який побудований на школярках, приречений на або змiну, або скорочення. На разi ми будемо бачити. Я бажаю своїм випускницям успiху i поступити в омріяні вишi i якщо це потягне за собою їх вiдсутнiсть в «Газдиньках», я i всi решту це приймемо з радiстю i будемо виходити в нових умовах на iншi можливостi.

О. Б.: *На телебаченні Ви втілили ряд дитячих музичних проєктiв: «Спробуй наживо», «Веселий нотний стан», зняли декілька музичних фiльмiв. Розкажіть про iдею створення цих проєктiв.*

О. Л.: Телепрограму «Спробуй наживо», я реалізувала спільно з її iдейниками Богданом Ткачуком i Степаном Єднаком. Степан Єднак тодi працював як диригент, Богдан Ткачук займався звукорежисурою, у нього була студія звукозапису, мабуть вона i є зараз. I вони казали, що слухай, є оркестр, давай якось популяризувати це i давати людям спробувати виконувати пiснi наживо пiд супровiд оркестру. Мене зацікавила ця iдея i ми разом продумували форму як можна це реалізувати. Тобто сама iдея спiву пiд живий супровiд належить їм. А вже як це втілити ми радилися разом. «Спробуй наживо» уже iснує бiля 13 рiкiв. Це дуже довго, я сама здивована

скільки... Мабуть секретом успіху цього проекту є те, що ми дуже чітко поділили обов'язки. Мене дуже добре розуміють мої оператори і знають, що їм потрібно робити, тобто я уже не мушу контролювати кожен крок в цьому процесі. Моя справа почати і закінчити, тобто я пишу знайомство, а тоді монтую проєкт щоби він вийшов в ефір. А ця середина – це уже абсолютно Степан – аранжування і репетиції.

Стосовно програми «Веселий нотний стан», найпростіше, що може бути – це хіт парад з готового відео, яке ми віднімаємо на різних фестивалях чи на тому ж «Спробуй наживо». «Веселий нотний стан» виник як потреба популяризувати дитячу творчість, давати діткам можливість та стимул до самовдосконалення. Дітей мотивує те, що їх будуть показувати по телебаченні. І якщо вже зовсім так правду сказати, то він ще й дуже потрібен «Галичині» тому, що це дитячий контент, якого мало. А згідно ліцензії він повинен бути. Також я знімаю разові проєкти, наприклад, роблю програми про фестивалі. Вони не є циклічні, але інколи виходять в ефірі «Галичини».

Разом з моїми вихованцями ми створили музичні казки. Першою була «Казка гірських вітрів», потім були «Дива пташиного подвір'я» «Незвичайні пригоди неймовірної принцеси», «Діти, квіти, чудеса». А зараз, до речі, в мене є ідея музичного фільму, уже готовий сценарій і вона в процесі втілення. Але в червні ми будемо знати чи вдалося все, тому я так дуже не розкажую. Це уже не казка, це щось таке, навіть не знаю як це назвати, мабуть музичний фільм.

О. Б.: *Які у Вас творчі плани на майбутнє?*

О. Л.: На телебаченні планів є багато, не тільки музичних. Але воно все потребує виноситись. Я уже з цим змирилася, я вже це розумію, що воно може народитись через рік, а може і не народитись.

Д. 4. Інтерв'ю з Іриною Батюк від 18.05.2022, м. Івано-Франківськ Інтерв'юєр: О. Борин. Архів автора

О. Б.: *Розкажіть з чого розпочався Ваш творчий шлях.*

І. Б.: Вокалом я займалась з дитинства. Любов до музики мені привили моя бабуся і дідусь, а батьки мене в цьому підтримували. В 5 років я почала навчатись Івано-Франківській дитячій музичній школі №2 ім. В. Барвінського (клас фортепіано), де познайомилась з педагогом, яка мене надихнула теж стати вчителем вокалу в майбутньому – Ткачук Людмила Іванівна. Під її творчим наставництвом я брала участь в багатьох конкурсах, де здобувала призові місця. Пригадую як в 13 років я стала найменшим делегатом від України на міжнародному фестивалі в Лланголлені (Велика Британія). Дуже приємні спогади. Після завершення навчання в музичній школі я поступила до Івано-Франківського музичного училища імені Дениса Січинського та навчалась на спеціальності хорове диригування. Там я познайомилась Даною Винницькою, яка на сьогодні є відомою джазовою співачкою

та композитором в Польщі. Разом з Даною ми створили квартет «Фрески», в якому виконували різноманітні сучасні композиції, які самостійно розкладали на чотири голоси та брали активну участь в багатьох заходах.

У 2005 році мене запросили стати солісткою франківського рок гурту «Так Треба», в якому я співала 6 років. Ми активно гастролювали і стали відомими далеко за межами Івано-Франківська. В гурті я себе почала реалізовувати як композитор та автор пісень, що стало поштовхом до моєї майбутньої композиторської діяльності. Паралельно я займалась вокалом з дітьми у Центрі дозвілля дітей та юнацтва за місцем проживання. Під час роботи з дітьми я зрозуміла, що в дитячому репертуарі не вистачає сучасних пісень, які діти б виконували із задоволенням. Тому я вирішила зайнятись написанням пісень для своїх учнів. В той час я якраз познайомила з чудовою людиною, автором пісень, співаком, аранжувальником, лідером гурту «Гринджоли» Романом Калином, який мене у цьому підтримав. Ми разом почали створювати сучасний дитячий контент, а згодом і дорослий (адже діти ростуть). З ним дуже комфортно працювати, тому наша співпраця триває до сьогодні.

О. Б.: *Як виникла ідея створення вокальної школи?*

І. Б.: В один момент я зрозуміла, що в мене дуже багато учнів і в мене фізично немає можливості приділяти достатньо часу кожному, тому мені була потрібна допомога. Я орендувала невеличке приміщення, де було всього лиш два класи, проте це стало початком народження школи «Star team». Наша команда розширювалась, окрім вокалу у нас з'явилися заняття з хореографії, акторської майстерності та журналістики. У 2014 році я вирішила створити школу розвитку сучасного мистецтва та продюсерський центр «Star team», де б викладали мої односторонні та професіонали своєї справи. Моєю мрією було відкрити таку школу, в яку діти б приходили з задоволенням і всебічно розвивались.

О. Б.: *Які можливості відкриває навчання у школі?*

І. Б.: У нашій школі учні мають можливість якісно підготуватись до участі у міжнародних та всеукраїнських конкурсах, теле- та радіошоу. З юного віку вони можуть розпочати свій шлях професійного артиста. У нас працює велика команда людей: викладачі, аранжувальники, композитори, фотографи, відеографи, стилісти, SMM-менеджери тощо. Усі ми працюємо над тим, щоб наші артисти ставали успішними і затребуваними в українському шоу-бізнесі.

О. Б.: *Чи ви проводите прослуховування? У вас є якісь критерії відбору?*

О. Б.: Так, звичайно. Кожен бажаючий потрапити до нас на навчання має пройти прослуховування. Для мене це важливо тому, що воно дає мені зрозуміти, над чим і в якому напрямку працювати з учнем. Таким чином через певний проміжок часу я можу побачити результат праці наших викладачів.

О. Б.: *Якщо в дитини немає сильних вокальних даних, але є дуже велике бажання, ви приймете її?*

І. Б.: Головне, щоб в дитини було бажання розвиватись. Голос є у кожного, ми з ним уже народжуємось, тому завдяки працелюбності та наполегливості можна досягнути великих результатів.

О. Б.: *Як Ви мотивуєте дітей до участі у конкурсах та проектах?*

І. Б.: Я їх не мотивую. Вона самі вмотивовані. Сама участь у конкурсах уже є їхньою мотивацією, адже для того, щоб виступити, потрібно докласти багато зусиль. Я вчу своїх учнів тому, що незважаючи на перемоги чи поразки, потрібно завжди поводити себе достойно і в жодному разі не опускати руки. Кожен виступ – це досвід.

О. Б.: *Як щодо долання страху? Є якісь загальні рекомендації для дітей? Чи ви пропрацьовуєте це з кожною дитиною індивідуально?*

І. Б.: Я над цим задумувалась, адже дуже часто бачу дітей з чудовими вокальними даними, але які бояться виступати на сцені. Для того, щоб дитині подолати страх перед сценою, я рекомендую відвідувати заняття з акторської майстерності, які, власне, є у нашій школі.

О. Б.: *Яким чином підбираєте дітям репертуар?*

І. Б.: Це індивідуально. Я спілкуюсь з дитиною і відштовхуюсь від її вподобань. Важливо, щоб пісня підходила дитині по віку. До мене часто звертаються щодо написання авторських пісень і я це роблю з легкістю, я постійно сповнена натхненням, адже мене оточують чудові люди. Також у моїй команді є багато педагогів, до речі, і моїх учнів, які пишуть чудові авторські пісні. Я пишаюсь кожним своїм учнем і працівником. Я радію, коли пісні, написані мною, стають українськими хітами. Зокрема, пісня у виконанні Зоряни Рощук «Таточку татусю» є відомою на всю країну та набрала в YouTube понад 4 мільйони переглядів, а пісня «ЗСУ», яку виконує Сергій Лазановський стала справжнім суперхітом.

О. Б.: *Багато Ваших вихованців досягли значного успіху у музичній сфері. Який секрет такого результату?*

І. Б.: Перш за все, потрібно любити те, чим займаєшся і ніколи не ставити на перше місце заробіток. Якщо ти будеш працювати з любов'ю, то все вийде. В кожного свого учня я вкладаю душу, ділюсь своїми знаннями. Я постійно вдосконалюю свої навички викладача з вокалу, проходжу тренінги та майстер класи, що мені дозволяє постійно зростати в професійному плані. Я впевнена в тому, що кожна людина, яка прийде до мене на заняття, стане класним вокалістом. Я знаю як знайти підхід до кожного.

О. Б.: *Якою має бути людина, яка працює з дітьми?*

І. Б.: Педагог має бути, перш за все, другом. Він має розуміти психологію дитини, для того, щоб знайти до неї правильний підхід. На занятті має бути комфортно.

О. Б.: *Зараз Ви займаєтесь продюсуванням. Що наштовхнуло на таке рішення?*

І. Б.: Все вийшло само собою. Адже педагог з вокалу повинен вміти не лише навчити добре співати свого учня, а й бути хорошим організатором та менеджером. Ми активно поширюємо український контент, пишемо пісні, створюємо кліпи, організуємо концерти, робимо PR-кампанію артистів, співпрацюємо з радіо і телебаченням. Це все для того, щоб творчість наших учнів була почутою на широкий загал. Я пишаюсь своїми артистами. Моїм першим проектом був дитячий гурт «Міні братц», з якими ми взяли участь у шоу «Україна має талант». Дівчатка виконували авторські пісні, які я писала спеціально для них. Професійна підготовка допомогла їм не лише підкорити суддів шоу, а й глядачів з усієї України. Також діти активно брали участь у різноманітних заходах міста. Потім був гурт «Фреш», з якими ми брали участь в дитячому «Євробаченні», гурт «Налисники» – шоу «Голос. Діти», дует «Гламурчик» – у шоу «Україна має талант» та дитячому «Євробаченні», гурт «7'teens» – шоу «Співають всі». Також зараз я займаюсь продюсуванням сольних артистів – співачками Darika і Тауна, які, попри свій юний вік, досягли значних висрт, вони активно займаються творчою діяльністю, виступають на різноманітних заходах, знімаються у відеокліпах тощо. Одним з найуспішніших моїх підопічних є Сергій Лазановський, який у 2021 році став переможцем 11 сезону шоу «Голос країни» і нині є дуже затребуваним артистом на українській естраді. Попри те, що ми розпочали нашу співпрацю, коли Сергій уже був у дорослому віці, займатись музикою він розпочав ще у дитинстві.

О. Б.: *Ваші учні є учасниками відомих конкурсів та телешоу. В чому секрет успіху?*

І. Б.: Учні школи «Star Team» є учасниками багатьох відомих конкурсів. Ми стараємося брати участь в тих конкурсах, де цінується високий вокальний рівень виконавців. Наші вихованці брали участь у національному відборі на дитяче «Євробачення»: Марта Квочак, Таня Марчук, дует «Налисники», дует «Гламурчик», Денис Родін, гурт «Фреш», Юля Радчук, Денис Довірак і Наталя Садока, Ярина Тарас, Настя Ткачук, Таня Рибак, Вероніка Зуб'юк. У шоу «Голос. Діти» брали участь Василь Сіреджук, Денис Родін, Денис Довірак, дует «Налисники», Юлія Радчук, Каріна Столаба, Богдана Школьна, Юлія Івасів та ін.

О. Б.: *Ви втілили ряд музичних проєктів та фільмів, а також засновницею дитячої музичної премії. Розкажіть детальніше.*

І. Б.: Першим музичним проєктом став мюзикл «Снігова королева», знятий у 2010 році. Також у 2010 році я була організатором вокального конкурсу «Співай». Потім ми знімали музичні фільми з українськими колядками, до дня матері, з авторськими піснями, присвячені творчості Володимира Івасюта і т. д. Одним з крайніх і найбільш вдалих проєктів є фільм «Покоління Т», прем'єра якого відбулась в січні 2022 року. Ми хотіли зробити музичний фільм для підлітків, який би пропагував людські цінності, дружні відносини і міг таким чином позитивно вплинути на них. Фільм вийшов дуже цікавим і сподобався нашим глядачам.

Стосовно премії «Teen Awards» все просто. У нас на Івано-Франківщині є дуже багато талановитих дітей. Хотілося щоб їхні досягнення були відзначеними та нагородити їх подарунками за активну творчість та популяризації сучасної української музики. Тому спільно з мером міста Русланом Марцінківим у 2019 році вдалось започаткувати такий чудовий захід.

О. Б.: *Які плани на майбутнє?*

І. Б.: У мене багато планів. Хотілось би відродити сучасну українську музичну культуру і я буду робити для цього все, що від мене залежить.

Д. 5. Інтерв'ю з Ріммою Шаповаловою від 02.12.2022, м. Івано-Франківськ Інтерв'юєр: О. Борин. *Архів автора*

О. Б.: *З чого розпочалась Ваша творча кар'єра?*

Р. Ш.: Музикою я займалась з дитинства. Моя мама піаністка, тому в 4 роки я почала відвідувати Луганську музичну школу №7, навчалась грі на скрипці. Мені здається, це було правильне рішення, адже скрипка дуже добре формує музичний слух та інтонацію, до того ж, це дуже складний інструмент. У 8 років я попросила, щоб мене перевели на фортепіано і відтоді воно стало моїм основним предметом. Проте найбільше в музичній школі мені подобалось ходити на хор та співати. Я була дуже активною на заняттях, тому наша хормейстер давала мені співати сольні партії. А потім вона створила невеличкий ансамбль з п'яти дівчат, в якому я також співала. Педагог нас дуже любила і виховала в нас любов і зацікавленість музикою. Тому я знаю, що таке, коли цікаво з викладачем, мені дуже пощастило.

У 15 років я поступила до Луганського музичного училища. Оскільки не було вокального факультету, я пішла навчатись на диригентсько-хоровий. Мені не дуже подобалось навчання, оскільки у мене був досить складний мутаційний період і мій голос не звучав так, як б мені хотілось. Мені не пощастило з педагогом з вокалу, яка була не особливо зацікавленою в навчанні, тому я хотіла піти з училища. Проте сольфеджію у нас викладала Ірина Іллінічна Овчаренко – геніальний педагог. За чотири роки за допомогою вправ вона сформувала в мені абсолютний слух – педагог від Бога. Хоча вона була строгою, проте справедливою. Ми її обожнювали. Також згодом до нас у диригентсько-хорове відділення прийшла викладати солістка Луганської філармонії Теплухіна Людмила Іллінічна. І вона почала з того, що нема дихання, нема співу. І почала мені давати старовинні арії, ставити вокальну базу, закладати вокальну основу, так як це повинно було бути.

На четвертому курсі я закохалась в оперну музику, зокрема оперу «Кармен» Жоржа Бізе. Мені дуже сподобалось як вокалісти виконують ці музичні твори, їхній голос, тембр. Якось наприкінці навчання в училищі я включила телебачення і переглянула фільм «Образи», у якому співала Євгенія Семенівна Мірошніченко. Я закохалась у її голос просто з першої ноти. Після перегляду фільму, я поділилась

своїми емоціями з Людмилою Іллінішною, я плакала від щастя, що я таке чула. І от ми стали проробляти план як поступити в Київську консерваторію та потрапити в клас Євгенії Семенівни. Батьки не хотіли мене далеко відпускати, хіба що з Луганська до Донецька, натомість я випросила, щоб вони все таки дали мені шанс навчатись у Києві.

В Луганську працювала подруга Євгенії Семенівної солістка філармонії та викладач Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка Джульєтта Антонівна Якубович. Людмила Іллінічна познайомила мене з нею та попросила зв'язатись з Євгенією Семенівною і запитати чи вона може мене прослухати. Згодом приїхала на прослуховування. Їй не сподобався мій репертуар, тому вона попросила свою студентку дати мені інші ноти, щоб я вивчила складніші твори. Вони вагались чи я сопрано, чи мецо. Я швидко з нуля підготувала новий репертуар. І коли я побачила себе в списку зарахованих на навчання, я була не з перших – десь десятою з дванадцяти, але мені вдалось поступити.

Дякувати Богу, що у моєму житті зустрілась така людина. Звичайно, Євгенія Семенівна рідкісне колоратурне сопрано, вона світова зірка і, безперечно, якщо б її випустили... Це окрема історія. Її колись не випустили з СРСР до театру Ла Скала. На неї хотіли ставити одну з опер. Коли я в неї навчалась, то особисто тримала в руках той клавір, який був підписаний. Не випустили таку світову зірку, хоча може для мене це й на краще, для нашої країни і для того, що вона виховала плеяду прекрасних виконавців. У нас був дуже потужний курс. Нас набирали, щоб курсом ставити оперу, оперні сцени, тобто там були баритон, бас, тенор, всі в наборі, мецо, сопрано, колоратурне сопрано. Ми були дуже дружні і зараз майже весь курс є успішними в музичній сфері. А мене занесло в естраду.

Коли я закінчила навчання, то одразу пішла в асистентуру-стажування в Київській консерваторії. Мене взяла до себе Галина Опанасівна Туфтїна. В консерваторії мені дуже повезло з викладачами – Євгенією Семенівною та Галиною Опанасівною. Також по камерному класу мене навчала Лариса Іванівна Остапенко, дружина Олександра Іванович Білаша. Вона привила мені культуру виконання і любов до камерної музики: романсів, малих форм – чудовий педагог. Вона також дала можливість попрацювати зі своїм великим чоловіком. Дуже приємні студентські роки, звичайно, і прийшлося ж працювати. На асистентурі-стажуванні я навчалась на стаціонарі впродовж трьох років. Після закінчення навчання Галина Опанасівна взяла мене асистенткою до себе в клас, таким чином я стала асистенткою професора і уже в 26 років викладала. Я була дуже молодою, тому завжди дослухалась порад Галини Опанасівни і таким чином працювала. Згодом в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв відкрили кафедру естрадного виконавства і мене запросили туди працювати. Спершу я відмовляла, але потім дізналась, що туди поступали дві дівчини з Луганська і мені не хотілося давати їх комусь іншому в руки. Тим більше, що вони дуже просили мене з ними займатись. Тому все таки я пішла буквально на чверть ставки працювати в естраді.

О. Б.: *У Вас великий досвід роботи вокальним тренером на різноманітних телевізійних шоу. Розкажіть з чого все розпочалось?*

Р. Ш.: Невдовзі відколи я почала працювати як викладач естрадного вокалу мене запросив співпрацювати керівник оркестру «РадіоБенд Олександра Фокіна» Фокін Олександр Олександрович. Я йому допомагала з солістками бенду в якості вокального тренера. І знову ж таки, оскільки за освітою я диригент-хормейстер, то робота з ансамблем для мене була звичною справою. Мені було легко розкласти мелодії на голоси, проявити творчу фантазію – я це вміла. І воно дало свій результат, Олександр Олександрович був задоволений моєю роботою. А потім в 2009 році оркестр «РадіоБенд Олександра Фокіна» запросили акомпанувати на телевізійному проєкті «Суперзірка». І, звичайно ж, бек вокалістками проєкту стали солістки оркестру. Олександр Фокін сказав, що хоче, щоб я як вокальний керівник бенду працювала з солістами і оркестром в рамках цього шоу. Так і розпочалась моя телевізійна кар'єра. На телебаченні усе не без труднощів, адже потрібно було постійно підбирати сучасний репертуар, відслідковувати нові пісні, трендові треки. Це інша робота, це не класика. Але в мене все виходило, тому згодом мене запросили працювати на проєкті «Народна зірка» (3 сезон) на ТРК «Україна». Також я маю досвід роботи на багатьох телевізійних шоу («Маскарад», «Зірка + зірка», «Голос країни», «Голос. Діти»), що транслюються на телеканалі «1+1», де мені вдалось попрацювати з великою кількістю як відомих українських артистів, так і починаючих талантів.

Наприкінці 2010 року мене запросили підготувати дует дует Ell & Nikki з Азербайджану на міжнародний пісенний конкурс «Євробачення». У нас був чудовий контакт, ми досі підтримуємо зв'язок, спілкуємось і дружимо. Вони дуже вдало виступили і в 2011 році перемогли на конкурсі «Євробачення» в Дюсельдорфі (Німеччина). Відтоді я почала співпрацювати з Азербайджаном. Вже в 2012 році мене запросили працювати з представницею Азербайджану на конкурсі Сабіною Бабаєвою в Баку, потім з Фарідом Мамедовим та Ділярою Кязімовою. Згодом мене запросили на проєкт «Голос Азербайджану» і паралельно на «Голос країни». Багато років я працювала одночасно на дві країни – Україну та Азербайджан. Також готувала учасників дитячого «Євробачення» і в Азербайджані, і в Україні. Зокрема, я працювала з переможницею національного відбору та представницею від України на конкурсі у 2016 році Софією Роль.

О. Б.: *Ви маєте великий досвід роботи і з дорослими, і з дітьми. В чому специфіка роботи саме з дітьми?*

Р. Ш.: Спершу я працювала лише з дорослими, а потім... Це інша енергетика. Перш за все, діти як чистий аркуш паперу, на якому можна малювати. І їхня енергетика мене дуже тішить і гріє... Якщо чесно, то мені більше подобається працювати з дітьми. Як казав мій викладач з майстерності актора в консерваторії, коли ми дорослішаємо, то покриваємось черепицею і ото поки відшкреби ту черепицю... В дорослої людини уже є певні набуті комплекси, які педагог має

допомогти побороти. Бо 50% роботи викладача з вокалу – це психологія, підбір потрібних слів, ключика до душі. З дітьми все значно простіше і швидше відбувається, вони ж ніби як губка вбирають все.

О. Б.: *Які підходи Ви застосовуєте під час викладання вокалу дорослим і дітям. Чи є між ними різниця?*

Р. Ш.: Все індивідуально. Роботу з дітьми потрібно починати з ігрових моментів, зацікавити їх. І взагалі, тут складно сказати, бо все ж таки індивідуальні заняття залежать, насамперед, від психофізики учня, його голосових даних, тембру, сили голосу і т. д. Найважливішим є уміння знайти те найкраще, що підходить конкретній дитині, знайти той правильний хід, щоб розкрити потенціал. Не можна всіх під одну гребінку чесати і це зовсім не правильно. Я знаю, що так буває і бачила приклади коли викладач каже: «Отак і все». Ні, не так, треба довіряти учневі і питати його думку. От я, наприклад, завжди прошу своїх учнів, щоб вони давали фідбек, для того, щоб я знала в якому напрямку ми рухаємось. Я кажу, якщо не зручно, ти мені скажи про це, бо як я буду здогадуватись? Я ж не екстрасенс. Це важливо. Такий підхід і до дітей, і до дорослих. Я вважаю, що думку учня завжди потрібно враховувати. Іншого шляху я не знаю.

О. Б.: *Розкажіть про співпрацю з «Голос. Діти». Якщо дорослий «Голос» транслюється кожен рік, то «Голос. Діти» відбувається значно рідше. З чим це пов'язано?*

Р. Ш.: На телешоу працювати з дітьми дуже складно емоційно. Тому з нами психолог працює психолог і ми часто до нього звертаємось за допомогою. Якщо бачимо, що дитина має переживання, ми як фахівці радимося один з одним або просимо психолога підключитись в процес підготовки і, звичайно, самі трішки психологами стаємо. Знаєте, як інколи буває в проектах, якщо персонаж цікавий і його дивляться люди, то його залишають в шоу. І не важливо, може в когось кращі голосові дані, а в цього менше даних, але він цікавий як особистість, харизматичний. Тобто це такий набір того, що глядачі люблять дивитись. Телебачення цим трохи складне. Такі речі просто неможливо пояснити дітям.

О. Б.: *Ви є співорганізатором дитячого конкурсу «Яскраві діти України». Як виникла ідея його створення?*

Р. Ш.: В житті є дуже важливі віхи. У 2017 році мене попросили позайматись з Рустамом Керімовим, він представляв Азербайджан на конкурсі «Sanremo Junior», а я запитала хто буде представляти Україну. Представила достойна дівчинка, Дарія Москаленко, я з нею також займалася. Коли я слухала «Sanremo Junior», у мене склались досить гарні враження про конкурс: все так красиво звучить і місто красиве. Але рівень виконавців, от навіть просто оркестру, бенду, просто не в порівнянні з нашими, наші набагато крутіші. Але чомусь у нас в Україні немає такого рівня конкурсів. І я так проникнулась цим, що поділилась емоціями з Ярославом Миколайовичем Москаленком, батьком моєї учениці. Він тоді був народним депутатом України. Я розплакалась і кажу: «Ну ви там ближче до Бога,

ви мені скажіть будь ласка от чому ми бачимо, що зараз тут діти співають, музиканти не вищого гатунку, зовсім, а наша, співоча країна... От чому не можна зібрати гроші з тих же бізнесменів, щоб зробити такий дитячий конкурс?». І у 2018 році ми вирішили разом створити конкурс «Яскраві діти України». Ви знаєте, відкликнулось досить багато людей, які допомогли фінансово. Ми об'їжджали всі області з кастингом, а фінал відбувався в Києві в Палаці «Україна». Нашою ідеєю було об'єднати всю країну, в конкурсі обов'язково брали участь представники Луганської і Донецької областей та Криму. Це було принципово. І мені хотілось, щоб не тільки гранд призери були на такій сцені, а й діти, які зайняли перші та другі місця. Щоб вони також могли заспівати на сцені з популярними артистами. Тому я створила з дітьми та артистами спільні номери, які вони могли представити у фіналі конкурсу. Ну знаєте, що вийти дитині і відчутти рівень: заспівати з великим бендом на професійній сцені. Коли виконавці казали: «Та ну, ми самі заспіваємо», я казала, що ні. Ви самі собі будете співати на сольному концерті і той, хто не погодився співати з дітьми, взагалі не брав участь. Наприклад, Діма Монатік співав пісню «Батькам» з близько двадцятьма дітьми і вони були дуже щасливі, адже виступали на одній сцені зі своїм кумиром. І це важливо, що ми задали певну планку, ми посіяли в дітях рівень виконавства, рівень того, як має бути. Дякую за спонсорську допомогу і кожному, хто долучився до цієї справи. Ми дуже горді і ми хочемо відродити це знову після нашої перемоги. Дай Боже нам перейти цей складний період і ми обов'язково виграємо і будемо далі розвивати нашу українську культуру. До речі, для мене, як художнього керівника конкурсу, в репертуарній політиці було принципово, щоб не було жодної російськомовної пісні. Діти виконували твори іноземною або українською мовою. Пісня народна чи сучасна – не важливо. Дуже сподіваюся, що ми відновимо, відродимо конкурс, бо дуже хочеться, щоб наші діти, наше творче покоління зростало в любові та у високому рівні вокальної культури.

О. Б.: *Багато зірок відгукувалось на виступи з дітьми?*

Р. Ш.: Сергій Бабкін, НК, Джамала, Світлана Тарабарова, Ілларія, Монатік, Оля Цибульська та багато інших. Також у нас було професійне журі: Юрій Рибчинський, Тарас Петриненко, Сергій Бабкін, Ілларія, Віра Кекелія, Оля Цибульська...

О. Б.: *Які риси потрібно мати виконавцеві крім гарного вокалу для того, щоб досягнути успіху? Не всі ж стають відомими артистами і не всі здобувають перемогу на конкурсах.*

Р. Ш.: Напевно, найголовніше – це впевненість в собі та величезне бажання. І любов до того, що ти робиш. Як маленькій дитині, так і дорослому виконавцю. Це обов'язково, окрім красивого голосу та красивої зовнішності. Людина може бути не модельної зовнішності, але коли є харизма, величезне бажання і любов до того, що ти співаєш, то все вийде. Як казала моя викладачка, коли ти відкриваєш рота і співаєш, то думай про що.

О. Б.: *Ви практикуюча співачка. Чи це допомагає в педагогічній діяльності?*

Р. Ш.: Цікаве те, що коли ти викладаєш, то тримаєш себе в тонусі. Співати перед учнями або своїми батьками найбільш відповідально. Учні нас тримають в тонусі, а ми їх. І це дуже круто. Завжди хочеться показати чому ти навчаєш на власному прикладі і тому це відповідальність більш високого рівня, ніж просто заспівати десь на корпоративі.

Додаток Е

СТАТИСТИКА РЕПЕРТУАРУ ТАЛАНТ-ШОУ «ГОЛОС. ДІТИ» (МОВНИЙ ПОКАЗНИК). 2023. АРХІВ АВТОРА

1 сезон (2012)

Мова	Етапи					Всього	%
	Сліпі просл.	Вокальні бої	Півфінал	Фінал	Супефінал		
Українська	10	5	3	3		21	18,7
Англійська	25	6	5	3		39	34,8
Італійська	4	1		1	1	7	6,2
Французька	2		2	1		5	4,4
Російська	29	3	5	1	2	40	35,7
	112						

2 сезон (2015)

Мова	Етапи					Всього	%
	Сліпі просл.	Вокальні бої	Пісня за життя	Фінал	Супефінал		
Українська	13	8	2	4	3	30	37,9
Англійська	18	3	5	1		27	34,1
Італійська	1					1	1,2
Французька	2	1	2			5	6,3
Німецька	1					1	1,2
Російська	11		3	1		15	18,9
	79						

3 сезон (2016)

Мова	Етапи					Всього	%
	Сліпі просл.	Вокальні бої	Пісня за життя	Фінал	Супефінал		
Українська	18	5	3	2	2	30	23,4

Англійська	43	4	11	2	1	61	47,6
Італійська	5			1		6	4,6
Французька	2	1				3	2,3
Албанська	1					1	0,8
Румунська	1					1	0,8
Іспанська	1					1	0,8
Іврит			1			1	0,8
Російська	12	8	3	1		24	18,7
	128						

4 сезон (2017)

Мова	Етапи					Всього	%
	Сліпі просл.	Вокальні бої	Пісня за життя	Фінал	Супефінал		
Українська	21	4	3	2	1	31	35,6
Англійська	23	6	7	2	2	40	45,9
Французька	2			1		3	3,4
Російська	8	2	2	1		13	14,9
	87						

5 сезон (2019)

Мова	Етапи					Всього	%
	Сліпі просл.	Вокальні бої	Пісня за життя	Фінал	Супефінал		
Українська	18	5	3	2		28	32,5
Англійська	29	6	7	3	3	48	55,8
Грузинська				1		1	1,2
Російська	6	1	2			9	10,5
	86						